

**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

ÇİLEM UYGUN

**PATARA TEPECİK NEKROPOLÜ ve BEY EVİ'NDEN ELE GEÇEN KIRMIZI
ASTARLI SERAMİKLER (İ.Ö. 2. YY - İ.S. 4. YY)**

**Danışman
Doç. Dr. GÜL İŞİN**

**Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı
Doktora Tezi**

Metin

Antalya, 2009

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	i
Kısaltmalar	iii
Özet.....	xi
Zusammenfassung.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. TERRA SİĞİLLATA VE KIRMIZI ASTARLI SERAMİKLERİN TERMİNOLOJİ PROBLEMLERİ.....	4
3. PATARA'DAKİ KIRMIZI ASTARLI SERAMİK DAĞILIMI.....	6
3. 1. Tepecik Nekropolü Kırmızı Astarlı Seramikleri	6
3. 2. Tepecik “Bey Evi” Kırmızı Astarlı Seramikleri.....	7
3. 3. Diğer Çalışma Alanlarında Ele Geçen Kırmızı Astarlı Seramikler.....	8
4. TEPECİK NEKROPOLÜ VE BEY EVİ'NDE ELE GEÇEN KIRMIZI ASTARLI SERAMİK GRUPLARI.....	9
4. 1. Doğu Sigillata A Grubu.....	9
4. 2. Doğu Sigillata B Grubu.....	12
4. 3. Doğu Sigillata C Grubu.....	15
4. 3. 1 Pergamon Sigillatası.....	16
4. 3. 2 Çandarlı Sigillatası.....	17
4. 4. Doğu Sigillata D Grubu (Kıbrıs Sigillatası).....	18
4. 5. Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramiği.....	19
4. 6. Batı Sigillatası.....	20
4. 6. 1. İtalya Sigillatası.....	21
4. 7. Patara Kırmızı Astarlı Seramiği.....	22
5. KAP FORMLARI TERMİNOLOJİSİ.....	24
6. PATARA TEPECİK NEKROPOLÜ VE BEY EVİ KIRMIZI ASTARLI SERAMİK TİPOLOJİSİ.....	25
6. 1. Doğu Sigillata A Grubu Seramik Tipolojisi.....	25
6. 1. 1. Tabaklar.....	25
6. 1. 2. Kaseler.....	39
6. 1. 3. Krater Formlu Kaseler.....	57
6. 1. 4. Testiler.....	59
6. 1. 5. DSA'nın Tekil Örnekleri.....	61
6. 1. 6. Baskılar.....	64
6. 2. Doğu Sigillata B Grubu Seramik Tipolojisi.....	67
6. 2. 1. Doğu Sigillata B-1 Grubu	67

6. 2. 1. 1. Tabaklar.....	67
6. 2. 1. 2. Kaseler.....	80
6. 2. 1. 3. DSB-1'in Tekil Örnekleri.....	90
6. 2. 1. 4. Baskılar.....	93
6. 2. 2. Doğu Sigillata B-2 Grubu.....	98
6. 2. 2. 1. Tabaklar.....	98
6. 2. 2. 2. Kaseler.....	104
6. 2. 2. 3. DSB-2'nin Tekil Örnekleri.....	109
6. 2. 2. 4. DSB-2 Seramikleri Üzerindeki Bezemeler.....	110
6. 3. Doğu Sigillata C Grubu Seramik Tipolojisi	111
6. 3. 1. Pergamon Sigillatası.....	111
6. 3. 1. 1. Tabaklar.....	111
6. 3. 1. 2. Kaseler.....	113
6. 3. 1. 3. Baskılar.....	114
6. 3. 2. Çandarlı Sigillatası.....	115
6. 3. 2. 1. Tabaklar.....	115
6. 3. 2. 2. Kaseler.....	118
6. 3. 2. 2. Baskılar.....	122
6. 4. Doğu Sigillata D Grubu Seramik Tipolojisi	123
6. 4. 1. Tabaklar.....	123
6. 4. 2. Kaseler.....	129
6. 4. 3. Krater Formlu Kaseler.....	135
6. 4. 4. DSD'nin Tekil Örnekleri.....	138
6. 4. 5. DSD Seramikleri Üzerindeki Bezemeler.....	139
6. 5. Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramik Tipolojisi	141
6. 5. 1. Tabaklar.....	141
6. 5. 2. Kaseler.....	147
6. 5. 3. Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri Üzerindeki Bezemeler.....	151
6. 6. Batı Sigillataları Tipolojisi.....	153
6. 6. 1. İtalya Sigillatası.....	153
6. 6. 1. 1. Tabaklar.....	153
6. 6. 1. 2. Kaseler.....	157
6. 6. 1. 3. Baskılar.....	160
6. 6. 1. 4. Kabartmalı Örnekler.....	163
6. 7. Patara Kırmızı Astarlı Seramik Tipolojisi	165

6. 7. 1. Tabaklar.....	165
6. 7. 2. Kaseler.....	171
6. 7. 3. Maşrapalar.....	176
6. 7. 4. Bardak ve Kadeh Örnekleri.....	178
6. 7. 5. Krater Formlu Kaseler	179
6. 7. 6. Testiler.....	181
7. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	184
7. 1. Hamur – Astar Dokusuna Yönelik Değerlendirme.....	184
7. 1. 1. DSA Grubu.....	185
7. 1. 2. DSB Grubu.....	186
7. 1. 3. DSC Grubu.....	187
7. 1. 3. 1. Pergamon Sigillatası.....	187
7. 1. 3. 2. Çandarlı Sigillatası.....	187
7. 1. 4. DSD Grubu.....	188
7. 1. 5. Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri	188
7. 1. 6. İtalya Sigillatası	189
7. 1. 7. Patara Kırmızı Astarlı Seramikleri.....	189
7. 2. Tipolojik Değerlendirme.....	191
7. 2. 1. DSA Grubu.....	191
7. 2. 2. DSB Grubu.....	192
7. 2. 3. DSC Grubu.....	193
7. 2. 4. DSD Grubu.....	194
7. 2. 5. Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri	194
7. 2. 6. İtalya Sigillatası	195
7. 2. 7. Patara Kırmızı Astarlı Seramikleri.....	195
7. 3. Sayısal Değerlendirme.....	198
7. 4. Sigillata Ticareti ve Atölye Lokalizasyonuna Yönelik Değerlendirme.....	200
Grafikler.....	206
Levha Dizini.....	208
Tablolar.....	1-35
Katalog.....	1-303
Levhalar.....	1-99
Özgeçmiş	

ÖNSÖZ

Tepecik Nekropolü kırmızı astarlı seramikleri 2001 yılı kazı sezonunda kazıevi seramik deposunda gerçekleştirilen sınıflandırma çalışmaları neticesinde doktora tez konusu olarak seçilmiştir. Ayrıca aynı malzemenin 2006 yılında Tepecik Bey Evi kazısında yoğun olarak ele geçmesi nedeniyle bu alan seramikleri de doktora çalışması içerisine dahil edilmiştir. Öncelikli olarak bu seramik grubunu doktora tez konusu seçmemde etken olan danışmanım Doç. Dr. Gül Işın'a çalışmam süresince verdiği bilimsel ve manevi destek için teşekkür ederim. Ayrıca seramiklerin çalışılması için izin veren Patara kazılarının daimi başkanı hocamız Prof. Dr. Fahri Işık'a ayrıca teşekkürlerimi sunarım.

Terra sigillata olarak da adlandırılan bu grup, nekropol seramik konteksi içerisinde yoğunluk bakımından Roma Dönemi günlük kullanım seramiklerinden sonra ikinci sırada yer alır. Yaklaşık 2000 parçadan oluşan bu örnekler, çizim ve fotoğraf çalışmalarının kazı sezonu dışında da gerçekleştirilebilmesi adına, kazı başkanı Prof. Dr. Fahri Işık'ın desteğiyle Kültür Bakanlığı'ndan alınan izinle Antalya Müzesi'ne getirilmiştir. Seramikler müze idari yönetimi tarafından sağlanan kolaylıkla 2 yıl boyunca burada muhafaza edilmiş ve bu süre içerisinde etüt çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda artık aramızda yer almayan ve söz konusu dönemde müze müdürlüğü görevinde bulunan merhum Metin Pehlivaner ile müdür yardımcısı merhum Selahattin Kor'a gönülden teşekkür ederim.

Çizim ve Munsell renk kataloğunun tespitinden oluşan müze çalışmalarına stajyer öğrencilerin yanı sıra, Arş. Gör. Bilsen Ercan, Arş. Gör. Nazlı Yıldırım, Arş. Gör. Hülya Kökmen, Sema Aslan ve Tijen Yücel kişisel destekleriyle katkıda bulunmuşlardır. Ayrıca Fransızca literatürün çevirisinde yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Arş. Gör. Banu Özdilek'e de teşekkür ederim. Fotoğraf çalışmaları ise Uzm. Şevket Aktaş'ın yardımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Diğer yandan seramik çizimlerinin levha düzenlemesinde teknik destek sağlayan sevgili arkadaşım A. Özlem Güçlü ve eşim Naim Uygun'a minnettarım.

Literatür ve atölye tespitine yönelik araştırma gezileri için ise, burs ve projelerden yararlanılmıştır. Öncelikli olarak Prof. Dr. Havva İşkan Işık ve Prof. Dr. Taner Korkut'un kişisel destekleriyle 2002 yılı bahar döneminde Almanya'nın Münster kentinde bulunan "Anadolu Araştırmaları Enstitüsünden" 4 aylık araştırma bursu alınmıştır. Terra sigillata ve kırmızı astarlı seramiklere yönelik temel literatürün edinilmesinde bu bursun önemi büyüktür. Bu bağlamda hem sevgili hocam Prof. Dr. Havva İşkan Işık'a hem de Prof. Dr. Elmar Schwertheim'a teşekkür ederim.

Diğer yandan kırmızı astarlı seramiklerin sınıflandırmasında büyük önem taşıyan alt grupların tespitine yönelik araştırma gezileri için, Akdeniz Üniversitesi Araştırma Projeleri

Birimine bir proje sunulmuştur. Kabul edilen bu proje dahilinde Burdur, Bergama, Aydın ve Tarsus'a gidilmiştir. Ayrıca yine aynı proje kapsamında literatür araştırmasının devamı niteliğinde İstanbul ve Ankara'da ki Arkeoloji Enstitülerin'den yararlanılmıştır. Söz konusu araştırma gezilerine yönelik sağladığı maddi destek için üniversiteme ve yukarıda adı geçen kuruluşlara teşekkür ederim.

Tez kapsamında yararlandığım ve çalışmamın tamamlanmasında büyük önem taşıyan son bilimsel destek ise Erasmus Programı dahilindedir. Almanya'nın Marburg kentindeki Philipps Üniversitesi'nin arkeoloji bölümünde iki sömestrlik eğitim süreci, gerek konunun uzmanlarıyla bağlantı kurulması, gerekse literatür çalışması adına oldukça yararlı olmuştur. Öğrenci değişim programı olarak adlandırılan bu proje içerisinde yer almamda emeği olan bölüm koordinatörlerimden Prof. Dr. Taner Korkut ve Doç. Dr. Gül Işın'a ve bölüm başkanı Prof. Dr. Nevzat Çevik'e, ayrıca Akdeniz Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ofisine teşekkür ederim. Ayrıca karşılıklı antlaşmayla gerçekleştirilen bu projede yer alan Prof. Dr. Heide Fronning ve Doç. Dr. Torsten Mattern'e de teşekkürlerimi sunarım. Bu süreç içerisinde Prof. Dr. Taner Korkut'a tez çalışmama verdiği bilimsel emek ve manevi destek için ayrıca teşekkür ederim.

Çalışmamın başlangıcında tez izleme jürimde yer alarak bilimsel desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Neşe Atik ile bu görevi ondan devralan Yrd. Doç. Dr. Zeynep Koçel Erdem'i de burada anmak istiyorum, kendilerine şükranlarımı sunuyorum.

Diğer yandan yurtdışında bulunduğum süre içerisinde annelik görevimi üstelenen Ayşe Uygun'a gönülden teşekkür ediyorum. Onun desteği olmadan bu noktaya ulaşamayacağım için çalışmayı kendisine ithaf ediyorum. Bu arada şunu da belirtmeliyim ki tanıştığım andan itibaren yardımını benden esirgemeyen eşim Naim Uygun'a teşekkürlerimi, bursum süresince benden ayrı kalan oğlum Arda Uygun'a da özürlerimi sunarım.

Son olarak gerek duyduğum zamanlarda bilgi ve desteklerini benden esirgemeyen hocam Prof. Dr. Burhan Varkıvanç ile oda arkadaşlarım Yrd. Doç. Dr. İsa Kızıgut, Doç. Dr. Mehmet Özhanlı, Yrd. Doç. Dr. Eray Dökü'ye teşekkürlerimi borç bilirim.

KISALTMALAR

Bu çalışmada “Archäologische Bibliographie 1993 IX” vd. ve “Archäologische Anzeiger 1997, 611” vd. belirtilen kısaltmalara ek olarak aşağıdaki kısaltmalar kullanılmıştır.

- Adak 1997** I. Adak, Zeugma Sigillatları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Ankara 1997).
- Adamsheck 1979** B. Adamsheck, The Pottery, Kenchreai IV (1979).
- Anderson-Stojanović 1992** V. R Anderson-Stojanović, Stobi: The Hellenistic and Roman Pottery (1992).
- Ateş 2001** G. Ateş, “Eastern Sigillata B in Aizanoi”, AA 2001, 319-332.
- Atik 1995** N. Atik, Die Keramik aus den Südthermen von Perge. IstMit Beih. 33, 1995.
- Beyll 1993** D. Beyll, “Terra Sigillata aus der Marienkirche in Ephesos. Erste Zwischenbilanz”, Österreichisches Archäologisches Institut. Berichte und Materialien 5 (1993) 5-45.
- Bounegru – Erdemgil 1998** O. Bounegru – S. Erdemgil, “Terra-Sigillata-Produktion in den Werkstätten von Pergamon – Ketiostal – Vorläufiger Bericht”, IstMitt 48, 1998, 263-277.
- Burkhalter 1987** F. Burkhalter, “La Céramique Hellénistique et Romaine du Sanctuaire d’Aphrodite á Amathonte”, BCH 111, 1987, 353-395.
- Comfort 1938** H. Comfort, “Supplementary Sigillata Signatures in the Near East”, JAOS 58, 1, 1938, 30-60.
- Conspectus 1990** E. Ettliger – B. Hedinger – B. Hoffmann vd., Conspectus Formarum Terrae Sigillatae Italico Modo Confectae, Materialien zur Römisch-Germanischen Keramik 10 (1990).
- Crowfoot 1957** G. M. Crowfoot, “Terra Sigillata General List”, bkz.: J. W. Crowfoot – G. M. Crowfoot – K. M. Kenyon (Ed.), The Objects from Samaria. Samaria-Sebaste, Reports of the Work III (1957) 306-357.
- Dragendorff 1895** H. Dragendorff, “Terra Sigillata. Ein Beitrag zur Geschichte der griechischen und römischen Keramik”, BJb 96, 1895, 18-155.

- Elaigne 2000** S. Elaigne, “Fine Ware From Late Hellenistic (second half of the first century B.C.) Augustan and Tiberian Deposits of the French Excavations in Alexandria (Egypt)”, *RCRF Acta* 36 (2000) 19-30.
- Eren 1988** H. Eren, *Türkçe Sözlük*, Bd. 1-2 (1988).
- Erol 2004** D. Erol, *Tralleis Kenti Kazılarında Ele Geçen Baskılı Terra Sigillata*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Aydın 2004).
- Erol 2007** D. Erol, “Symrna Devlet Agora Buluntusu Terra Sigillataları” *Proceeding of the First International Symposium on Late Antique, Byzantine, Seljuk and Ottoman Pottery and Tiles in Archaeological Context, Çanakkale 1-3 Haziran 2005, Byzas* 7, (2007) 73-94.
- Fırat 1999** N. Fırat, *Perge Konut Alanı Keramiği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi (İstanbul 1999).
- Forster 2001** G. Forster, “The Roman Period”, bkz.: J.N. Coldstream – L. J. Eiring – G. Forster (Ed.), *Knossos Pottery, Greek and Roman*, *BSA* 7 (2001) 137-167.
- Garbsch 1982** J. Garbsch, *Terra Sigillata. Ein Weltreich im Spiegel seines Luxusgeschirrs* (1982).
- Gassner 1997** V. Gassner, *Das Südtor der Tetraganos-Agora. Keramik und Kleinfunde*, *FiE* 13, 1, 1 (1997).
- Gehrig 1980** U. Gehrig, *Hildesheimer Silberschatz im Antikenmuseum* (1980).
- Goudineau 1968** C. Goudineau, *La Ceramique Arretine Lise*, bkz.: *Fouilles de L’Ecole Française de Rome, A Bolsena (Poggio Moscini) 1962-1967 Bd. IV* (1968).
- Gunneweg – Perlman – Yellin 1983** J. Gunneweg – I. Perlman – J. Yellin, *The Provenience, Typology and Chronology of Eastern Terra Sigillata* (1983).
- Güngör 2005** E. Güngör, *Metropolis Kenti Ada 7 İçerisindeki Konut Seramiği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (İzmir, 2005).
- Hayes 1972** J. W. Hayes, *Late Roman Pottery* (1972).
- Hayes 1973** J. W. Hayes, “Roman Pottery from the South Stoa and Corinth” *Hesperia* 42, 1973, 416-470.

- Hayes 1983** J.W. Hayes, "The Villa Dionysos Excavations, Knossos: The Pottery", BSA 78, 1983, 97-169.
- Hayes 1985** J.W. Hayes, "Sigillate Orientali", bkz.: EAA. Atlante delle forme ceramiche II. Ceramica fine romana nel bacino mediterraneo (1985) 1-96.
- Hayes 1991** J.W. Hayes, The Hellenistic and Roman Pottery Paphos, Bd. III. (1991).
- Hellström 1965** P. Hellström, Pottery of Classical and Later Date, Labraunda, Swedish Excavations and Researches, Bd. II 1 (1965).
- Johansen 1971** C. F. Johansen, "Les terres sigillées orientales", bkz.: A. P. Christensen - C. F. Johansen (Ed.), Les poteries hellénistiques et les terres sigillées orientales, Hama III 2 (1971) 55-204.
- Johns 1971** C. Johns, Arretine and Samian Pottery (1971).
- Jones 1950** F. F. Jones, "The Hellenistic and Roman Periods. The Pottery", bkz.: H. Goldman (Ed.), Excavations at Gözlükule, Tarsus, Bd. I 149-296 (1950).
- Jurišić 2000** M. Jurišić, Ancient Shipwrecks of the Adriatic. Maritime Transport During The First and Second Centuries AD, BAR (2000).
- Iliffe 1936** J.H. Iliffe, "Sigillata Wares in the Near East a list of Potters' Stamps" QDAP 6, 1936, 4-53.
- Işın 2008** G. Işın, "The Preliminary Report on the Hellenistic Pottery of Patara from the "Tepecik Hill" Excavations", AMS 55, 2008, 157-171.
- Işık 2000** F. Işık, Patara, The History and Ruins of the Capital City of Lycian League (2000).
- Kenrick 1985** P. M. Kenrick, The Fine Pottery, bkz.: Excavations at Sidi Khrebish Benghazi (Berenice) Bd. III 1 (1985).
- Kenrick 1987** P. M. Kenrick, Hellenistic and Roman Fine Wares, bkz.: The Extramural Sanctuary of Demeter and Persephone at Cyrene, LIBYA Final Reports III (1987).
- Kenyon 1957** K. M. Kenyon, "Roman and Later Wares, Terra Sigillata", bkz.: K. M. Kenyon – G. M. Crowfoot – J. W. Crowfoot (Ed.), The Objects from Samaria, bkz.: Samaria - Sebaste, Reports of the

- Work of the Joint Expedition in 1931 – 1933 and of the British Expedition in 1935 Bd. 3 (1957) 281-306.
- Knipowitsch 1929** T. Knipowitsch, Untersuchungen zur Keramik römischer Zeit aus den Griechenstädten an der Nordküste des Schwarzen Meeres. I. Die Keramik römischer Zeit aus Olbia in der Sammlung der Eremitage (1929).
- Korkut – Grosche 2007** T. Korkut – G. Grosche, Das Bouleuterion von Patara. Versammlungsgebäude des lykischen Bundes, Patara 2, 1 (2007).
- Korkut 2007** T. Korkut, “Die kaiserzeitlichen Gebrauchskeramik aus Patara”, bkz.: S. Lemaitre (Ed.), *Céramiques Antiques en Lycie (VIIe S.a.C. – VIIe S.p.C) Les produits et les marches. Actes de la table-ronde de Poitiers 21-22 Mars 2003 Bordeaux, Études 16* (2007) 191-224.
- Korkut 2007 a** T. Korkut, “Die spätantike und frühbyzantinische Keramik aus Patara”, *Proceeding of the First International Symposium on Late Antique, Byzantine, Seljuk and Ottoman Pottery and Tiles in Archaeological Context, Çanakkale 1-3 Haziran 2005, Byzas 7* (2007) 147-168.
- Künzl 1996** S.Künzl, “Sagalassos red-slip ware im Römisch-Germanischen Zentralmuseum Mainz”, M. Herfort-Koch (Ed.), *Hellenistische und kaiserzeitliche Keramik des östlichen Mittelmeergebietes, Kolloquium Frankfurt 24-25 Nisan 1995* (1996) 27-30.
- Ladstätter 2000** S. Ladstätter, “Ein flavischer Fundkomplex aus dem Hanghaus 2 von Ephesos”, *RCRF Acta 36* (2000) 97-104.
- Ladstätter 2003** S. Ladstätter, “Keramik”, bkz.: H. Tür (Ed) *Hanghaus 1 in Ephesos, FiE 8, 4* (2003) 22-85.
- Ladstätter 2005** S. Ladstätter, “Keramik”, bkz.: H. Tür (Ed.) *Hanghaus 2 in Ephesos, FiE 8, 6* (2005) 230-358.
- Liddell – Scott 1951** H. G. Liddell – R. Scott, *Grek-English Lexicon Bd. 1-2* (1951).
- Loeschke 1912** S. Loeschke, “Sigillata Töpfereien in Çandarlı”, *AM 37*, 1912, 344-407.
- Lund 2003** J. Lund, “Eastern Sigillata B: A ceramic Fine Ware Industry in the Political and Commercial Landscape of the Eastern

- Mediterranean”, bkz.: Les Ceramiques en Anatolie aux Epeques Hellenistique et Roamine, Actes de la Table Ronde d’ İstanbul 22-24 Mai 1996 (2003) 128-136.
- Mader 1996** I. Mader, “Keramik der Feldforschungen im Gebiet von Kyaneai aus den Jahren 1989-1992”, bkz.: F. Kolb (Ed.), Lykische Studien 3, Die Siedlungskammer von Kyaneai in Lykien Bericht über Feldforschungen im Yavu-Bergland im Sommer 1992 (1996) 87-127.
- Meriç 2002** R. Meriç, Späthellenistisch- römische Keramik und Kleinfunde aus einem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos, FiE 9, 3 (2002).
- Meyer-Schlichtmann 1988** C. Meyer-Schlichtmann, Die pergamenische Sigillata aus der Stadtgrabung von Pergamon. Mitte 2. Jh. v. Chr.- Mitte 2. Jh. n. Chr., PF 16 (1988).
- Mitsopoulou-Leon 1972-75** V. Mitsopoulou-Leon, “Keramik aus Basilika und Prytaneion- Ein Überblick”, Öjh 50, Beiblatt 1972-75, 497-524.
- Mitsopoulos-Leon 1991** V. Mitsopoulos-Leon, Die Basilika am Staatsmarkt in Ephesos. Kleinfunde 1. Teil: Keramik hellenistischer und römischer Zeit, FiE 9, 2, 2 (1991).
- Munsell 2000** Munsell Soil Color Charts (2000).
- Negev 1974** A. Negev, The Nabatean Potter’s Workshop at Obada (1974).
- Oswald – Pryce 1966** F. Oswald – T. D. Pryce, An Introduction to the Study of Terra-Sigillata (1966).
- Otschar 1996** U. Otschar, “Aspekte zur Chronologie”, bkz.: C. Lang-Auinger (Ed.), Hanghaus 1 in Ephesos. Der Baubefund FiE 8,3 (1996) 26-68.
- Oxé – Comfort 1968** A. Oxé – H. Comfort, Corpus Vasorum Arretinorum. A Catalogue of the Signatures, Shapes and Chronology of the Italien Sigillata (1968).
- Poblome 1996** J. Poblome, “Production and Distribution of Sagalassos Red Slip Ware. A Dialogue with the Roman Economy”, bkz.: M. Herfort-Koch (Ed.), Hellenistische und kaiserzeitliche Keramik des östlichen Mittelmeergebietes, Kolloquium Frankfurt 24-25 Nisan 1995 (1996) 75-103.

- Poblome 1999** J. Poblome, Red Slip Ware, Typology and Chronology, SEMA II (1999).
- Pucci 1985** G. Pucci, "Terra Sigillata Italica", bkz.: EAA. Atlante delle forme ceramiche II. Ceramica fine romana nel bacino mediterraneo (1985) 359-405.
- Pülz 1985** S. Pülz, "Milet 1983-1984. Kaiserzeitliche Keramik aus dem Heroon III", *IstMitt* 35, 1985, 77-99.
- Riley 1979** J. A. Riley, "Coarse Pottery", bkz.: J. A. Lloyd (Ed.), Excavations at Sidi Khrebisch Benghazi (Berenice) II (1979).
- Robinson 1959** H. S. Robinson, Pottery of the Roman Period, The Athenian Agora V (1959).
- Rotroff 1997** S. I. Rotroff, Hellenistic Pottery. Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material, The Athenian Agora XXIX (1997).
- Rückert 2007** B. Rückert, "Keramik aus den Sondagen 9, 30 und 31 in Limyra", bkz.: S. Lemaître (Ed.), *Céramiques Antiques en Lycie (VIIe S.a.C. – VIIe S.p.C). Les produits et les marchés. Actes de la table-ronde de Poitiers 21-22 Mars 2003 Bordeaux, Études* 16 (2007) 24-76.
- Sackett 1992** L. H. Sackett, "Roman Pottery. Knossos from Greek City to Roman Colony", Excavations at the Unexplored Mansion II. *BSA. Suppl.* 21 (1992) 147-256.
- Saracino 1985** L. M. Saracino, "Terra Sigillata Nord-Italica", bkz.: EAA. Atlante delle forme ceramiche II. Ceramica fine romana nel bacino mediterraneo (1985) 175-230.
- Schäfer 1962** J. Schäfer, "Terra Sigillata aus Pergamon", *AA* 1962, 777-802.
- Slane-Wright 1980** K.W. Slane, "A Tiberian Pottery Deposit from Corinth", *Hesperia* 49, 1980, 135-177.
- Slane 1986** K. W. Slane, "Two Deposits from the Early Roman Cellar Building, Corinth", *Hesperia* 55, 1986, 271-318.
- Slane 1990** K. W. Slane, The Sanctuary of Demeter and Kore. The Roman Pottery and Lamps, Corinth XVIII Bd 2 (1990).
- Slane 1997** K.W. Slane, The Hellenistic and Roman Pottery: The Fine Wares, Tell Anafa II (1997).

- Tekkök-Biçken 1996** B. Tekkök-Biçken, *The Hellenistic and Roman Pottery from Troia: Second century B.C. to sixth century A.D.* (1996).
- Unterkircher 1983** E. Unterkircher, "Terra Sigillata aus dem Heraion von Samos", *AM* 98, 1983, 173-214.
- Vanderhoeven 1989** M. Vanderhoeven, *Les terres sigillées, bkz.: 1966-1972 Fouilles d'Apamée de Syrie IX/ I* (1989).
- Waagé 1948** F. O. Waagé, *The Pottery*, bkz.: G. W. Elderkin (Ed.) *Antioch on the Orontes. I. The Excavations of 1932* (1934).
- Williams 1989** C. Williams, *Anemurium. The Roman and Early Byzantine Pottery* (1989).
- Wintermeyer 2004** U. Wintermeyer, *Die Hellenistische und frühkaiserzeitliche Gebrauchskeramik. Auf Grundlage der Stratifizierten Fundkeramik aus dem Bereich der heiligen Strasse, Didyma III*, 2 (2004).
- Vapur 2001** Ö. Vapur, *Magnesia Ad Maeandrum Gymnasionu Rom Dönemi Seramikleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi* (Ankara, 2001).
- Zahn 1904** R. Zahn, "Thongeschirr", bkz.: T. Wiegand – H. Schrader (Ed.), *Priene, Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895-1898* (1904) 394-468.
- Zelle 1997** M. Zelle, *Die Terra Sigillata aus der Westtor - Nekropole in Assos, Asia Minor Studien, Bd. 27* (1997).
- Zoroğlu 1986** L. Zoroğlu, "Samsat'da Bulunan Doğu Sigillatları ilk Rapor" *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi* 3, 1986, 61-100.
- Zoroğlu 1989** L. Zoroğlu, "Some Roman names on Eastern Sigillata from Samosata", bkz.: D. H. French (Ed.), *The Eastern Frontier of the Roman Empire, Proceedings of a colloquium held at Ankara in September 1989*, *BAR* 553 (1989) 573-579.

Çalışma İcerisinde Kullanılan Diğer**Kısaltmalar:**

DSA: Doğu Sigillata A

DSB: Doğu Sigillata B

Y.: Yükseklik

K. Ç.: Kaide Çapı

Krş. Örn.: Karşılaştırma Örnekleri

Mev. Örn.: Mevcut Örnek

DSC: Doğu Sigillata C

DSD: Doğu Sigillata D

Sag. K. A.: Sagalassos Kırmızı Astarlı

P.K.A.: Patara Kırmızı Astarlı

Ptr.: Patara

T.N. : Tepecik Nekropolü

Nek.: Nekropol

T.: Tip

K.: Kasa

P.: Poşet

A. Ç.: Ağız Çapı

ÖZET

Patara Tepecik Nekropolü'nde 1989-1999 yılları arasındaki kazı çalışmalarında ele geçen kırmızı astarlı seramikler ile Tepecik Bey Evi'nde 2007 yılına kadar bulunan kırmızı astarlı seramikler bu çalışmanın konusunu oluşturur. Nekropol, kentin erken dönem yerleşimine yönelik önemli buluntular veren Tepecik yükseltisinin doğu eteğinde, kuzey-güney doğrultulu olarak konumlanır. Kazı öncesinde yoğun bir dolgu tabakasıyla kaplı alanda, Hellenistik Dönem'den Geç Roma Erken Bizans Dönemi'ne kadar uzanan mimari yapılaşma izlenir. Seramik buluntuları ise, Geometrik Dönem'den başlayarak Bizans Dönemine kadar çeşitlilik göstermektedir. Roma Dönemi'ne oranla daha az sayıda ele geçen erken seramikler arasında kırmızı ve siyah figürün yanı sıra Hellenistik Dönem örnekleri ağırlıktadır. Nekropol gibi Tepecik'te konumlanan Bey Evi, yükseltinin üst kısmındaki düzlükte yer alır. İlk olarak 2004 yılında kazılan sarnıçla kendini gösteren yapının, daha sonraki dönemlerde iki odalı, büyük bir yapı kompleksi olduğu anlaşılmıştır. Kazıcısı tarafından Bey Evi olarak tanımlanan yapı, hem kentin erken dönem yerleşimine ışık tutması, hem de geç dönem atık seramik dolgusunda ele geçen amorf parçalarla, Roma Dönemi yerel seramik üretimine yönelik veriler sunması adına önemlidir.

Doktora tezi kapsamında ise, Roma Dönemi kırmızı astarlı seramiklerinin, sigillata olarak adlandırılan astar kalitesi yüksek örnekleri ile bunların yerel taklitleri yer alır. Bu bağlamda "Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikleri" olarak ayrılan örnekler tez içerisine dahil edilmemiştir. Bu geç dönem örneklerine oranla daha fazla sayıda ele geçen kırmızı astarlı seramikler içerisinde form tespitine imkan vermeyecek derecede kötü korunmuş parçalar yer alır. Form belirlemede karşılaşılan bu zorluk, hamur-astar özellikleri doğrultusunda oluşturulan kırmızı astarlı seramik gruplarının ayırt edilmesinde de yaşanmıştır. Bu bağlamda yayınlarda hamur-astar tanımı yapılan Doğu ve Batı Sigillata gruplarına uymayan bir buluntu grubuyla karşılaşılmıştır. İthal sigillataların yerel taklidi olarak tanımlanan bu grup "Patara Kırmızı Astarlı Seramikleri" olarak tanımlanmıştır.

Böylece hamur-astar özellikleri doğrultusunda Nekropol seramikleri içerisinde, Doğu ve Batı sigillata gruplarının yanı sıra Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramiği ile Patara veya yakın bölgede üretildiği düşünülen yerel kırmızı astarlı seramikleri belirlenmiştir. Bu grupların tipolojisinde yayınlanmış çalışmalarda tanınmayan farklı formların bulunması, alt gruplardaki tipoloji zenginliğini göstermesi açısından da önemlidir. Örneğin nekropol seramiklerinin % 38'ini oluşturan DSA'nın hem ana formlarında hem de tekil örnekler başlığında değerlendirilen gruplarında farklı profil özellikleri gösteren parçalar yer alır.

Tepecik Nekropolü'ndeki kırmızı astarlı seramiklerin diğer merkezlere göre, daha fazla çeşitlilik göstermesinde, Patara'nın liman kenti olmasının etkisi büyüktür. Bu bağlamda Batı ve Doğu sigillata gruplarının gerek sayısal gerekse tipoloji dağılımı seramik ticaretine yönelik önemli veriler sunar. İstatistiki verilerin ortaya koyduğu üzere, DSA ve DSD'nin diğer gruplara kıyasla ön planda olması Akdeniz ticaretiyle bağlantılı olarak beklenen bir sonuçtur. Diğer yandan İtalya ve DSC sigillatalarını geride bırakan Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin varlığı, Lykia ile Pisidia Bölgesi arasındaki seramik ticaretinin kanıtıdır. Bu arada yalnızca İtalya örnekleriyle sınırlı kalan batı sigillatasının sayısal ve tipoloji bakımından azlığı, bu grubun yüksek maliyeti göz önüne alındığında şaşırtıcı değildir.

Tepecik Bey Evi kazılarında ele geçen örneklerle sayısı ve form tipolojisi zenginleşen Patara Kırmızı Astarlı Seramikleri ise, toplam seramiğin % 18'ni oluşturur. Klasik Dönem yapısına atılan seramik çöplüğünde günlük kullanım örnekleriyle birlikte ele geçen bu seramik grubu, buluntu yoğunluğu bakımından DSA örneklerinden sonra gelir ve ikinci sırada yer alır. Kase ve testi formlarının öne çıktığı tipolojide, başta Doğu Sigillataları olmak üzere günlük kullanım seramiklerinin de etkisi görülür.

Sonuç olarak bu çalışmayla Tepecik Nekropolü'nde ele geçen Roma Dönemi kırmızı astarlı seramiklerin ithal örneklerinin hamur-astar özelliklerine ait oldukları gruplar belirlenmiştir. Yapılan sınıflandırma sonucunda Doğu sigillata grupları ağırlıklı olmak üzere az sayıda İtalya üretimi örneklerin ithal edildiği görülmüştür. Diğer yandan Pisidia üretimi Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramiklerin % 6 oranındaki varlığı, grubun yayılım alanını ortaya koyması adına önemlidir. Son olarak homojen hamur-astar yapısı gösteren ve buluntu yoğunluğu bakımından ikinci sırada yer alan Patara Kırmızı Astarlı Seramikleri, kentte Hellenistik Dönem'den bilinen yerel seramik üretiminin Roma Dönemi'nde de devam ettiğini kanıtlar.

Zusammenfassung

Das Thema dieser Arbeit ist die Rotfirniskeramik, die in der Nekropole von Patara zwischen 1989-1999 bei den Ausgrabungen gefunden wurde. Im Mittelpunkt dieser Arbeit stehen auch die Rotfirniskeramik, die in der Palastanlage auf dem Tepecik Hügel von Patara ans Tageslicht kamen. Die Nekropole liegt in Nord-Süd Ausrichtung östlich vom Tepecik Hügel, von dem Funde einer frühen Siedlung stammen. Vor der Ausgrabung dieses Bereichs gab es eine hohe Füllschicht. In und unter ihr so kann man traten nicht nur Gräber und Architektur, sondern auch verschiedene Raumstrukturen zu Tage, die von der hellenistischen bis in die spätrömische Zeit datiert werden. Die Keramik-Funde jedoch sind aus verschiedenen Perioden, von der geometrischen bis in die frühbyzantinische Zeit. Die frühe Keramik, die seltener ist als die römische Keramik, besteht aus Schwarz- und Rotfiguriger Ware; daneben gibt es auch Keramik aus der hellenistischen Zeit.

Diese Arbeit beschäftigt sich nur mit der Gruppe von Terra Sigillata, die sowohl in ihren Formen als auch in ihren Ton-Firnis qualitativ besser ist als die anderen Gattungen der römischen Keramik in der Nekropole. Aus diesem Grund wurde die spätrömische Rotfirniskeramik(LRW) in dieser Arbeit nicht behandelt. Aufgrund der hohen Anzahl und der geringen Größe der gefundenen Terra sigillata – Fragmente, ist es schwer, sie zu ganzen Gefäßen zu ergänzen.

Als schwierig hat sich nicht nur herausgestellt, sein, die Form zu ergänzen, sondern auch, für die verschiedenen Gruppen der Rotfirniskeramik die Eigenschaft des Tons und des Firnissen zu bestimmen. Die in der Nekropole gefundene Rotfirniskeramik besteht aus westlicher und östlicher Sigillata, daneben kommt auch Terra Sigillata aus Sagalassos vor sowie unbestimmte Rotfirniskeramik, die in Patara oder in der lykischen Region hergestellt worden sein kann. Außerdem zeigt die Typologie, die in diesen Gruppen wichtig ist, neue Formen, die in der Literatur noch nicht vorkommen. Diese Formen wurden in Untergruppen eingeteilt. Aus diesem Grund ist die Typologie mit ihren Untergruppen so reich. So finden sich zum Beispiel in der ESA Gruppe, die 38 % der gesamten Keramik der Nekropolen von Patara ausmacht, verschiedene Merkmale im Profil der Stücke sowohl in der Grundform als auch in ihrer Untergruppe.

Die Rotfirniskeramik aus der Nekropole von Tepecik ist vielfältiger als diejenige, die in manchen antiken Städten in Anatolien gefunden wurde, denn Patara war eine wichtige Hafenstadt in Lykien. Die Vielfältigkeit in der westlichen und östlichen Sigillata gibt wichtige Überblicke in den Handel der Keramik in Patara. Aufschlussreich ist auch die Verteilung dieser Gruppen, sowohl zahlenmäßig als auch typologisch. Wie statistische Analysen zeigen,

sind die ESA- und ESD- Gruppen häufiger vertreten als andere östliche und westliche Gruppen, was mit der wichtigen Position Pataras im Mittelmeerhandel zusammenhängt. Andererseits beweist die Sagalassos Rotfirniskeramik aus Sagalassos, die häufiger als westliche Sigillata und ESC in der Nekropole gefunden wurde, dass diese Keramik zwischen Lykien und Pisidien gehandelt wurde. Es ist nicht erstaunlich, dass die westliche Sigillata aus italischer Produktion seltener als östliche Sigillata vertreten ist, da ihr Transport wesentlich teurer waren.

Zum Abschluß dieser Doktorarbeit konnten wichtige Erkenntnisse gewonnen werden, den Keramikhandel im Späthellenismus und in der römischen Kaiserzeit von Patara, sondern auch über lokale Produktionen als Imitationen der Rotfirniskeramik. Diese Imitationen wurden in dem Kapitel „Unbekannte Rotfirniskeramik“ behandelt und im Katalog als „Pataras Rotfirniskeramik“ benannt. Am Ende dieser Arbeit steht der Vorschlag, dass Patara ein Zentrum lokaler und regionaler Keramik-Produktion war.

1. GİRİŞ

Seramik kilin ilkel yöntemlerle biçimlendirilip, güneşte kurutulduğu ve basit fırınlarda pişirildiği dönemlerden itibaren, arkeolojinin önemli buluntu grupları içerisinde yer alır. Yapıldığı dönemin teknik, ekonomik ve kültürel düzeyinin göstergesi olan antik dönem seramikleri, uzun süreli araştırmalar sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda kronolojik dizin içerisine yerleştirilmiştir.

Protogeometrik Dönem'den Hellenistik Dönem sonuna kadar özellikle üretim ve ticarete söz sahibi kentlerdeki seramik araştırmaları sayesinde, gerek tipoloji gerekse tarihlleme açısından başarılı sonuçlara ulaşılmıştır. Özellikle Yunanistan ve İtalya'daki önemli seramik atölyelerine sahip kentlerde yapılan kazı ve araştırmalar bu bağlamda etkili olmuştur. Günümüzde sayısı giderek artan ve daha çok bölgesel nitelikteki küçük yerleşmelerde gerçekleştirilen çalışmaların sonuçları ise, taşra ile merkez arasındaki kültürel ve ticari ilişkileri göstermesi adına önemlidir.

Seramiklerin günlük hayatta her sınıftan insan tarafından kullanılması, kaliteyle bağlantılı olarak hamur-astar ve tipoloji çeşitliliği sağlamıştır. Aynı zamanda sayısal yoğunluğa da neden olan bu çeşitlilik sonucunda, dönemin teknik ve sosyolojik değişimleri net olarak izlenebilmektedir. Örneğin teknolojinin uzun deniz yolculuklarına olanak verdiği süreçte, doğu ve batı kültürleri arasındaki etkileşim seramik kronolojisine "Orientalizan Dönem" olarak yansır. Bu süreç içerisinde Yunanistan'daki atölyelerde doğu sanatı özellikleri taşıyan bezemeler ön plandadır. Doğu ve batı arasında Bizans Dönemi'ne kadar süregelen karşılıklı etkileşim sonucu, kentler arasındaki ekonomik ve kültürel ilişkiler seramik tipolojisinden gözlemlenebilmektedir.

Geniş bir egemenlik alanına sahip Roma İmparatorluğu sürecinde ise, üretim merkezlerinin çoğalmasıyla bağlantılı olarak tipoloji çeşitliliği görülür. Ayrıca bu dönem içerisinde erken seramiklere kıyasla, bölgesel veya yerel atölyelerin ön planda olması, gerek tipoloji gerekse tarihlleme açısından sıkıntı yaratır. Roma seramiğindeki bu zorluk belli başlı merkezlerin dışında, taşra üretimlerine yönelik araştırmaların artırılmasıyla giderilebilir. Patara Kırmızı Astarlı Seramikleri'ne yönelik bu çalışmanın önemi, hem kentin hem de Lykia Bölgesi'nin Roma seramiği değerlendirmesi adına kendini gösterecektir.

Tez içerisinde yer alan kırmızı astarlı örneklerin büyük bir kısmı Tepecik Nekropolü'nde¹, geri kalanlar ise Bey Evi kazısından ele geçmiştir². Nekropoldeki on yıllık

¹ Patara Tepecik Nekropolü için bkz.: Işık 2000, 26-29.

kazı çalışmaları neticesinde ele geçen çok sayıdaki seramik buluntusu içerisinde, Geometrik Dönem'den³ Bizans Dönemi'ne kadar devam eden bir kronoloji izlenir⁴. Günlük kullanım seramiklerinin ağırlıkta olduğu Roma Dönemi seramiklerinde, ikinci sırada kırmızı astarlı örnekler yer alır⁵.

Roma Dönemi sofrta kapları olarak da tanımlanan sigillatolarla ilgili ilk araştırmalar 19. yüzyılda başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir. Başlangıçta İmparatorluk merkezinde üretilen örnekler için kullanılan terra sigillata terimi anlamsal olarak, parlak kırmızı astarlı, düz ya da kabartmalı seramikleri karşılar⁶. Anadolu, Suriye ve Afrika'da üretilen parlak kırmızı astarlı seramikler ise, başına bölgesel konum belirten Doğu (Eastern) sıfatının eklenmesiyle sigillata tanımlaması içerisinde dahil edilmiştir. Geç Roma Dönemi üretimi olarak kabul edilen ve yayınlarda "*Late Roman Red Slip Ware*" olarak adlandırılan kırmızı astarlı seramik grubu ise, özellikle astar kalitesindeki azalma nedeniyle sigillata tanımlamasının dışında tutulmuştur. Böylece seramik yüzeyini kaplayan astarın kalitesini niteleyen sigillata terimi aynı zamanda erken ve geç Roma seramiğini birbirinden ayırarak, kronoloji farklılığını da belirtir duruma gelmiştir. Diğer yandan görsel algıya dayalı eski terminolojinin doğruluğu yeni seramik üretim merkezleri için kullanılan adlandırmalar bu çalışma içerisinde sorgulanmıştır.

Çalışmaya, Antalya Müzesi'ne getirtilen onüç kasa kırmızı astarlı seramiğin çizim ve fotoğraflama işlemleriyle başlanmıştır. Parçalar halinde ele geçen çok sayıdaki seramik içerisinde, yalnızca profil verebilecek derecede iyi korunan örnekler tez kapsamına dahil edilmiştir. Seçilen seramiklerin daha önceden belirlenmiş sigillata gruplarından hangileri içerisinde dahil olduğunu belirlemek için, atölye olarak anılan bazı kentlere araştırma gezileri düzenlenmiştir. Tarsus, Pergamon ve Tralleis'in yer aldığı bu kentlerinin yanı sıra, Burdur ve Silifke Müzeleri'ne de gidilmiştir. Bu konuda Roma seramiği uzmanı Dr. N. Fırat'ın sigillata gruplamasına yönelik tecrübeleri de yararlı olmuştur.

Böylece hem araştırma gezilerinden edinilen görsel deneyim hem de mevcut yayınlardaki verilerle, Tepecik Nekropolü kırmızı astarlı seramikleri gruplanmıştır. Doğu

² Tepecik Bey Evi için bkz.: G. Işın, "Tepecik Sarnıcı", bkz.: F. Işık, "Patara 2004" ANMED 3 (2005) 61-62.; G. Işın – F. Işık, "Tepecik Bey Sarayı", bkz.: F. Işık, "Patara 2006" KST 29, 1, 2008, 59-60.

³ T. Kahya, "Patara Dark Age Pottery", Adayla 5, 2002, 35-39.

⁴ Hellenistik Dönem seramikleri için, bkz.: G. Işın, "General Outlook to the Hellenistic Pottery of Patara with Selected Examples", bkz.: S. Lemaitre (Ed.), Céramiques Antiques en Lycie (VII° S.a.C. – VII° S.p.C) Les produits et les marches. Actes de la table-ronde de Poitiers 21-22 Mars 2003 Bordeaux, Études 16 (2007) 137-149; Işın 2008, 157-171.

⁵ Roma Dönemi günlük kullanım seramikleri için, bkz.: Korkut 2007, 191-224.

⁶ Pucci 1985, 365.

Sigillatalarının ağırlıkta olduğu Tepecik malzemesi içerisinde, hamur-astar yapısı bakımından mevcut sınıflandırmalara girmeyen örnekler ise, “Patara Kırmızı Astarlı Seramikleri” başlığı altında değerlendirilmiştir.

Sınıflandırma işlemi tamamlanan Tepecik seramiklerinin çizim aşamasında, tekrardan kaçınmak adına, özgün profil özellikleri gösteren örnekler öncelik verilmiştir. Çizimi yapılmayan parçalar ise, ait oldukları form grubunun istatistik verileri içerisinde değerlendirilmiştir. File-Maker arşiv programı kullanılarak oluşturulan katalog bölümünde seramiklerin etiket bilgilerinin yanı sıra hamur-astar özellikleri ve form tanımlaması yer alır. Ayrıca tezin tipoloji kısmında sunulan karşılaştırma örnekleri okuyucuya kolaylık sağlaması adına, katalog bölümünde tekrar verilmiştir.

Genellikle Doğu ve Batı Sigillatalarına yönelik yayınlardan yararlanılarak oluşturulan tipoloji bölümünde, bazı formlar Hellenistik ve Roma Dönemi günlük kullanım seramikleriyle de karşılaştırılmıştır. Böylece özgün profil özellikleri gösteren Patara örnekleriyle paralel süreçte üretilen Hellenistik ve Roma Dönemi seramikleri arasında, form etkileşimi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Sonuç olarak, Geç Hellenistik ve Roma Dönemi kırmızı astarlı seramiklerine yönelik hazırlanan bu doktora çalışması, sadece Patara kenti için değil, Lykia Bölgesi için de “ilk” olma özelliğini taşır. Bu nedenle Patara’nın Hellenistik ve Roma Dönemi seramiğine dair elde edilen her sonuç, aynı zamanda Lykia Bölgesi’nin genel seramik değerlendirilmesine de önemli katkıları olacaktır.

2. TERRA SİĞİLLATA VE KIRMIZI ASTARLI SERAMİKLERİN TERMINOLOJİ PROBLEMLERİ

19. yüzyıldan itibaren kullanılan Latince kökenli *terra sigillata* tanımlaması, topraktan yapılan kabartmalı ve bezemeli kap anlamına gelir⁷. Kelime karşılığında da vurgulandığı üzere “kırmızı astarlı” ve “kabartmalı” seramikleri tanımlayan bu terim, aynı astar özelliklerine sahip, bezemesiz seramikleri de kapsar. Ayrıca başlangıçta İtalya kökenli parlak, nitelikli kırmızı astarlı batı seramikleri için kullanılan bu tanımlama, daha sonra doğuda üretilen kırmızı astarlı seramikler için de tercih edilmiştir.

“Sigillata” olarak kısaltılan nitelikli kırmızı astarlı seramikler için bir dönem yanlış kullanılan “Samian Ware” tanımlaması ise, Plinius’un kitabında yer alan “*Vasa Samia*” aktarımı doğrultusunda oluşturulmuştur⁸. “Samos kentine ait” ve “kil”⁹ anlamına gelen bu terimle ilgili araştırmacılar farklı görüşler ileri sürer. İlk olarak 1904 yılında Zahn, Priene kazısında ele geçen; hamuru yoğun mika katkılı, parlak kırmızı astarlı bir grup seramiğin Plinius’un kitabındaki Samos kapları olabileceğini belirtmiştir¹⁰. Bu bağlamda Olbia ve Samos’da bulunan ve Priene örnekleriyle benzer özellikler gösteren seramikler de Samos grubu olarak adlandırılmıştır¹¹. Antiokheia’da ele geçen benzer nitelikteki örnekler için de aynı tanımlamayı kullanan Waagé, diğer araştırmacılardan farklı olarak, *Vasa Samia* kelimelerinin iki farklı seramik grubunu simgelediğini belirtir. İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenen ilk grupta metal kaplarla form benzerliği gösteren örnekler yer alır. İkinci grupta ise, Priene ve Olbia örnekleri doğrultusunda, Samos’ta üretilen kırmızı astarlı Roma Dönemi seramikleri tanımlanmıştır¹². 1959 yılında Atina Agorası’nın Roma Dönemi seramiklerini yayınlayan Robinson, yukarıdaki araştırmacıların görüşleri doğrultusunda, DSB grubu özellikleri gösteren seramikleri “Samian Ware” olarak adlandırmış; hamur-astar ve form farklılıklarına göre A-B olmak üzere iki alt gruba ayırmıştır¹³. Böylece ilk kez Zahn tarafından DSB örnekleri için kullanılan bu terim, Kenyon’un¹⁴ Doğu Sigillataları’na yönelik alfabetik sınıflandırmasından sonra geçerliliğini kaybetmiştir. Samos adasındaki Kastro Tigani

⁷ Oxford Latin Dictionary, P.G. W. Glare (Ed.) (1988) 1757, 1927; Pucci 1985, 365.

⁸ Plinius, *Naturalis Historia* XXXV 46, 160.

⁹ Oxford Latin Dictionary, P.G. W. Glare (Ed.) 1685. Sözlükte “kil” anlamıyla ilgili olarak “*testa samia*” kelimeleri yer alır. Bu kelimeler Samos’ta üretilen ucuz, çabuk kırılabilir seramik parçaları anlamına gelir.

¹⁰ Zahn 1904, 447.

¹¹ F. O. Waagé, “*Vasa Samia*” *Antiquity* 11, 1937, 51.

¹² Waagé, a.g.e. 53.

¹³ Robinson 1959, 12.

¹⁴ Kenyon tarafından alfabetik kodlama sistemine göre oluşturulan terminoloji önerisi DSA grubunun araştırma tarihçesi bölümünde anlatılmıştır, bkz.: Kenyon 1957, 282.

yerleşiminde bulunan benzer nitelikteki seramikler için DSB teriminin kullanılması da bunun kanıtıdır¹⁵.

Diğer yandan bazı araştırmacılar *Vasa Samia* tanımlamasını Güney Galya merkezli üretilen, kabartmalı kırmızı astarlı seramikler için de kullanmışlardır¹⁶. *Vasa Samia* terminolojisinin Güney Galya ve Zahn'la birlikte tüm DSB örneklerini kapsayan bir isimlendirmeye dönüşmesi durumu iyice karmaşıktır.

Sonuç olarak başlangıçta İtalya ve Galya merkezli üretilen parlak kırmızı astarlı ve kabartmalı seramikler için kullanılan *terra sigillata* kavramı, Anadolu ve Akdeniz kıyılarında üretilen örnekleri de içine alır. Aslında “kırmızı astarlı seramik” tanımlaması içerisinde yer alması gereken sigillatalarda kaliteli hamur ve astar dokusu grubun belirleyici özelliğidir. İ.S. 4. yüzyıldan itibaren sigillataların yerini alan “Late Roman Red Slip Ware” (Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramiği) grubunda ise, hamur kalitesindeki azalmaya paralel olarak, ince uygulanan düşük kalitedeki astar esastır. Kırmızı astarlı seramikleri erken ve geç dönem olmak üzere iki kronoloji grubunda toplayan bu kavramlar birçok araştırmacı tarafından kabul görür. Diğer yandan son dönem araştırmalarıyla Roma seramik grubuna dahil olan Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri için bu tarz bir ayrıma gidilmemiştir. Poblome, İ.S. 1. yüzyıldan itibaren üretilmeye başlayan, Batı ve Doğu Sigillatalarıyla eş değer astar kalitesine sahip seramikler için yalnızca “Kırmızı Astarlı” tanımlamasını kullanmıştır¹⁷. Böylece İ.S. 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl arası üretilen kaliteli kırmızı astarlı seramiklerle, geç dönem kırmızı astarlı seramikleri tek bir başlık altında toplayan farklı bir terminoloji önerisi sunmuştur. 19 yüzyıl araştırmacılarının parlak ve kaygan kırmızı astarlı seramikler için kullandıkları sigillata terimini de içine alan “kırmızı astarlı seramik” tanımlamasının kronolojik bir ayrıma gidilmeden kullanılması daha doğru bir yöntemdir. Bu bağlamda Patara Tepecik Nekropolü ve Bey Evi'nde ele geçen sigillata kalitesindeki astara sahip örnekler ve onların yerel taklitlerini de kapsayan “Kırmızı Astarlı Seramikler” başlığı tercih edilmiştir.

¹⁵ R. Tölle-Kastenbein, Das Kastro Tigani. Die Bauten und Funde Griechischer, Römischer und Byzantinischer Zeit, Samos 14 (1974) 160.

¹⁶ Kenrick 1985, 219-222.

¹⁷ Poblome 1999, 24-26.

3. PATARA'DAKİ KIRMIZI ASTARLI SERAMİK DAĞILIMI

Patara antik kentinde 1989 yılından itibaren birçok alanda, bazıları halen devam eden kazı çalışmaları yürütülmüştür. Doktora tezi kapsamında incelenen Tepecik Nekropolü ve Tepecik Bey Evi seramikleri dışında, kentteki diğer kazı alanlarında ele geçen paralel örnekler de genel değerlendirme adına önemlidir¹⁸. Bütünü görebilmek adına bu bölüm içerisinde nekropol seramiklerinin yanı sıra, diğer çalışma alanlarındaki kırmızı astarlı örnekler de genel hatlarıyla tanıtılacaktır.

3. 1. Tepecik Nekropolü Kırmızı Astarlı Seramikleri

Kazısına 1989 yılında başlanan Patara Tepecik Nekropolü adını aldığı Tepecik yükseltisinin doğu eteğinde, güney-kuzey doğrultulu olarak konumlanır. Roma Dönemi'nde daha yoğun kullanılan nekropolün en erken mezarı, Hellenistik Dönem'e tarihlenen Hera ve Tlepolemaos lahitleridir. Arazinin yapısıyla bağlantılı olarak kot farkının ön planda olduğu nekropolde, Geç Roma Dönemi'nden itibaren gerekli görülen alanlar düzleştirilerek, farklı mimari yapılaşmalar için kullanılmıştır (**Çiz. 1**). Uzun süreli kullanımın getirisi olarak kesin tarih veren tabakalaşmanın eksikliği ne yazık ki, Tepecik Nekropolü için de geçerlidir. Bu durum bazı bölgelerde yüksekliği iki metreyi bulan toprak kesitlerinden de net olarak gözlemlenebilmektedir. Diğer yandan, geniş zaman dilimleri içerisinde de olsa dönem seramiklerini bir bütün olarak görmek mümkündür.

Roma Dönemi günlük kullanım ince ve kaba seramikleri, erken dönem malzemelerine oranla, nekropolün kullanım süreciyle bağlantılı olarak daha yoğundur. İkinci sırada ise kırmızı astarlı seramikler yer alır. Bu seramikler hamur-astar ve form özelliklerine göre Batı ve Doğu Sigillataları, Sagalassos Kırmızı Astarlı (Sagalassos Red Slip Ware) ve Geç Roma Dönemi Kırmızı Astarlı (Late Roman Ware) olmak üzere üç gruba ayrılır. Doktora tez konusu içerisine girmeyen Geç Roma Dönemi kırmızı Astarlı seramiklerinin büyük bir kısmı, Çandarlı ve Kıbrıs Sigillatalarının devam üretimi olan Geç Roma C ve D grubu örneklerinden oluşur.

Sigillata grubunda yer alan örnekler, hamur-astar özelliklerine göre Batı ve Doğu sigillatalarının alt grupları içerisine yerleştirilmiştir. Bu gruptan ayrı değerlendirilen ve sayısal açıdan zengin olarak nitelendirebileceğimiz Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri için ise, Poblome'in yayınları temel alınmıştır.

¹⁸ Korkut – Grosche 2007, 128-133 Kat. No. 141-172.

Kırmızı astarlı seramiklerin son grubu ise, hamur-astar yapısındaki farklılık nedeniyle batı ve doğu sigillata grubuna dahil edilemeyen, fakat kendi içinde homojen özellikler gösteren örneklerden oluşur. Batı ve Doğu Sigillata form tipolojisiyle ortak özellikler gösteren bu seramikler, kentin yerel üretimine yönelik önemli veriler sunacaktır.

3. 2. Tepecik “Bey Evi” Kırmızı Astarlı Seramikleri

Tepecik yükseltisinin üst kısmında 2004 yılında açığa çıkartılan ve “sarnıç/depo” olarak tanımlanan yapı, Klasik ve Hellenistik Dönem seramikleriyle kentin erken dönemine ilişkin önemli veriler sunar¹⁹. Sarnıcın ait olduğu yapı grubunu belirlemek amacıyla 2006 yılında genişletilen kazı alanında yapılan çalışmalar sonucunda, kalın duvarlı iki büyük mekan açığa çıkartılmıştır. A ve B olarak kodlanan bu odaların oluşturduğu yapı kompleksinin tamamı ise “Bey Evi” olarak tanımlanmıştır²⁰.

Kazı çalışmaları esnasında A mekanından İ.Ö. 7. yüzyıl seramikleri ele geçmesine karşın, aynı mimari işçiliğe sahip B mekanının kuzeyinde, alana topluca atılmış olduğu anlaşılan Roma Dönemi seramik dolgusuyla karşılaşmıştır. Günlük kullanım seramiklerinin ağırlıkta olduğu bu dolgu içerisinde, kırmızı astarlı sofrakapları da bulunmuştur. Çok az sayıda ithal Doğu Sigillata örneğiyle birlikte ele geçen kırmızı astarlı seramiklerin, yapılan incelemeler sonucunda, Tepecik Nekropolü’ndeki özgün hamur-astar yapısı gösteren bir grup kırmızı astarlı seramik ile benzer olduğu görülmüştür. Malzemelerin tek bir başlık altında toplanmasını zorunlu kılan bu benzerliğe ek olarak, kırmızı astarlı seramiklerin üretim atığı parçalarla birlikte ve aynı formdan çok sayıda ele geçmesi Nekropol örneklerinin yerel üretim olarak değerlendirilmesine neden olur. Bu tespit doğrultusunda da her iki alanda ele geçen malzemeler “Patara Kırmızı Astarlı Seramikleri” olarak tanımlanmıştır. Bey Evi örnekleriyle mevcut sayısı artan bu grupta, Batı ve Doğu Sigillata tipolojilerinden bilinen tabak ve kase formlarının yanı sıra, günlük kullanım grubunun maşrapa ve testilerinin kırmızı astarlı örnekleri de yapılmıştır.

Sonuç olarak hem kırmızı astarlı hem de günlük kullanım seramikleri ışığında İ.Ö. 1. yüzyıl ile İ.S. 2. yüzyıl arasına tarihlenen bu dolgu katmanı, erken dönem yapısına atılan bir seramik çöplüğüdür.

¹⁹ G. Işın, “Tepecik Sarnıcı”, bkz.: F. Işık, “Patara 2004” ANMED 3 (2005) 61-62.

²⁰ G. Işın – F. Işık, “Tepecik Bey Sarayı”, bkz.: F. Işık, “Patara 2006” KST 29, 1, 2008, 59-60.

3. 3. Diğer Çalışma Alanlarında Ele Geçen Kırmızı Astarlı Seramikler

Patara kentinde bazılarının ilk yapım evresi Hellenistik Dönem'e kadar uzanan Meclis Binası, Tiyatro, Ana Cadde ve Hurmalık Hamamı gibi önemli Roma yapıları bulunur²¹. Bu yapılardan Meclis Binası dışındakilerin kazı çalışmaları devam etmektedir.

Tiyatro ve Hurmalık Hamamı'nda²² ele geçen seramiklerde, sigillatalara kıyasla Geç Roma Seramiği C (Late Roman C) ve D (Late Roman D) grubu yoğunluk gösterir. Az sayıdaki sigillata örnekleri içerisinde ise Batı ve DSA grubu parçaları dikkat çeker.

Kazı çalışması biten Meclis Binası'nda ise, Roma Dönemi günlük kullanım seramiklerinin yanı sıra; DSA, DSB, DSC, DSD grubu sigillataları ile geç dönem kırmızı astarlı seramiklerden örnekler görülür²³.

Bizans Dönemi'ne kadar kullanılan Ana Cadde'de ise, Batı ve Doğu sigillatarından ziyade ağırlıklı olarak Afrika ya da Çandarlı kırmızı astarlı seramik örnekleri ele geçmiştir.

Sonuç olarak söz konusu alanlarda ele geçen Roma seramikleri içerisinde, Tepecik Nekropolü'nden farklı olarak, Geç Roma Dönemi Kırmızı Astarlı Seramikleri sigillatalara oranla yoğunluk gösterir.

²¹ Işık 2000 127 v.d.

²² F.S. Alanyalı – D. Şen, "Patara Hurmalık Hamamı Frigidariumu ve Seramiklerin Stratigrafik Olarak Değerlendirilmesi", bkz.: B. Karasu (Ed.), Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri 26-28 Kasım 2007 Eskişehir (2007) 412-430.

²³ Korkut – Grosche 2007, 128-133 Kat. No. 141-172.

4. TEPECİK NEKROPOLÜ VE BEY EVİ'NDE ELE GEÇEN KIRMIZI ASTARLI SERAMİK GRUPLARI

Üretim yerleriyle bağlantılı olarak Batı ve Doğu olmak üzere iki ana grupta ele alınan sigillatolar, hamur-astar yapısındaki ortak özelliklere göre kendi içinde alt gruplara ayrılır. Atölye farklılığından kaynaklanan bu grupların tanımlanmasında Kenyon'un önerdiği ve günümüzde geçerliliğini koruyan alfabetik kodlama sistemi kullanılmıştır²⁴. Bu bölümde Tepecik Nekropolü ve Bey Evi'nde grupları tespit edilen kırmızı astarlı seramikler hamur-astar niteliklerinin yanı sıra, literatür bilgileriyle birlikte sunulacaktır.

4.1 Doğu Sigillata A Grubu

Hamur: Sarımsı, pembemsi-deve tüyü rengi, kırmızımsı sarının çeşitli tonları ile sarımsı krem rengi hamur görülür (**10 YR** 7/3, 7/4,8/3, 8/4; **5 YR** 7/4; **2,5 YR** 7/6; **7,5 YR** 7/6). Sert pişimli hamur çok az mika dışında gözle görülür katkı maddesi içermez.

Astar: Koyu kırmızı, koyu portakal, kahverengimsi kırmızı renkli parlak ya da mat kaliteli astar (**10 R** 4/8 red; **2,5 YR** 4/8 red).

DSA grubu ilk kez Zahn tarafından Priene'de ele geçen örneklerle tespit edilmiş ve Plinius'un aktarımları doğrultusunda "Pergamon Seramikleri" olarak adlandırılmıştır²⁵.

Bu tanımlama DSA grubu üretim merkezleri arasında anılan Antiokheia²⁶ ve Tarsus'ta²⁷ bulunan kırmızı astarlı örnekler için de kullanılmıştır. Waagé, Doğu Akdeniz kıyı şeridinden ithal edilen açık deve tüyü hamur rengine sahip seramiklerin, Antiokheia'da yerel atölyelerde taklit edildiğini belirtir. Jones ise, İ.Ö. 2. yüzyıl ortasına tarihlediği Pergamon seramiklerini Hellenistik ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi olmak üzere iki alt grupta toplamıştır. Sarımsı tonlarda açık renkli hamur yapısı gösteren örnekler, Hellenistik Pergamon grubu içerisinde değerlendirilmiş, Waagé gibi Jones'da bu seramikler için Doğu Akdeniz kıyı şeridini üretim merkezi olarak önermiştir. Jones ayrıca Erken Roma Dönemi'ne tarihlediği,

²⁴ Kenyon 1957, 282.

²⁵ Zahn 1904, 447-448.

²⁶ Waagé 1948, 18-22, 32-38. Waagé, Pergamon seramiklerini kronolojik olarak Geç Hellenistik ve Erken Roma olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Ayrıca Priene, Olbia, Keramaikos, Samos ve Atina'da bulunan örneklerin yanı sıra Kıbrıs ve Suriye bölgelerinde ele geçen malzemeleri de değerlendirdiği çalışmasında, Pergamon seramiklerinin adını aldığı Pergamon'da değil, Anadolu'da Lykia, Afrika'da Kyrene kentleriyle sınırlandırılan Akdeniz kıyılarında üretilmiş olması gerektiğini belirtir.

²⁷ Jones 1950, 172-183.

pebemsî kırmızı hamur rengindeki seramiklerin ise Tarsus atölyelerinde üretildiğini belirtir²⁸.

Geç Hellenistik Dönem’de başlatılan ve Doğu Akdeniz merkezli kabul edilen kırmızı astarlı seramiklerin “Pergamon” tanımlamasıyla ilgili olarak, ilk kez Iliffe farklı bir görüş ileri sürmüştür²⁹. “Doğu Terra Sigillata Grup II” olarak önerilen bu tanımlama, Kenyon’un Doğu Sigillata A adlandırmasının da başlangıcını oluşturur³⁰. Böylece Zahn’ın Plinius’un aktarımlarına dayanarak önerdiği “Pergamon Seramikleri” tanımlamasının yerine, Kenyon’un atölye isminden dolayı kavram karışıklığına yol açmayan terminoloji önerisi günümüze kadar geçerliliğini korumuştur.

Waagé ve Jones’un yayınlarında belirttikleri Geç Hellenistik ve Erken Roma Dönemi Pergamon Seramikleri arasındaki hamur-astar ve tipoloji farklılıkları ise, Hellström’ün DSA I ve DSA II alt gruplarında ele alınmıştır³¹. Geç Hellenistik Dönem’e tarihlenen, yuvarlak konturlu erken örnekler DSA I, Augustus Dönemi’nde yoğunluk gösteren ve batı sigillata formlarının etkisini taşıyan seramikler ise, DSA II olarak adlandırılır³².

Kenyon’un terminolojisi birçok araştırmacı tarafından kabul görmesine rağmen, Cornell Tel Anafa örneklerini “Geç Hellenistik ve Erken Roma Dönemi Kırmızı Astarlı Seramikleri” olarak tanımlar³³. Gunneweg – Perlman – Yellin ise, farklı bir sistemde değerlendirdikleri kırmızı astarlı seramikleri Batı ve Doğu Terra Sigillata olmak üzere iki ana gruba ayırır. Kenyon’un DSA tanımlamasını karşılayan seramikler, bu sistem içerisinde DTS I (ETS I) olarak adlandırılır³⁴. Diğer araştırmacılar tarafından kullanılmayan bu sistem, mevcut terminolojiye bir yenilik getirmemekle beraber, Hellström’ün DSA I ve II olarak önerdiği kronolojik sınıflandırma dahilinde kavram karışıklığına neden olmaktadır.

Doğu Sigillata A grubuyla ilgili olarak terminolojinin yanı sıra, tipoloji ve kronoloji açısından da farklı görüşler ileri sürülmektedir. Crowfoot tarafından oluşturulan Samaria DSA form sınıflandırmasından önce; her araştırmacı örneklerini tipolojik dizin olmaksızın değerlendirmiştir. 28 form grubundan oluşan Samaria³⁵ tipolojisi, Hama³⁶ ve Apamea³⁷ DSA

²⁸ Jones 1950, 181. Erken Roma Dönemi Pergamon seramiklerinde Geç Hellenistik Dönem örneklerine kıyasla kırmızımsı sarımsı tonlarda hamur ve kırmızımsı, portakalımsı tonlarda astar rengi farklılığı görülür.

²⁹ Iliffe 1936, 12.

³⁰ Kenyon 1957, 282.

³¹ Hellström 1965, 28.

³² Meyer-Schlichtmann 1988, 6; Adak 1997, 10.

³³ L. A. Cornell, Late Hellenistic and Early Roman Red Slipped Pottery from Tel Anafa 1968-1973 (1990) 35-36.

³⁴ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 10.

³⁵ Crowfoot 1957, 306.

³⁶ Johansen 1971, 57-196.

örneklerinin sınıflandırılmasında da esas alınmıştır. Tipoloji alanındaki son çalışma ise 1985 yılında Hayes tarafından gerçekleştirilmiştir. Enciclopedia Dell'arte Antica'da yayınlanan makalede Crowfoot'un tipolojisi yeni formların eklenmesiyle zenginleştirilmiştir³⁸.

Buluntu yoğunluğu ve yayılım alanı doğrultusunda Doğu Akdeniz kökenli olarak kabul edilen bu grubun üretim merkezleri arasında Beth-Shan, Antiokheia³⁹, Tarsus, Samaria ve Hama kentleri anılmaktadır⁴⁰. Son dönemde artış gösteren toprak analiz sonuçlarına göre ise, Tarsus ile Suriye Latakia⁴¹ arasındaki bölge, Kıbrıs Adası'nın doğusu⁴², Nabatea Bölgesi'ndeki Oboda⁴³, Tel Anafa⁴⁴ üretim merkezi olarak önerilir.

Grubun üretim merkezlerinin belirlenmesinde yaşanan görüş ayrılığı, seramiklerin başlangıç tarihinin tespitinde de geçerlidir. Örneğin Kenyon'un DSA grubunun İ.Ö. 1. yüzyıldan önceye tarihlenemeyeceğine dair düşüncesi, Atina, Tarsus ve Antiokheia örneklerinin *terminus post quem* tarihi İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanan bir tabakada ele geçmesiyle çelişir⁴⁵. Diğer yandan Gunneweg – Perlman – Yellin'in aynı kentlerde ele geçen DSA seramiklerini, en erken İ.Ö. 3. yüzyıl sonu ile İ.Ö. 2. yüzyıl ortasına tarihlemesi polemikğin boyutunu göstermesi açısından önemlidir⁴⁶. Aynı araştırmacılar üç evreye ayırdıkları Tel Anafa yerleşiminde ele geçen DSA örneklerini ise, İ.Ö. 150 ile İ.S. 80 yılları arasına tarihler⁴⁷. Bu tarihleme 1997 yılında yayınlanan Tel Anafa seramik çalışmasıyla da desteklenir⁴⁸.

³⁷ Vanderhoeven 1989, 27-40.

³⁸ Hayes 1985, 13-48.

³⁹ J. Lund, "A Fresh Look at the Roman and Late Roman Fine Wares from the Danish Excavations at Hama", Syria, bkz.: H. Meyza – J. Młynarczyk (Ed.) Hellenistic and Roman Pottery in the Eastern Mediterranean – Advances in Scientific Studies, Acts of the II Nieborów Pottery Workshop 18-20 Aralık 1993 Nieborów (1995) 137.

⁴⁰ Zelle 1997, 11-12. DSA üretim merkezi olarak anılan kentlerden yalnızca Tarsus'un erken Roma Dönemi'nde sigillata ürettiği netlik kazanmıştır.

⁴¹ G. Schneider, "Roman Red and Black Slipped Pottery from NE-Syria and Jordan First Result of Chemical Analysis", bkz.: H. Meyza – J. Młynarczyk (Ed.) Hellenistic and Roman Pottery in the Eastern Mediterranean – Advances in Scientific Studies, Acts of the II Nieborów Pottery Workshop 18-20 Aralık 1993 Nieborów (1995) 416; Poblome 1999, 289.

⁴² Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 11.

⁴³ Negev 1974, 35.

⁴⁴ Slane 1997, 272.

⁴⁵ Kenyon 1957, 284, 286.

⁴⁶ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 77-78. **Antiokheia:** İ.Ö. 175 yılında başlatılan tabakada ele geçen açık deve tüyü hamur rengine sahip örnekler için yaklaşık olarak İ.Ö. 170 yılı tarihi önerilir. **Tarsus:** DSA örnekleri buluntu konteksinde yer alan sikkelere göre, İ.Ö. 220-50 yılları arasına tarihlenen tabakada ele geçmiştir. **Atina:** Atina'da ele geçen DSA grubu tabak ve lagynos örnekleri İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.Ö. 86 yılı arasına tarihlenir.

⁴⁷ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 78-79. Tel Anafa'da Doğu sigillata olarak adlandırılan, siyah astarlı örnekler İ.Ö. 200-150 yılları arasına tarihlenen tabakada ele geçmiştir.

⁴⁸ Slane 1997, 285-286.

Sonuç olarak DSA grubu için önerilen farklı tarihlerden İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısı görüşü, özellikle Doğu Akdeniz kıyılarında gerçekleştirilen son dönem araştırmalarıyla biraz daha netlik kazanmıştır⁴⁹. Diğer yandan grubun İtalya sigillatalarından çok daha erkene tarihlenmesi, batıdaki parlak kırmızı astarlı seramiklerin üretiminde doğu örneklerinin öncü olduğu görüşünün çıkış noktasıdır⁵⁰.

Deniz ticaretinin⁵¹ de etkisiyle geniş bir alana yayılan DSA seramikleri İtalya⁵², Yunanistan⁵³, Makedonya⁵⁴, Batı Anadolu⁵⁵, Lykia⁵⁶, Pamphylia⁵⁷, Kilikia⁵⁸, Güneydoğu Anadolu⁵⁹, Kıbrıs⁶⁰, Girit⁶¹ ve Kuzey Afrika'da⁶² örneklenir.

4. 2. Doğu Sigillata B Grubu

Hamur

DSB-1: Kırmızımsı portakal, tarçın renkli, mika katkılı sert pişimli kaliteli hamur dokusu görülür (2,5 YR 7/6, 7/8, 6/8; 5 YR 7/6; 5 YR 6/8).

DSB-2: DSB-1 grubuyla aynı renkte, bazı örneklerde daha koyu tonlarda hamur rengi görülür. Yoğun mika katkısı içeren yumuşak hamurda katmanlaşmış doku temel özelliğidir.

Astar

DSB-1: Kırmızıdan portakal rengine kadar değişkenlik gösteren parlak yüzeyle bütünleşmiş astar yapısı görülür (2,5 YR 5/8, 4/8).

⁴⁹ Fırat 1999, 18 dn. 15; Adak 1997, 63; Poblome 1999, 289; Zelle 1997, 12; Hayes 1985, 12-13.

⁵⁰ L. Zoroğlu, "Doğu Sigillataların İmalat Yerleri ve Dağılımı Sorunu", *Les Ceramiques en Anatolie Aux Epoques Hellenistique et Romaine, Varia Anatolica XV*, 2003, 121-123.

⁵¹ V. Mitsopoulos-Leon, "Gefäße von einem gesunkenen Schiff aus dem Golf von Antalya", *Germania* 53, 1975, 101-112. Antalya körfezindeki gemi batığında ele geçen DSA örnekleri, grubun ticaretine yönelik önemli verilerdendir.

⁵² Meyer-Schlichtmann 1988, 6; Mitsopoulos-Leon 1991, 86.

⁵³ Hayes 1973, 450-452; Adamsheck 1979, 51-61.

⁵⁴ Anderson-Stojanović 1992, 44-45. Stobi'de DSA grubunun ithal örneklerinin yanı sıra, İ.S. 1. yüzyıl ağırlıklı olmak üzere yerel taklitleri de bilinmektedir.

⁵⁵ Mitsopoulos-Leon 1991, 86-93; Gassner 1997, 121-13; Ladstätter 2005, 232 Res. 39, 1-9; Ladstätter 2003, 23.

⁵⁶ A. Bourgarel – H. Metzger – G. Siebert, *La Région Nord du Létoon, Fouilles de Xanthos IX* (1992), 61-64 Res. 9a-d; U. Eisenmenger – I. Mader, "Bericht über die Arbeiten an der Keramik", bkz.: J. Borchardt, "Bericht der Grabungskampagne in Limyra 1993" *KST XVI* 2, 1994, 239-240; E. Pellegrino, "Note sur un Depotoir de Ceramique du III s.ap. J.-C. et la Datation de la residence du Nord-Est de l'Acropole Lycia de Xanthos", *Anatolia Antiqua XII* 2004, 132 Res. 14, 1-2; Korkut – Grosche 2007, 128-129 Kat. No. 141-147; Rückert 2007, 36 Mader 1996, 90 Res. 29, 25-31.

⁵⁷ Atik 1995, 68-73; Fırat 1999, 16-18; N. Atik, "Çanak Çömlek Buluntuları", bkz.: *Toroslar'da Bir Antik Kent Lyrbe ? Seleukeia ?*, J. İnan (Ed. N. Atik - N. Başgelen) (1998) 92-93.

⁵⁸ L. Zoroğlu, "Problems on the Tarsian Hellenistic and Early Roman Pottery I: Red Glazed Pottery", bkz.: *E ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΚΕΡΑΜΙΚΗ Π ΠΑΚΤΙΚΑ* (2000) 199-203.

⁵⁹ Zoroğlu 1986, 61-100; Adak 1997, 22-60.

⁶⁰ Hayes 1991, 32-36; H. Meyza, "Early Eastern Sigillata A from Paphos, Cyprus" bkz.: *E ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΚΕΡΑΜΙΚΗ Π ΠΑΚΤΙΚΑ* (2000) 237-244.

⁶¹ Sackett 1992, 150-152.

⁶² Kenrick 1985, 223-244.

DSB-2: Açık tonlarda portakalımsı kırmızı, özellikle profillerin birleşim yerlerinde yoğunluk gösteren ince çatlaklara sahip astar.

19. yüzyılda Zahn tarafından tanımlanan ikinci kırmızı astarlı seramik grubu, önce “*vasa samia*” olarak adlandırılmıştır⁶³. Bu bağlamda Samos⁶⁴, Antiokheia⁶⁵, Tarsus⁶⁶ ve Atina Agorası⁶⁷ yayınlarında DSB grubu örnekleri “Samian” başlığı altında değerlendirilmiştir. Terminoloji bölümünde de değinildiği üzere kavram karmaşasına neden olan bu tanımlama yerine, günümüzde Kenyon’un⁶⁸ önerisi doğrultusunda DSB kısaltması kullanılmaktadır.

Hamur-astar yapısı bakımından farklı özellikler gösteren Samian seramikleri Robinson tarafından A ve B olmak üzere iki alt gruba ayrılmıştır. Robinson fiziksel özelliklere göre oluşturduğu her iki grubu farklı tarihler içerisine yerleştirir. Örneğin sert pişimli hamur ve yüzeyle bütünlük gösteren parlak astarlı Samian B grubunu, İ.S. 1. yüzyılın birinci çeyreğinde başlatır. Bu grubun bitiminde üretilen, Samian A seramiklerini ise İ.S. 1. yüzyılın son çeyreğine tarihler. Her iki alt grubun günümüzde kullanılan kısaltması ise ilk kez Hellström tarafından önerilmiştir⁶⁹. Bu yeni terminoloji Robinson’un gruplamasında Samian A=DSB-2’ye, Samian B= DSB-1’e karşılık gelir. Her iki grup arasındaki fark hamur-astar yapısıyla sınırlı kalmamış, DSB-2 örneklerinde daha sade profil izlenmiştir. Ayrıca DSB-1 grubu kapların tabanında okunan atölye ismi veya temenni kelimelerinin yerini DSB-2 grubunda stilize bitkisel bezekler almıştır.

Bu seramiklerle ilgili ilk sistemli tipoloji çalışması, 1985 yılında Hayes tarafından oluşturulmuş ve birçok yayında kullanılmıştır⁷⁰. Hayes’in tipolojisi özellikle Ephesos ve Tralleis kentlerinde ele geçen güncel örneklerle gerek ana form gerekse alt gruplarla zenginleştirilmiştir. Her iki kentte yürütülen çalışmalarla yalnızca tipoloji yönünden değil, aynı zamanda atölye tespitine yönelik de önemli veriler edinilmiştir. Bu bağlamda Yunanistan⁷¹ ile Güney ve Batı Anadolu kıyılarında daha fazla yoğunluk gösteren DSB seramikleri için Ephesos⁷², Tralleis⁷³ ve Tenedos⁷⁴ kentleri üretim merkezi olarak anılır.

⁶³ Zahn 1904, 447-448.

⁶⁴ W. Technau, “Griechische Keramik im Samischen Heraion”, AM 54, 1929, 49-50.

⁶⁵ Waagé 1948, 38.

⁶⁶ Jones 1950, 186-187. Jones, Antiokheia buluntularına kıyasla Tarsus’ta daha fazla sayıda olan Samian (DSB) grubunun İ.S. 1. yüzyıldan önce görülmediğini belirtir.

⁶⁷ Robinson 1959, 12.

⁶⁸ Kenyon 1957, 283.

⁶⁹ Hellström 1965, 28-29.

⁷⁰ Hayes 1985, 49-70. Hayes, müze ve yayınlardan topladığı örneklerle DSB-1 ve 2 grubuna ait toplam 80 form tespit etmiştir.

⁷¹ Robinson 1959, 12; Hayes 1973, 452-456.

⁷² R. Meriç, “Ephesos Devlet Agorası Kuyu Buluntuları: Geç Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiği, bkz.: Les Ceramiques en Anatolie aux Epeques Hellenistique et Romamine, Actes de la Table Ronde d’ Istanbul 22-24

Notion'da ele geçen seramik üzerinde okunan ve Tralleis'in Erken İmparatorluk Dönemi ismini simgeleyen "CAESAREIA" baskısı ile Tralleis kazı çalışmalarından edinilen bulgular Plinius'un kentte seramik üretildiğine dair aktarımlarını doğrular niteliktedir. Ayrıca Batı sigillata ustalarından Caius Sentius ve Quintus Pompeius Serenus'un Ephesos ve Tralleis'te şube kurduklarına yönelik bilgiler de, seramik atölyelerinin varlığını kanıtlar. Zahn tarafından ilk kez Priene'de⁷⁵ tespit edilen bu baskı Ephesos, Sardes⁷⁶ ve Korinth'de⁷⁷ de örneklenir.

İtalya seramik ustalarına ait damgaların Ephesos ve Tralleis⁷⁸ DSB seramikleri üzerinde görülmesi, sigillata üretiminin İtalyan ustaların gelmesiyle başladığı şeklinde yorumlanmıştır⁷⁹. Ephesos'ta ele geçen DSB örneklerinin C. Sentius'un İtalya'da üretim yaptığı süreç olan İ.Ö. 10 yılına tarihlenmesi de bu düşüncenin sonucudur⁸⁰.

Diğer yandan Ephesos ve Tralleis kentlerinde Roma Dönemi öncesinde de seramik üretilmesi, DSB grubunun üretimi için gerekli alt yapının oluşmasında etkindir. Günümüzün marka anlayışı doğrultusunda ele alınması gereken bu usta baskılarını, ticari ilişkiler içerisinde değerlendirmek konuya farklı bir bakış açısı getirebilir. Diğer yandan Samsat'ta ele geçen DSA seramikleri üzerinde İtalyan ustalara ait isimlerin bu kez Yunan harfleriyle basılı olması da aynı nedendendir⁸¹. Sonuç olarak İmparatorluğun merkezinde üretim yapan usta adlarını taşıyan yerel örneklerin varlığı, bölgeler arasındaki ticari bağlantıyla açıklanabilir.

Mai 1996 (2003) 80; T. Takaoğlu, "New Light on the Origins of Eastern B Ware", bkz.: T. Takaoğlu (Ed.) Anadolu Arkeolojisine Katkılar, 65 yaşında Abdullah Yaylalı'ya Sunulan Yazılar (2006) 263-265.

⁷³ Zelle 1997, 13 dn. 89; Lund 2003, 127.

⁷⁴ Beyll 1993, 8 dn. 30.

⁷⁵ Zahn 1904, 437. Her iki araştırmacı Notion'da ele geçen EKKAI/CAPHΣ damgasından yola çıkarak, Erken İmparatorluk Dönemi'nde Kaesareia olarak adlandırılan Tralleis'de DSB grubunun üretilmiş olması gerektiğini belirtir. Ayrıca bu görüş Tralleis kentindeki kazı çalışmaları buluntularını içeren araştırmalarla da desteklenir, bkz.: A. Civelek, Tralleis Nekropolisi Buluntuları Işığında Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiği, Yayınlanmamış Doktora Tezi (İzmir 2001); D. Erol, Tralleis Kenti Kazılarında Ele Geçen Baskılı Terra Sigillata, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Aydın 2004); A. Civelek, "Antik Çağdan Günümüze Aydın ve Yöresinde Seramik Üretimi", bkz.: T. Takaoğlu (Ed.) Anadolu Arkeolojisine Katkılar, 65 yaşında Abdullah Yaylalı'ya Sunulan Yazılar (2006) 365-371.

⁷⁶ J. F. Wrabetz, "A New Serenus Stamping from Sardis and the Origins of the Eastern Sigillata B Ware", Harvard Studies in Classical Philology 81, 1977, 195-197.

⁷⁷ Hayes 1973, 468.

⁷⁸ Takaoğlu, a.g.e. 264.

⁷⁹ Wrabetz, a.g.e. 197.

⁸⁰ S. Zabełlicky-Scheffenegger, "C. Sentius and his Commercial Connections", bkz.: Les Ceramiques en Anatolie aux Epeques Hellenistique et Romaine , Actes de la Table Ronde d' İstanbul 22-24 Mai 1996 (2003) 118. Ephesos Tetraganos Agorası'nda depo olarak kullanılan bir yapıda 4000 adet DSB grubu seramiği bulunmuş, bunlardan 681 adet baskılı örnekten 174 tanesinde C. Sentius ismine rastlanmıştır. Böylece coğrafi uzaklığa karşın, şubeye yönelik teorilerin doğruluğu ağırlık kazanmıştır. Bu bağlamda Zabełlicky-Scheffenegger, zaten geniş bir alanda üretim yapmaya alışkın olan batılı ustalar için Ephesos kentinde de şube açıp seramik pazarlamanın zorluk teşkil etmeyeceğini belirtmiştir. Çalışmasında önerdiği İ.Ö. 10 tarihini de, C. Sentius'un Lyonda bulunan şubesinde ele geçen örnekler doğrultusunda belirler; Mitsopoulos-Leon 1991, 94; Lund 2003, 127.

⁸¹ Zoroğlu 1989, 573-578.

Konuyla ilgili sonuçlar Tralleis kentinde gerçekleştirilecek kazı ve araştırmalarla netlik kazanacaktır.

Batı Sigillata formlarının ağırlıkta olduğu DSB tipolojisi, özellikle ince profillerde DSA seramiklerinde olduğu gibi yumuşak kontura sahiptir. Ayrıca tipolojideki özgün formlar başlangıçta batı sigillatalarını taklit eden bu grubun, zamanla kendi çizgisinde üretim yaptığını gösterir.

Anadolu'nun batısında üretildiği kesinlik kazanan DSB grubunun yayılım alanı ise Ege Bölgesi⁸² ağırlıkta olmak üzere, İtalya⁸³, Karadeniz⁸⁴, Antiokheia⁸⁵, Tarsus⁸⁶ ve Kuzey Afrika'da⁸⁷ görülür. Ayrıca Pamphylia Bölgesi'nde Perge⁸⁸ ile Galatia Bölgesi'nde Amorium⁸⁹ olarak belirtilebilir. Lykia Bölgesi'nde ise Patara⁹⁰, Xanthos⁹¹, Kyaneai⁹² ve Limyra'da⁹³ DSB örnekleri bilinmektedir.

4. 3. Doğu Sigillata C Grubu

Pergamon ve Çandarlı'da üretilen kırmızı astarlı seramiklerin değerlendirildiği gruptur. 1903 yılında Conze Pergamon'da ele geçen buluntular içerisinde DSA'dan ayrı bir kırmızı astarlı seramik grubunun varlığından söz eder⁹⁴. Çandarlı'da ele geçen çok sayıda kırmızı astarlı seramik ise, 1912 yılında Loeschke tarafından "Çandarlı Sigillatası" olarak adlandırılmıştır⁹⁵. Loeschke'nin tipoloji ve lokalizasyona yönelik çalışması doğrultusunda oldukça iyi tanınan Çandarlı Sigillataları, Kenyon'un terminoloji önerisi dahilinde DSC olarak adlandırılır⁹⁶. Bu süreçten itibaren aynı başlıkta değerlendirilen Pergamon ve Çandarlı

⁸² **Korinth:** Hayes 1973, 452-456; **Knossos:** Sackett 1992, 156-158; **Didyma:** Wintermeyer 2004, 9; **Assos:** Zelle 1997, 19-20; **Troia:** Tekkök-Biçken 1996, 52-55; **Magnesia:** Vapur 2001, 13-23.

⁸³ Zelle 1997, 12 dn. 88.

⁸⁴ Knipowitsch 1929, 12-21.

⁸⁵ Waagé 1948, 38.

⁸⁶ Jones 1950, 186-187.

⁸⁷ **Berenice:** Kenrick 1985, 245-256; **Alexandria ve Libya:** Lund 2003, 129.

⁸⁸ Atik 1995, 73-74.

⁸⁹ R. M. Harrison, "Amorium 1991", KST XIV, II, 1992, 249-250 Res. 4, 1-3.

⁹⁰ Korkut – Grosche 2007, 129-130 Kat. No. 148-150.

⁹¹ A. Bourgarel – H. Metzger – G. Siebert, La Région Nord Du Létoon, Fouilles de Xanthos IX (1992) 61-64 Res. 31 e.

⁹² Mader 1996, 90; I. Mader, "Keramik der Feldforschungen auf dem Gebiet von Kyaneai Teil II: Die Funde aus den Jahren 1993/94", bkz.: F. Kolb (Ed.), Lykische Studien 4, Feldforschungen auf dem Gebiet von Kyaneai (Yavu-Bergland) (1998) 93.

⁹³ Rückert 2007, 36-37 Res. 5, 88.

⁹⁴ A. Conze, Die Kleinfunde aus Pergamon (1903) 23.

⁹⁵ Loeschke 1912, 344-407.

⁹⁶ Kenyon 1957, 283.

kırmızı astarlı seramiklerine yönelik ayırım, ilk kez Schäfer tarafından yapılmıştır⁹⁷. 1988 yılına gelindiğinde ise, Meyer-Schlichtmann'ın çalışmasıyla Pergamon ve Çandarlı Sigillatalarının yakın bölgede üretilen iki ayrı seramik grubu olduğu kesinlik kazanır. Günümüzde bazı araştırmacılar tarafından bölgesel yakınlıkları dikkate alınarak, Patara seramiklerinde olduğu gibi DSC'nin iki alt grubu olarak değerlendirilir.

4. 3. 1. Pergamon Sigillatası

Hamur⁹⁸: Meyer-Schlichtmann tarafından üç farklı hamur rengi tespit edilmiştir. **1. grup** kahverengimsi sarı (**5 YR** 8/4; **7,5 YR** 8/2-8/6; **7,5 YR** 6/6, 6/8, 7/6, 7/8; **7,5 YR** 5/6, 5/8; **10 YR** 6/6-8/8) **2. grup** sarımsı kırmızıdan kahverengimsi kırmızı (**5 YR** 6/6, 6/8, 7/6, 7/8) **3. grup** kırmızıdan kırmızımsı kahverengine kadar değişkenlik gösterir. (**2,5 YR** 4/8, 5/8; **2,5 YR** 6/6, 6/8; **10 R** 6/6, 6/8; **10 R** 5/6, 5/8) Sert pişimli hamurda az miktarda mika ve kireç katkısı görülür.

Astar: Pergamon seramikleri içerisinde 5 farklı astar rengi saptanmıştır. **1. grup** kırmızı (**2,5 YR** 5/6, 5/8; **5 YR** 6/6, 6/8, 7/6; **10 R** 5/6, 5/8) **2. grup** kırmızımsı kahverengi (**2,5 YR** 4/6, 4/8; **7,5 YR** 3/8, 4/8; **10 R** 4/6, 4/8) **3. grup** siyahımsı (**2,5 YR** N2.5/0; **2,5 YR** N3/0; **5 YR** 2,5/2; **5 YR** 3/1; **10 YR** 3/2; **2,5 YR** 2,5/2; **2,5 YR** 2,5/4; **7, YR** 3/2) **4. grup** kahverengimsi (**5 YR** 4/3, 4/4, 4/6; **2,5 YR** 4/2; **7,5 YR** 6/2; **2,5 YR** 3/2, 3/4; **5 YR** 3/3, 3/4) **5. grup** 1-2 ya da 3-4 karışımıdır⁹⁹.

Yukarıda da belirtildiği gibi Conze, Schäfer ve De Luca tarafından Çandarlı sigillatalarından ayrılan, yerel Pergamon Kırmızı Astarlı Seramikleri ilk kez Meyer-Schlichtmann tarafından "sigillata" olarak adlandırılır¹⁰⁰. Çandarlı sigillatalarıyla hamur-astar yapısı bakımından benzerlik gösteren Pergamon örnekleri, tipoloji ve kronoloji bakımından farklıdır. Hellenistik Dönem'de Anadolu'daki önemli seramik merkezleri arasında yer alan Pergamon'da kent içinde¹⁰¹ ve dışında yer alan atölyelerde üretim yapılmıştır¹⁰². Kırmızı astarlı seramikler ise İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısında, DSA grubuyla eş zamanlı olarak

⁹⁷ Schäfer 1962, 777-802; Meyer-Schlichtmann 1988, 4. De Luca 1968 yılında Asklepion'la ilgili çalışmasında Schäfer'in önerdiği LP (Lokal Pergamon) kısaltmasının yerine EP (Echt Pergamon) kısaltmasını kullanmıştır.

⁹⁸ Fırat 1999, 15-16.

⁹⁹ Meyer-Schlichtmann 1988, 12.

¹⁰⁰ Meyer-Schlichtmann 1988, 5.

¹⁰¹ Fırat 1999, 15 dn. 45.

¹⁰² Bounegru – Erdemgil 1998, 264-267. Ketios'da yaklaşık 1700 m² alanda Hellenistik ve Roma Dönemi süresince kullanılan büyük bir atölye tespit edilmiştir. İlk evre İ.Ö. 3. yüzyılın birinci yarısında başlamış ve Augustus Dönemi süresince devam etmiştir. Bu evreden çok sayıda fırın açığa çıkartılmıştır. Seramik buluntuları Megara kasesi, kabartmalı seramik ve sigillata olmak üzere 3 ana gruptan oluşur.

başlamış ve üretimi İ.S. 2. yüzyılın ikinci yarısına kadar devam etmiştir¹⁰³. Usta ismi ve üretim tarihinin net olarak tespit edilebildiği Ketios Vadisi'nde konumlanan seramik atölyelerinde üretim, kentteki diğer atölyelerden daha önce sona ermiştir¹⁰⁴. Kentte üretim yapabilen birkaç atölye ise, ancak İ.S. 2. yüzyıl sonuna kadar varlığını sürdürmeyi başarır¹⁰⁵. Pergamon'daki sigillata üretiminin son bulmasında yüksek pazar payına sahip Çandarlı örnekleri önemli rol oynar.

Meyer'in çalışmasıyla tanıtılan Pergamon Sigillataları Batı Anadolu kıyıları, Doğu Akdeniz, Kıta Yunanistan ve Karadeniz'de yayılım gösterir¹⁰⁶. Ayrıca son dönemde yapılan araştırmalarla Patara¹⁰⁷ ve Perge'ye¹⁰⁸ de ithal edildiği kesinlik kazanmıştır.

4. 3. 2. Çandarlı Sigillatası

Hamur: Sarımsı kırmızıdan kırmızımsı kahverengiye varan hamur, içerisindeki kireç katkısı nedeniyle tanecikli bir görünüme sahiptir. (2,5 YR 5/8, 6/6, 6/8, 7/6, 7/8; 5 YR 6/6, 7/6, 7/8)

Astar: Portakalımsı kırmızıdan koyu kırmızıya varan, içte parlak, dışta mat astar özellikleri görülür. (2,5 YR 4/6, 4/8, 5/6, 5/8, 6/6; 10 R 4/8, 5/6, 5/8)

Loeschke tarafından tanımlaması yapılan bu seramikler, 42 form grubu içerisinde değerlendirilir¹⁰⁹. Çandarlı Sigillatası'na yönelik en son tipoloji çalışması, 1985 yılında Hayes tarafından gerçekleştirilmiş, üç ana kümede toplam 24 form grubu oluşturmuştur¹¹⁰.

Kronolojik olarak erken ve geç olmak üzere iki gruba ayrılan Çandarlı Sigillataları'nın başlangıç tarihiyle ilgili iki farklı görüş bulunur. Birinci grup Loeschke'nin önerisi doğrultusunda Tiberius-Claudius Dönemi'ni¹¹¹, ikinci grup ise özellikle Ketios Vadisi'ndeki atölyelerle ilgili son dönemde yapılan araştırmalar ışığında Augustus Dönemi'ni önerir¹¹². Çandarlı atölyelerinde üretim İ.S. 3. yüzyıl sonuna kadar devam etmiş, İ.S. 4. yüzyıldan itibaren "Late Roman C" grubu Çandarlı seramiklerinin yerini almıştır¹¹³.

¹⁰³ Meyer-Schlichtmann 1988, 196-204. Kronolojik olarak 4 evreye ayrılan Pergamon Sigillataları *terminus post quem* İ.Ö. 2. yüzyıl, *terminus ante quem* İ.S. 2. yüzyıl olan sarnıçlarda bulunmuştur; Fırat 1999, 15.

¹⁰⁴ Bounegru – Erdemgil 1998, 266.

¹⁰⁵ Meyer-Schlichtmann 1988, 204.

¹⁰⁶ Meyer-Schlichtmann 1988, 206-207.

¹⁰⁷ Korkut – Grosche 2007, 130-131 Kat. No. 151-157.

¹⁰⁸ Fırat 1999, 16 Lev. 28, 30-40.

¹⁰⁹ Loeschke 1912, 360-389.

¹¹⁰ Hayes 1985, 71-78.

¹¹¹ Kenyon 1957, 283; Meyer-Schlichtmann 1988, 8; Gassner 1997, 135.

¹¹² Bounegru – Erdemgil 1998, 266; Poblome 1999, 290.

¹¹³ Hayes 1972, 323-324.

Geniş bir alan içerisinde örneklenen Çandarlı Sigillatları Ege Denizi kıyıları¹¹⁴ ağırlıklı olmak üzere, Yunanistan¹¹⁵, Girit¹¹⁶, Karadeniz¹¹⁷, Kuzey Afrika¹¹⁸ ve Filistin'de¹¹⁹ görülür. Ayrıca bu seramik grubu Anadolu'da Pamphylia Bölgesi'nde Perge'de¹²⁰ ve Lykia Bölgesi'nde de Patara¹²¹, Limyra¹²² ve Kyaneai'den¹²³ tanınır.

4. 4 Doğu Sigillata D Grubu (Kıbrıs Sigillatası)

Hamur¹²⁴: Açık pembemsi kahverengiden, koyu kırmızımsı kahverengiye varan hamur ince tanecikli bir yapı gösterir. Küçük beyaz kireç taneciklerinin yanı sıra bazı örneklerde gümüş mika parçacıkları bulunur (**2,5 YR** 5/8, 6/4, 6/6, 6/8, 7/6, 7/8; **7,5 YR** 6/3, 7/6, 8/6; **5 YR** 5/6, 6/4, 6/6, 7/4, 7/6, 7/8; **10 R** 4/8, 5/6).

Astar: Hamurdan bir iki ton daha koyu, bazen metal parlaklığında perdahlanmış astar dokusu görülür (**2,5 YR** 4/4, 4/3, 4/6, 4/8, 5/6, 5/8, 6/8; **10 R** 4/4, 4/6, 5/6, 5/8).

1967 yılında Hayes¹²⁵ tarafından tanımlan bu grup, Kenyon'un terminolojisi dahilinde DSD olarak kısaltılır¹²⁶. Aynı zamanda Kıbrıs Sigillatası olarak da adlandırılan seramiklerin tipolojisi, yine Hayes tarafından Paphos örnekleri doğrultusunda oluşturulmuştur¹²⁷.

Kıbrıs Adası'nda Paphos, Polis, Soli, Kornakiti, Ayios Philon kentlerinde sayısal yoğunluk gösteren DSD'nin üretim merkezine yönelik farklı görüşler ileri sürülmektedir. Örneğin Negev, seramik fırın kompleksleri ve Kıbrıs sigillatasıyla benzer form özellikleri gösteren yerel örnekler nedeniyle günümüzdeki Avdat(Oboda) kentini üretim merkezi olarak önerir¹²⁸. Diğer yandan Gunneweg, Güney Filistin Bölgesi ile Anadolu'nun güney kıyılarını aday gösterir¹²⁹. Doğruluğu tartışmalı olan her iki görüş, günümüzde toprak analiz yöntemiyle

¹¹⁴ Gassner 1997, 135-137; Tekkök-Biçken 1996, 92.

¹¹⁵ Robinson 1959, 24 G 13-G14; Hayes 1973, 456-457.

¹¹⁶ Sackett 1992, 158-159; Hayes 1983, 118.

¹¹⁷ Knipowitsch 1929, 21-29; Meyer-Schlichtmann 1988, 8.

¹¹⁸ Kenrick 1985, 257-265.

¹¹⁹ Zelle 1997, 14 dn. 108.

¹²⁰ Atik 1995, 97-98.

¹²¹ Korkut – Grosche 2007, 130-131 Kat. No. 157.

¹²² Rückert 2007, 36.

¹²³ Mader 1996, 91.

¹²⁴ Fırat 1999, 21-22. Hamur ve astar özellikleri Fırat'ın doktora tez çalışmasından alınmıştır. Munsell katalog renkleri ise Patara Tepecik Doğu Nekropolü'nde tespit edilen ithal DSD örneklerine göre düzenlenmiştir.

¹²⁵ J. W. Hayes, "Cypriot Sigillata", RDAC 1967, 65-77.

¹²⁶ Poblome 1999, 291.

¹²⁷ Hayes 1985, 79-91.

¹²⁸ Hayes 1991, 37 dn. 84.

¹²⁹ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 14-15.

çözölmeye çalışılmaktadır¹³⁰. Fakat analiz sonuçlarının Kıbrıs adasındaki Nea Paphos'u üretim merkezi olarak işaret etmesi ilginçtir¹³¹.

Kıbrıs adası merkezli üretildiği kesinlik kazanan bu seramikler en erken İ.Ö. 1. yüzyıl başlarına tarihlenir¹³². Bu görüş Tel Anafa'da bulunan bir lagynos parçasıyla da desteklenir¹³³. DSA ve Pergamon Sigillataları'ndan sonra, DSB grubundan önce üretilen Kıbrıs örneklerinin en parlak dönemi İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısıdır. Bu süreç içerisinde seramikler başta Doğu Akdeniz kıyıları olmak üzere, geniş bir alanda pazarlanmıştır¹³⁴. Adada üretim İ.Ö. 1. yüzyıl başında başlamasına rağmen, seramiklerin ticari yayılımı İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısı ağırlıklıdır¹³⁵. İ.S. 2. yüzyılın ikinci yarısına kadar üretimi devam eden Kıbrıs Sigillataları, İ.S. 3. yüzyıl sonundan itibaren yerini Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri'ne bırakır.

Yayılım alanı açısından ise DSA grubuyla benzerlik gösteren Kıbrıs Sigillatası Kıta Yunanistan¹³⁶, Ege kıyıları¹³⁷, Lykia¹³⁸, Pamphylia¹³⁹, Girit¹⁴⁰, İsrail¹⁴¹, Mısır¹⁴² ve Kuzey Afrika'da¹⁴³ ele geçmiştir.

4. 5. Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramiği

Hamur: Portakalımsı kırmızı, kahverengimsi kırmızı sert pişimli katkı maddesi içermeyen kaliteli hamur yapısı görülür (2,5 R 5/6; 2,5 YR 5/8, 6/6, 6/8, 7/6,7/8; 5 YR 6/6, 6/8, 7/6,7/8; 7,5 YR 8/4, 8/6).

Astar: Hamurdan bir iki ton koyu renkte, parlak, sabun kayganlığındaki astar yüzeyi pürüzsüzdür (2,5 YR 4/4, 4/8, 5/6, 5/8).

Sagalassos'da çömlekçi mahallesi olarak adlandırılan alanda ortak hamur-astar özellikleri gösteren kırmızı astarlı seramik grubu tespit edilmiştir¹⁴⁴. Poblome tarafından

¹³⁰ Fırat 1999, 21.

¹³¹ Fırat 1999, 21; Poblome 1999, 291.

¹³² Hayes 1991, 38.

¹³³ Slane 1997, 376 FW 590.

¹³⁴ Hayes 1991, 38; Meyer-Schlichtmann 1988, 9; Poblome 1999, 291; Fırat 1999, 22.

¹³⁵ Kenrick 1985, 267; Sackett 1992, 152. Sackett, İ.Ö. 90 yılında başlattığı Kıbrıs Sigillatalarının İ.Ö. 40/30 yılından önce ihraç edilmediğini belirtir.

¹³⁶ Hayes 1973, 457-458; Adamsheck 1979, 63-64.

¹³⁷ Tekkök-Biçken 1996, 134-135.

¹³⁸ Korkut – Grosche 2007, 131-132 Kat. No. 158-164; Rückert 2007, 66-68 Res. 5, 86. 89.

¹³⁹ Fırat 1999, 23-25.

¹⁴⁰ Sackett 1992, 152.

¹⁴¹ Poblome 1999, 291.

¹⁴² Fırat 1999, 23.

¹⁴³ Kenrick 1985, 267-270.

“Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramiği” olarak tanımlanan ve tipolojik sınıflandırması gerçekleştirilen bu seramiklerin, yerel üretim olduğu, toprak analizi sonuçlarıyla da kesinlik kazanmıştır. Hatta Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri’nin yapımında, günümüzde de kullanılan Çanaklı Bölgesi’ndeki kil yataklarından yararlandığı kesindir¹⁴⁵. Genelde usta ve atölye mührü taşımayan Sagalassos seramiklerindeki tek baskılı parça, Louvre Müzesi’nde korunan Smyrna örneğidir¹⁴⁶.

Poblome İ.Ö. 1. yüzyıl ile İ.S. 6. yüzyıl arasına tarihlediği Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramiği’ni iki aşamada değerlendirir. İ.Ö. 1. yüzyıl ile İ.S. 2. yüzyıl arasındaki birinci evre örnekleri, kaliteli hamur-astar yapısıyla Batı ve Doğu Sigillatlarıyla benzerlik gösterir. İ.S. 3.-6. yüzyıla tarihlenen seramikler ise, gerek form, gerekse hamur-astar niteliğiyle Geç Roma Dönemi kırmızı astarlı seramiklerini hatırlatır.

Roma Dönemi kırmızı astarlı seramikleri içerisinde pek tanınmayan Sagalassos örnekleri Pisidia, Pamphylia¹⁴⁷, Kilikia¹⁴⁸, Lykia¹⁴⁹, İonia ve Karia olmak üzere Anadolu’nun batı ve güney kıyıları boyunca yayılım gösterir. Avrupa müzelerinde sergilenen, buluntu yeri bilinmeyen örneklerin yanı sıra İtalya, Suriye ve Mısır’da ele geçen kazı buluntuları da bu seramiklerin ticari yayılımını göstermesi adına önemlidir¹⁵⁰.

4. 6. Batı Sigillatası

Avrupa’da geniş bir alanda üretilen Batı Sigillataları, atölyelerin coğrafi konumlarına göre İtalya ve Galya olmak üzere iki ana gruba ayrılır. İtalya Sigillataları’na kıyasla düşük pazar payına sahip Galya örnekleri, hamur-astar yapısının yanı sıra form tipolojisi bakımından da farklıdır. Tepecik Nekropolü’nde ele geçen Batı Sigillataları’nın tamamı İtalya atölyelerinde üretilmiştir. Bu nedenle genel değerlendirme içerisinde yalnızca İtalya grubu tanıtılacaktır.

¹⁴⁴ J. Poblome – R. Degeest – W. Viaene – R. Ottenburgs, “Sagalassos Ware Typology and Analytical Results” KST XV 2, 1993, 408.

¹⁴⁵ Poblome – Degeest – Viaene – Ottenburgs, a.g.e. 412-413; Fırat 1999, 28; S. Ünal, “Binlerce Yıllık Çömlekçilik Geleneğinde Sagalassos-Çanaklı Açılımı”, ADALYA IV 1999-2000, 317-324.

¹⁴⁶ Ayrıca Alexandria’da bulunan kandilin arkasındaki grafitide Sagalassos kentinin adı okunmaktadır, bkz.: Poblome 1996, 78.

¹⁴⁷ Atik 1995 Res. 31, 146; Fırat 1999, 27-28.

¹⁴⁸ Jones 1950, 225-226 Res. 132, 188; 265-266 Res. 155, 688-689.

¹⁴⁹ Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri’nin Lykia Bölgesi’ndeki varlığı Patara Tepecik Nekropolü örnekleriyle kesinlik kazanmıştır.

¹⁵⁰ Poblome 1996, 75-77.

4. 6. 1. İtalya Sigillatası

Hamur: Sarımsı kahverengi, açık kırmızımsı kahverengi, kırmızımsı açık sarımsı kahverengiye varan renk çeşitliliği gösteren sert, pürüzsüz, az kireç katkılı hamur dokusuna sahiptir (**2,5 YR** 6/6, 7/4, 7/6; **5 YR** 6/4, 6/6, 7/4, 7/6, 7/8, 8/4; **7,5 YR** 8/6; **10 R** 8/6).

Astar: Kırmızımsı kahverengimsi, kahverengimsi kırmızı parlak, kaygan pürüzsüz astar dokusu görülür (**2,5 YR** 4/6, 4/8, 5/8; **10 R** 5/8).

Roma İmparatorluğu'nun merkezinde üretilen ve terra sigillata olarak adlandırılan parlak kırmızı astarlı seramiklerle ilgili araştırmaların tarihi 19. yüzyıla kadar uzanır. Avrupa'da Roma İmparatorluğu'nun doğu eyaletlerine kıyasla sayısal yoğunluk gösteren bu sigillatalar, kabartmalı ve düz olmak üzere iki gruba ayrılır. Ustalık gerektiren, pahalı kabartmalı sigillatalarda, Yunan mitolojisinden bilinen hikayelerin yanı sıra günlük hayattan sahneler de betimlenmiştir¹⁵¹. Genellikle bezemesiz ya da çok az bezemeli yapılan düz İtalya sigillataları ise düşük maliyetleri nedeniyle Doğu Roma eyaletlerinde yoğunluk gösterir.

Arretina atölyelerinde İ.Ö. 30 ve 20 yıllarından itibaren yoğun olarak üretilen bu seramik grubunun DSA grubu tipolojisiyle ortak form özellikleri gösteren İ.Ö. 1. yüzyıl örnekleri "*presigillata*" tanımlaması içerisinde değerlendirilmiştir¹⁵². Presigillataların devamında yayılım gösteren İtalya Sigillataları bölgesel örnekler doğrultusunda birden fazla tipoloji çalışmalarıyla sınıflandırılmıştır¹⁵³. Farklı tarihlerde gerçekleştirilen bu tipolojilerde, aynı formlar bölge ya da araştırmacı adına göre değişkenlik gösteren kodlarla tanımlanır. Genel tipoloji değerlendirmesi adına karışıklığa neden olan bu sisteme 1985 yılında Pucci'nin¹⁵⁴ tipolojisi, 1990 yılında ise, birçok araştırmacının katılımıyla oluşturulan Conspectus çalışmasıyla alternatif getirilmiştir¹⁵⁵. Farklı merkezlerde ele geçen İtalya Sigillataları'nın bir araya getirildiği Conspectus, ana formların alt varyasyonlarına ait örneklerdeki profil çeşitliliğini göstermesi açısından önemlidir.

İtalya Sigillatasına yönelik olarak tipolojinin yanı sıra atölye ve usta adını simgeleyen damgalarla ilgili Corpus niteliğinde yayınlar da gerçekleştirilmiştir. Bu damgalar kabartmalı sigillatalarda¹⁵⁶ kabın dışına, düz sigillatalarda ise, iç kısımda tabanın ortasına

¹⁵¹ Kabartmalı İtalya Sigillataları hakkında kapsamlı bilgi için bkz.: F. P. Porten-Palange, Katalog der Punzenmotive in der Arretinischen Reliefkeramik, Kataloge vor-und Frühgeschichtlicher Altertümer 38,1-2 (2004).

¹⁵² S. C. Stone, "Presigillata from Morgantina" AJA 91, 1, 1987, 85-87.

¹⁵³ Goudineau 1968; 19 vd. Goudineau çalışmasında Haltern, Oberaden, Magdalansberg, Oberhausen, Palatin ve Bolsena'da ele geçen terra sigillatalara göre oluşturulan tipoloji gruplarını toplamıştır.; Sackett 1992, 153.

¹⁵⁴ Pucci 1985, 359-405.

¹⁵⁵ Conspectus 1990, 1-2.

¹⁵⁶ R. Charleston, Roman Pottery (1955) Res. 4 A-B 5 A-B.

uygulanmıştır¹⁵⁷. Usta damgalarına yönelik epigrafik araştırmalar sonucunda, Arretina yakınlarında yaklaşık 110 kadar atölyede 600 kadar seramik ustasının çalıştığı saptanmıştır¹⁵⁸. Arretina dışında Pisa ve Lugdunum kentlerinde de atölyeler bulunmaktadır.

İtalya Sigillatası ticaretle bağlantılı olarak Yunanistan¹⁵⁹, Kuzey Afrika¹⁶⁰, Kuzey Suriye¹⁶¹, Ege kıyıları¹⁶², Kıbrıs¹⁶³, Patara¹⁶⁴, Limyra¹⁶⁵ ve Girit¹⁶⁶ olmak üzere imparatorluk sınırları içerisindeki birçok alanda görülür.

4. 7. Patara Kırmızı Astarlı Seramiği

Hamur: Kırmızımsı sarıdan açık sarımsı kahverengine varan hamur rengi görülür. Hamur içerisinde koyu kırmızı renkli katkı maddeleri, kireç tanecikleri ve hava boşlukları izlenir (**7,5 YR** 6/6, 7/6, 8/4, 8/6; **5 YR** 6/6, 6/8, 7/6; **2,5 YR** 6/6; **10 YR** 8/4).

Astar: Koyu kırmızıdan portakal rengine varan astar, seramik yüzeyine farklı kalınlıkta uygulanmıştır. İnce astarlı örnekler daha fazla sayıda görülmekle birlikte, fırınlama aşamasında oluşan pürüzlü yüzeyi kapatamamıştır. Ayrıca kullanılan kilin kalitesizliği de astara yansımıştır (**2,5 YR** 4/8, 5/8, 6/8; **10 R** 4/6, 4/8, 5/8).

Tepecik Nekropolü kırmızı astarlı seramikleri içerisinde, Batı ve Doğu Sigillata gruplarından hamur-astar yapısıyla ayrılan farklı bir kırmızı astarlı seramik grubu saptanmıştır. Katkı tanecikli hamur ve değişken astar kalitesiyle kendi içinde homojen bir yapı gösteren bu grup, Tepecik Bey Evi'nin B mekanında da örneklenir. Üretim atığı parçalarının da görüldüğü bu dolgudan, kırmızı astarlı seramiklerin yanı sıra mutfak kapları ağırlıklı olmak üzere günlük kullanım grubuna ait örnekler de ele geçmiştir. İ.S. 2. yüzyıldan daha geçe tarihlenmeyen her iki seramik grubu içerisinde aynı profil özellikleri gösteren çok sayıda örnek tespit edilmiştir. Tepecik Nekropolü kırmızı astarlı seramiklerine oranla daha fazla sayıda ele geçen Bey Evi rnekleri, beraberinde ele geçen üretim hatalı parçalarla ithal sigillata gruplarının yerel taklidi olarak tanımlanabilir.

¹⁵⁷ Mitsopoulos-Leon 1991 Lev. I 19-20.

¹⁵⁸ Poblome 1996, 82.

¹⁵⁹ **Korinth:** Hayes 1973, 425-450; **Kenchreai:** Adamsheck 1979, 46-52; **Korinth:** Slane 1980, 141-143.

¹⁶⁰ Kenrick 1985, 125-222; Zelle 1997, 16.

¹⁶¹ **Antiokheia:** Waag 1948, 61-77; **Tarsus:** Jones 1950, 187-188; **Tel Anafa:** Slane 1997, 379.

¹⁶² Mitsopoulos-Leon 1991, 123-130; Beyll 1993, 7; Gassner 1997, 123-125.

¹⁶³ Hayes 1991, 51.

¹⁶⁴ Korkut 2007, 221.

¹⁶⁵ Rückert 2007, 36.

¹⁶⁶ Sackett 1992, 153-156.

Kentteki yerel seramik üretiminin varlığına işaret eden bu veriler, ortak hamur-astar özellikleri gösteren Tepecik Nekropolü ve Bey Evi Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin "Patara Kırmızı Astarlı Seramiği" olarak tanımlanmasında da etkindir. İthal sigillata tipolojilerinden bilinen formların yanı sıra günlük kullanım seramiklerinin kırmızı astarlı örneklerinin de yer aldığı grupta tipoloji çeşitliliği görülür.

Kentte Tepecik Nekropolü'nde ele geçen Megara ve kandil kalıplarıyla varlığı bilinen yerel seramik üretimi, Tepecik Bey Evi kazısında bulunan amorf parçalarla da desteklenmektedir. Diğer yandan P.K.A astarlı seramiklerin lokalizasyonu ile ilgili kesin sonuçlar ileride gerçekleştirilecek olan toprak analizlerinden edinilecektir.

5. KAP FORMLARI TERMİNOLOJİSİ

Çalışmanın bu bölümünde tipoloji sınıflandırmasında kullanılan tabak¹⁶⁷, kase¹⁶⁸, maşrapa ve testi¹⁶⁹ terimlerinin seçilmesinde dikkat edilen noktalar ele alınacaktır. Sofra kapları olarak da bilinen sigillatalarda, ağız çapı ve derinliği kendi içinde değişkenlik gösteren tabak, kase ve testi (lagynos benzeri) örnekleri daha fazla sayıdadır. Bunların dışında Almanca ve İngilizce yayınlarda, maşrapa/kupa ve fincana¹⁷⁰ karşılık gelen formlar da bilinmektedir.

Literatürde yazım dillerindeki farklılığın da etkisiyle çeşitlilik gösteren kap isimlerinin belirlenmesinde genellikle ağız çapının yüksekliğe oranı dikkate alınmıştır¹⁷¹. Bu sisteme göre Tepecik Nekropolü ve Bey Evi'nde ele geçen kırmızı astarlı seramikler beş başlıkta toplanır. Tabak, kase, krater formlu kase, maşrapa ve testi olarak belirlenen bu sınıflandırmada, profil değişiminden kaynaklanan küçük farklılıklar dikkate alınmamıştır. Tablo 1'de bu çalışmada yer alan kap formlarının Türkçe isimleriyle birlikte İngilizce ve Almanca karşılıkları da verilmiştir.

¹⁶⁷ Eren 1988, 1395. **Tabak:** Yiyecek koymaya yarar az derin ve yayvan kap.

¹⁶⁸ Eren 1988, 807. **Kase:** Farsça kökenli olup cam, çini toprak vb. den yapılmış derince çanak.

¹⁶⁹ Eren 1988, 1463. **Testi:** Kulplu, geniş gövdeli, dar boğazlı, emzikli veya emziksiz olabilen toprak kap.

¹⁷⁰ Eren 1988, 505. **Fincan:** Arapça kökenli, çay kahve gibi sıcak şeyleri içmek için kullanılan küçük kap.

¹⁷¹ Atik 1995 XVIII-XIX. N. Atik, Perge Güney hamamı seramiklerini ele aldığı çalışmasında ağız çapının yüksekliğe oranı doğrultusunda, almanca terminoloji önerisinde bulunmuştur.

6. PATARA TEPECİK NEKROPOLÜ VE BEY EVİ KIRMIZI ASTARLI SERAMİK TİPOLOJİSİ

Gunneweg – Perlman – Yellin tarafından en erken üretim tarihi İ.Ö. 220-180 gibi erken bir döneme verilen DSA grubu, kabul gören genel kronoloji doğrultusunda İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısında Doğu Akdeniz Bölgesi'nde ortaya çıkmış ve yaklaşık dört yüz yıl boyunca kullanılmıştır. Geniş bir yayılım alanı gösteren DSA örnekleri parlak veya mat kırmızı tonlarındaki astar rengine sahiptir. Patara'da Meclis Binası¹⁷² ve Ana Cadde seramik buluntuları içerisinde de örnekleri görülen DSA grubu Tepecik Nekropol'ünde yoğun olarak ele geçmiştir.

Çalışmaya çok sayıda malzemenin hamur ve astar niteliğine göre oluşturulan sigillata gruplarının tespitiyle başlanmıştır. Genel ayrımı yapılan grupların tipolojik değerlendirmesinde ise kronolojiye bağlı kalınarak DSA grubuna öncelik verilmiştir.

6. 1. Doğu Sigillata “A” Grubu Seramik Tipolojisi

Patara Nekropolü'nde ele geçen diğer gruplara göre sayısal fazlalık gösteren DSA örnekleri Doğu Sigillata seramiklerinin en erken grubudur. Tabak, kase, krater formlu kase, testi, tekil örnekler ve baskılar olmak üzere altı ana başlıkta değerlendirilen seramikler kendi içinde form özelliklerine göre alt gruplara ayrılır.

6. 1. 1. Tabaklar

Patara DSA seramikleri içerisinde geniş ağızlı sığ tabaklar ağırlıkta olmak üzere toplam onbeş tabak formu tespit edilmiştir. Kronolojik dizin içerisinde değerlendirilmeye çalışılan bu tabakların bazılarında profil farklılıkları dikkate alınarak alt gruplamaya gidilmiştir.

Ptr. DSA. Tabak T. 1 (Lev. 1-4 Kat. No. 1-39): DSA grubunun en yaygın formlarından biri olan geniş ve içe dönük ağızlı, halka kaideli tabaklar bu grup içerisinde toplanmıştır.

Antiokheia'da çok sayıda ele geçen bu tabak formunu Waagé, ağız çapının kaideye oranına göre gruplamış ve Geç Hellenistik Dönem (İ.Ö. 150 - İ.Ö. 1. yüzyıl) içerisinde yerleştirmiştir¹⁷³. Aynı dönem içerisinde tarihlenen parlak siyah astarlı tabak formlarıyla DSA örnekleri arasında benzerlik görülmesi Waagé'nin tarihini desteklemektedir¹⁷⁴. Samaria'da

¹⁷² Korkut – Grosche 2007, 58 Res. 89.

¹⁷³ Waagé 1948, 23 Lev. III 120a. 123k. 124f. 124p.

¹⁷⁴ Kenrick 1985, 44 Res. 7, 54.

Form 1 olarak adlandırılan örnekler ise İ.Ö. 1. yüzyıl - İ.S. 1. yüzyıla tarihlenir¹⁷⁵. Doğu Sigillataları'yla ilgili Gunneweg – Perlman – Yellin'nin Tarsus'ta bulunan içe dönük ağızlı, kısa dudaklı ve derin tabakları İ.Ö. 220-180 yıllarına tarihlemesi, grubun başlangıcını Waagé'nin öngördüğü süreçten daha erkene çeker¹⁷⁶. Ayrıca aynı tabak formuna ait ağız ve kaide parçalarının Patara Meclis Binası'nın temelinde İ.Ö. 2. yüzyılın birinci yarısına ait seramik konteksiyle birlikte ele geçmesi Gunneweg – Perlman – Yellin'in tarihlemesini destekler¹⁷⁷. Diğer yandan Slane, İ.Ö. 150-80 yılları arasına tarihlenen içe dönük ağızlı Tel Anafa tabaklarını İ.Ö. 1. yüzyıl başına tarihler¹⁷⁸.

İkinci grup olarak ise bir önceki forma göre daha sığ ve ağzın gövdeyle bağlantısı daha belirgin olan örnekler İ.Ö. 125-30 arasına tarihlenmiştir¹⁷⁹. Hayes tarafından Form 3 olarak adlandırılan bu tabaklar İ.Ö. 2. yüzyıl sonu ile İ.Ö. 1. yüzyıl sonu arasına tarihlenir¹⁸⁰. Apamea'da¹⁸¹ bulunan çok sayıda örneğin üst sınırı İ.Ö. 150 yılı olmasına karşın, Hama¹⁸² ve Berenice¹⁸³ örnekleri ise, İ.Ö. 1. yüzyıl ve İ.S. 1. yüzyıl arasına verilir. Atina Agorası'nda bulunan sığ tabaklar Robinson tarafından İ.Ö. 75 ile İ.Ö. 1. yüzyıl sonu arasına yerleştirilmiştir¹⁸⁴.

Anadolu'da Tarsus ve Antiokheia dışında, Assos¹⁸⁵ ve Samsat'da¹⁸⁶ da bu tabak formları bulunmaktadır. Patara'daki tabaklar ise korunma durumuna göre ağız ve kaide olmak üzere iki ayrı alt başlık altında toplanmıştır. Formunun tamamı korunan iki tabak ise ağız ve kaide profillerine göre ait oldukları gruplar içerisinde ayrı değerlendirilmiştir.

Ptr. DSA. Tabak T. 1. a (Lev.1, 3 Kat. No. 1-10, 23): İçe dönük ağızlı, yuvarlak ya da sivri biçimde sonlanan dudaklı tabaklarda düz ya da hafif eğik gövde profili görülür. Kısa dudak ve sığ gövde profili gösteren tabaklar, Hellenistik Dönem'in siyah glazürlü örnekleriyle

¹⁷⁵ Crowfoot 1957, 309 Res. 73.

¹⁷⁶ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 96 Res. 21, 3a.

¹⁷⁷ Korkut – Grosche 2007, 59 Res. 89.

¹⁷⁸ Slane 1997, 2877 Lev. 6 FW 55-58. Bu örnekler Tel Anafa Tip 13a olarak gruplanmıştır.

¹⁷⁹ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 96 Res. 21, 3b. Bu grup içerisinde Tarsus örneği İ.Ö. 120-90, Tel Anafa örneği, İ.Ö. 125-80, Samaria örneği İ.Ö. 65-30 tarihleri arasına verilmiştir.

¹⁸⁰ Hayes 1985, 14-15 Lev. I 7-8.

¹⁸¹ Vanderhoeven 1989, 28-29 Kat. No. 1-208.

¹⁸² Johansen 1971, 57-61 Res. 26, 1.1-1.24.

¹⁸³ Kenrick 1985, 225 Res. 40 B 313. 1- 5.

¹⁸⁴ Robinson 1959, 10-11 Lev. 60 F 1-3. Dik, uzun dudaklı, yatay gövdeli, kalın kaideli bu tabaklar daha geç örneklerdir.

¹⁸⁵ Zelle 1997, 34 Res. 1, 6-7. Sadece dudak ve gövde profilleri korunan Assos örnekleri İ.Ö. 2. yüzyıl sonu ile İ.Ö. 1. yüzyıl sonuna tarihlenmiştir.

¹⁸⁶ Zoroğlu 1986, 74 Çiz. 1-14. Samsat örnekleri ise İ.Ö. 1. yüzyıl başı ile İ.Ö. 1. yüzyıl sonu arasına tarihlenmektedir.

benzerlik göstermesi nedeniyle İ.Ö. 1. yüzyıl başına tarihlenmiştir¹⁸⁷. Grup içerisinde yer alan 10 tabaktan birinin formu tamamen korunmuş olup, diğer 9 tanesi ise çapları 24 ile 30 cm arasında değişen ağız parçalarıdır.

Ptr. DSA. Tabak T. 1. b (Lev. 2 Kat. No. 11-13): Yuvarlak biçimde sonlanan dudağın içe doğru kapanmasıyla yarım daire formunda ağız profili oluşur. Grup içerisinde çapları 14 ile 32 cm arasında değişen üç ağız parçası yer alır. İyi durumda ele geçen 13 numaralı parçanın merkez noktaya doğru kalınlaşan taban yapısı halka kaide ile tamamlanmalıdır. “A” grubunun devamında üretilen ve kısalan gövde nedeniyle sığlaşan bu tabaklar biraz daha geç bir sürece, İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyıl başına tarihlenebilir.

Ağız ve gövde profiline göre iki grupta değerlendirilen T.1 tabaklarıyla eşleştirilen kaideler de ayrıntı profillerine göre iki gruba ayrılır.

Ptr. DSA. Tabak T. 1 Kaide a (Lev. 1-4 Kat. No. 1, 14-34): Halka kaidenin dış profili genellikle gövdeyle birleşim yerine yapılan yivle belirginleşir. Kaide çizgisi içte yükselerek taban cidar kalınlığını azaltır. İçte tabanın merkezini çevreleyen rulet bezemesi bu grup içerisinde yaygındır. 21 tabaktan yalnızca birinde formun tamamı korunmuştur. Geri kalan 20 örnek kaide parçalarıdır. Örnek sayısının fazla olmasından da anlaşıldığı üzere en yaygın formlar arasındadır.

Ptr. DSA. Tabak T. 1 Kaide b (Lev. 4 Kat. No. 35-39): Diğer grup ile ortak özellikler göstermesine karşın, kaidenin zemine oturduğu kısımda hafif yükselmesi nedeniyle ayrı bir grupta değerlendirilmiştir. Grup dış konturu farklılık gösteren toplam 5 kaide örneğinden oluşur.

Ptr. DSA. Tabak T. 2 (Lev. 5-7 Kat. No. 40-60): Yuvarlak gövdeli sığ tabaklar genel form olarak Ptr. DSA. Tabak T. 1 ile benzerlik göstermesine karşın Ptr. DSA. Tabak T. 2’de ağız çapının kaide çapına oranından kaynaklanan bir farklılık söz konusudur. T.1’de geniş ağız çapına rağmen kaide dar tutulmuştur. T.2’de ise kaide çapı genişlemiş, böylece gövde ve kaide arasındaki mesafe kısalmıştır.

Bu form ilk kez Hayes tarafından ayrı bir grupta değerlendirilmiştir¹⁸⁸. Antiokheia’da bulunan benzer tabaklar, Geç Hellenistik buluntu grubu içerisinde değerlendirilmiştir¹⁸⁹. Crowfoot ise içe dönük ağızlı, sığ tabakları Form 1 grubu içerisinde incelemiş ve İ.Ö. 1 - İ.S.

¹⁸⁷ Benzer tabak formunun Hellenistik Dönem örnekleri için, bkz.: Kenrick 1985, 53 Res. 9, 71.1-2.

¹⁸⁸ Hayes 1985, 15-16 Lev. I 9. Hayes bu tabakları ağız yapısındaki farklılık nedeniyle A ve B olmak üzere iki alt grupta değerlendirir.

¹⁸⁹ Waagé 1948, 24 Lev. IV 132k. 132u.

1. yüzyıl arasına tarihlenmiştir¹⁹⁰. Gunneweg – Perlman – Yellin bu tabakları ayrıntıdaki profil farklılıklarına göre alt gruplara ayırmışlardır¹⁹¹. İçe dönük ağızlı sığ tabak formu için Tarsus¹⁹², Atina Agorası¹⁹³, Ashdod¹⁹⁴ ve Tel Anafa¹⁹⁵ örneklerinden yola çıkarak İ.Ö. 125-30 ile İ.Ö. 30 - İ.S. 50 olmak üzere iki ayrı dönem saptanmıştır. Ayrıca İ.Ö. 80 - İ.S. 50 yılları arasına tarihlenen dışa dönük ağızlı, sığ tabakları ise ayrı bir grupta toplamışlardır¹⁹⁶.

Hama¹⁹⁷ ve Apamea¹⁹⁸ sigillatları üzerine yapılan çalışmada Samaria tipolojisi ve kronolojisi kullanılmıştır. Kenrick ise Berenice'deki örnekleri Hayes'in gruplamasını dikkate alarak iki grup altında toplamış, ağız profilindeki farklılıkları dikkate almamıştır¹⁹⁹. İçe dönük ağızlı tabaklarla ilgili en kapsamlı sınıflandırma Slane tarafından yapılmış ve 5 alt grup oluşturulmuştur²⁰⁰. Slane'nin Form 13c ve 13d örnekleri Ptr. DSA. Tabak T. 2 grubuna karşılık gelir. Slane bu tabakları İ.Ö. 2. yüzyıl sonu ile İ.Ö. 1. yüzyıl içerisine yerleştirir. Ağız profilindeki farklılık nedeniyle iki alt gruba ayrılan T. 2 tabakları ise, yukarıda belirtilen DSA merkezlerindeki karşılaştırma örnekleri doğrultusunda İ.Ö. 1. yüzyıl başı üst sınır olmak üzere, en geç İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı içerisine tarihlenebilir.

Ptr. DSA. Tabak T. 2. a (Lev. 5 Kat. No. 40-47): Hafif içe dönük ağız, sivri ya da yuvarlak biçimde sonlanan dudak ve yuvarlak gövde yapısı ana özelliklerdir. Ağız çapları 14 cm ile 26 cm. arasında değişen tabakların ağız profilleri benzerdir. T. 2. a içerisinde 8 örnek yer alır. Aynı form Patara'da Meclis Binası kazılarında da ele geçmiştir²⁰¹.

Ptr. DSA. Tabak T. 2. b (Lev. 5 Kat. No. 48): Hafif dışa açılan, içte düz inen ağız profiliyle a grubundan ayrılır. Ağızın bu yapısı gövde yuvarlaklığının ve tabak derinliğinin azalmasına neden olmuştur. Hayes tarafından Form 4B olarak sınıflandırılır²⁰². Ağız ve tabanın birleşim profilindeki farklılık nedeniyle oluşturulan bu alt grup içerisinde formun tamamı korunmuş bir örnek yer alır.

¹⁹⁰ Crowfoot 1957, 312-314 Res. 73, 1-14.

¹⁹¹ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 96 Res. 21, 3a-c.

¹⁹² Jones 1950, 232 Res. 136, 257-261. Tarsus örnekleri İ.Ö. 125-İ.Ö. 50 yılları arasına tarihlenir.

¹⁹³ Robinson 1959, 11 Lev. 60 F 1-5. Bu tabaklar İ.Ö. 75 ile İ.Ö. 10 yılları arasına verilir.

¹⁹⁴ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 96.

¹⁹⁵ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 96.

¹⁹⁶ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 97 Res. 21, 6.

¹⁹⁷ Johansen 1971, 57-61 Res. 26-27, 1.1-36.

¹⁹⁸ Vanderhoeven 1989, 28 Kat. No. 1-217.

¹⁹⁹ Kenrick 1985, 225-227 Res. 40 B 313- 314 .

²⁰⁰ Slane 1997, 285.

²⁰¹ Korkut – Grosche 2007, 19 Kat. No. 146.

²⁰² Hayes 1985, 15-16 Form 4B Lev. I 11-12.

Ptr. DSA. Tabak T. 2 Kaide Örnekleri (Lev. 5-6 Kat. No. 49-51): Dış konturu düz ya da yuvarlak profilli, düz tabanlı alçak halka kaide örnekleridir. Taban üzerinde palmet ve rulet baskısı bulunur. Grup içerisinde 3 örnek yer alır.

Ptr. DSA. Tabak T. 1-2 Kaide Örnekleri (Lev. 6-7 Kat. No. 52-60): Gövde uzunluğu bilinmediği için her iki tabak grubuna da ait olabilecek kaideler birlikte değerlendirilmiştir. Alçak halka kaidelerin dış konturları küçük farklılıklar gösterir ve bunlar özellikle Tel Anafa, Hama ve Amathus örnekleriyle benzer. İçte taban üzerinde farklı stilde yapılmış palmet, İsis – Hathor motifi ve rulet bezemeleri bulunur. Grup içerisinde gövde profili kesin bilinmeyen 9 kaide parçası yer alır.

Ptr. DSA. Tabak T. 3 (Lev. 7-8 Kat. No. 61-71) : Dışa açılan ağız, kaideye doğru dik inen gövde ve olasılıkla alçak halka kaide ile sonlanan sığ tabak formudur. Bu grup dudak profiline göre üç alt gruba ayrılır.

Ptr. DSA. Tabak T. 3. a (Lev. 7 Kat. No. 61-62) : Dışa açılan ağız, yuvarlak bitimli yatay dudak yumuşak bir profille tabana doğru daralan gövdeyle birleşir. Grupta 14 cm ve 20 cm. çapında iki ağız parçası yer alır.

Ptr. DSA. T. 3. a Crowfoot tarafından Samaria 9 olarak adlandırılır ve İ.Ö. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenir²⁰³. Hama'da da aynı gruplandırma kullanılmış ve İ.Ö. 1. yüzyıl tarihi kabul edilmiştir²⁰⁴. Tel Anafa'da ise Tip 16 olarak sınıflandırılan bu form, İ.Ö. 1. yüzyıl başlarına tarihlenir²⁰⁵.

Ptr. DSA. Tabak T. 3. b (Lev. 7Kat. No. 63-67): T.3. a'dan farkı uzun ve düz dudak profiline, ağız çapının genişlemesine bağlı olarak cidar kalınlığının artması ve gövdenin kısılmasıdır. Grup içerisinde dudak ve gövde profilleri farklı 5 tabak örneği bulunur.

Crowfoot tarafından Samaria 5²⁰⁶ olarak adlandırılan bu tabak formunun derin ve eğik gövdeli örneklerini Waagé, Geç Hellenistik Dönem Pergamon buluntuları olarak değerlendirir²⁰⁷. Hayes, bu tabakları Form 7 olarak adlandırır²⁰⁸. Berenice'de bulunan örnek

²⁰³Crowfoot 1957, 310 Form 9. Formun çizimi kitap içerisinde bulunmamaktadır. Çizim için bkz.: G. A. Reisner – C. S. Fisher – D. G. Lyon, Harward Excavations at Samaria I-II (1924) Res. 185, 17.

²⁰⁴Johansen 1971, 88 Res. 36, 9.2; 9.3b; 9.4.

²⁰⁵Slane 1997, 300 Lev. 14 FW 143-144.

²⁰⁶Crowfoot 1957, 325 Res. 77, 4-5. Patara'da bu form alt grupta değerlendirilirken, Samaria buluntularında ayrı bir form oluşturulmuştur. Tabaklar İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1.yüzyıl başına tarihlenmiştir.

²⁰⁷Waagé 1948, 22 Lev. III Kat. No. 105f, 105k. Samaria buluntularında ayrı bir form altında toplanır ve İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1.yüzyıl başlarına tarihlenir.

²⁰⁸Hayes 1985, 18 Form 9 Lev. II 7.

Hayes'in tarihlemesine dayanarak İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısına verilir²⁰⁹. Amathus'da ele geçen ve İ.Ö. 1. yüzyıla tarihlenen ağız parçası ise, dudak profilinin ne denli değişken olabileceğine dair iyi bir örnektir²¹⁰. Tel Anafa'da Tip 18 olarak gruplandırılan bu tabaklar özellikle Korinth²¹¹ buluntularıyla karşılaştırılarak Augustus Dönemi'ne daha yakın görülmüştür²¹². Assos²¹³ ve Samos'da²¹⁴ bulunan DSA örnekleri ise, İ.Ö. 1. yüzyıl birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSA. Tabak T. 3. c (Lev. 7-8 Kat. No. 68-71): Ayrı bir grup olarak değerlendirilmesinin nedeni dışa taşkın ve aşağıya sarkık dudak profilidir. Grup içerisindeki dört ağız parçası dudak profili ve rulet bezeme kuşağı ile kendi içinde ortak özellikler göstermesine karşın, DSA grubunun yoğunlukta olduğu merkezlerde karşılaştırma örnekleri bulunamamıştır. Yalnızca Hama'da²¹⁵ ele geçen tabağın dudak profili ile Ptr. 68 numaralı örnek arasında benzerlik görülür.

Sonuç olarak T. 3 grubu içerisinde değerlendirilen Patara tabakları karşılaştırma örnekleri ışığında İ.Ö. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenmelidir.

Ptr. DSA. Tabak T. 4 (Lev. 8 Kat. No. 72-77): Geniş ağızlı, kısa eğik gövdeli, düz tabanlı ve halka kaideli sığ tabak formudur. Dudak profiline göre iki alt gruba ayrılır.

Ptr. DSA. Tabak T. 4. a (Lev. 8 Kat. No. 72-75): Grubun en önemli özelliği aşağı sarkık yumurta-diş sırası bezemeli dudak formudur. Mevcut örneklerin sadece ağız ve gövde kısmı korunmuştur. Dudağın üst kısmındaki şerit içerisinde genelde bitkisel kuşak ve sarmal bezeği görülür. Grupta ağız çapı 28 cm ile 30 cm arasında değişen dört örnek yer alır.

DSA grubuna özgü bu form, metal kapların pişmiş toprak öykümleri olarak kabul edilmektedir²¹⁶. Samaria Form 8 olarak adlandırılan bu grubu Crowfoot İ.Ö. 30 yılından önceye tarihler²¹⁷. Antiokheia 'da bulunan benzer tabaklar, Geç Hellenistik Dönem örnekleriyle birlikte değerlendirilir ve nüvizmatik veriler doğrultusunda İ.Ö. 36/5 yılından daha geç olamayacağı kabul edilir²¹⁸. Berenice'de ele geçen ve İ.Ö. 1. yüzyıl başlarına

²⁰⁹ Kenrick 1985, 227-229 Res. 4 B 317.

²¹⁰ Burkhalter 1987, 357 Res. 15, 146.

²¹¹ Slane-Wright 1980, 143-145 Res. 3, 19.

²¹² Slane 1997, 302 Lev. 15 FW 147-151.

²¹³ Zelle 1997, 34-35 Res. 5, 9.

²¹⁴ Unterkircher 1983, 178 Res. 1, 3. 2-3.

²¹⁵ Johansen 1971, 82 Res. 33, 5. 1.

²¹⁶ Gehrig 1980 Kat. No. 11.

²¹⁷ Crowfoot 1957, 310 Form 8 Res. 78, 1-8.

²¹⁸ Waagé 1948, 22 Lev. III Kat. No. 101f, 101u, 102.

tarihlenen siyah glazürlü sıg tabakların ağız kenarında da aynı bezemenin uygulanması Waage'nin sınıflandırmasını doğrulamaktadır²¹⁹.

Hayes benzer iki tabağı özellikle kaide profillerindeki farklılık nedeniyle Form 9 ve 10 olmak üzere iki gruba ayırır²²⁰. Berenice'de bulunan iki ağız parçası Hayes'in çalışmasına dayanarak İ.Ö. 50-25 yılları arasına tarihlenmiştir²²¹. Benzer tabakların görüldüğü diğer merkezler ise Apamea²²², Hama²²³, Amathus²²⁴, Pergamon²²⁵, Samsat²²⁶, Assos²²⁷, Korinth²²⁸, Samos²²⁹ ve Knossos'tur²³⁰.

Kuzey İtalya Sigillata tipolojisi içerisinde Goudineau Form 6²³¹ olarak adlandırılan, benzer tabak formunun keskin konturlu ve yüksek halka kaideli örnekleri DSA grubunun etkisiyle İ.Ö. 20 yılından itibaren üretilmeye başlamıştır.

DSA grubunun erken formlarından biri olan Patara tabakları karşılaştırma örnekleri ve özellikle Crowfoot'un tipolojisine dayanarak İ.Ö. 1. yüzyılın birinci yarsına tarihlenmelidir.

Ptr. DSA. Tabak T. 4. b (Lev. 8 Kat. No. 76-77): Ptr. DSA. Tabak T. 3'den bilinen dışa çıkık, düz dudak profilinin Ptr. DSA. T. 4. a grubu gövde yapısına uygulanmış biçimidir. 34 cm ve 38 cm ağız çapında iki örnek, dudak konturlarının köşeli ve yuvarlak olmasıyla birbirlerinden ayrılır.

Ptr. DSA. Tabak T. 5 (Lev. 8-9 Kat. No. 78-80): Dışa açılan, kısa düz dudak, iç kısımda düz, dışta yuvarlak gövdeli tabak formudur. Grup içerisinde kaide kısmı korunmamış üç ağız parçası yer alır.

Dudak profili Ptr. DSA. Tabak T. 3. b ile benzerlik göstermesine rağmen, yuvarlak hatlı derin gövde yapısı nedeniyle ayrı bir grupta incelenmiştir. Tel Anafa'da ele geçen

²¹⁹ Kenrick 1985, 53-55 Res. 9, 73. 1-3.

²²⁰ Hayes 1985, 18-19 Form 9-10 Lev. II 7-8.

²²¹ Kenrick 1985, 229 Res. 41 B 318.1-2.

²²² Vanderhoeven 1989, 31 Form 8 Kat. No. 261-262.

²²³ Johansen 1971, 78-80 Res. 33, 8. 1-18.

²²⁴ Burkhalter 1987, 357. 383 Res. 15, 148-149. İki tabak Hayes Form 9-10 ile benzer olup, İ.Ö. 50-25 yılları arasına tarihlenir.

²²⁵ Crowfoot 1957, 328 dn. 5.

²²⁶ Zoroğlu 1986, 77-78 Form 8 Çiz. 3, 1-3.

²²⁷ Zelle 1997, 35 Res. 5, 10.

²²⁸ Slane 1990, 47 Res. 5, 89.

²²⁹ Unterkircher 1983, 178 Res. 1, 5. 7; 5. 9. Tabaklar Samaria örneklerine dayanarak İ.Ö. 30 yılından önceye tarihlenir.

²³⁰ Forster 2001, 139 Res. 4.1 c.

²³¹ Saracino 1985, 194 Lev. LV 7-9.

Augustus Dönemi örnekleriyle benzerlik gösteren Patara tabakları İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenir²³².

Ptr. DSA. Tabak T. 6 (Lev. 9-10 Kat. No. 81-89): Dışa açık ağızlı, dik dudaklı, eğik gövdeli ve düz tabanlı sığ tabak formudur. Dudak profilleri farklı tabakların tabanında rulet bezemesi bulunur. Grup içerisinde yer alan 9 örneğin 8'in de formun tamamı korunmuştur.

Antiokheia²³³, Tarsus²³⁴ ve Samaria buluntularından bilinen DSA grubunun erken dönem formlarındandır. Crowfoot tarafından Samaria 10 olarak adlandırılır ve İ.Ö. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenir²³⁵. Farklı dudak ve gövde profiline sahip Hama örnekleri, Lapp'ın kronolojisine göre İ.Ö. 75 ile İ.S. 25 yılları arasına yerleştirilir²³⁶. Gunneweg – Perlman – Yellin ise, Tel Anafa, Tarsus ve Samaria'da bulunan örneklerle formun İ.Ö. 125 yılında başladığını ve İ.S. 50 yılına kadar devam ettiğini belirtir²³⁷. Hayes, Form 12 olarak adlandırdığı bu grubu Samaria buluntularına yakın bir sürece, İ.Ö. 40 / İ.S. 10 yılları arasına yerleştirir²³⁸. Aynı tarihleme Berenice²³⁹, Assos²⁴⁰ ve Ephesos²⁴¹ örnekleri için de geçerlidir. Slane yayınında Tel Anafa örneklerini Augustus Dönemi'ne tarihler²⁴². Zengin dudak profilleri gösteren bu örneklerde kademeli taban yapısı ortak özelliktir.

Karşılaştırma örneği açısından oldukça zengin olan bu formun Patara örnekleri de İ.Ö. 1. yüzyıl başı ile İ.S. 1. yüzyıl başı arasındaki 100 yıllık zaman dilimi içerisinde tarihlenir.

Ptr. DSA. Tabak T. 6 Kaide Örnekleri (Lev. 10 Kat. No. 90-96): Yuvarlak hatlı gövde, altta bir basamakla kademelendirilen düz taban yapısı görülür. İçte, taban üzerinde kendi içinde çeşitlilik gösteren rulet baskıları bulunur. Grup içerisinde çapları 9-18 cm. arasında değişen 7 kaide örneği yer alır.

Ptr. DSA. Tabak T. 7 (Lev. 10-11 Kat. No. 97-102): Dışa açılan ağız, yuvarlak biçimde sonlanan dudak, düz ya da yuvarlak konturlu kısa gövde, alçak halka kaideli sığ tabak

²³² Slane 1997, 302 Lev. 15 FW 148 FW 150.

²³³ Waagé 1948, 24 Lev. 4 Kat. No. 143a. f. k. p.

²³⁴ Jones 1950, 229 Kat. No. 225-226.

²³⁵ Crowfoot 1957, 330 Res. 79, 1-4.

²³⁶ Johansen 1971, 89 Res. 36, 10.

²³⁷ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 99 Res. 22. 4.

²³⁸ Hayes 1985, 19-20 Form 12 Lev. II 10.

²³⁹ Kenrick 1985, 229 Res. 41 B 319.

²⁴⁰ Zelle 1997, 36 Res. 5, 16.

²⁴¹ Mitsopoulos-Leon 1991, 88 Lev. 108 G 9.

²⁴² Slane 1997, 302-304 Lev. 15 FW 153-158.

formudur. Dudağın gövdeden profille ayrılması ve iç kısımda gövdenin tabana kadar yivlerle hareketlendirilmesi formun temel özelliğidir. Grup içerisinde biri tam, dört ağız ve bir kaide parçası olmak üzere toplam 6 örnek bulunur.

Antiokheia'da aynı form grubuna giren üç örnekte de ayrıntıda farklı dudak profili izlenir. Bunlar Geç Hellenistik Dönem formları içerisinde değerlendirilmiştir²⁴³. Waagé, 112 numaralı tabak formunda uygulanan dudak profilinin Arretina seramiklerinde de kullanıldığını belirtir²⁴⁴. Kenrick aynı benzerlik nedeniyle bu formun DSA grubunda İtalya Sigillatası etkisiyle üretildiğini vurgular²⁴⁵. Slane, Tel Anafa'daki benzer dudak profiline sahip örnekleri, ithal seramik formlarının taklit edilmeye başladığı sürece tarihlenmesine karşın, çalışmasında Goudineau'nun Doğu Sigillata gruplarının da İtalya atölyelerini etkilemiş olabileceğine dair düşüncesine yer vermiştir²⁴⁶. Bu görüş Atina Agorasında İ.Ö. 75 ile İ.Ö. 1. yüzyıl sonuna tarihli ve Arretina seramiğinin ele geçmediği tabakada benzer profilli tabak örneğinin bulunmasıyla da desteklenmektedir²⁴⁷.

Hayes bu tabakları Form 28 olarak adlandırır ve İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyıl başlarına tarihler²⁴⁸. Yaygın olan formun Hama²⁴⁹, Apamea²⁵⁰, Berenice²⁵¹, Dura-Europos²⁵², Labraunda²⁵³ ve Samos²⁵⁴ örnekleri de İtalya etkisi dikkate alınarak Augustus Dönemi'ne tarihlenir. Anadolu'da Ephesos²⁵⁵, Assos²⁵⁶ ve Samsat²⁵⁷ benzer örneklerin bulunduğu merkezlerdir. Samsat buluntuları kesin tarihlenmemiş, diğerleri Augustus Dönemi içerisine verilmiştir. Sonuç olarak bu formun İ.Ö. 1. yüzyıl başlarında üretilmeye başladığı görüşü Antiokheia ve Atina Agorası buluntularıyla sınırlı kalmıştır. Bu bağlamda Patara örnekleri de İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmiştir.

²⁴³ Waagé 1948, 22 Lev. III Kat. No. 110-113.

²⁴⁴ Waagé 1948, 22.

²⁴⁵ Kenrick 1985, 233.

²⁴⁶ Slane 1997, 306 Lev. 16 FW 165-171.

²⁴⁷ Robinson 1959, 10-11 Lev. 60 F.4.

²⁴⁸ Hayes 1985, 27 Lev. IV 13.

²⁴⁹ Johansen 1971, 95 Res. 39, 13. 1-8.

²⁵⁰ Vanderhoeven 1989, 32 Form 13 Kat. No. 340-364.

²⁵¹ Kenrick 1985, 231-233 Res. 42 B 325. 1-4.

²⁵² D. H. Cox, The Greek and Roman Pottery, bkz.: Excavations at Dura – Europos, Final Report IV 1, 2 (1949) Form IV b 59-60.

²⁵³ Hellström 1965, 67 Lev. 35, 202.

²⁵⁴ Unterkircher 1983, 180 Res. 2, 7.1.

²⁵⁵ Mitsopoulos-Leon 1991, 88-89 Lev. 110 G 19.

²⁵⁶ Zelle 1997, 36-37 Res. 5, 17.

²⁵⁷ Zoroğlu 1986, 79 Çiz. 4, 1-3.

Ptr. DSA. Tabak T. 8 (Lev. 11 Kat. No. 103-106): Dışa açılan ağız, yuvarlak biçimde sonlanan dudak, kısa düz gövde keskin bir profille daralarak alçak halka kaide ile birleşir. Ptr. DSA. Tabak T. 7'den farkı sade dudak profili ve gövdenin iç kısmında kademeli yivlerin bulunmamasıdır. Grup içerisinde biri tam üç ağız parçası olmak üzere toplam 4 örnek bulunur. Patara 104 katalog numaralı parça gövdenin iç kısmında yiv bulunmasıyla Ptr. DSA. Tabak T. 7 ile benzerlik göstermesine rağmen, sade dudak profili nedeniyle bu gruba dahil edilir.

Waagé, Geç Hellenistik Dönem içerisinde değerlendirdiği Antiokheia örneklerini gövde konturunun yuvarlak veya hafif köşeli olmasına göre iki gruba ayırır²⁵⁸. Crowfoot tarafından Form 11²⁵⁹ olarak adlandırılan bu tabaklar, Hayes tarafından Form 29 grubu içerisinde İ.Ö. 30 - İ.S. 20 arasına tarihlenir²⁶⁰.

Berenice²⁶¹ ve Tel Anafa'da²⁶² bulunan örnekler Hayes'in tarihlemesi doğrultusunda İ.Ö. 30 - İ.S. 20/25 yılları arasına yerleştirilmiştir. Slane bir ağız parçasıyla oluşturduğu bu grubun Kuzey Suriye'de yaygın olduğunu belirtir²⁶³. Hama'da bulunan örneklerde de zengin dudak profili görülür. Hama sigillatalarını çalışan Johansen, Lapp'ın Filistin seramik kronolojisi çalışmasını dikkate alarak formu İ.Ö. 40 yılından başlatır ve İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına kadar devam ettiğini belirtir²⁶⁴. Bu tarihleme, Atina Agorası'nda İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına verilen tabakada ele geçen örneklerle de desteklenir²⁶⁵. Ayrıca Korinth²⁶⁶ ve Samos'da²⁶⁷ bulunan örnekler formun yayılım alanını göstermesi açısından önemlidir. Sonuç olarak yukarıda belirtilen karşılaştırma örnekleri ışığında, Patara tabakları İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSA. Tabak T. 9 (Lev. 11-12 Kat. No. 107-116): Hafif dışa açılan ağız, yivlerle vurgulanan yuvarlak veya sivri uçla sonlanan dudak, keskin bir profille kaideye doğru daralan gövde ve alçak halka kaideyle sonlanır. Grup içerisindeki kaidelerden 114 ve 116 numaralı

²⁵⁸ Waagé 1948, 27-28 Kat. No. 115-116.

²⁵⁹ Crowfoot 1957, 310 Res. 79, 5-6. Crowfoot formu İ.Ö. 30 ile İ.S. 14 arasına tarihlenir.

²⁶⁰ Hayes 1985, 27-28 Form 29 Lev. IV 13.

²⁶¹ Kenrick 1985, 233 Res. 42 B 326. 1-2.

²⁶² Slane 1997, 304 Lev. 15 FW 10. Tel Anafa'da Roma tabakasında bulunan tabak, Hayes'in çalışmasında dikkate alınarak İ.Ö. 30 - İ.S. 20/25 yılları arasına tarihlenmiştir.

²⁶³ Slane 1997, 304 dn. 82.

²⁶⁴ Johansen 1971, 91 Res. 36, 11. 1-7.

²⁶⁵ Robinson 1959, 24 Lev. 60 G 9.

²⁶⁶ Slane-Wright 1980 Res. 3, 20-21.

²⁶⁷ Unterkircher 1983, 180 Res. 2, 6.1-2. İki örneğin yer aldığı bu grup diğer araştırmacılardan farklı olarak İ.Ö. 1. yüzyıl ile İ.S. 3. yüzyıl arasına tarihlenir.

örneklerde T. 6 formundan bilinen kademeli taban yapısı görülür. 10 örnekten 6 tanesinin dudağı, 4 tanesinin tabanı rulet bezemesiyle süslüdür.

Ptr. DSA. Tabak T. 9 grubu ile benzerlik gösteren Antiokheia 405, 407 ve 410 numaralı tabakları, Waagé Erken Roma Dönemi formu olarak kabul etmiş ve İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlemiştir²⁶⁸. Crowfoot ise, Samaria Form 12 olarak grupladığı örneklerin İ.Ö. 1. yüzyıla tarihlediği Form 10 ve 11 ile bağlantılı olduğunu, fakat rulet bezemeleri nedeniyle İ.S. 2. yüzyıl sonu ile 3. yüzyıl başlarına tarihlenmesi gerektiğini belirtir²⁶⁹. Hama buluntuları ışığında Johansen bu tarihi Form 23 grubundaki kaselerin rulet bezemeleriyle benzemesi nedeniyle aşağıya çekmiş ve İ.S. 1. yüzyılı önermiştir²⁷⁰. Hayes'in çalışmasında Form 30 olarak adlandırılan bu tabaklar Patara örneklerinde olduğu gibi farklı dudak profilleri gösterir ve İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir²⁷¹. Slane, Tel Anafa'da bulunan örnekleri ithal sigillatoların görüldüğü süreçten daha önce olmadığını ve Tel Anafa Form 22 ve 23 ile bağlantılı olarak, İ.S. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenmesi gerektiğini belirtir²⁷².

DSA grubunun yaygın formlarından biri olarak nitelendirebileceğimiz Ptr. DSA. Tabak T. 9 formu yukarıda belirtilen örnekler dışında Apamea²⁷³, Berenice²⁷⁴, Amathus²⁷⁵, Knossos²⁷⁶, Korinth²⁷⁷, Samos²⁷⁸, Ephesos²⁷⁹ ve Samsat'da²⁸⁰ da görülür.

Yukarıda belirtilen karşılaştırma örnekleri doğrultusunda İ.S. 1. yüzyıla tarihlenen bu tabak formunun Patara örnekleri ise, nitelikli rulet bezemeleri ve Antiokheia tabaklarıyla profil birlikteliği göstermeleri nedeniyle İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısından olmalıdır.

Ptr. DSA. Tabak T. 7-8-9 Kaide Örnekleri (Lev. 12-13 Kat. No. 117-125): Korunduğu kadarıyla yukarıda tanımlanan form grupları içerisinde yerleştirilemeyen 9 örnek tek bir grupta toplanmıştır. Alçak, düz ya da hafif eğik tabanlı sığ tabak formuna ait olan kaidelerin özellikle dış profili ayrıntıda farklılık gösterir. Bazı örneklerde içte, taban üzerinde rulet sırası ya da

²⁶⁸ Waagé 1948, 38 Lev. IV Kat. No. 405, 407, 410.

²⁶⁹ Crowfoot 1957, 331 Res. 79, 9-12.

²⁷⁰ Johansen 1971, 95-99 Res. 39, 13. 3.

²⁷¹ Hayes 1985, 28 Form 30 Lev. IV 15.

²⁷² Slane 1997, 305 Lev. 16 FW 161-164.

²⁷³ Vanderhoeven 1989, 32 Kat. No. 315. 317. 329. 339.

²⁷⁴ Kenrick 1985, 233-234 Res. 42 B 327. 1-2.

²⁷⁵ Burkhalter 1987, 386 Res. 17, 169.

²⁷⁶ Forster 2001, 139 Res. 4, 1.j.

²⁷⁷ Hayes 1973, 451 Lev. 85, 129.

²⁷⁸ Unterkircher 1983, 180 Res. 2, 7.2.

²⁷⁹ Meriç 2002, 42-43 Lev. 15, 138.

²⁸⁰ Zoroğlu 1986, 78-79 Form 12 Çiz. 4.

palmet baskısı görülür. Kaideler benzer tabak formlarıyla ilişkili olarak İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı arasına tarihlenir.

Ptr. DSA. Tabak T. 10 (Lev. 13 Kat. No. 126): Grup içerisindeki tek örnekte dışa açılan ağız, yivlerle vurgulanan ve yuvarlak sonlanan dudak, keskin konturla alçak halka kaideye yönelen gövde profili görülür. İç kısımda dudaktan itibaren başlayan yivler tabana kadar aralıklı olarak devam eder. Ayrıca altta bir basamakla kademelendirilen tabanda yiv bulunur. Gövde ve kaide profili ile Ptr. DSA. Tabak T. 7 ve T. 8’le benzerlik göstermesine rağmen, dudak yapısıyla ayrı bir grup içerisinde değerlendirilir.

Ptr. DSA. Tabak T. 10 Hayes Form 31 grubuyla özellikle kademeli taban yapısıyla benzerlik gösterir. Fakat içbükey yivlerle hareketlendirilen dudak profilini bu grup içerisine yerleştirmek güçtür²⁸¹. Formun tipolojik değerlendirmesindeki zorluk, tarihlenmesinde de görülür. Sonuç olarak Ptr. DSA. Tabak T. 10 grubu kısmen ortak özellikler gösterdiği Ptr. DSA. Tabak T. 7-8 ve Hayes Form 31 örneklerine dayanarak İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenebilir.

Ptr. DSA. Tabak T. 11 (Lev. 13-15 Kat. No. 127-141): Dikey ağız, kaideye doğru dirsek yapan gövde, düz ya da eğik tabanlı, halka kaideli, sığ tabak formudur. Ele geçen örneklerde dudak profilleri farklıdır.

Grup içerisinde ortak gövde yapısı gösteren 15 tabakta beş farklı dudak profili uygulanmıştır.

- a) Hafif içe dönük ağız, sivri bitimli dudak.
- b) Hafif dışa açılan ağız, içbükey yivle gövdeden ayrılan sivri bitimli dudak.
- c) Hafif dışa açılan ağız, düz sonlanan dudak.
- d) Hafif dışa açılan ağız, yuvarlak bitimli içte ve dışta yivlerle gövdeden ayrılan dudak,
- e) Hafif dışa açılan ağız, bitime doğru sivrilen keskin konturlu dudak.

Crowfoot bu tabakları Form 14²⁸² olarak gruplarken, Hayes, daha detaylı bir sınıflandırmaya giderek, Samaria Form 14 grubundan dudak ve kaide profillerine göre dört farklı tip oluşturmuştur. Patara 127 katalog numaralı tabak özellikle dudağın üzerindeki rulet bezemesiyle Hayes Form 36, Patara 128 numaralı örnek ise Hayes DSA Form 35 ile

²⁸¹ Hayes 1985, 28-29 Form 31 Lev. V 1.

²⁸² Crowfoot 1957, 331-332 Form 14 Res. 79, 14-20.

benzerdir²⁸³. Patara 129-132,138 katalog numaralı örnekler Hayes Form 37B²⁸⁴; 133 katalog numaralı parça ise, Hayes Form 34 ile ilişkilendirilir²⁸⁵.

Crowfoot tarafından İ.Ö. 30 ve İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenen bu tabaklar DSA grubunun yaygın formlarındandır. Diğer yandan İtalya Sigillata tipolojisinde de aynı tabak formunun bulunması DSA örneklerinin taklit üretim olarak yorumlanmasına neden olmuştur²⁸⁶. Buluntu yoğunluğu Samaria, Avdat (Obada)²⁸⁷, Hama²⁸⁸, ve Apamea²⁸⁹ gibi DSA üretim merkezlerinde artış gösteren bu formun Antiokheia'daki örnekleri İ.S. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenmiştir²⁹⁰. Hayes ise, Atina Agorası ve Hama tabaklarını İtalya Sigillataları'ndaki benzer örnekleri dikkate alarak, İ.S. 40 yılı başlangıç olmak üzere İ.S. 1. yüzyıla tarihler. Berenice²⁹¹ ve Assos²⁹² örnekleri için kabul gören bu tarihleme buluntu konteksi doğrultusunda İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına verilen Atina Agorası örneğiyle değişir²⁹³. Bu bağlamda Tel Anafa²⁹⁴ ve Samsat²⁹⁵ örnekleri İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenirken, Slane'nin İ.Ö. 1. yüzyıl ortasına yerleştirdiği Korinth²⁹⁶ tabağı ise, formun üst sınırını oluşturur. Patara dışında bu form Lykia Bölgesi'nde Kyaneai'de bilinmektedir²⁹⁷.

Sonuç olarak Korinth örneğiyle İ.Ö. 1. yüzyıl ortasına kadar çıkartılan bu tabak formu, İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı ağırlıklı olmak üzere diğer Doğu Sigillata gruplarında da kullanılmıştır²⁹⁸. Ayrıntıdaki profil farklılığıyla form çeşitliliği gösteren Patara örnekleri ise İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı arasına tarihlenebilir.

Ptr. DSA. Tabak T. 12 (Lev. 15-16 Kat. No. 142-149): Dik ağız, yuvarlak ya da sivri uçla sonlanan dudak, kısa gövde, köşeli veya yuvarlak konturlu dirsek profili ve alçak halka kaideli sıg tabak formudur. Grup içerisindeki 8 tabaktan 6'sı tam form verir.

²⁸³ Hayes 1985, 30-31 Form 35-36 Lev. V 8-10.

²⁸⁴ Hayes 1985, 31 Form 37B Lev. V 13.

²⁸⁵ Hayes 1985, 29-30 Form 34 Lev. V 6.

²⁸⁶ Garbsch 1982, 17 (Dragendorff Form 1-2).

²⁸⁷ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 111.

²⁸⁸ Johansen 1971, 100-101 Res. 40, 14.

²⁸⁹ Vanderhoeven 1989, 140 Form 14 Kat. No. 379.

²⁹⁰ Waagé 1948, 40 Lev. V Kat. No. 425, 426. Waagé bu örnekleri Erken Roma Pergamon grubu içerisinde ele alır ve yaptığı zaman tablosunda en geç evreye, İ.S. 1. yüzyıl içine yerleştirir.

²⁹¹ Kenrick 1985, 235 Res. 42 B 330. 1.

²⁹² Zelle 1997, 35-36 Res. 5, 11-13, 15.

²⁹³ Robinson 1959, 24 Lev. 60 G 11.

²⁹⁴ Slane 1997, 308 Lev. 16 FW 174. Slane Form 23'ü Claudius-Nero Dönemi'ne tarihler.

²⁹⁵ Zoroğlu 1986, 81-82 Çiz. 5. 1-12.

²⁹⁶ Slane 1990, 47 Res. 5, 90.

²⁹⁷ Mader 1996, 90 Çiz. 29, 26.

²⁹⁸ Hayes 1985, 73. 75 Lev. XVI 3. 16. Hayes'in Çandarlı Sigillatalarına yönelik oluşturduğu tipoloji çalışması içerisinde benzer tabak formunun kullanıldığına dair örnekler yer alır.

Genel hatlarıyla T. 11 ile benzerlik göstermekle birlikte, dudak ve sığ gövde profili nedeniyle ayrı bir grupta değerlendirilir. Patara örnekleri Samaria Form 14²⁹⁹ içerisinde yer alan ve Hayes³⁰⁰ tarafından Form 36 olarak ayrı bir grup içerisinde değerlendirilen tabaklarla benzerlik gösterir. T.11 form grubu için belirtildiği gibi Samaria örnekleri İ.Ö. 30 ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenirken Hayes Form 36'yı İ.S. 60-100 yılları arasına tarihler. Hayes'in tarihlemesi İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına verilen Antiokheia tabaklarıyla da desteklenir³⁰¹.

Hama³⁰², Apamea³⁰³, Korinth³⁰⁴, Kencrhreai³⁰⁵ ve Samos³⁰⁶ DSA seramikleri içerisinde örneklenen bu tabak formunun Patara örnekleri İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 1. yüzyıl birinci yarısı içerisine tarihlenir.

Ptr. DSA. Tabak T. 13 (Lev. 16-17 Kat. No. 150-158): Aşağıya sarkık dudak, dikey üst gövde, yuvarlak bitimli yatay dirsek ve yüksek halka kaideli sığ tabak formudur. Grup içerisinde 6 ağız ve 3 kaide parçası yer alır. T. 13 geniş ağız çapı ve kalın cidarıyla servis tabağı olarak kullanılmıştır.

Ptr. DSA. Tabak T. 13 formu ağız çapının büyüklüğü ve kaidenin yüksekliği nedeniyle Ptr. DSA. Tabak T. 11 örnekleriyle benzerlik gösterir. Patara 150 ve 154 katalog numaralı tabaklarda diğer örneklerde olduğu gibi aşağıya sarkık dudak profili görülmesine karşın, dudaktan gövdeye ve gövdeden dirsek profiline geçiş farklıdır.

Dudak profili Samaria Form 14 içerisinde yer almakta ve diğer örneklerle beraber İ.Ö. 30 yılı başlangıç tarihi olarak kabul edilmektedir. Hayes, benzer profildeki diğer tabaklara kıyasla büyük ölçüde yapılan bu örnekleri Form 37 A olarak gruplar ve İ.S. 60-100 yılları arasına tarihler³⁰⁷. Patara DSA grubunun T. 11 ve 12 numaralı tabak formlarından ayrı değerlendirilmemesi gereken T. 13, İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına verilebilir.

²⁹⁹ Crowfoot 1957, 311 Res. 79, 17-18.

³⁰⁰ Hayes 1985, 30-31 Lev. V 10.

³⁰¹ Waagé 1948, 38 Lev. V Kat. No. 432. 38.

³⁰² Johansen 1971, 100-101 Res. 40, 14. 37b. Hama örneklerinin sınıflamasında Crowfoot'un tipolojisine bağlı kalınmış ve ayrıntıda farklı profil gösteren tabaklar tek grupta toplanmıştır.

³⁰³ Vanderhoeven 1989, 32-33 Kat. No. 394.

³⁰⁴ Hayes 1973, 452 Lev. 85, 127-128.

³⁰⁵ Adamsheck 1979, 59 Res. 9 ER 29 c.

³⁰⁶ Unterkircher 1983, 180 Res. 2, 8. 3. Samos örnekleri İ.S. 1. yüzyıl birinci yarısı içerisine tarihlenmiştir.

³⁰⁷ Hayes 1985, 31 Lev. V 12.

Ptr. DSA. Tabak T. 14 (Lev. 17 Kat. No. 159-160): Dışa taşkın aşağıya sarkık dudak, uzun ya da kısa gövde, sivri ya da yuvarlak sonlanan dirsek profilli ve alçak halka kaideli sığ tabak formudur. Ptr. DSA. Tabak T. 14 grubu içerisinde 2 örnek yer alır.

Ptr. DSA. Tabak T. 14 kare kesitli alçak halka kaide ve düz taban yapısıyla Hayes DSA Form 33³⁰⁸ ve Samaria Form 13³⁰⁹ ile benzerlik gösterir. Ayrıca farklı dudak profiline rağmen, Antiokheia tabakları³¹⁰ genel form benzerliği Patara örneklerinin İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmesinde etkendir.

Ptr. DSA. Tabak T. 15 (Lev. 17 Kat. No. 161): Dışa taşkın üçgen kesitli dudak, dikey kısa gövde, yuvarlak bitimli dirsek profilli sığ tabak formudur. Grup içerisinde bir ağız parçası yer alır.

Samaria Form 14 grubunda yer alan tabaklarla özellikle dudak profili bakımından benzerdir³¹¹. İ.S. 1. yüzyıl ortalarına tarihlenen Antiokheia örneğinde de benzer dudak profili görülür³¹². Gunneweg – Perlman – Yellin bu formun Doğu Sigillata kaynaklı olduğunu, Tarsus, Atina Agorası ve Samaria örneklerinin İ.Ö. 50 ile İ.S. 25 yılı arasına tarihlenmesi gerektiğini belirtir³¹³. Hayes aynı tabakları DSA Form 34 olarak gruplandırmış ve İ.S. 1. yüzyılın ortasına tarihlemiştir³¹⁴.

Karşılaştırma örnekleri doğrultusunda Ptr. DSA. T. 15 tabakları İ.Ö. 1. yüzyılın sonu ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı arasına tarihlenebilir.

6. 1. 2. Kaseler

Tamamı Patara Tepecik Nekropolü'nden ele geçen DSA seramikleri içerisinde toplam 20 adet kase formu tespit edilmiştir.

Ptr. DSA. Kase T. 1 (Lev. 17-19 Kat. No. 162-182): Yuvarlak bitimli dudak, yarım küre formlu gövde ve alçak halka kaideli kase formudur. Toplam 21 örnekten 5'i tam form verir. Diğerlerinden biri ağız, 14'ü ise kaide parçasıdır.

³⁰⁸ Hayes 1985, 29 Lev. V 3-4.

³⁰⁹ Crowfoot 1957, 331 Form 13 Res. 79, 13.

³¹⁰ Waagé 1948, 38 Lev. V Kat. No. 417a.

³¹¹ Crowfoot 1957, 331 Res. 79, 14 -15.

³¹² Waagé 1948, 38 Lev. V Kat. No. 417a.

³¹³ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 101 Res. 23, 4.

³¹⁴ Hayes 1985, 29-30 Lev. V 7.

Tanımlama kısmında da belirtildiği üzere “Yarım Küre Formlu Kaseler” olarak adlandırılan bu grup, DSA’nın en yaygın formudur. Hellenistik Dönem’de sevilerek kullanılan kalın siyah glazürlü kaselerin devamıdır³¹⁵. Tipoloji ve tarihlere yönelik en erken çalışma Antiokheia buluntularıyla Waagé tarafından yapılmıştır. Waagé, sınıflandırmada ağız çapının yüksekliğe oranının etkili olabileceğini belirtirken, kaseleri İ.Ö. 150 yılından sonraya tarihlediği tabaklarla birlikte değerlendirir³¹⁶. Crowfoot, Samaria Form 16 olarak adlandırdığı kaselerin başlangıç tarihini İ.Ö. 2. yüzyılın sonları olarak kabul eder³¹⁷. Hayes tipoloji çalışmasında yer alan dört kase örneğini ise, DSA Form 22 A-B olmak üzere iki alt grup içerisinde değerlendirir³¹⁸. Bu formla ilgili en kapsamlı çalışma Tel Anafa örnekleriyle Slane tarafından yapılmış ve üç alt grup oluşturulmuştur³¹⁹.

Tek bir ana grupta toplanan Patara yarım küre formlu kaseleri ise, karşılaştırma örneklerine dayanarak kronolojik bir dizin içerisinde yerleştirilmeye çalışılmıştır.

162-167 katalog numaralı altı Patara kasesinde sivri uçlu ya da yuvarlak su damlası biçiminde sonlanan dudak; tabanla aynı kalınlıkta ince yuvarlak gövde; dışa açılan ve gövde ile birleşim yerinde daralan yüksek halka kaide profili görülür. Slane, bu grubu dudaktan tabana kadar sabit cidar kalınlığına göre sınıflandırmış ve İ.Ö. 128-125 ile İ.Ö. 1. yüzyılın birinci çeyreği arasına tarihlemiştir³²⁰. Taban düz ya da eğik sonlanır. Kaide formu tüm kaselerde benzer olmasına karşın, yuvarlak dudaklı örneklerde kaide ile gövdenin birleşim yerinde yiv bulunur.

Slane’nin ikinci grup kaselerinde kaidenin altında bulunan sivri uçlu yumru, Patara örneklerinde de görülür. Ptr. 168–174 katalog numaralı kaselerde gövde cidarı yüksek dışa açılan kaideye doğru kalınlaşır. Slane Tel Anafa’da ki benzer örnekleri İ.Ö. 1. yüzyıl başlarına tarihler³²¹.

Yarım küre formlu kaselerin gelişimindeki son aşama kabın boyunun kısalarak hacminin azalmasıdır. Slane’nin Roma tabakasında bulunması nedeniyle geçte tarihlediği üçüncü grup kaseleriyle benzerlik gösteren Ptr. 175 katalog numaralı örnek bu grupta değerlendirilir³²².

³¹⁵ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 96 Res. 21, 4.

³¹⁶ Waagé 1948, 12 Res. 6, 24-27.

³¹⁷ Crowfoot 1957, 311 Form 16.

³¹⁸ Hayes 1985, 23-24 Lev. III 10-13.

³¹⁹ Slane 1997, 309-310.

³²⁰ Slane 1997, 310.

³²¹ Slane 1997, 310.

³²² Slane 1997, 310.

Patara'da Tepecik Nekropolü dışında Meclis³²³ kazılarında da ele geçen bu kase formu Hama³²⁴, Ephesos³²⁵ ve Halikarnossos'daki³²⁶ karşılaştırma örnekleri doğrultusunda İ.Ö. 2. yüzyıl sonu ile İ.Ö. 1. yüzyıl sonu arasına tarihlenir.

Ptr. DSA. Kase T. 2 (Lev. 19-20 Kat. No. 183-188): Genişleyen gövde ve kaide çapı nedeniyle ayrı bir grupta değerlendirilmiştir. Grup içerisinde ağız kısmı korunmamış toplam 6 örnek yer alır.

Dış konturu düz inen alçak halka kaide profili ile genişleme sonucu küresel formunu kaybeden gövde yapısı ortaktır. Diğer yandan Ptr. 186 ve 187 numaralı örneklerde kaidenin altta kademelendirilerek taban kalınlığının azaltılması DSA'nın tabak formlarından da bilinir. Aynı özellik köşeli gövde profilinin ön plana çıktığı Samaria Form 2 grubu kaselerinde de görülür³²⁷. Gövde yapısındaki değişim nedeniyle yarım küre gövdeli kaselerden, Samaria Form 2 grubuna geçiş örnekleri olarak nitelendirdiğimiz bu grup için İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı tarihi önerilmektedir.

Ptr. DSA. Kase T. 3 (Lev. 20 Kat. No. 189-193): Dik ağızlı, sivri ya da yuvarlak sonlanan dudak, genişleyen gövde ve alçak halka kaide profili izlenir. Küçük ölçülü, sığ kaselerin oluşturduğu grupta tam form veren 2 kase ve farklı dudak profili gösteren 3 ağız parçası yer alır.

Kendi içinde farklı profil özellikleri gösteren 4 örneğin yer aldığı T. 3 grubu, dik ya da hafif dışa açık ağızlı, üstten basık gövdeli sığ kaselerin toplandığı Samaria Form 2³²⁸ grubuyla ilişkilendirilir. Ayrıca dik dudak profiliyle Hayes DSA Form 13A³²⁹ ile de benzerdir. Özgün profilleri nedeniyle karşılaştırma örneği bulunamayan bu grup, mevcut tipoloji gruplamaları dahilinde İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

³²³ Korkut – Grosche 2007, 128 Kat. No. 141-142.

³²⁴ Johansen 1971, 113-114 Res. 45, 16. 1-9.

³²⁵ Mitsopoulos-Leon 1991, 89 Lev. 111, 89.

³²⁶ S. Lindd-Hansen, "The Roman and Late Roman Fine Wares from the Danish Excavations of a late Roman Villa in Halikarnasos", *Les Ceramiques en Anatolie Aux Epoques Hellenistique et Romaine, Varia Anatolica XV*, 2003, 198 Lev. CXI 3.

³²⁷ Crowfoot 1957, 315 Res. 73, 15-17.

³²⁸ Crowfoot 1957, 315 Res. 73, 15-17.

³²⁹ Hayes 1985, 20 Lev. II 11.

Ptr. DSA. Kase T. 4 (Lev. 20 Kat. No. 194-196): Hafif dışa açılarak yükselen gövde ve alçak halka kaideli kase formudur. Grupta 3 kaide parçası yer alır.

Patara örnekleri kaide ve geniş açılan gövde profiliyle, Hayes DSA Form 14 grubundaki dışa açık ağızlı, yuvarlak gövdeli kaseleri anımsatır. Hayes, Johansen tarafından Samaria Form 2 grubu içerisinde değerlendirilen Hama örneğini özellikle dışa açılan ağız ve derin gövde yapısı nedeniyle DSA Form 14 olarak ayrı bir grupta toplar³³⁰. Bu çalışmada ise Samaria Form 2 grubu ile ana hatlarıyla benzer, ayrıntıda farklı kase örnekleri T. 2-4 olmak üzere üç ayrı form grubunda toplanmıştır. Aynı dönem içerisinde farklı profillerde üretildiği düşünülen bu kase formlarından T. 4'de diğerleri gibi İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı arasına tarihlenir.

Ptr. DSA. Kase T. 5 (Lev. 21 Kat. No. 197-198): Dışa açılan ağız, yuvarlak bitimli dudak, ince cidarlı, kaideye doğru düz inen gövde, dışa açılan yüksek halka kaideli küçük kase formudur. Grup içerisinde bir ağız ve bir kaide örneği bulunur.

Patara'da az sayıda ele geçen bu formun, DSA üretim merkezi olarak kabul edilen Samaria³³¹, Hama³³² ve Tel Anafa'da³³³ dudak ve kaide profillerinde küçük farklılıklar gösteren örnekleri bulunur. Samaria kaseleri Crowfoot³³⁴ tarafından İ.Ö. 30 yılına tarihlenmesine karşın, Tel Anafa'da bulunan İ.Ö. 2. yüzyıl tarihli siyah glazürlü kaseler Ptr. DSA. Kase T. 5'in Hellenistik Dönem devam formlarından olduğunu gösterir³³⁵. Bu görüş Hayes'in DSA Form 23³³⁶ olarak adlandırdığı ve İ.Ö. 2. yüzyıl sonu ile İ.Ö. 1. yüzyılın birinci yarısı arasına tarihlediği Paphos örnekleriyle de desteklenir³³⁷. Paphos ve Samaria örnekleri doğrultusunda Ptr. DSA. Kase T. 5 formu İ.Ö. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenebilir.

Ptr. DSA. Kase T. 6 (Lev. 21 Kat. No. 199): Dışa açılan yuvarlak dudak ve yumuşak bir profille kaideye yönelen içbükey gövde yapısı görülür. Gövdenin iç kısmı yivlerle hareketlendirilmiştir. Grup içerisinde kaide kısmı korunmamış tek örnek yer alır.

³³⁰ Hayes 1985, 21 Lev. II 13.

³³¹ Crowfoot 1957, 336 Form 21 Res. 81.

³³² Johansen 1971, 159 Res. 64, 21. 1-4.

³³³ Slane 1997, 319 Lev. 22 FW 236-242.

³³⁴ Crowfoot 1957, 311.

³³⁵ Slane 1997, 318.

³³⁶ Hayes 1985, 24 Lev. III 14.

³³⁷ Hayes 1991, 144 Lev. 50, 7.9. Söz konusu kaseler IX. Ptolemaos (İ.Ö. 117-107) ile Erken Roma Dönemi (İ.Ö. 60) sikkeleriyle birlikte bulunmuştur.

Hayes tarafından DSA Form 13B olarak adlandırılan ve tamamı korunan örnekte dar, alçak halka kaide uygulanmıştır³³⁸. Patara örneği Augustus Dönemi'ne tarihlenen Samaria Form 15 ile benzerdir³³⁹. Johansen ise, Hama örneğinin buluntu grubuna dayanarak İ.Ö. 30 yılından geç olmaması gerektiğini belirtir³⁴⁰. Patara 199 numaralı kase benzer örnekler ışığında İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSA. Kase T. 7 (Lev. 21 Kat. No. 200-202): Hafif dışa açılan ağız, yuvarlak biçimde sonlanan dudak, çan formulu gövde ve dışa açılan alçak halka kaideli kase formudur. Köşeli ve yuvarlak olmak üzere iki farklı gövde profili izlenir. Grup içerisinde tam form veren 1 kase, 1 ağız ve 1 kaide parçası yer alır.

Waagé, Ptr. DSA. Kase T. 7 ile benzerlik gösteren Antiokheia örneklerini köşeli gövde konturu nedeniyle Arretina seramiği etkili olarak yorumlar³⁴¹. Samaria'da bulunan kase ise, Kenyon tarafından İ.S. 1. yüzyıl sonu ile 2. yüzyıl başlarına tarihlenen Güney Galya Sigillata formu Dragendorff Form 33 ile ilişkilendirilir³⁴². Tarsus³⁴³, Tel Anafa³⁴⁴ ve Berenice'de³⁴⁵ bulunan İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı tarihli kaseler de Antiokheia ve Samaria kaseleri gibi keskin konturlu gövde profili gösterir. Ptr. 202 numaralı örnek köşeli gövde profiliyle yukarıdaki karşılaştırma örnekleriyle benzerdir.

Patara 200 katalog numaralı örnek ise, genel form özellikleriyle yukarıdaki kaselerle aynı grupta olmasına karşın, özellikle ağız ve gövde kısımlarında görülen yuvarlak kontur çizgileriyle farklılık gösterir. Patara kasesini farklı kılan bu karakteristik özelliği Hama³⁴⁶ ve Antiokheia³⁴⁷ örneklerinde de görmek mümkündür. Johansen, Hama kaselerini Samaria örnekleriyle bağlantılı olarak İ.S. 1. yüzyıla tarihlenirken, Waagé, Antiokheia grubunu İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyıl başları arasına tarihlemiştir. Antiokheia, Atina Agorası ve Hama örneklerini çalışmasında toplayan Hayes ise, bu kaseleri Form 42 olarak adlandırmış ve

³³⁸ Hayes 1985, 20 Form 13B, Lev. II 12.

³³⁹ Johansen 1971, 113.

³⁴⁰ Johansen 1971, 113 Res. 45, 15.1.

³⁴¹ Waagé 1948, 38 Lev. V Kat. No. 445-446. Katalog içerisinde Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen beş kase farklı dudak ve kaide profili gösterir.

³⁴² Kenyon 1957, 290; Dragendorff 1895 Lev. II 33.

³⁴³ Jones 1950, 249 Res. 194, 500.

³⁴⁴ Slane 1997, 323 Lev. 23 FW 258. Tel Anafa'da ele geçen örnek gövde üzerindeki kademeli keskin yiv sırası ile Berenice kasesine benzemekte, yalnızca sivri bitimli kaide profiliyle farklılık göstermektedir.

³⁴⁵ Kenrick 1985, 237 Res. 43 B 333. 1-2. Ağız ve gövde profili Dragendorff 33'e benzemesine karşın, alçak ve geniş halka kadesiyle farklıdır. Her iki örnek köşeli gövde profili ve gövdenin ortasında bulunan kademeli yivleriyle Patara 194'e benzer.

³⁴⁶ Johansen 1971, 162-163 Res. 64, 22. 1.

³⁴⁷ Waagé 1948, 38 Lev. V Kat. No. 446k.

Waagé'nin tarihlemesini kabul etmiştir³⁴⁸. Ayrıca Berenice ve Tel Anafa örneklerinin tarihlemesinde de Hayes'in çalışması dikkate alınarak her iki kentteki örnekler İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyıl başları arasına tarihlenir³⁴⁹. Patara 200 katalog numaralı örnek yuvarlak gövde konturu nedeniyle Hayes'in tarihinden biraz daha geç bir süreçten, İ.S. 1. yüzyıl içerisinde olmalıdır. Köşeli gövde profiline sahip Patara 202 numaralı kase ise yukarıda belirtilen karşılaştırma örneklerinden yola çıkarak İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyıl başları arasına tarihlenir.

Ptr. DSA. Kase T. 8 (Lev. 21 Kat. No. 203): Ağız ve gövde kısmı içbükey bir profille ayrılan kalıpla çalışılmış kase formudur. Alçak düz halka kaidenin tabanı bir kademeyle hareketlendirilmiştir. Grup içerisinde kaide ve gövde kısmı korunan bir örnek yer alır.

Samaria tipolojisinden bilinmeyen bu form Antiokheia³⁵⁰, Samos³⁵¹, Tarsus³⁵², Samsat³⁵³ ve Hama'da³⁵⁴ mevcuttur. Ephesos Devlet Agorası'ndaki Bazilika'da bulunan Geç Augustus Dönemi'ne tarihlenen örnek ise gövde yapısıyla Ptr. DSA. Kase T. 8'e benzer olmasına rağmen, sivri uçla sonlanan kaidenin tabanının iki kademeli profille hareketlendirilmesiyle farklıdır³⁵⁵. Hayes, çalışmasında Kıbrıs ve Avdat'da³⁵⁶ ele geçen örnekleri Form 44 olarak adlandırır³⁵⁷.

Doğu Sigillata merkezlerinde yaygın olmayan bu form Augustus Dönemi'nden itibaren Arretina³⁵⁸ ve Galya³⁵⁹ Sigillataları'nda sıkça görülür. Keskin ve köşeli dudak profillerinin uygulandığı bu kaselerin ortak özelliği dışa açılan, yüksek ve sivri uçla sonlanan kaide yapısıdır. Antiokheia ve Tarsus örneklerinde ise, sivri ya da yuvarlak bitimli dudak profili tercih edilmiş, alçak ve geniş halka kaide uygulanmıştır. Böylece daha sade bir yapı elde edilmiştir. Johansen bu formda yapılan Arretina ve Galya örneklerinin, cidar kalınlığı ve

³⁴⁸ Hayes 1985, 32-33 Lev. VI 6-7.

³⁴⁹ Kenrick 1985, 237; Slane 1997, 323.

³⁵⁰ Waagé 1948, 38 Lev. V Kat. No. 450p. Antiokheia 'da sağlam ele geçen, İ.S. 1. yüzyıl tarihli üç kaseden 450p numaralı örnek özellikle kaide profiliyle Patara kasesine benzerdir.

³⁵¹ W. Technau , "Griechische Keramik im samischen Heraion", AM 54, 1929 Res. 50, 40.

³⁵² Jones 1950, 243 Res. 144, 411. Jones bu kaseyi Waagé gibi "Erken İmparatorluk Dönemi" içerisine tarihler.

³⁵³ Zoroğlu 1986, 88 Form 22 Çiz. 9.

³⁵⁴ Johansen 1971, 162-163 Res. 64, 22A.1. İ.S. 1. yüzyıl tarihli kaisenin ise yalnızca ağız kısmı korunmuştur.

³⁵⁵ Mitsopoulos-Leon 1991, 92 Lev. 111 G 23.

³⁵⁶ Negev 1974, 29-42.

³⁵⁷ Hayes 1985, 33-34 Lev. VI 9-10.

³⁵⁸ Johns 1971, 20.

³⁵⁹ Dragendorff 1895 Form 27 Lev. II 27; Oswald – Pryce 1966 Lev. XLIX 186; Johns 1971, Lev. 6b. Nero Dönemi'ne tarihlenen *Bassus* damgalı Güney Galya örneği dışa açılan yüksek kaidesiyle Batı Sigillatası özelliği taşır.

bezeme yönünden farklı olduğunu belirtir³⁶⁰. Arretina kaseleri ince cidarlı, dudak üzerinde rulet bezemeli ve genellikle atölye baskılı olmasına karşın, Galya üretimleri kalın cidarlı ve bezemesizdir. Belçika'daki Seron II tümülüsünde bulunan İ.S. 1. yüzyıl tarihli sekiz adet kase, bezemesiz sade yapısıyla tipik Galya örnekleridir³⁶¹.

Diğer sigillata formlarına kıyasla daha uzun süre kullanılan bu formun cam örnekleri de İ.S. 1. yüzyıla tarihlenir³⁶². Metal uygulamalarında seramiklerden farklı olarak yüksek bir kulp eklenmiştir.³⁶³ Gehrig, bu örneği kase olarak adlandırmış fakat yüksek kulpu nedeniyle Dragendorff Form 27'nin prototipi kabul edilen kyathos formu olabileceği görüşünü ortaya atmıştır³⁶⁴. Patara örneği ise seramik ve metal örneklere dayanarak kullanımın en yoğun olduğu İ.S. 1. yüzyıl içerisinde olmalıdır.

Ptr. DSA. Kase T. 9 (Lev. 21-22 Kat. No. 204-211): Hafif içe dönük ya da dik ağız, yivlerle kademelendirilmiş dudak gövdeyle birleştiği yerde belirgin bir çıkıntı yapar. Çalışmada tanımlamayı kolaylaştırmak için bu çıkıntı dirsek olarak adlandırılmıştır. Genelde dudak üzerinde rulet bandı bulunur. Yuvarlak konturlu gövde ile kaidenin birleşim yerinde ince yivler görülür. Kaidelerin tamamında tabanın merkez noktaya doğru daralması sonucu konik form oluşmuştur. Grup içerisinde dört ağız ve dört kaide örneği yer alır.

Bu formun çeşitli ağız ve kaide örnekleri Antiokheia'da ele geçmiş ve Waagé tarafından Erken Roma Pergamon seramiği olarak adlandırılmıştır³⁶⁵. Waagé en erken örnekleri İ.S. 50 yılına, geç örneklerini ise İ.S. 1. yüzyıl sonuna tarihler³⁶⁶. İ.S. 50-100 yılları arasında tarihlenen Antiokheia 473f. numaralı örnek özellikle dudak profili bakımından Ptr. 205 ve 207 numaralı kaselerle benzerdir³⁶⁷. Geç örnekler olarak kabul edilen; kalın cidarlı, dudak kısmı yüzeysel profilli Antiokheia 473 p ve 473 u ise Patara 204 ve 206 katalog numaralı kaselerle benzerdir.

³⁶⁰ Johansen 1971, 166.

³⁶¹ S. Kilcher, "Services de table en métal précieux du 1er au 5e siècle après Jésus-Christ", bkz.: Tresors D'orfèvrerie Gallo- Romains, Sergi Kataloğu Muse du Luxemburg - Paris 8 Şubat- 23 Nisan 1989 (1989) 18 Res. 3.

³⁶² K. S. Painter, Roman Glass, bkz.: D.B. Harden (Ed.) Masterpieces of Glas (1968) 43 Kat. No. 47; Johansen 1971, 166.

³⁶³ Gehrig 1980 Res. 37.

³⁶⁴ Oswald – Pryce 1966 Lev. XXXVII 80.

³⁶⁵ Waagé 1948, 32 Lev. VI Kat. No. 473.

³⁶⁶ Waagé 1948, 38.

³⁶⁷ Waagé 1948, 38 Lev. VI Kat. No. 473f.

Aynı bölge içerisinde Tarsus'ta da bu tip kase formu bulunmuş ve Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmiştir³⁶⁸. Samsat örnekleri ise buluntu konteksine dayanarak İ.S. 1. yüzyıla verilmiştir³⁶⁹.

Crowfoot, Samaria Form 24³⁷⁰ grubuna dikey ağızlı, dudaktan gövdeye geçişte yatay dirsek profili olan; yuvarlak ve konik gövdeli kaseleri yerleştirirken, Waagé yalnızca yuvarlak gövdeli olan kaseleri tek grupta toplar. Ptr. DSA. Kase T. 9 içerisinde yer alan dört ağız parçası yuvarlak gövde profili gösterir. Konik ya da yuvarlak gövde profili belirleyici özellik olarak kabul edildiği için Patara örnekleri de ayrı gruplarda değerlendirilmiştir. Samaria'da bu grup içerisinde yer alan iki ağız parçasından 22 numaralı örnek dudaktan gövdeye geçişte yer alan dirsek profili nedeniyle Ptr. DSA. T. 9 ile benzerdir³⁷¹. Crowfoot, Samaria Form 24 grubunu tabanında "XAPIC" damgası bulunan örnek nedeniyle Augustus Dönemi'ne tarihlenmiştir³⁷².

Hama'da bulunan konik ve yuvarlak gövdeli kaseler Samaria örneklerinde olduğu gibi tek bir grupta toplanmış ve Form 24 olarak adlandırılmıştır³⁷³. İ.S. 1. yüzyıl tarihlenen 24. 6 numaralı Hama örneği 204, 205 ve 207 katalog numaralı Patara örnekleriyle benzerdir.

Apamea kentinde daha fazla sayıda ele geçen ve Form 24 olarak gruplanan kaselerin çok az bir kısmının dudağında rulet bezemesi bulunur³⁷⁴. Birbirlerinden küçük farklarla ayrılan bu örnekler Patara kaselerine oldukça yakındır³⁷⁵. Samaria gruplamasından farklı olarak konik gövdeli kaseler grup içerisine dahil edilmemiştir. Ağız profilindeki çeşitlilik kaidelerde de görülür³⁷⁶.

Ayrıca Atina Agorası'nda ele geçen ve Patara 207 katalog numaralı örnekle benzerlik gösteren kase, Hayes tarafından DSA Form 48 olarak adlandırılır³⁷⁷.

Sonuç olarak DSA grubunun sevilen formları içerisinde yer alan T. 9 karşılaştırma örnekleri ışığında İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlenir.

³⁶⁸ Jones 1950, 244 Kat. No. 423.

³⁶⁹ Zoroğlu 1986, 92 Çiz. 12.

³⁷⁰ Crowfoot 1957, 338-339 Res. 81, 17-24.

³⁷¹ Crowfoot 1957, 339 Res. 81, 22.

³⁷² Crowfoot 1957, 339 Res. 81, 20.

³⁷³ Johansen 1971, 172 Res. 69, 24. 5-9. İnce cidarlı kaselerde dudakta yiv sayısı artmış ve rulet bezemesi kullanılmamıştır. Hama kaselerinin çoğu dudak ve kaide profili bakımından Patara örneklerinden farklıdır.

³⁷⁴ Vanderhoeven 1989, 151 Kat. No. 773-798.

³⁷⁵ Tepecik Nekropolü'nde ele geçen Ptr. 204 katalog numaralı örnek ile Apamea Kat. No. 782; Ptr. 205 numaralı örnek ile Apamea Kat. No. 806; Ptr. 206 numaralı örnek ile Apamea Kat. No. 777; Ptr. 207 numaralı kase ile Apamea Kat. No. 798 benzerdir.

³⁷⁶ Vanderhoeven 1989, 36 Kat. No. 808-851. Ptr. 208 ile Apamea Kat. No. 813; Ptr. 209 numaralı örnek ile Apamea Kat. No. 815; Ptr. 210 katalog numaralı örnek ile Apamea Kat. No. 819; Ptr. 211 numaralı örnek ile Apamea Kat. No. 846 benzerdir.

³⁷⁷ Hayes 1985, 36 Lev. VI No. 16.

Ptr. DSA. Kase T. 10 (Lev. 22 Kat. No. 212-215): İçe dönük ağızlı, kaideye doğru daralan dışbükey gövdeli, yüksek ve dar halka kaideli kase formudur. Kabın en geniş yeri gövdenin üst kısmında olduğu için Ptr. DSA. Kase T. 1'deki yarım küre form özelliğini kaybeder. Sivri uçla sonlanan yüksek halka kaide bu grupta ilişkili görülmüştür. Grup içerisinde 2 ağız, 2 kaide parçası yer alır.

Erken Hellenistik Dönem'den itibaren bilinen bu form echinus kaseleri olarak adlandırılır³⁷⁸. İçe dönük ağızlı, dışa açılan alçak halka kaideli kaselerin başlangıç tarihi İ.Ö. 3. yüzyıl başlarıdır. Antiokheia³⁷⁹ ve Samaria'da³⁸⁰ ele geçen kırmızı astarlı kaseler, DSA grubunda da bu formun küçük profil değişikliğiyle devam ettiğini gösterir.

DSA grubunda yaygın olmayan bu form Doğu Sigillata grupları içerisinde DSC³⁸¹ ve DSD' de³⁸² kullanılmıştır. Antiokheia'da Orta Roma İmparatorluk Dönemi tabakasında ele geçen 670 numaralı kase ince cidarı; içe dönük, gövdenin devamı gibi duran ağız yapısı ve yüksek, dar, dışa açılan kaide profiliyle Ptr. DSA. Kase T. 10'a benzer³⁸³. Hayes içe dönük ağızlı kaseleri gövde genişliğine bağlı olarak DSA Form 20 ve Form 51 olmak üzere iki farklı grup içerisinde değerlendirir³⁸⁴. Geniş ağız çaplı ve en geniş yeri dudağın hemen altında olan örneklerin yer aldığı Form 20, Hellenistik Dönem öncüleriyle bağlantılı olarak İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmiştir. Form 51 grubundaki dar ve daha yuvarlak hatlı kaseler ise İ.S. 70 -120 yılları arasına verilmiştir.

Karşılaştırma örneği açısından çok zengin olmayan bu grup Paphos³⁸⁵, Berenice³⁸⁶ ve Anamurium'da³⁸⁷ görülmekte ve buradaki kaseler Hayes'in DSA tipolojisi doğrultusunda tarihlenmektedir. Patara örnekleri de dar ve yüksek gövde yapısıyla Hayes DSA Form 51 grubu içerisine girmekte ve İ.S. 1. yüzyıl sonu ile 2. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir. Aynı formun Sagalassos Kırmızı Astarlı örnekleri ise İ.S. 4. yüzyıla kadar üretilmiştir³⁸⁸.

³⁷⁸ Rotroff 1997, 162-163 Res. 63, 1010.

³⁷⁹ Waagé 1948, 13 Lev. II Kat. No. 76-80. Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen kaseler içe dönük ağızlı, eğik tabanlı alçak dışa açılan genelde sivri uçla sonlanan kaideli kaselerdir.

³⁸⁰ Kenyon 1957, 224 Res. 38, 1-10.

³⁸¹ Williams 1989, 21 Res. 8, 114.

³⁸² Hayes 1985, 84 Lev. XIX 12.

³⁸³ Waagé 1948, 40 Lev. VII Kat. No. 670.

³⁸⁴ Hayes 1985, 37 Form 51 Lev. VI 1; Hayes 1985, 22-23 Form 20 Lev. III 8.

³⁸⁵ Paphos'da içe dönük ağızlı kase örneklerinin geniş ve dar gövdeli olmak üzere iki farklı tipi görülmektedir. Geniş gövdeli örnekler için, bkz.: Hayes 1991 Res. XLVI 34; Dar gövdeli örnekler için, bkz.: Hayes 1991 Res. LXV 10, 11.

³⁸⁶ Kenrick 1985, 239 Res. 43 B 337.1-2. Berenice örneği sivri bitimli dudak dışında Patara grubuyla benzerdir.

³⁸⁷ Williams 1989, 13 Res. 5, 70-71.

³⁸⁸ Poblome 1999, 309 Res. 29, 7. 4.

Ptr. DSA Kase T. 11 (Lev. 22-27 Kat. No. 216-259): Dikey dudak, yatay dirsek profilli konik gövdeli kase formudur. 44 örneğin yer aldığı grupta tam form veren 5 örnek yer alır. Diğerleri 10 ağız, 29 kaide parçasıdır. Grup içerisindeki örneklerin dudak ve kaide profili kendi içinde çeşitlilik gösterir. Ayrıca 235 katalog numaralı kaide tabanında “XAPIC” baskısı yer alır.

Patara 216-222 katalog numaralı kaseler dik ya da hafif içe dönük ağızlı, yivlerle kademelendirilen dirsek, kaideye doğru daralan konik gövde profilliyle ortak özellikler gösterir. Ağız kısmına hareketlilik kazandıran yivler, bazı örneklerde sivri bitimli dudağın hemen altında ya da dirsek profilinde yer alır. Formun tamamı korunan Patara 216 katalog numaralı kasenin sivri bitimli, dışa açılan, yüksek kaidesi; üst kısmı korunmayan 223, 224 ve 226-228 katalog numaralı kaide örnekleriyle benzerdir. Bu kaselerde aynı zamanda dik ya da hafif dışa açılan ağız, içbükey profilli, kısa, düz dudak, gövdeye geçişte yivsiz dirsek ve konik gövde ortak özelliştir.

250-259 katalog numaralı Patara kaselerinde ise dışa açılan, yuvarlak kesitli yatay dirsek profili, konik gövde, sivri bitimli alçak halka kaide profili görülür. Her iki örneğinde ağız kısmı ele geçmediği için dudak profili bilinmemektedir. Diğer konik gövdeli kaselerden farklı olarak, dirseğin yanı sıra gövde üzerinde de çizgisel rulet bezemesi bulunur.

Batı ve Doğu Sigillatları’nda da yaygın olan bu formun özellikle ağız ve kaide profili çok çeşitlidir. Örneğin Antiokheia’da konik gövdeli kaseler üç grupta toplanır³⁸⁹. Hafif dışa açılan ağız, yivsiz dirsek, alçak, sivri uçlu kaide profili gösteren kaseler genel hatlarıyla Ptr. 233, 234, 236-238 numaralı kaselerini hatırlatır. Antiokheia 460 katalog numaralı kaseler ise 216-222 numaralı Patara örnekleriyle benzerdir. Waagé, Antiokheia konik kaselerini İ.S. 1. yüzyılın birinci çeyreğine Augustus Dönemi’ne tarihlenir.

Crowfoot ise, konik kaseleri Samaria Form 23 olarak adlandırır ve farklı dudak profillerini aynı grupta değerlendirir³⁹⁰. Antiokheia örneklerine kıyasla ince cidarlı ve keskin konturlu olan Samaria kaseleri Dragendorff Form 26 ile ilişkilendirilir. İtalya ve Galya Sigillatları’nda kullanılan bu form genel hatlarıyla Klasik Dönem kalathoslarına benzer³⁹¹.

³⁸⁹ Waagé 1948, 34 Lev. V Kat. No. 450. 453. 460. Patara örnekleriyle yapılan karşılaştırmalar sonucunda özellikle Antiokheia 453 m ile Ptr. 231, 460 a. ile Ptr. 214, 460 h ile Ptr. 210 katalog numaralı örnekle benzerdir.

³⁹⁰ Crowfoot 1957, 338 Res. 81, 6-8.

³⁹¹ L. Clark, Notes on Small Textile Frames Pictured on Greek Vases, AJA 87, 1, 1983, 91-96; Kalathos formunun günlük hayatta kullanımına ilişkin olarak bkz.: G. M. A. Richter, “Three Vases in the Metropolitan Museum Illustrating Women’s Life in Athens”, AJA 11, 4, 1907, 417-428.

Kenyon, Samaria örneklerini Augustus Dönemi'nden başlatır³⁹². Crowfoot, kendi tarihlemesinde Samaria Form 23 grubunu Kenyon'un örneğini de dikkate alarak, İ.S. 1. yüzyıla yerleştirir. Samaria Form 23 grubunda Patara konik gövdeli kaselerinin benzer örneklerini görmek mümkündür³⁹³.

Johansen, Hama kaselerini Samaria Form 23 başlığında tek bir grupta toplar³⁹⁴. 27 kaseyle örneklenen bu grupta, ağız ve kaide profillerinde küçük farklar görülür.

Hayes, diğer araştırmacılardan farklı olarak konik gövdeli kaseleri üç grupta inceler³⁹⁵. Sade dudak ve gövde profili gösteren Hayes DSA Form 45, Ptr. 233, 234 ve 236-238 katalog numaralı kaselerle, ağız kısmı yiv ve rulet sırası ile bezeli, kalıpla yapılan Hayes DSA Form 47 ise Ptr. 216-222 katalog numaralı kaselerle benzerdir.

Son olarak Slane Tel Anafa konik gövdeli kaselerini tek bir grupta toplamış, dudak ve kaide profillerindeki değişiklikleri ise üç alt gruba ayırmıştır³⁹⁶.

İlk grup içerisinde ağız kısmı kalıpla çalışılan yivli, yüksek kaideli Batı Sigillata benzeri formlar yer alır.

İkinci grupta sade dudak profili gösteren çan formlu kaseler bulunur. Slane'nin Hellenistik Dönem örnekleriyle benzerlik kurduğu bu formu Hayes Geç Augustus ile Erken Tiberius Dönemi arasına tarihler.

Üçüncü grupta ise alçak olması nedeniyle kaide özelliğini yitiren, sivri uçla sonlanan tabanlı kaseler yer alır. Slane bu grubun Hama'da yoğun olarak görüldüğünü, İsrail, Kıbrıs, Mısır, Berenice ve Korinth'e de ithal edildiğini belirtir³⁹⁷. Aynı tabakada ele geçen kaselerin hepsini de Augustus Dönemi'ne tarihlenir.

Anadolu'da ele geçen konik gövdeli kaselere örnek olarak verebileceğimiz Ephesos Devlet Agorası Bazilikası buluntularının ise özellikle dudak kısmı Hama ve Samaria örneklerinden farklıdır³⁹⁸. Buradaki kaseler de diğer kentlerde olduğu gibi Augustus Dönemi'ne tarihlenmiştir.

Diğer yandan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki Samsat kentinde ele geçen sağlam yakın pek çok parça, ince cidarı ve özenli yiv yapısıyla Samaria ve Antiokheia örneklerini

³⁹² Kenyon 1957, 296-297 Res. 68, 8.

³⁹³ Crowfoot 1957, 336-340 Res. 81.

³⁹⁴ Johansen 1971, 166-167 Res. 64.

³⁹⁵ Hayes 1985, 34-36 Lev. VI No. 11-15.

³⁹⁶ Slane 1997, 324-325 Lev. 24.

³⁹⁷ Slane 1997, 325-326.

³⁹⁸ Mitsopoulos-Leon 1991, 92-93 Lev. 112-113 G 25-27. Ephesos G 25-27 arasındaki örneklerden G 25a keskin profiliyle kendine özgü bir yapıdadır. Ephesos örneklerinin özgün profiline rağmen G 26 ile Ptr. 225 numaralı örnek, G 27a ile Ptr. 210 numaralı kase arasında benzerlik görülür.

hatırlatır. 216-222 katalog numaralı Patara kaselerinde görülen dudak profili Samsat kaselerinde de yoğunluktadır³⁹⁹. İ.S. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenen Samsat konik gövdeli kase grubunda dışa açılan, sivri bitimli yüksek kaide örnekleri dışında başka kaide profili görülmemektedir.

Anadolu'nun güneyi, Kuzey Suriye ve İsrail'de örnekleri bilinen bu kaseler DSA üretim merkezi olarak ilerisi sürülen Paphos'da da bulunmaktadır⁴⁰⁰. Ayrıca Akdeniz ticaretinin etkisiyle DSA seramiklerinin yoğun olarak ele geçtiği Berenice kentindeki konik gövdeli kaseler ise, iki gruba ayrılmış ve en erken İ.S. 10 yılına tarihlenmiştir⁴⁰¹.

İtalya Sigillatalarında da kullanılan Ptr. DSA. Kase T. 11 formu bir çok araştırmacı tarafından Dragendorff veya Haltern tipolojisiyle bağlantılı görülmüştür. Crowfoot, Samaria örneklerini Dragendorff Form 26'la ilişkilendirmesine karşın, her iki grup arasında gövde ve kaide profilinde izlenen farklılıklar düşündürücüdür. Bunun yanında sade profil özellikleri gösteren ve Haltern Form 8 olarak adlandırılan kaseler, Ptr. 233, 234 ve 236-238 numaralı örneklerle benzerdir⁴⁰². Haltern Form 8 hem İtalya⁴⁰³ hem de Galya⁴⁰⁴ sigillatalarında kullanılmıştır. Dragendorff Form 26'nın dudak profili ise İ.S. 1. yüzyıldan metal kase örneklerinde uygulanmıştır⁴⁰⁵.

Sonuç olarak Batı ve Doğu Sigillataları'nda sevilerek kullanılan Ptr. DSA. Kase T. 11 formu Augustus Dönemi ağırlıklı olmak üzere İ.Ö. 1. yüzyıl sonu İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSA. Kase T. 12 (Lev. 27 Kat. No. 260-261): Dik ağızlı, yivlerle kademelendirilen konik gövde, sivri uçla sonlanan ayak, kalın tabanlı kase formudur. Grup içerisinde ağız kısmı kırık iki örnek yer alır.

Ptr. DSA. Kase T. 12 formu, gövdeyi kaplayan ince yivler ve kalın taban yapısıyla konik gövdeli kaselerin farklı bir grubunu oluşturur. DSA grubunun mevcut tipoloji çalışmalarında benzer örnek bulunmamakla birlikte gövde üzerindeki yivlerin metal kase ve

³⁹⁹ Zoroğlu 1986, 88-91 Çiz. 10, 11.

⁴⁰⁰ Hayes 1991, 38 Lev. XVII 18, 20.

⁴⁰¹ Kenrick 1985, 237-238 Res. 43 B 334, 335. Berenice kaseleri Kuzey Suriye ve İsrail bölgesindeki örneklere kıyasla kalın cidarlıdır.

⁴⁰² Johns 1971 Res. 2, 8.

⁴⁰³ Johns 1971 Lev. 2a. Çömlekçi *Nicia* damgalı Arretina kasesidir.

⁴⁰⁴ Garbsch 1982 C.34. Güney Galya'dan bir örnek.

⁴⁰⁵ Gehrig 1980 Res. 29-31.

çanaklarda uygulandığı bilinmektedir⁴⁰⁶. Karşılaştırma örneği bulunmayan bu form konik gövdeli kaselerle ilişkili olarak İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenir.

Ptr. DSA. Kase T. 13 (Lev. 27-28 Kat. No. 262-268): Dik ağızlı, konik gövdeli kase formudur. 262 katalog numaralı kasede içe kapanan çıkıntılı dikey dudak, gövdeye geçişte yine sivri uçla sonlanan dirsek profili görülür. Grup ayrıntıda birbirinden farklı profil gösteren 3 ağız ve 4 kaide örneğinden oluşur. Dirseğin altında derin bir yiv bulunur. 263 katalog numaralı ağız parçasında ise, yuvarlak profilli dik dudak, gövdeyle bağlantıyı sağlayan dirsek ve altında yiv görülür. Kaidelerde dışa açılma ortak özelliktir.

Her iki kasenin ağız profili DSA grubunda bilinmekle beraber yaygın değildir. Patara 262 katalog numaralı kasenin benzeri Antiokheia⁴⁰⁷ ve Samaria Form 24 grubu içerisinde görülür⁴⁰⁸. Gunneweg – Perlman – Yellin, ETS II⁴⁰⁹ grubu içerisinde değerlendirdikleri bu formun İ.S. 50-100 tarihleri arasında Paphos, Avdat, Petra ve Tarsus'ta örneklendiğini belirtir⁴¹⁰. Ayrıca Berenice'de bulunan kase, formun Mısır'a kadar yayıldığını gösterir⁴¹¹.

Ptr. 263 katalog numaralı örnek ise Antiokheia 467 ve 468 nolu örneklerle benzerdir⁴¹². Sağlam olarak ele geçen Antiokheia kaselerinde dışa açılan, halka kaide profili görülür. DSA üretim merkezlerinde yaygın olmayan bu formun ağız profili DSC grubunun yuvarlak gövdeli kaselerinde de uygulanmıştır⁴¹³. Diğer ağız profili gibi bu örnekte İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ağırlıklı olmak üzere kullanılmıştır.

Ptr. DSA. Kase T. 14: Geniş ağızlı, derin kase formudur. Ağız ve dudak profillerine göre iki alt gruba ayrılır.

Ptr. DSA. Kase T. 14.a (Lev. 28 Kat. No. 269-271): İçe kapanan ağız, sivri bitimli dudak, uzun ve eğik gövde yumuşak bir profille kaideye yönelir. Grup içerisinde gövde kısmına kadar korunmuş üç ağız parçası yer alır.

⁴⁰⁶ F. Baratte, Le Trésor D'argenterie Gallo-Romaine De Notre -Dame-D'allençon (Maine-et Loire), 40 Supl. Gallia (1981) Lev. 20 a.b.

⁴⁰⁷ Waagé 1948, 34 Lev. V Kat. No. 465f. 467. 468. Waagé tarafından Erken Roma Dönemi Pergamon seramikleri grubu içerisinde değerlendirilen 465f numaralı kase özellikle çıkıntılı dudak profili ve dik ağız yapısıyla Patara örneğini hatırlatır.

⁴⁰⁸ Crowfoot 1957, 339 Res. 81, 18. Genel konturu Patara örneğine benzemesine karşın, ince cidarlı Samaria kasesinde dudağın içte düz inmesi farklıdır.

⁴⁰⁹ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 102 Res. 24, 3.

⁴¹⁰ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 102.

⁴¹¹ Kenrick 1985, 238 Res. 43 B 336.1, 2.

⁴¹² Waagé 1948, 34 Lev. V Kat. No. 467. 468. Patara örneğinde dirsek profilinin daha belirgindir.

⁴¹³ Meriç 2002, 65-66 Lev. 29 K 321-327.

Crowfoot, Samaria Form 2 olarak grupladığı bu kaseleri İ.Ö. 1. yüzyıl ikinci yarısı içerisine tarihler⁴¹⁴. Antiokheia tipolojisinde Ptr. DSA. Kase T. 14. a grubu bulunmamasına karşın Ptr. DSA. Kase T. 14. b grubu iki kaseyle örneklenir. Hayes, tarafından DSA Form 5A olarak adlandırılan ve Augustus Dönemi'ne tarihlenen bu kaseler için önerilen en üst sınır İ.Ö. 125 tarihidir⁴¹⁵. Gunneweg – Perlman – Yellin⁴¹⁶ Tel Anafa buluntuları ışığında bu tarihi önermiş, Apamea⁴¹⁷ örnekleri de bu nedenle İ.Ö. 125-30 yılları arasına tarihlenmiştir. Apamea örneklerinde Samaria tipolojisine bağlı kalındığı için alt gruplama yapılmamış, aynı sistem Hama⁴¹⁸ buluntularında da uygulanmıştır. Hama örnekleri Apamea'dan farklı olarak İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenir. Berenice'de bulunan iki kase ise Hayes'in tarihlemesine dayanarak Augustus Dönemi'ne verilir⁴¹⁹.

Ptr. DSA. Kase T. 14. a dudak ve gövde profili bakımından Slane'nin Tel Anafa Form 14 a. grubuna karşılık gelir⁴²⁰. Genelde formun tamamı korunan örneklerin yer aldığı grubun başlangıç tarihi İ.Ö. 1. yüzyılın birinci çeyreğidir. Aynı yerleşim yeri buluntularına dayanarak yukarıda belirtilen İ.Ö. 125 tarihinden 25 yıl daha sonraya verilen bu örnekler tarihlemede üst sınırı belirlemenin zorluğunu ortaya koyar. Tel Anafa buluntularıyla yapılan karşılaştırma sonucunda Patara örnekleri içinde özellikle konturların keskinliği dikkate alındığında İ.Ö. 1. yüzyıl tarihi önerilir.

Ptr. DSA. Kase T. 14. b (Lev. 28-29 Kat. No. 272-274): Hafif dışa açılan ağız; yuvarlak biçimde sonlanan dudak uzun, eğik gövdeyle köşeli bir profil yaparak kaideye yönelir. Grup içerisinde gövde kısmına kadar korunan üç ağız parçası yer alır.

Samaria Form 2 grubu içerisine giren bu form Antiokheia'da iki kaseyle örneklenmiş ve Waagé tarafından İ.Ö. 1. yüzyıla tarihlenmiştir⁴²¹. Benzer örnekler Apamea⁴²², Hama⁴²³ ve Tel Anafa'da⁴²⁴ bulunur. Ptr. DSA. Kase T. 14. b formu için İ.Ö. 1. yüzyıl ikinci yarısı ve Augustus Dönemi önerilmektedir.

⁴¹⁴ Crowfoot 1957, 309 Lev. 73, 16.

⁴¹⁵ Hayes 1985, 17 Lev. II 1-2. Form 5B dışa açılan ağız ve düz inen derin gövde yapısıyla Ptr. DSA. Kase T. 14.a ile benzerdir.

⁴¹⁶ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 99 Lev. 22, 6.

⁴¹⁷ Vanderhoeven 1989, 29 Kat. No. 218-241.

⁴¹⁸ Johansen 1971, 76 Res. 27, 2.1.-7.

⁴¹⁹ Kenrick 1985, 227 Res. 41 B 315. 1-2.

⁴²⁰ Slane 1997, 298 Lev. 13 FW 129-134.

⁴²¹ Waagé 1948, 24 Lev. IV Kat. No. 150-151f.

⁴²² Vanderhoeven 1989, 28-29 Kat. No. 209-210.

⁴²³ Johansen 1971, 76-78 Res. 27, 2. 6-7a- b.

⁴²⁴ Slane 1997, 299 Lev. 13 FW 135 - 136. Patara kaseleri genel olarak Tel Anafa örnekleriyle benzerlik göstermesine karşın, dudakın küçük bir yivle dışta vurgulanması farklıdır.

Ptr. DSA. Kase T. 14 Kaide Örnekleri (Lev. 29 Kat. No. 275-283): Her iki alt grupta tüm profil veren örnek ele geçmemesi sonucunda kaideler ayrı bir başlıkta değerlendirilmiştir. Grup içerisinde ayrıntıda farklı profil gösteren 9 kaide parçası yer alır. Buradaki örneklerde keskin ya da yumuşak profille kaideye yönelen gövde, dış profilleri çeşitlilik gösteren alçak halka kaideyle birleşir. Bazı parçaların iç kısmında taban üzerinde çizgi ya da nokta rulet bezemeleri uygulanmıştır.

Ptr. DSA. Kase T. 15 (Lev. 30 Kat. No. 284-285): Dışa açılan ağız, aşağıya sarkık dikey dudak, kaideye doğru daralan eğik, derin gövde profilli kase formudur. Grup içerisinde ağız kısmı korunan 2 örnek yer alır.

Samaria Form 8 grubunda benzer dudak profilinin uygulandığı sığ tabaklar ve derin kase formları birlikte değerlendirilir⁴²⁵. Patara'da bulunan sığ tabaklar Ptr. DSA. Tabak T. 4. a grubunda ele alınmış ve İ.Ö. 1. yüzyıl ortasına tarihlenmiştir. Antiokheia buluntularında yumurta diş sırasının yalnızca sığ tabaklara uygulandığı görülür. Hayes, DSA Form 11 olarak adlandırdığı bu kaseleri sığ tabaklardan ayrı değerlendirir⁴²⁶. Hama⁴²⁷ ve Ephesos'ta⁴²⁸ benzer kase örnekleri bulunur. DSA grubunun erken formlarından biri olan bu kaseler Pergamon Sigillatoları'nda da görülür⁴²⁹. Ptr. 284 katalog numaralı parçayı Hama ve Ephesos örneklerinden ayıran en önemli fark gövdenin içbükey bir profil oluşturmadan düz bir biçimde kaideye yönelmesidir. Ptr. DSA. Kase T. 15 formu dudak bezemesi nedeniyle sığ tabaklarla birlikte aynı dönem içersisine İ.Ö.1. yüzyıl ortasına tarihlenir.

Ptr. DSA. Kase T. 16 (Lev. 30 Kat. No. 286): İçe dönük ağız, sivri uçla sonlanan sarkık dudak, içbükey gövdeli kase formudur. Grup içerisinde kaide kısmı korunmamış tek örnek yer alır.

Samaria Form 6⁴³⁰ grubunda yer alan benzer kase formunu Crowfoot İ.S. 1. yüzyıla tarihler. Antiokheia'da bulunan tek bir ağız parçasını ise Waagé Orta Roma İmparatorluk Dönemi'ne yerleştirir⁴³¹. Hama'da bulunan iki örnek Crowfoot'un tipolojisine bağlı kalınarak

⁴²⁵ Crowfoot 1957, 310 Res. 78, 8.

⁴²⁶ Hayes 1985, 19 Lev. II 9.

⁴²⁷ Johansen 1971, 84 Res. 36, 8.19-23.

⁴²⁸ Mitsopoulos-Leon 1991, 91 Lev. 105-107 G 4 G 6-7. Dört örnekten üçü kase biri ise tabaktır.

⁴²⁹ Meyer-Schlichtmann 1988, 150; Zelle 1997, 96 Res. 26, 527.

⁴³⁰ Crowfoot 1957, 326 Res. 77, 7.

⁴³¹ Waagé 1948, 40 Lev. VII Kat. No. 642.

Form 6 olarak adlandırılmış ve İ.S. 1. yüzyıla tarihlenmiştir⁴³². Apamea'da Form 6 grubu içerisinde değerlendirilen tek örnek, dik inen gövde profiliyle Samaria kasesinden farklı olmasına rağmen bu grup içerisinde değerlendirilmiştir⁴³³. Patara'da da tek bir kaseyle örneklenen bu grup Samaria 6 ile benzerliği nedeniyle İ.S. 1. yüzyıla tarihlenir.

Ptr. DSA. Kase T. 17 (Lev. 30 Kat. No. 287-292): Sivri uçla sonlanan dik ağız, keskin konturlu dudak, köşe yaparak kaideye yönelen gövde profili görülür. Grup içerisinde 2 ağız, 4 kaide örneği yer alır. Kaidelerde keskin konturlu gövde profili, merkeze doğru eğimli taban, dar, düz veya dışa açılan halka kaide ortak özelliklerdir. Ptr. 292 katalog numaralı parça diğerlerine kıyasla yumuşak gövde konturuyla farklı olmakla birlikte, kaide ve taban yapısı nedeniyle bu grup içerisinde değerlendirilir.

Patara örnekleri gövde ve kaide yapısıyla Samaria Form 4'e⁴³⁴ benzemekle birlikte, DSA'nın diğer formlarında uygulanmayan üçgen dudak profiliyle farklıdır. Bu nedenle karşılaştırma örneklerinde ağız ve gövde kısmı ayrı ayrı ele alınmıştır. Crowfoot, Samaria Form 4'ü geç tarihte başlatmış ve daha uzun bir zaman dilimi içerisine yerleştirmiştir. Waagé benzer gövde ve kaide profilli kaseleri Orta Roma İmparatorluk Dönemi formları içerisinde değerlendirir⁴³⁵. Dudak profili Samaria örnekleriyle benzerlik gösteren kaseler tarihlemeye Crowfoot ile uyuşur. Karşılaştırma örneklerinin azlığı ve dudak profillerindeki farklılık Ptr. DSA. Kase T. 17'nin üretim yerinin belirlenmesini ve tarihlenmesini güçleştirmekle birlikte, İ.S. 1.yy. ile 2. yüzyılda kullanıldığı düşünülmektedir.

Ptr. DSA. Kase T. 18 (Lev. 30-31 Kat. No. 293-296): İçe dönük ağız, sivri uçla sonlanan, dışa taşkın yuvarlak dudak, kaideye doğru daralarak ve düz inen derin, büyük çaplı kase formudur. Bu grup 4 ağız parçasından oluşur.

Benzer ağız ve gövde profilinin küçük çapta örneklerini Samaria Form 7 grubunda görmek mümkündür⁴³⁶. Crowfoot tarafından İ.S. 2. yüzyıl tarihlenen kaselerde, kaideden çok ayak olarak adlandırabileceğimiz alçak çıkıntı ve merkeze doğru eğimli kademeli taban formu belirgin özelliklerdir.

⁴³² Johansen 1971, 82 Res. 33, 6.1-2.

⁴³³ Vanderhoeven 1989, 54 Kat. No. 242.

⁴³⁴ Crowfoot 1957, 326 Res. 77, 2. Dışa açılan ağız ve uzun yatay dudak profili Kase T.16'dan farklı olmasına karşın, gövde ve kaide yapıları oldukça yakındır.

⁴³⁵ Waagé 1948, 40 Lev. VI Kat. No. 618f.

⁴³⁶ Crowfoot 1957, 310 Res. 77, 10-11.

Antiokheia 'da aynı gövde üzerine farklı dudak profillerinin uygulandığı kaseler Orta Roma İmparatorluk Dönemi içerisine tarihlenmiştir⁴³⁷. Özellikle Ptr. 640 katalog numaralı kase dudak ve gövdenin iç kısmında görülen yivlerle Ptr. 295 katalog numaralı örneğe benzer⁴³⁸. Ptr. 293 ve 294 numaralı ağız parçaları çengel formuyla Antiokheia 642 numaralı örneğe yakındır⁴³⁹. Waagé, "Late Roman A" seramikleriyle beraber bulunan bu formun Orta Roma Dönemi'nin başlarında olması gerektiğini belirtir.

Hayes, dudak profilinin düz ya da yivli olmasına göre Form 60 olarak adlandırdığı kaseleri iki alt gruba ayırır⁴⁴⁰. Berenice'de ele geçen örnek Hayes'in tarihlenmesine dayanarak İ.S. 100-150 yıllarına verilir⁴⁴¹. İki farklı dudak profilinin uygulandığı Hama örneklerinde dudaktan gövdeye geçiş daha düzdür⁴⁴². DSA grubunun diğer tiplerine kıyasla az sayıda ele geçen bu formun Samaria ve Antiokheia kaselerinden farklı profil gösteren Apamea örnekleri, Crowfoot'un tipolojisine bağlı kalınarak Form 7 içerisine yerleştirilir⁴⁴³. Yukarıda belirtilen merkezlerde ele geçen örneklerle Ptr. DSA. Kase T. 18 arasında küçük farklılıklar görülmesine karşın, Waagé, Crowfoot ve Hayes'in saptadığı İ.S. 2. yüzyıl tarihi Patara örnekleri içinde geçerlidir.

Ptr. DSA. Kase T. 19 (Lev. 31 Kat. No. 297): Dışa açılan ağız, yuvarlak bitimli yatay dudak ve köşeli gövde profilli, alçak kaideli ve düz tabanlı kase formudur. Grup içerisinde tam form veren 1 örnek yer alır.

Ptr. 297 katalog numaralı örnek Antiokheia 'da 638a numaralı kase ile özellikle dudak ve alçak ayak formuyla oldukça benzerdir⁴⁴⁴. Orta Roma Dönemi formlarıyla birlikte değerlendirilen kasezin zeminden çok az yükseltilmiş tabanı Patara örneğinden farklıdır. Apamea'da bulunan benzer bir örnek Samaria Form 7 grubu içerisinde değerlendirilmiş ve İ.S. 2. yüzyıla tarihlenmiştir⁴⁴⁵. Kase tabanı Antiokheia örneğinde olduğu gibi hafif yükseltilmiştir. Ayrıca dudak ve gövde profili Patara örneğini anımsatır. Karşılaştırma örnekleri açısından diğer formlara kıyasla zengin olmayan bu grup İ.S. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısı arasına tarihlenir.

⁴³⁷ Waagé 1948, 40 Lev. VII Kat. No. 635-640 f.

⁴³⁸ Waagé 1948, 40 Lev. VII Kat. No. 640 f.

⁴³⁹ Waagé 1948, 40 Lev. VII Kat. No. 642.

⁴⁴⁰ Hayes 1985, 40 Lev. VII 13, 14.

⁴⁴¹ Kenrick 1985, 239-241 Res. 43 B 339, 1-2.

⁴⁴² Johansen 1971, 84 Res. 33, 7.1; 7.3.

⁴⁴³ Vanderhoeven 1989, 30 Kat. No. 248, 251, 253, 256-260.

⁴⁴⁴ Waagé 1948, 40 Lev. VII Kat. No. 638 a.

⁴⁴⁵ Vanderhoeven 1989, 30 Kat. No. 250.

Ptr. DSA. Kase T. 20 (Lev. 31 Kat. No. 298-301): Yuvarlak bitimli dışa açılan dudaklı, yuvarlak gövdeli kase formudur. Dudakla gövdenin birleşim yeri dışbükey yivlerle hareketlendirilmiştir. Ptr. 300 katalog numaralı kase dar gövde profili ve dudakla gövdenin birleşim yerinin altında bulunan iki sıra rulet bezemesiyle farklıdır. Hafif dışa açılan, yuvarlak sonlanan dikey dudaklı Ptr. 301 katalog numaralı kase, kısa dudak yapısı ve gövdeyi kaplayan negatif ince uzun şerit bezemesiyle kendine özgü bir yapı gösterir. Grup içerisinde ağız ve gövde kısmı korunan dört örnek yer alır.

Ptr. DSA. Kase T. 20 formu Hellenistik Dönem örneklerinden yola çıkarak krater adlandırmasına karşın Slane tarafından kadeh olarak kabul edilmiştir. Patara örneklerinde kulbun varlığına dair bir iz bulunmaması nedeniyle krater teriminden kaçınılmış, ayrıca kadeh tanımlaması yerine kase terimi tercih edilmiştir⁴⁴⁶.

Hayes, benzer Nessena örneğini Antoninler Dönemi'ne tarihlediği geç formlar içerisinde inceler ve Kıbrıs Sigillatası örnekleriyle karşılaştırır⁴⁴⁷. Gövde üzerindeki bezeme kuşağı ve onun altında yer alan iki sıra çizgisel rulet sırası kaseyi diğer DSA formlarından farklı kılar.

Tel Anafa'da Form 30 olarak sınıflandırılan örnekler dudak profillerine göre iki alt gruba ayrılır⁴⁴⁸. Sade dudak profili gösteren "a" grubu gövde yapısıyla da Patara örneklerine benzerken, gövdeyi kaplayan çizgisel bezemeyle farklılaşır. Slane, Hellenistik Dönem kaynaklı diğer formlara kıyasla az sayıda olan bu formun Antiokheia'da bulunmadığını belirtir. Buna karşın Samaria, Nessena ve Tarsus'da birkaç örneğin varlığından söz eder⁴⁴⁹. İ.Ö. 1. yüzyıl içerisinde verilen bu form, Ptr. DSA. Kase T. 20 ile genel kontur dışında benzerlik göstermez. Ayrıca Tel Anafa örneklerindeki kulpun varlığı Patara kaselerinde kesin değildir.

Agora buluntuları içerisindeki kırmızı astarlı kase özellikle dışa açılan dudak profili ve gövde üzerinde yiv bulunmasıyla Ptr. DSA. Kase T. 20 ile ortak özellikler gösterir⁴⁵⁰. İ.Ö. 100-50 yılları arasında tarihlenen tabakada ele geçen kaseenin en önemli farkı gövdenin yarım küre formu oluşudur. Assos'da bulunan Pergamon Sigillata örneği genel hatlarıyla Ptr. DSA. Kase T. 20'e benzemekte ve Agora kasesi gibi İ.Ö. 1. yüzyılın birinci yarısına

⁴⁴⁶ Kadehlerin günlük kullanım örnekleri için, bkz: Korkut 2007 a, 163 Res. 9, 54-55.

⁴⁴⁷ Hayes 1985, 42 Lev. VIII 4.

⁴⁴⁸ Slane 1997, 321 Lev. 22-23 FW 248-251.

⁴⁴⁹ Slane 1997, 320.

⁴⁵⁰ Rotroff 1997, 415 Lev. 101, 1700.

tarikhlenmektedir⁴⁵¹. Diğerlerine kıyasla dar ve uzun gövdeli Ptr. 300 katalog numaralı kase gerek genel konturu gerekse rulet bezemesiyle Kudüs örneğine benzer⁴⁵².

Ptr. 301 katalog numaralı kase genel konturu nedeniyle Ptr. DSA. Kase T. 20 grubu içerisinde değerlendirilmesine karşın kısa dik dudağı ve gövdeyi kaplayan bezeme şeritleriyle diğer örneklerden farklıdır. DSA grubunun yoğun olarak ele geçtiği merkezlerde bilinmeyen bu form, özellikle İ.S. 1. yüzyıl ortalarında yaygın olan kaburgalı cam kaseleri hatırlatır⁴⁵³.

Karşılaştırma örnekleri ışığında Ptr. DSA. Kase T. 20 grubunda yer alan Patara 298 ve 299 katalog numaralı örnekler İ.Ö. 1. yüzyılın birinci yarısına; Ptr. 300 katalog numaralı kase ise gövdesindeki iki sıra rulet bezemesi nedeniyle İ.S. 1. yüzyıla, Ptr. 301 katalog numaralı kase de benzer formdaki cam örnekler ışığında İ.S. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenir.

6. 1. 3. Krater Formlu Kaseler

Doğu Sigillata A ve D grubunda kullanılan bu form Hellenistik Dönem kraterlerinin devamı olmasına karşın, özellikle ağız ve boyun profillerinde önemli değişiklikler görülür⁴⁵⁴. Ağız ve dudak profili ayrıntıda farklılaşan altı örneğin yer aldığı Patara krater formlu kaseleri tek bir grupta toplanmıştır.

Ptr. DSA. Krater Formlu Kase T. 1 (Lev. 31-32 Kat. No. 302-308): İçe kapanan ağız, genelde sivri uçla sonlanan aşağıya sarkık kalın dudaklı ve yuvarlak gövde profili görülür. Grup içerisinde kaide kısmı korunmayan 7 ağız parçası yer alır. Ptr. 304, 306 ve 308 katalog numaralı örneklerde dudakla gövde arası uzatılarak boyun oluşturulmuştur.

Hayes Form 26 grubu içerisinde değerlendirilen DSA krater formlu kaseleri, dudak profillerine göre beş alt gruba ayrılır⁴⁵⁵. Üçgen veya düz bitimli dudak, yuvarlak gövde, dışa açılan yüksek kaide ana form özellikleridir. Bazı örneklerde gövdenin bitkisel bezeme kuşağıyla süslendiği görülür. Antiokheia 'da ele geçen üç parça Waagé tarafından kase olarak tanımlanmış ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde tarihlenmiştir⁴⁵⁶.

⁴⁵¹ Zelle 1997, 102 Res. 29, 555.

⁴⁵² Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 63 Res. 14 Jers 96.

⁴⁵³ B. Gürler, Tire Müzesi Cam Eserleri (1998) 129 Kat. No. 90. Kısa dik dudaklı, torba gövdeli kasenin üzerinde 16 adet çıkıntılı kaburga bezemesi bulunur ve İ.S. 1. yüzyıla tarihlenir. Diğer yandan Hamm Müzesi'nde sergilenen iki kaburgalı kase Tire örneğine kıyasla daha sade profil gösterir ve İ.S. 1. yüzyıl başı ile İ.S. 2. yüzyıl arasına tarihlenir, bkz.: O. Brehm, "Die Samlung römischer Gläser im Gustav-Lübcke-Museum der Stadt Hamm", Boreas 25, 2002, 289-290 Kat. No. 115-116.

⁴⁵⁴ Rotroff 1997, 304-305 Res. 41-44.

⁴⁵⁵ Hayes 1985, 26 Lev. IV 5-8.

⁴⁵⁶ Waagé 1948, 35 Lev. VI Kat. No. 480, 485. 486.

Samaria’da bulunan ve Antiokheia örnekleriyle benzerlik gösteren krater formlu kaseler ise, mevcut DSA tipolojisinden ayrı değerlendirilir⁴⁵⁷. İtalya Sigillatası’ndaki krater formlu kaseleri⁴⁵⁸ hatırlatan Berenice’deki⁴⁵⁹ DSA örnekleri, Hayes’in tipolojisi doğrultusunda Augustus ve Tiberius Dönemi’ne tarihlenir. Benzer krater formu Hama⁴⁶⁰ ve Tel Anafa’da⁴⁶¹ da görülür.

Crowfoot’un kase olarak adlandırdığı içe dönük ağızlı, yuvarlak gövdeli Samaria örneği özellikle aşağıya sarkık dudağı ve gövdeyle bağlantıyı sağlayan içbükey profiliyle Ptr. 307 katalog numaralı örneğe benzerdir⁴⁶².

Gunneweg – Perlman – Yellin’in çalışmasında ise benzer dudak profilinin uygulandığı form Samaria örneğinde olduğu gibi kase olarak adlandırılır⁴⁶³. Aynı çalışmada özellikle kaide profilleri farklı iki form grubu bulunur. Tel Anafa’da İ.Ö. 125-100 yılları arasına tarihlenen birinci grupta dışa açılan ağız, içbükey, kısa boyun, yuvarlak gövde ve kademeli profil özellikleri gösteren kaide yapısı görülür⁴⁶⁴. İkinci grupta ise dışa açılan ağız, içbükey kısa boyun, en geniş kısmı omuzda olan gövde ve aşık kemiği formunda üç ayağı bulunan kaide yapısı görülür⁴⁶⁵. İkinci grup ilkinden daha geç bir tarihte İ.Ö. 50 yılında başlar. Patara örnekleri içe kapanan ağız profili dışında genel hatlarıyla ikinci grup krater formlu kaselere benzer.

Ptr. DSA. Krater Formlu Kase T. 1’i DSA grubu örneklerinden ayıran dudak profili DSD örneklerinden bilinir. Hayes’in Paphos 31 olarak adlandırdığı Kıbrıs krater formlu kaseleri, içe kapanan dudak yapısı ve gövdeyle bağlantıyı sağlayan içbükey profiliyle Ptr. 307 katalog numaralı örneğe benzer⁴⁶⁶. Ayrıca Hayes Paphos 40 formu da kısa boynu ve iki kademeli dudak profiliyle Ptr. 302-306 katalog numaralı örneklerle aynıdır⁴⁶⁷. Tepecik Nekropol’ünde ele geçen DSD grubu içerisinde de DSA krater formlu kaseleriyle benzerlik gösteren örnekler bulunmaktadır⁴⁶⁸.

⁴⁵⁷ Crowfoot 1957, 342-344 Res. 83, 1-6.

⁴⁵⁸ Garbsch 1982, 17.

⁴⁵⁹ Kenrick 1985, 241 Res. 44 B 341.1-6.

⁴⁶⁰ Johansen 1971, 188-191 Res. 72, 27.

⁴⁶¹ Slane 1997, 321 Lev. 23 FW 250-252.

⁴⁶² Crowfoot 1957, 344 Res. 83, 10.

⁴⁶³ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 102 Res. 24, 2.

⁴⁶⁴ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 100 Res. 22, 8.

⁴⁶⁵ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 102 Res. 24, 1.

⁴⁶⁶ Hayes 1985, 86 Lev. XX 10.

⁴⁶⁷ Hayes 1985, 88 Lev. XXI 4.

⁴⁶⁸ Kıbrıs Sigillata tipolojisindeki benzer örnekler için, bkz.: Ptr. DSD. Krater Kase T. 1-3.

DSA ve DSD krater formlu kaselerinin profil özelliklerini taşıyan ve ikinci grup krater formlu kaselerle benzerlik gösteren Patara örnekleri İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenebilir.

6. 1. 4. Testiler

Kırmızı astarlı testiler olpe ve lekythosların gerek form, gerekse işlev bakımından Roma Dönemi masa kaplarına yansımış biçimidir. Hellenistik Dönem’de lagynos⁴⁶⁹ ağırlıklı olarak üretilen bu kaplar Roma Dönemi’nden itibaren yerini testilere bırakır. Testi örneklerinde ise dışa taşkın dudak, kısa içbükey boyun, değişken gövde profili görülür. Geniş ağız çaplı, boyunsuz örnekler ise, günümüz sürahileriyle aynı işlevde kullanılmıştır.

Crowfoot, Samaria testilerini boyun ve dudak profillerine göre iki gruba ayırır⁴⁷⁰. İ.Ö. 30 yılından önceye tarihlenen Samaria Form 25 grubunda uzun boyunlu, tek kulplu ve alçak halka kaideli testiler yer alır. Augustus Dönemi’ne tarihlenen Samaria Form 26 grubunda ise, dışa açık ağızlı, kısa boyunlu testi örnekleri bulunur.

Slane, Tel Anafa örneklerini Form 36 olarak gruplamış ve kendi içinde kronolojik bir dizin oluşturmuştur. Konik ağızlı ve küresel omuzlu testileri başlangıç formu olarak kabul etmekte ve İ.Ö. 2. yüzyıl içerisine yerleştirmektedir. Hayes, aynı özellikleri gösteren DSD örneklerini Flavius Dönemi’ne tarihler⁴⁷¹. Tel Anafa’da yoğun olarak görülen diğer bir formda Hellenistik lagynosları andıran, keskin omuz profilli ve basık gövdeli örneklerdir. Slane İ.Ö. 1. yüzyılda kullanılmaya başlanan bu formun, İ.S. 1. yüzyıl içerisinde de devam ettiğini belirtir⁴⁷².

Gunneweg – Pearlman – Yellin, DSA grubunda ki testi formlarını iki ana grup altında değerlendirir. İ.Ö. 150 - İ.S 50 yılları arasına tarihlenen ilk grup, Tel Anafa örneklerini andıran bikonik gövdeli, tek kulplu, lagynos biçimli testilerdir⁴⁷³. Bu formun tarihlenmesinde Tel Anafa⁴⁷⁴, Ashdod⁴⁷⁵ ve Tarsus⁴⁷⁶ örnekleri dikkate alınmıştır.

⁴⁶⁹ Hellenistik Dönem örnekleri üstten basık, altta konik gövde profili dışında dar ağız çapı, dışa taşkın kısa dudak ve uzun boyun, lagynos formunu testi örneklerinden farklı kılan önemli kriterlerdir, bkz.: Rotroff 1997 Res. 37.

⁴⁷⁰ Crowfoot 1957, 312.

⁴⁷¹ Hayes 1991, 47.

⁴⁷² Slane 1997, 329.

⁴⁷³ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 98-99 Res. 22, 3.

⁴⁷⁴ Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 99. Tel Anafa’da İ.Ö. 150 yılından başlatılan bu form İ.Ö.80 yılı ve sonrasına tarihlenmektedir.

⁴⁷⁵ Ashdod örnekleri İ.Ö. 134-100 yılları arasına tarihlenir, bkz.: Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 99.

⁴⁷⁶ Jones 1950, 249 Res. 145, 512; 189A 296. Tarsus’ta bulunan testiler İ.Ö. 120-90 yılları arasına tarihlenen birinci grup ve İ.Ö. 50 – İ.S. 50 yılları arasına tarihlenen ikinci grup olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Hayes ise, Doğu Sigillata A grubu testilerini 6 grupta değerlendirir. Gövde yapısı farklılık gösteren (küresel, oval, torba ve köşeli) tek veya çift kulplu örneklerde ortak özellik olarak alçak halka kaide profili uygulanmıştır⁴⁷⁷. Testi örneklerinin görüldüğü diğer önemli merkezler Hama⁴⁷⁸, Berenice⁴⁷⁹, Apamea⁴⁸⁰, Samsat⁴⁸¹ ve Anamurium'dur⁴⁸².

Ağız ve kaide kısımları ayrı olarak ele geçen Tepecik Nekropolü DSA seramikleri içerisinde 3 adet testi formu tespit edilmiştir.

Ptr. DSA. Testi T. 1 (Lev. 32 Kat. No. 309): Dışa taşkın yatay dudak, içe kapanan ağız ve gövdeye doğru genişleyen boyun profili görülür. Grup içerisinde bir örnek yer alır. Samaria Form 26 içerisindeki kısa boyunlu testilerle benzerlik gösterir ve bu nedenle İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSA. Testi T. 2 (Lev. 32 Kat. No 310): Yivlerle kademelendirilen dikey dudak ve kalın boyun profili izlenir. Grup içerisindeki tek parçanın karşılaştırma örneği bulunamamıştır.

Ptr. DSA. Testi T. 3 (Lev. 32-33 Kat. No. 311-313) : Dışa taşkın yuvalak bitimli dudak, gövdeye doğru açılan ince uzun boyun profili görürlü. Grup içerisindeki 3 örneğin tamamında kulpun boyunla birleşim yeri korunmuştur.

Samaria Form 25 içerisindeki uzun boyunlu testi örnekleriyle birlikte değerlendirilmelidir. Hellenistik Dönem lagynoslarını hatırlatan bu formun DSA örnekleri İ.Ö. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmiştir.

Ptr. DSA. Testi Kaide Örnekleri (Lev. 33 Kat. No. 314-317) : Dışa açılan alçak halka kaidenin ortak özellik olarak öne çıktığı testi altlarında, konik ya da torba gövde profili değişkendir. Grup içerisinde 4 kaide yer alır. Diğer örneklere kıyasla minyatür ölçülerde yapılan Ptr. 316 numaralı parça oval gövde profiliyle de farklıdır. Torba gövde profiliyle

⁴⁷⁷ Hayes 1985, 45-47 Lev. IX-XI 110-116.

⁴⁷⁸ Johansen 1971, 180-188 Res. 70, 25-26. Az sayıda buluntuyla örneklenen testilerde sayısal çokluğu ve profil çeşitliliğini görmek mümkündür. Özellikle dudak profili açısından zengin olan örnekler İ.Ö. 1. yüzyıl ile İ.S. 1. yüzyıl arasına tarihlenmiştir.

⁴⁷⁹ Kenrick 1985, 242-243 Res. 44 B 342-343. Kenrick kapalı kapları lagynos formulu ve diğer olmak üzere ikiye ayırır.

⁴⁸⁰ Vanderhoeven 1989, 36 Kat. No. 852-872.

⁴⁸¹ Zoroğlu 1986, 93 Form 26. 1-6.

⁴⁸² Williams 1989, 18 Res. 7, 101-103.

lagynos diplerini hatırlatan Ptr. 317 numaralı örnek dışında, yukarıda tanıtılan form gruplarıyla eşleştirilebilecek kadar iyi korunmuş parça yoktur.

6. 1. 5. DSA'nın Tekil Örnekleri

Tepecik Nekropolü'nde ele geçen ve hamur-astar yapısı ithal DSA örnekleriyle benzer olan bir grup seramik, özgün formları nedeniyle "DSA'nın Tekil Örnekleri" başlığı altında değerlendirilmiştir. Bu bölümde tamamı kase formlarından oluşan ve DSA tipolojilerinde karşılığı bulunmayan 6 form grubu tespit edilmiştir.

Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 1 (Lev. 33-34 Kat. No. 318-322): İçe dönük ağız, yuvarlak bitimli, içbükey bir yivle vurgulanan dudak, kaideye doğru daralan yuvarlak gövdeli kase formudur. Grup içerisinde kaide kısmı korunmayan 5 örnekte gövdenin en geniş yeri dudağın hemen altındadır. Farklı rulet motifleriyle süslenen bu kısım bezeme alanı olarak da kullanılmıştır. Düz bitimli dudak profiline sahip Ptr. 322 katalog numaralı kase dışında dudak ve ağız profilleri ortaktır. Dudağın bitiminden itibaren dışbükey yivlerle hareketlendirilen gövdenin üzerinde diğer örneklerde olduğu gibi rulet bezemesi bulunur.

Samaria ve Antiokheia Sigillataları içerisinde bulunmayan bu formun dudak profili ve rulet bezemesi bakımından en yakın örnekleri Hama'da görülür⁴⁸³. Farklı dudak ve rulet bezemesine sahip dört örnekten özellikle Hama D.11 numaralı ağız parçası Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 1'e benzer. Johansen bu kaseleri DSA'nın tekil örneklerini topladığı grup içerisine dahil eder. İ.S. 1. yüzyıldan İ.S. 3. yüzyıl başlarına kadar geniş bir zaman dilimi içerisine tarihlenen Hama örneklerinden D.11 numaralı kase "Late Roman C" grubuyla bağlantılı görülmüştür. Hayes, çalışmasında aynı Hama örneğini Johansen gibi ayrı bir alt grup içerisinde değerlendirir⁴⁸⁴.

DSA grubunda bulunmayan bu tip DSD tipolojisindeki iki ayrı formun birleştirilmiş biçimi olarak yorumlanabilir. İçe kapanan ağız, yivle gövdeden ayrılan dudak profili ve rulet bezemesi Hayes Paphos 22 ve Paphos 31'i anımsatır⁴⁸⁵. Hayes, Paphos 22'yi İ.S. 1. yüzyıla, Paphos 31'i ise İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına tarihler.

Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 1'de görülen rulet bezemeleri ise, İ.S. 2. yüzyıla tarihlenen Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'yle benzerdir⁴⁸⁶. Doğu sigillata A grubunun yoğun olarak

⁴⁸³ Johansen 1971, 191-194 Res. 72 D.7a; D.10; D.11.

⁴⁸⁴ Hayes 1985, 41-42 Lev. VIII 6,8.

⁴⁸⁵ Hayes 1985, 84-85 Lev. XIX 14-15; Lev. XX 10.

⁴⁸⁶ Hayes 1972, 33-37 Res. 4 Form 8-9.

görüldüğü merkezlerde bulunmayan bu formun, Patara Nekropolü'nde beş kaseyle örneklenmesi ilginçtir. Sonuç olarak Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 1 formu karşılaştırma örneklerinin azlığı ve ayrıntılı tarihleme için gerekli tabakalaşmadan yoksun oluşu nedeniyle İ.S. 1.yüzyıl ile 2. yüzyıl arasındaki geniş zaman dilimi içerisine tarihlenebilir.

Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 2 (Lev. 34 Kat. No. 323): Dışa açılan ağız, yuvarlak bitimli dudak, ince cidarlı içe kapanan yuvarlak gövdeli kase formudur. Kaide kısmı korunmayan tek örnek olasılıkla alçak halka kaideyle sonlanmalıdır.

Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 2 formu dudak ve gövde profili bakımından Samaria Form 17 grubundaki 9 numaralı kaseyle benzer⁴⁸⁷. Dışa açılan, kısa dudaklı kaselerin yer aldığı bu grupta yuvarlak ya da köşeli gövde profili gösteren örnekler bir aradadır. Ptr. 323 katalog numaralı örnek için ise, dışa açılan dudak profili belirleyici özelliktir.

Apamea'da bir kaseyle örneklenen bu form ana gruplamadan ayrı olarak değerlendirilmiştir⁴⁸⁸. Hama'da Samaria Form 17 grubu içerisinde değerlendirilen kaselerde ise, dışa açılan dudak profilinin Patara örneğine kıyasla kısa ve aşağıya sarkık olması formlar arasında ilişki kurmayı güçleştirir⁴⁸⁹.

Patara'da ise tek parçayla örneklenen Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 2 grubu, nitelikli hamur dokusu ve ince cidarıyla İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlenir.

Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 3 (Lev. 34 Kat. No. 324): Yuvarlak bitimli dudak, dışbükey kaideye doğru daralan gövde, alçak ayaklı kase formudur. Grup içerisinde yer alan tek örneğin tabanı kırıktır.

Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 3 formu özellikle dudak ve gövde profiliyle Hayes DSB Form 40 ve 71 ile benzerlik gösterir⁴⁹⁰. Assos'da bulunan DSB örneğinde de tabanının zeminden yükseltilmesi Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 3 ile benzer⁴⁹¹.

DSA grubu hamur ve astar özelliklerine sahip Patara kasesinin, DSB grubu tipolojisinden bilinen bir formla benzerlik göstermesi, üretim tarihleri çakışan iki grup arasında bir etkileşim olduğunu gösterir. DSB tipolojisinde İ.S. 1. yüzyılda yoğunluk gösteren bu kase formunun DSA örneği de aynı süreçten olmalıdır.

⁴⁸⁷ Crowfoot 1957, 334 Res. 80, 9.

⁴⁸⁸ Vanderhoeven 1989, 36 Kat. No. 906.

⁴⁸⁹ Johansen 1971, 114-117 Res. 45, 17.1-17.

⁴⁹⁰ Hayes 1985, 61. 67 Lev. XIII 12; XV 2.

⁴⁹¹ Zelle 1997, 53 Res. 10, 98.

Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 4 (Lev. 34 Kat. No. 325): Hafif içe kapanan ağız, dışa taşkın sivri bitimli dudak, yuvarlak gövdeli kase formudur. Grup içerisindeki tek örneğin kaidesi korunmamıştır.

Bu formda DSA grubu hamur ve astar özellikleri göstermesine karşın tipolojik karşılığı bulunamamıştır. Avdat'da ele geçen kase dudak ve gövde profilindeki küçük farklılıklara karşın Patara örneğiyle benzerlik gösterir. Gunneweg – Perlman – Yellin tarafından değerlendirilen kase Doğu Sigillata olarak adlandırılmış, fakat kesin bir grup tespiti yapılmamıştır⁴⁹². Avdat örneği büyük ağız çapına rağmen Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 4 ile benzer tek DSA örneğidir.

Patara kasesinin ağız ve dudak profilindeki keskinlik dışbükey gövdenin yumuşak bir biçimde kaideye yönelmesine tezat oluşturur. Bu özellik Batı Sigillataları etkisiyle DSB grubunda da görülür. Diğer yandan Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 4'ün özellikle dudak ve gövde profili, İtalya Sigillataları'nın yuvarlak gövdeli, yüksek kaideli kabartmalı kraterlerini hatırlatır⁴⁹³. Dragendorff Form 11 numaralı krater dudak profilindeki küçük farklılık dışında Patara örneğiyle benzerdir⁴⁹⁴. DSA grubunda yalnızca Avdat örneğiyle ilişkilendirebileceğimiz bu kase formunun Arretina kraterleriyle de benzerlik göstermesi, eş zamanlı üretilen her iki sigillata grubu arasındaki etkileşimin sonucu olmalıdır. Bu bağlamda T. 4 formu için İ.Ö. 1. yüzyıl sonu İ.S. 1. yüzyılın ilk yarısı tarihi önerilmektedir.

Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 5 (Lev. 34 Kat. No. 326–329): Dışa açılan gövde, sivri uçla sonlanan, dış konturu yuvarlak ya da düz alçak halka kaideli kase formudur. Taban içte ve dışta yivlerle hareketlendirilir. Grup içerisinde biri yıldız damgalı, dört kaide örneği yer alır.

Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 5 grubu dışa açılan gövde ve alçak halka kaide profiliyle Samaria Form 17 grubundaki 14 numaralı kaide parçasına benzer⁴⁹⁵. Crowfoot, yarımküre ve çan formu kaseleri farklı kaide profiline rağmen aynı grupta değerlendirir. 14 numaralı Samaria örneği ise, alçak kaidesiyle grubundaki diğer kaselerden farklıdır.

Karşılaştırma örneklerinin Samaria kaidesiyle sınırlı kalması, kasesinin ağız profilini doğru bir biçimde tamamlamayı mümkün kılmaz. Diğer yandan Ptr. 329 katalog numaralı

⁴⁹² Gunneweg – Perlman – Yellin 1983, 31 Res. 4 Terra 54.

⁴⁹³ Kenrick 1985, 185 Res. 33 B 249.

⁴⁹⁴ Johns 1971, 19 Res. 2 Dragendorff Form 11.

⁴⁹⁵ Crowfoot 1957, 335 Res. 80, 14.

örneğin tabanındaki yıldız biçimli baskı hem DSA⁴⁹⁶ hem de DSB⁴⁹⁷ grubu örneklerinde uygulanmıştır. DSB-2 grubunun tabak ve kase formlarında yoğun olarak kullanılan bu tür geometrik ve stilize bezeklerle ilişkilendirebileceğimiz yıldız motifi, İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen benzer formdaki Samaria kasesine kıyasla oldukça geçtir. Form ve bezemede ki karşılaştırma örneklerindeki farklı tarihler Patara örneğinin İ.S. 1. yüzyıldan daha geç olmadığı dışında kesin bir veri ortaya koymaz.

Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 6 (Lev. 34 Kat. No. 330): Tek örnekten oluşan grupta kaideye doğru daralan düz gövde, dışa açılan yuvarlak biçimde sonlanan alçak kaide, kalın cidarlı düz taban profili görülür. İçte tabanın merkezinde bir adet yıldız baskısı bulunur.

Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 6'nın ağız ve dudak profili tam olarak bilinmemesine rağmen gövdenin genel yapısı konik kaseleri hatırlatır. Ayrıca Ptr. DSA. Tekil Örnek T. 5 grubunda görülen yıldız baskısının nokta bezemeleriyle zenginleştirilmiş biçimi burada da kullanılmıştır. Benzer damga örneği Tarsus'ta bilinmektedir⁴⁹⁸.

Özgün form yapısıyla karşılaştırma örneği tespit edilemeyen T. DSA. Tekil Örnek T. 6 formu özellikle tabanında ki yıldız baskısı nedeniyle İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlenir.

6. 1. 6. Baskılar

Doğu sigillatoların en erken grubu olan DSA seramikleri form özelliklerinin yanı sıra bezeme nitelikleriyle de Hellenistik Dönem örnekleriyle benzerlik gösterir. Özellikle siyah glazürlü tabak ve kaselerin tondalarını süsleyen palmet ve rulet baskıları DSA'nın geniş ağızlı sığ tabaklarında da uygulanmıştır. Bezeklere ek olarak DSB ve DSC gruplarında daha sık görülen kısa dilek kelimelerinden (XAPIC v.b) oluşan baskılar DSA seramiklerinin tabanlarında da görülür. Diğer yandan DSB ve DSC gruplarına kıyasla az sayıda da olsa atölye veya usta isimlerini içeren DSA örnekleri bilinmektedir⁴⁹⁹. Tepecik Nekropolü'nde ise, iki adet XAPIC baskısı dışında tondo bezemeleri ağırlıktadır.

Ptr. DSA. Baskı Örnekleri (Lev. 34-35 Kat. No. 331-334) : Tabanında yıldız, "XAPIC" ve sarmaşık yaprağı motifi bulunan dört örnek katalog içerisine alınmıştır.

⁴⁹⁶ Jones 1950, 292 Res. 177, 1017. 1019.

⁴⁹⁷ Unterkircher 1983, 202 Res. 9 S 27.

⁴⁹⁸ Jones 1950, 246 Res. 17, 461.

⁴⁹⁹ Zoroğlu 1989, 573-579.

Ptr. 331 katalog numarasıyla verilen taban parçası üzerindeki ışın ve nokta bezemelerinden oluşturulan rozet motifinin benzeri Tarsus DSA grubu baskıları içerisinde görülür⁵⁰⁰. Bu örneğin stilize biçimi olarak yorumlayabileceğimiz Ptr. 332 katalog numaralı baskı ise, Hama'dan bir örnekle benzerdir⁵⁰¹. Her iki baskı için sunulan karşılaştırma örnekleri, İ.Ö. 1. yüzyıl sonu İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı içerisine tarihlenmiştir. Sadece taban kısımları korunan ve bu nedenle süsledikleri kap formu bilinmeyen Patara damgaları için de karşılaştırma örnekleri ışığında bu dönem önerilebilir.

Ptr. 333 numarada izlenen "XAPIC" DSA grubu seramiklerinde yaygındır ve Antiokheia⁵⁰², Samaria⁵⁰³, Hama⁵⁰⁴ ve Apemea'da⁵⁰⁵ örnekleri bilinir. Augustus Dönemi'ne tarihlenen ve armağan anlamına gelen bu baskı kare, dikdörtgen veya daire çerçeve içerisinde görülür. Yalnızca DSA seramiklerine özgü olmayan "XAPIC" baskısı, DSB ve DSC⁵⁰⁶ gruplarında da kullanılmıştır⁵⁰⁷. Tepecik Nekropolü'nde Ptr. 235 katalog numaralı konik gövdeli kase tabanında da görülen aynı baskı bu kez kare çerçeve içerisinde iki satır düzeninde yazılmıştır. Farklı stil özellikleri gösteren her iki Patara örneği, "XAPIC" baskısının kullanımının en yoğun olduğu Augustus Dönemi'nden olmalıdır.

Ptr. 334 katalog numaralı tabak parçasında görülen sarmaşık yaprağı baskısı ise, DSA grubunun özellikle sığ tabaklarında sıkça karşımıza çıkan palmet ve İsis tacı motifi baskılarının farklı çeşididir. Patara DSA grubu tabaklarında da her iki motifin farklı stilde yapılmış örnekleri görülür⁵⁰⁸. Hellenistik Dönem'in siyah glazürlü tabaklarında yoğun olarak kullanılan palmet ve İsis Tacı motifleri, İ.Ö. 1. yüzyıl DSA grubu tabaklarında da sevilerek uygulanmıştır⁵⁰⁹. Crowfoot, Samaria örneklerini ayrıntılı olarak incelemiş ve palmetleri biçimlerine göre üç gruba ayırmıştır⁵¹⁰. Tek damarlı, volütsüz, kapalı ve kabartma tekniğinde yapılan Patara palmetleri bu özellikleriyle Samaria'nın üçüncü grubuna girer. Crowfoot, Hellenistik Dönem geleneğinin devamı olarak kabul ettiği üç palmet grubunu da İ.Ö. 30 yılından önceye tarihler.

⁵⁰⁰ Jones 1950, 292 Res. 177, 1017. 1019.

⁵⁰¹ Johansen 1971, 112 Res. 42, 63.

⁵⁰² Waagé 1948, 33 Kat. No. P 1304 P 2274.

⁵⁰³ Crowfoot 1957, 331 Res. 79, 13.

⁵⁰⁴ Johansen 1971, 104-105 Res. 42, 36 a-b 54.

⁵⁰⁵ Vanderhoeven 1989, 36-37 Kat. No. 1191.

⁵⁰⁶ Bounegru – Erdemgil 1998, 272 Res. 2, 10.

⁵⁰⁷ Iliffe 1936, 48-50.

⁵⁰⁸ Palmet motifi için, bkz.: Ptr. 52, 53,117; İsis Hathor Motifi için bkz.: 39, 51, 56,58.

⁵⁰⁹ Kenyon 1957, 245 Res. 48; Slane 1997, 334-335 Lev. 27, FW 317-321

⁵¹⁰ Crowfoot 1957, 317-318 Res. 74, 1-14.

Tel Anafa'da bulunan DSA grubu palmet örnekleri ise, hem sayısal çokluğu hem de stil çeşitliliği bakımından dikkat çekicidir. Slane, palmet baskılarında sekiz farklı seri saptamış ve bunlardan sadece birinin Tel Anafa üretimi olabileceğini belirtmiştir. İ.Ö. 1. yüzyıl başlarına tarihlenen Tel Anafa palmetlerinden sadece bir grup tek damarlı ve yalın konturuyla Patara örnekleriyle benzerlik gösterir⁵¹¹. Hama Form 1 ve 2 grubu tabaklarında bulunan palmet baskıları ise, Tel Anafa örneklerine kıyasla kendi içinde stil farklılığı gösterir. Samaria'da olduğu gibi Berenice'de de genelde dışta iki, içte üç sıra olmak üzere dairesel rulet bandının içinde beş palmet baskısı bulunur. Bazı örneklerde palmetin yerini rozet ya da İsis Tacı motifi alır⁵¹². Berenice'de ele geçen DSA grubu tabaklarında diğer merkezlerden farklı olarak iki tür palmet baskısı saptanmıştır⁵¹³. Ayrıntılı işlenen bu palmetlerle Patara örnekleri arasında bir benzerlik kurmak mümkün değildir.

Hellenistik Dönem'den itibaren Mısır dışında tapınım gören tanrıça İsis'in tacı, palmetten sonra DSA grubu tabaklarında en çok kullanılan motiftir. Patara'da iki farklı stilde yapılan toplam dört örnek bulunur. Birinci grupta motif ayrıntıdan uzak, sadece genel hatlarıyla verilirken, ikinci grupta Samaria örneklerine benzer daha zengin bir tarz söz konusudur⁵¹⁴. Crowfoot, bu motifi de palmet gibi İ.Ö. 30 yılından önce başlatır ve Augustus Dönemi'ne kadar devam ettirir⁵¹⁵. İsis Tacı motifi de Tel Anafa⁵¹⁶ ve Hama'da zengin bir form çeşitliliği içerisinde tabakların tabanında kendini gösterir.

Ptr. 334 katalog numaralı sarmaşık yaprağı motifinin karşılaştırma örneği ise yalnız Hama'da bulunmuştur⁵¹⁷. İ.Ö. 1. yüzyıl ile İ.S. 1. yüzyıl sonuna verilen Hama örneği Patara motifinin tarihlenmesinde esas alınmıştır.

⁵¹¹ Slane 1997, 337 Lev. 27 FW 336.

⁵¹² Johansen 1971, 65.

⁵¹³ Kenrick 1985, 244 Res. 44 X 136-137.

⁵¹⁴ Crowfoot 1957, 318 Res. 74, 15-26.

⁵¹⁵ Crowfoot 1957, 319.

⁵¹⁶ Slane 1997, 340-341 Lev. 27 FW 374 FW 378 FW 382.

⁵¹⁷ Johansen 1971, 124 Res. 63, 143C 163.

6. 2. Doğu Sigillata B Grubu Seramik Tipolojisi

Patara'da ele geçen DSB grubu örnekleri kabul gören genel kanı doğrultusunda, hamur ve astar farklılıklarına göre B-1 ve B-2 olmak üzere iki grupta değerlendirilir. Patara DSB-1 grubunun belirlenmesinde pembemsi kahverengi tonlarında, temiz kaliteli dokuya sahip hamur ve turuncudan kahverengi tonlarına kadar değişkenlik gösteren, sabunumsu kayganlıkta astar yapısı dikkate alınmıştır. Ayrıca hamur içerisindeki mika katkısının az olması ve astarla hamurun homojen görünümü grubun belirleyici özellikleridir.

6. 2. 1. Doğu Sigillata B-1 Grubu

Patara'daki DSB-1 grubu seramikleri tabak ve kase formlarının yanı sıra, yayınlarda benzeri bulunmayan parçaların yer aldığı tekil örnekler ve baskılar olmak üzere dört alt başlıkta değerlendirilmiştir.

6. 2. 1. 1. Tabaklar

Ağız çapının yüksekliğe oranı dikkate alınarak yapılan ayırım sonucu Patara DSB-1 tabakları içerisinde 15 form grubu tespit edilmiştir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 1 (Lev. 35 Kat. No. 335-336): Sivri uçla sonlanan ve dışa taşkın dudak, içeriye doğru daralan kısa düz bir gövde köşe profili yaparak kaideye yönelir. İçte yivle vurgulanan dudak gövdeyle birleşir. Grup içerisindeki iki örnekten birinin dudak profili yuvarlak kesitli olmasına karşın diğeri üçgendir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 1 grubu özellikle dudak profili açısından Hayes DSB Form 3 ile benzerlik gösterir⁵¹⁸. Augustus Dönemi'ne tarihlenen bu form, Ephesos Agora Bazilikası⁵¹⁹ ve kuyu⁵²⁰ buluntuları içerisinde tespit edilmiştir. Tralleis bothros malzemeleri arasında ise bu forma rastlanılmamıştır⁵²¹.

DSB seramiklerinin ele geçtiği merkezlerde yaygın olmayan Ptr. DSB-1. Tabak T. 1 formu benzer hamur-astar özellikleri gösteren Ephesos ve Korinth karşılaştırma örneklerine dayanarak, Augustus Dönemi ile İ.S. 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenir.

⁵¹⁸ Hayes 1985, 53 Lev. XI 10-11.

⁵¹⁹ Mitsopoulos-Leon 1991, 100 Lev. 120 H 20-21.

⁵²⁰ Meriç 2002, 49 Lev. 20 K 173-175. K 174 numaralı örneğin gerek dudak kesiti gerekse gövde profili 351 katalog numaralı Patara tabağıyla benzerdir.

⁵²¹ Tralleis'de 1999 yılı kazı çalışmasında gün ışığına çıkartılan seramik bothrosunda yoğun olarak ele geçen DSB grubu örnekleri, Derya Erol tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır. Erol çalışmasında alçak sığ tabak formlarını Hayes Form 4 ile başlatmıştır, bkz.: Erol 2004, 133-134 Lev. 25, 125-126.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 2 (Lev. 35-36 Kat. No. 337-343): Dik dudaklı, kısa, eğik gövdeli, alçak halka kaideli sığ tabak formudur. Grup içerisinde 7 örnek bulunur. Ağız ve dirsek profilleri ayrıntılı incelendiğinde küçük farklar görülür. Grup içerisindeki 338-339 katalog numaralı tabakların dudağında aplike spiral bezeği bulunur. 340-341 katalog numaralı örneklerde ise, içe kapanan ağız profili ortaktır.

Kendi içinde profil çeşitliliği gösteren Ptr. DSB-1. Tabak T. 2 grubu tabakları, gerek form gerekse spiral bezeme bakımından Hayes Form 4 grubunda yer alan Priene örneğiyle benzerdir⁵²². Hayes, DSB-1 grubu içerisinde değerlendirdiği bu formun Batı Sigillatası etkisiyle oluştuğunu ve İtalya örneklerinin Haltern Tip 2⁵²³ olarak sınıflandırıldığını belirtir⁵²⁴. Aslında DSB grubunda aynı formun İtalya örneklerindeki gibi dışa açılan ve yüksek halka kaide yerine, alçak halka kaide ve dirsek profilinden sonra eğik devam eden gövde yapısı tercih edilmiştir. İçe kapanan ağız profili gösteren örneklerde, dirsek profilinden sonra gövdenin düz devam etmesi, İtalya sığ tabaklarında da karşımıza çıkmasına rağmen, DSB grubunda yaygın değildir. Her iki bölge üretimi arasındaki en önemli fark ise, DSB örneklerinde usta ve atölyeye bağlı olarak profillerde yumuşama görülür. 343 katalog numaralı tabak gerek dudak profili gerekse oldukça sığ gövde yapısıyla farklı form çizgilerinin birlikte kullanılmasına iyi bir örnektir.

Bezeme açısından değerlendirildiğinde ise, grupta rulet kuşağının devam ettiği ve ayrıca aplike spiral motifinin de kullanıldığı görülür. İtalya Sigillataları'nın⁵²⁵ tabak ve kase formlarından da tanınan bu motif, bazı örneklerde mask vb. süsleme elemanlarıyla zenginleştirilmiştir⁵²⁶. DSB grubunda İtalya örneklerine kıyasla spiral motifinin oldukça yalın çizgiler göstermesi ise, formdaki sadeleşmeyle bağlantılı olmalıdır.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 2 formu Ephesos⁵²⁷, Korinth⁵²⁸ ve Tralleis⁵²⁹ seramikleri arasında da yer alır. Aynı formun DSB-2 grubunda da kullanıldığı Korinth⁵³⁰, Knossos⁵³¹ ve

⁵²² Hayes 1985, 53-54 Lev. XI 12. Hayes Form 4 grubu içerisinde değerlendirdiği Priene ve Korinth tabaklarına ek olarak, Olbia ve Ephesos Bazilikası'nda da benzer örneklerin bulunduğunu belirtmiştir.

⁵²³ Goudineau 1968, 37.

⁵²⁴ Hayes 1973, 426 Form 4 Lev. 82, 7-12; Kenrick 1985 142 Res. 26 B 205.1-4; Oswald – Pryce 1966, 173 Lev. XLII 1-11.

⁵²⁵ Oswald – Pryce 1966, 170 Lev. XXXIX 1-2; Kenrick 1985, 147-148 Res. 27 B 210. 1.

⁵²⁶ Kenrick 1985, 153-154 Res. 28 B 214. 8.

⁵²⁷ Mitsopoulos-Leon 1991, 100 Lev. 121 H 27.

⁵²⁸ Slane 1990, 50 Res. 6, 92.

⁵²⁹ Erol 2004, 136-137 Lev. 26, 134.

⁵³⁰ Slane 1986, 285 Res. 9, 50.

⁵³¹ Forster 2001, 143 Res. 4. 3 e; Sackett 1992, 157 Lev. 153, 44.

Patara⁵³² örneklerinden bilinir. Hayes Form 58 olarak adlandırılan bu formun DSB-2 üretimi oldukça yaygındır⁵³³.

Sonuç olarak form ve bezemesiyle Hayes Form 4 içerisinde yer alan Ptr. DSB-1. Tabak T. 2 formu, Augustus Dönemi ağırlıklı olmak üzere İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 3 (Lev. 36 Kat. No. 344-345): İçe dönük ağızlı, yuvarlak bitimli aşağıya sarkık dudaklı, dışa taşkın dirsek profilli, yuvarlak alt gövdeli ve alçak halka kaideli sığ tabak formudur. Grup, 1 ağız ve 1 kaide olmak üzere iki parçadan oluşur.

DSB-1'in en yaygın tabak formlarından Hayes Form 5⁵³⁴ ile benzer olan Ptr. DSB-1. Tabak T. 3, dudak üzerindeki rulet bezemesine kadar grubun genel form özelliklerini yansıtır. Hayes bu formu, Arretina seramik tipolojisinden Haltern Tip 2'nin doğu taklidi olarak tanımlar ve formun Priene, Keramaikos ve Labraunda'da bulunduğunu belirtir.

Ephesos Devlet Agorası Kuyu buluntuları arasında Ptr. DSB-1. Tabak T. 3 formuyla benzerlik gösteren ve kendi içinde form çeşitliliği sunan tabaklar yer alır. Meriç, bu örnekleri Hayes Form 5 grubu içerisinde değerlendirmesine rağmen, Hayes'in önerdiği İ.S. 1. yüzyılın ikinci çeyreği tarihini kabul etmez⁵³⁵. Buna gerekçe olarak da, aynı formun Mitsopoulos-Leon⁵³⁶ tarafından İ.S. 1. yüzyılın birinci çeyreğine tarihlenmesini gösterir. Ayrıca kuyu kazısında tespit edilen stratigrafinin de bu görüşü desteklediğini belirtir. Gassner, Ephesos Tetraganos Agorası Güney Kapısı seramikleri arasında bulunan ve Patara örneğiyle benzerlik gösteren tabağı da aynı tarihe verir⁵³⁷. Sadece ağız kısmı korunan tabağın Patara örneğine aynı kalıp ürünü olarak adlandırılacak derecede benzemesi, atölye birlikteliğini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Ephesos'ta 2 numaralı Yamaç Ev'de ele geçen benzer bir tabağın buluntu konteksine dayanarak Flaviuslar Dönemi'ne tarihlenmesi ise, formun uzun süre kullanıldığını gösterir⁵³⁸.

Diğer yandan Ptr. DSB-1. Tabak T. 3 formu, kalın cidarlı ve özensiz yapılan Tralleis DSB-2 grubu seramiklerini hatırlatır. Erol tarafından iki alt grupta toplanan bu tabaklar, profil ve kalite farklılığına rağmen, Ephesos karşılaştırma örneklerine dayanarak, İ.S. 1. yüzyılın

⁵³² Bkz. Ptr. DSB-2 Tabak T. 4.

⁵³³ Hayes 1985, 63 Lev. XIV 3.

⁵³⁴ Hayes 1985, 54 Lev. XI 14.

⁵³⁵ Meriç 2002, 49. Meriç Agora kuyu buluntuları arasındaki DSB-1 grubu formlarının tamamını İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

⁵³⁶ Mitsopoulos-Leon 1991, 95 Lev. 120 H 23-26.

⁵³⁷ Gassner 1997, 127 Lev. 42, 495.

⁵³⁸ Ladstätter 2000, 99 Res. 5.

birinci yarısına tarihlenmiştir⁵³⁹. Formların cidar kalınlığı ve profil kalitesi dikkate alındığında ise, Tralleis malzemelerinin sadeliği, İ.S. 1. yüzyılın üçüncü çeyreği örneklerini hatırlatır. Bu bağlamda, Ptr. DSB-1. Tabak T. 3 formu gerek Ephesos örneklerine benzemesi gerekse ince cidarlı kaliteli profil yapısıyla, İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir. Aynı formun Tiberius Dönemi'ne tarihlenen Korinth⁵⁴⁰ ve Knossos⁵⁴¹ örnekleri de bu görüşü destekler niteliktedir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 4: Dik ya da hafif dışa açılan ağızlı, yatay dirsek profilli ve eğik alt gövdeli sığ tabak formudur. Bu tabaklar dudak ve üst gövde profilindeki farklılıklara göre iki alt grupta değerlendirilir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 4. a (Lev. 36-37 Kat. No. 346-357): Dik ağız, dışa taşkın dudak, kısa içbükey ya da düz üst gövde, farklı bitimli dirsek profili, kaideye doğru eğik inen kısa alt gövde, merkez noktaya doğru eğimli taban ve alçak halka kaide yapısı görülür. Dışa taşkın dudak profili ve dirsekten gövdeye geçişte görülen yivler grubun en belirgin özellikleridir. Farklı kalıpların kullanıldığı bir çok örneğin yer aldığı bu grup, profil çeşitliliği ile kendini gösterir. Grup içerisindeki toplam 12 örneğin 6 tanesi tam form verir. Diğerlerinin kaide kısmı ele geçmemiştir.

DSB grubu sığ tabak tiplerinden en yaygın olanıdır ve Hayes'in tipolojisinde Form 7 olarak adlandırılır⁵⁴². Hayes, İ.S. 25-50 yılları arasına tariheddiği bu formu İtalya örnekleriyle ilişkilendirir. Benzer form özellikleri gösteren DSA grubu örnekleri ise, Samaria Form 14'ün alt grubunda değerlendirilir ve İ.Ö. 30 yılından önceye tarihlenir⁵⁴³. Ptr. DSA. Tabak T. 13'de de aynı form, geniş ağızlı ve yüksek halka kaideli tabaklarda uygulanmıştır⁵⁴⁴. Benzer profil özellikleri gösteren tabak formunun İtalya Sigillataları'ndan daha önce DSA grubunda görülmesi, çıkış noktasının Doğu Sigillata örnekleri olduğuna işaret eder⁵⁴⁵.

Ephesos antik kentindeki farklı çalışma alanlarında, kendi içinde profil farklılığı gösteren çok sayıda benzer tabak örneği bilinmektedir. Mitsopoulos-Leon, Bazilika

⁵³⁹ Erol 2004, 48 Lev. 29, 153-155.

⁵⁴⁰ Slane-Wright 1980, 145 Res. 3, 25.

⁵⁴¹ Sackett 1992, 156, Lev. 138, 24. Hayes Form 5 grubu içerisinde değerlendirilen Knossos örneğinin yalnızca kaide kısmı korunmuş, ağız profili ise Patara örneğinden farklı olarak dışa açılan dudak profiliyle tamamlanmıştır.

⁵⁴² Hayes 1985, 55 Lev. XI 18.

⁵⁴³ Crowfoot 1957, 331 Res. 79, 15.

⁵⁴⁴ Ptr. Kat. No. 150-154.

⁵⁴⁵ Antiokheia'da bulunan DSA grubuna ait diğer bir karşılaştırma örneği, Waagé tarafından İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmiştir, bkz.: Waagé 1948, 38 Lev. V Kat. No. 422. Aynı formun Pergamon Sigillatası örnekleri ise, İ.Ö. 1. yüzyıl ortasına tarihlenir, bkz.: Meyer-Schlichtmann 1988, 151-153 Lev. 34, 318.

örneklerini Hayes'in tipoloji sınıflandırması dışında değerlendirerek, kendi oluşturduğu sistem dahilinde tek bir grup içerisinde toplamıştır. Sayısal çokluğuyla orantılı olarak, profil çeşitliliği gösteren Bazilika örneklerinden bir kısmı, Ptr. DSB-1. Tabak T. 4.a formuyla benzerdir⁵⁴⁶.

İ.S. 1. yüzyılın birinci çeyreği konteksinde ele geçen ve Hayes Form 7 grubu içerisinde değerlendirilen Ephesos DSB tabakları Hayes'in önerdiği İ.S. 1. yüzyılın 2. çeyreği tarihinden daha erkendir⁵⁴⁷.

Ephesos'taki diğer bir çalışma alanı olan, Devlet Agorası Kuyu kazısında ele geçen DSB-1 örnekleri içerisinde benzer formda yapılmış biri baskılı, beş tabak bulunur. Meriç, bu formun Mitsopoulos-Leon ve Zabehtsky-Scheffenecker'in yayınları doğrultusunda İ.S. 1. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren başlatılması gerektiğini belirtir⁵⁴⁸.

Tralleis Bothros seramikleri içerisinde, dik gövdeli sığ tabak örneklerinden yalnızca bir tanesi, Hayes Form 7 grubu içinde değerlendirilebilecek özellikler taşır. Erol, Ephesos ve Patara malzemelerinden farklı olan Tralleis örneğini dik ağızlı tabakların alt grubu içerisine yerleştirir⁵⁴⁹. Formun tarihlenmesinde daha çok Ephesos karşılaştırma örnekleri esas alınmıştır.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 4. a formu yukarıda belirtilen kentler dışında Knossos⁵⁵⁰, Labraunda⁵⁵¹, Aizanoi⁵⁵², Symrna⁵⁵³ ve Berenice⁵⁵⁴de görülür. Bu merkezlerde ele geçen tabaklar Batı Sigillata grubu örnekleriyle bağlantılı olarak tarihlenmiştir. Bununla beraber DSA grubunda da aynı formun görülmesi Ptr. DSB-1. Tabak T. 4. a için önerilen İ.S. 1. yüzyılın birinci çeyreği tarihinin, İ.Ö. 1. yüzyılın son çeyreğine kadar geri gitmesini sağlar. Fakat söz konusu tarihi destekleyecek yardımcı buluntular olmadan kesin bir sonuca varmak güçtür. Bu bağlamda Tepecik Nekropolü'nde dolgu malzemesi olarak ele geçen Ptr. DSB-1. Tabak T. 4.a formu için İ.S. 1.yüzyılın birinci çeyreği tarihlenmesi daha uygundur.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 4 b (Lev. 37 Kat. No. 358): Dışa açılan dudak, dikey gövde, yatay dirsek profili görülür. Grup içerisinde tam form veren 1 örnek yer alır.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 4 b grubu genel form özellikleriyle, Ephesos Devlet Agorası Kuyu kazısında ele geçen ve tabanındaki baskı nedeniyle İ.S. 1.yüzyılın birinci yarısına

⁵⁴⁶ Mitsopoulos-Leon 1991, 110 Lev. 124, H 34; Lev. 126 H 40; Lev. 125 H 38; Lev. 123 H 36; Lev. 125 H 39.

⁵⁴⁷ Gassner 1997, 127, 130.

⁵⁴⁸ Meriç 2002, 49-50 Lev. 21 K 188-192.

⁵⁴⁹ Erol 2004, 49 Lev. 31, 160.

⁵⁵⁰ Sackett 1992, 156 Lev. 138, 26.

⁵⁵¹ Hellström 1965, 32-33 Lev. 35, 212- 213.

⁵⁵² Ateş 2001, 326 Res. 2, 2-5.

⁵⁵³ Erol 2007, 78 Çiz. 19.

⁵⁵⁴ Kenrick 1985, 247-248 Res. 45 B 344.

tarikhlenen K 186 numaralı tabak örneğiyle benzerdir⁵⁵⁵. Aynı tarihe verilen diğeri bir örneğe ise, Tralleis'te bulunmuştur⁵⁵⁶. Bu tabak formu DSB tipolojisi dışında Assos Nekropolü'nde ele geçen Pergamon Sigillatları içerisinde de görülür⁵⁵⁷.

Sonuç olarak gövdeden soyutlanmayan, dışı açılmış dudak yapısıyla farklı profil özelliği gösteren Patara tabağı karşılaştırma örneklerine dayanarak İ.S. 1.yüzyılın ilk yarısına tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 5 (Lev. 37 Kat. No. 359): Ağız kısmı kırık tek örnekte dik gövde, yuvarlak sonlanan altı yivli dirsek profili, alçak halka kaide ve merkez noktaya doğru cidar kalınlığı azalan eğik taban yapısı görülür. İçte gövde üzerinde iki adet derin yiv bulunur.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 5 özellikle gövde profiliyle Hayes Form 8 grubuna girer⁵⁵⁸. Dudağın bitiminden itibaren gövdenin dik uzaması ve dirsek profilinden sonra gövdenin kısalması formun ana özellikleridir. Meriç, Ephesos Devlet Agorası Kuyu buluntuları içerisinde yer alan benzer formdaki örnekleri, Hayes Form 8 grubu içerisinde değerlendirir⁵⁵⁹. Ayrıntıda farklı profil gösteren bu örneklerden K 189 numaralı tabak, keskin kontur özelliğiyle Ptr. DSB-1. Tabak T. 5 ile benzerdir.

Berenice'de bulunan diğeri bir tabak ise, sivri uçla sonlanan dirsek ve kaide profili dışında Patara örneğine oldukça yakındır⁵⁶⁰. Kenrick, bu form için Hayes'in önerdiği İ.S. 1. yüzyıl ortası tarihini kabul eder. Meriç ise, başlangıç sürecini İ.S. 1. yüzyılın ilk çeyreğine kadar indirir⁵⁶¹. Bu bağlamda Ptr. DSB-1. Tabak T. 5 grubu İ.S. 1. yüzyılın ilk çeyreği alt sınır olmak üzere İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 6 (Lev. 37 Kat. No. 360): Dik ağız, düz bitimli dudak, aşağıya sarkık dirsek profili, alçak halka kaideye doğru eğik inen gövde, cidar kalınlığı artan taban yapısı görülür. Grup içerisindeki tek örnekte gövde ve taban üzerinde ince yivler bulunur.

Genel kontur özellikleri dik gövdeli sığ tabaklarla benzerlik gösteren Ptr. DSB-1. Tabak T. 6 formu, düz bitimli dudak, uzun gövde ve dar kaide profili nedeniyle ayrı bir tip

⁵⁵⁵ Meriç 2002, 49-51 Lev. 20 K 186.

⁵⁵⁶ Erol 2004, 45 Lev. 25, 129.

⁵⁵⁷ Zelle 1997, 88-89 Res. 23, 439.

⁵⁵⁸ Hayes 1985, 55 Lev. XI 19.

⁵⁵⁹ Meriç 2002, 49-51 Lev. 21 K 193-199.

⁵⁶⁰ Kenrick 1985, 248 Res. 45 B 345.

⁵⁶¹ Meriç 2002, 49-50.

içerisinde değerlendirilmiştir. Ephesos⁵⁶² ve Tralleis'te⁵⁶³ ele geçen ve Hayes Form 7 içerisinde değerlendirilen iki örnek, yalnızca derin gövde yapısıyla Patara tabağıyla benzerlik gösterir. Derin gövde profilinin ön plana çıktığı Ephesos ve Tralleis örneklerinin aynı formun sığ tabaklarının toplandığı Hayes Form 7 grubuna dahil edilmesi, karşılaştırmada ana form çizgilerinin esas alındığını gösterir.

Ancak tek bir parçadan oluşan Patara örneği derin gövde profiliyle daha çok DSB-2 alt grubunda kullanılan Hayes Form 58 ile benzerlik gösterir⁵⁶⁴. Bu ilişki Ephesos Devlet Agorası'ndaki Kuyu kazısında ele geçen DSB-2 grubuna giren tabaklarda da izlenir⁵⁶⁵.

Sonuç olarak DSB-1 grubu hamur ve astar özellikleri gösteren T. 6, aynı formun daha derin gövde profiliyle üretildiği DSB-2 örnekleriyle benzerliği nedeniyle İ.S. 1. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenebilir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 4-6 Kaide Örnekleri (Lev. 37-38 Kat. No. 361-364): Form grubu tespit edilemeyecek derecede kırık olan, dik dudaklı sığ tabak kaide parçaları tek bir grupta toplanmıştır. Alçak halka kaideye doğru daralan gövde, düz ya da eğik taban yapısı görülür. Grup içerisindeki dört kaidenin dış konturu birbirinden farklıdır. Kaidelerden ikisinin tabanında çizgisel ya da su damlası biçiminde rulet bezemesi bulunur.

Tabanının rulet bandıyla bezenmesi DSB⁵⁶⁶ grubu formlarında sevilerek uygulanmış, Patara kaideleriyle benzer form özellikleri gösteren örnekler ise Assos⁵⁶⁷, Ephesos⁵⁶⁸ ve Tralleis'te⁵⁶⁹ ele geçmiştir.

Dışa açılan ve sivri uçla sonlanan Ptr. 364 katalog numaralı kaidenin genel profili, Hayes Form 11 grubundaki geniş ağızlı sığ tabak formunun kaidesiyle benzerlik göstermesine karşın, Patara örneği kaide çapının küçük olması nedeniyle bu grupta değerlendirilmez⁵⁷⁰.

⁵⁶² Gassner 1997, 130 Lev. 42, 494.

⁵⁶³ Erol 2004, 47 Lev. 28, 144-145.

⁵⁶⁴ Hayes 1985, 63 Lev. XIV 3.

⁵⁶⁵ Meriç 2002, 53 Lev. 24 K 243-252.

⁵⁶⁶ Hayes 1985, 54 Lev. XI 14.

⁵⁶⁷ Zelle 1997, 49 Res. 9, 71. 73.

⁵⁶⁸ Ephesos Devlet Agorası'nın farklı alanlarında yapılan kazı çalışmalarında bulunan B-1 örnekleri araştırmacıları tarafından vurgulanmamasına rağmen genel profil özellikleri nedeniyle Hayes Form 7 grubu içerisine girer, bkz.: Mitsopoulos-Leon 1991, 106-107 Lev. 123 H 32, 36; Lev. 125 H 35, 37; Gassner 1997, 130 Lev. 42, 492; Meriç 2002, 49-51 Lev. 21 K 191.

⁵⁶⁹ Erol 2004, 184. 188. 192. 201-202 Lev. 64, 298; Lev. 66, 311; Lev. 68, 322; Lev. 75, 355. Özellikle Tralleis buluntu grubu içerisinde yer alan ve Cladius Dönemi'ne tarihlenen 305 ile 307 numaralı iki örnek, Patara kaideleriyle yakın benzerlik gösterir. Altı yivlerle kademeli, yuvarlak uçla sonlanan 378 katalog numaralı Patara örneği ise, 328 numaralı Tralleis örneğini (Erol 2004, 193-194 Lev. 69, 328) hatırlatır.

⁵⁷⁰ Hayes 1985, 55 Lev. XII 2.

Karşılaştırma örneği açısından zengin olmayan Patara kaideleri yukarıda belirtilen Ephesos, Assos ve Tralleis malzemelerine dayanarak, İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 7: Dışa taşkın dudaklı, yuvarlak gövdeli, sığ tabak formudur. Grup içerisindeki iki tabak farklı dudak profili nedeniyle iki alt grupta toplanmıştır.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 7. a (Lev. 38 Kat. No. 365): Sivri uçla sonlanan aşağıya sarkık üçgen kesitli dudak, kaideye doğru daralan yuvarlak gövdeli derin tabak formudur. Grup içerisinde kaidesi ele geçmeyen 1 örnek bulunur.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 7.a formu aşağıya sarkık dudak ve yuvarlak gövde profiliyle Hayes Form 12 grubuna girer⁵⁷¹. Ephesos'da Agora⁵⁷² ve Bazilika⁵⁷³ kazılarında aynı form grubundan Tiberius Dönemi'ne tarihlenen örnekler ele geçmiştir. Ayrıca Alexandria'da ele geçen tabak, gerek ince cidarı gerekse bezemesiz sade dudak profiliyle Patara ve Ephesos örneklerini hatırlatır⁵⁷⁴. Aizanoi'de bulunan aynı form grubundan iki tabak ise, gerek dudak gerekse gövde cidarı bakımından Patara örneğine kıyasla daha kalındır⁵⁷⁵.

Sonuç olarak Ephesos ve Alexandria'da tespit edilen benzer tabak örnekleri, Ptr. DSB-1. Tabak T. 7. a formunun Tiberius Dönemi'ne tarihlenmesinde etkindir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 7. b (Lev. 38 Kat. No. 366): Yuvarlak bitimli dışa taşkın dudak, kaideye doğru daralan yuvarlak gövdeli sığ tabak formudur. Grup içerisinde kaidesi ele geçmeyen 1 örnek yer alır.

Patara tabağının kaideye doğru daralan yuvarlak gövde yapısı Hayes Form 12 grubunu hatırlatmasına rağmen, dışa taşkın, yuvarlak dudak profili farklıdır. Formun Ephesos dışında karşılaştırma örneği bulunamamıştır⁵⁷⁶. Meriç tarafından Hayes Form 12 grubuyla bağlantılı görülen bu örnek, özellikle dışa taşkın yuvarlak kesitli dudak profiliyle aynı kalıptan çıkmışçasına Patara tabağıyla benzerdir. Buluntu konteksi nedeniyle Tiberius Dönemi'ne tarihlenen Ephesos örneği ışığında Ptr. DSB-1. Tabak T. 7. b formu İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına verilebilir.

⁵⁷¹ Hayes 1985, 55 Lev. XII 3. Hayes tarafından bu grup içerisinde değerlendirilen geniş ağızlı, yuvarlak gövdeli Korinth örneğinin dudağında ve tabanında rulet bezemesi bulunur.

⁵⁷² Meriç 2002 Lev. 21 K 200-203. Yuvarlak gövde profilili bu tabakların iç kısmında derin yivler yer alır.

⁵⁷³ Mitsopoulos-Leon 1991, 109 Lev. 120 H 22.

⁵⁷⁴ Elaigne 2000, 29 Res. 5, 2.

⁵⁷⁵ Ateş 2001, 328 Res. 2, 6.

⁵⁷⁶ Meriç 2002, 51 Lev. 21 K 204.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 8 (Lev. 38 Kat. No. 367): İçe kapanan ağız, düz sonlanan dışa taşkın dudak ve yuvarlak gövdeli derin tabak formudur. Ağzın iç kısmında ve gövdenin dışında bezeme amaçlı yivler bulunur. Grup içerisindeki tek örneğin kaidesi korunmamıştır.

Kaideye doğru daralan yuvarlak gövde yapısı Ptr. DSB-1. Tabak T. 7 formunu anımsatmasına rağmen, dışa taşkın yatay dudak profili Hayes Form 13A grubuyla benzerlik gösterir⁵⁷⁷.

Formun karşılaştırma örnekleri Ephesos'ta Kuyu⁵⁷⁸ ile Bazilika' da⁵⁷⁹ ve Knossos'da⁵⁸⁰ ele geçmiştir. Genel profil özellikleri açısından benzerlik gösteren bu tabaklar, ayrıntılı incelendiğinde usta ve atölyeye bağlı küçük farklılıklar gözlemlenir. Patara'da tek bir parçayla örneklendiği için profil çeşitliliği göstermeyen bu form, Ephesos buluntuları doğrultusunda Tiberius Dönemi'ne tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 9 (Lev. 38 Kat. No. 368): Hafif dışa taşkın, yuvarlak sonlanan dudak ve dışbükey profilli, kaideye doğru daralan gövde yapısı görülür. Grup içerisinde kaidesi ele geçmeyen 1 örnek yer alır.

Patara örneği dışbükey gövde profiliyle Hayes Form 14 grubu içerisinde değerlendirilmelidir⁵⁸¹. Bu form DSA⁵⁸² grubunun geniş ağızlı, yuvarlak gövdeli sığ tabaklarının DSB seramik tipolojisindeki karşılığı olarak da yorumlanabilir. Her iki grup örnekleri arasındaki en önemli fark, DSB tabaklarının ince cidarlı ve alçak halka kaideli oluşudur.

Ephesos'da bu form Agora⁵⁸³, Güney Kapısı⁵⁸⁴ ve Bazilika⁵⁸⁵ olmak üzere üç ayrı alanda ele geçmiş ve Tiberius Dönemi'ne tarihlenmiştir. Dudak profili değişken olan karşılaştırma örneklerinde alçak halka kaide ortak özelliktir. Form Ephesos dışında Tralleis⁵⁸⁶,

⁵⁷⁷ Hayes 1985 55-56 Lev. XII 4. Hayes bu formun Priene, Ephesos ve Olbia'da da bulunduğunu belirtmiştir.

⁵⁷⁸ Meriç 2002, 51 Lev. 22 K 205. Tiberius Dönemi'ne tarihli tabak, Hayes Form 13A grubu içerisine dahil edilmiştir.

⁵⁷⁹ Mitsopoulos-Leon 1991, 108 Lev. 116 H 3. Mitsopoulos-Leon tarafından Hayes Form 14 ile ilişkilendirilen bu örnek, dışa taşkın dudak profili dikkate alındığında Hayes Form 13A grubuna daha yakındır.

⁵⁸⁰ Sackett 1992, 157 Lev. 143, 23. Sadece kaide kısmı korunan Knossos örneği Sackett tarafından Hayes Form 13 grubu içerisinde değerlendirilmiştir.

⁵⁸¹ Hayes 1985, 56 Lev. XII 6.

⁵⁸² Crowfoot 1957, 313 Res. 73. Samaria Form 1-2 olarak adlandırılan ve başlangıç tarihi olarak İ.Ö. 2. yüzyıl sonu kabul edilen DSA örnekleri Doğu Sigillatalarının en erken formlarındandır.

⁵⁸³ Meriç 2002, 51 Lev. 22 K 206-209.

⁵⁸⁴ Gassner 1997, 129 Lev. 42, 488.

⁵⁸⁵ Mitsopoulos-Leon 1991, 108 Lev. 117 H4.

⁵⁸⁶ Erol 2004, 31-34 Lev. 1-5, 1-24. Diğer merkezlere kıyasla daha fazla sayıda ele geçen Tralleis örnekleri, gövde profillerine göre dört alt gruba ayrılmış ve Ephesos örneklerine dayanarak İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmiştir.

Metropolis⁵⁸⁷, Atina Agorası⁵⁸⁸, Knossos⁵⁸⁹ ve Alexandria'da⁵⁹⁰ da örneklenir. Sonuç olarak Hayes Form 14 içerisine giren ve özgün dudak profili gösteren Ptr. DSB-1. Tabak T. 9 formu, karşılaştırma örnekleri doğrultusunda İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 10 (Lev. 38 Kat. No. 369-370): İçe kapanan ağız, dışa taşkın yatay dudak, kaideye doğru daralan yuvarlak gövde profilli tabak formudur. Geniş şerit biçimindeki dudak üzerinde rulet motifinden oluşan süsleme bandı bulunur. Grup içerisinde kaide kısmı korunmamış iki örnek yer alır.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 10 gerek dudak gerekse gövde profiliyle Hayes Form 15⁵⁹¹ grubu içerisine girer. Benzer örnekler Knossos⁵⁹² ve Aizanoi'de⁵⁹³ ele geçmiştir. Ancak Ephesos ve Tralleis'te de karşılaştırma örnekleri bulunmamaktadır. Dışa taşkın yatay dudak profili batı sigillata tabak ve kaselerinde sıklıkla uygulanan bir özelliktir⁵⁹⁴. Süslemeyi zenginleştirmek adına dudak üzerindeki yatay şeride aplike tekniğiyle bitkisel motifler yerleştirilmiştir. İtalya örneklerinde kabın yüksekliğine kıyasla geniş verilen dudak, DSB grubunda küçülmüş ve kendi özgün biçimini almıştır.

Ptr. 369 katalog numaralı tabağın dudağında Hayes Form 15 örneğinde olduğu gibi çizgisel rulet bezemesi kullanılmasına rağmen, Ptr. 370 katalog numaralı örnekte nokta rulet uygulanmıştır. İtalya Sigillatası örnekleriyle ilişkilendirilen bu DSB formunun Patara örneği İ.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 11 (Lev. 38-39 Kat. No. 371-372) : Hafif içe kapanan ağız, yuvarlak sonlanan dudak, tabana doğru daralan dışbükey gövde, yivlerle hareketlendirilen düz tabanlı sığ tabak formudur. İçte ağzın bitiminde ve tabanda derin yivler görülür. Grup içerisinde 2 örnek yer alır. Ağız korunmayan Ptr. 372 katalog numaralı tabağın tabanında kare çerçeveye sınırlandırılmış iki satırda düzenlenen EP/MH[.] baskısı bulunur.

Bu form yuvarlak gövde profili ve düz taban yapısıyla Hayes Form 17 A grubuyla benzerdir⁵⁹⁵. Ephesos Devlet Agorası Kuyu buluntuları içerisindeki dışa açık ağızlı, yuvarlak

⁵⁸⁷ Güngör 2005, 45 Lev. 20, 102.

⁵⁸⁸ Robinson 1959, 25 Lev. 61 G 31.

⁵⁸⁹ Sackett 1992, 156 Lev. 138, 29.

⁵⁹⁰ Elaigne 2000, 29 Res. 5, 3.

⁵⁹¹ Hayes 1985, 56 Lev. XII 7.

⁵⁹² Sackett 1992, 157 Lev. 143, 26.

⁵⁹³ Ateş 2001, 328 Res. 2, 7-8.

⁵⁹⁴ Garbsch 1982, 20.

⁵⁹⁵ Hayes 1985, 56 Lev. XII 10.

dudaklı ve düz tabanlı tabaklar da Hayes Form 17A grubuna dahil edilmiştir. Meriç tarafından İ.S. 1. yüzyılın birinci çeyreğine tarihlenen örneklerden, K 214 numaralı tabağın tabanında Ptr. DSB-1. Tabak T. 12' de olduğu gibi iki sıra derin yiv görülür. Hayes Form 17 A örneğinden farklı olarak, Ephesos tabaklarında gövde yüksekliği azalmış ve cidar kalınlığı artmıştır. Aynı form grubu içerisinde değerlendirilen Patara tabağı da dudak ve taban profiliyle Hayes Form 17 A ve Ephesos örneklerinden farklıdır. Ephesos'da Prytaneion⁵⁹⁶ seramikleri içerisinde daha keskin konturlu olarak karşımıza çıkan bu tabak formu Metropolis'de⁵⁹⁷ yuvarlak hatlıdır.

Usta ve atölye yorumuna göre değişkenlik gösteren bu detay farklılıkları Ephesos Bazilika buluntuları arasındaki Augustus Dönemi'ne tarihlenen H 187 numaralı örnekte de görülür⁵⁹⁸. Ayrıca Aizanoi'de ele geçen ve Hayes Form 17 A içerisinde değerlendirilen tabak örneği hem gövde hem de taban profiliyle Ptr. 382 katalog numaralı örnekle benzerlik gösterir⁵⁹⁹.

Karşılaştırma örneklerinden de anlaşıldığı üzere kendi içinde profil çeşitliliği gösteren Ptr. DSB-1. Tabak T. 11 formu, Augustus Dönemi başlangıç olmak üzere, İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmelidir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 12. (Lev. 39 Kat. No. 373-377): İçe dönük ağızlı, sivri uçla sonlanan üçgen dudaklı, tabana doğru daralarak düz inen konik gövdeli ve düz tabanlı sığ tabak formudur. Grup içerisindeki beş tabakta iki farklı dudak profili uygulanmıştır.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 12 örnekleri genel form özellikleriyle Hayes Form 19 grubu içerisine girer⁶⁰⁰. DSB grubunda yaygın olan bu form, Ephesos'ta Devlet Agorası'ndaki Kuyu ve Bazilika buluntuları içerisinde görülür. Kısa dudak ve zeminden yükseltilmiş taban profilinin görüldüğü kuyu örnekleri Meriç tarafından İ.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlenir⁶⁰¹. Her iki örneğin dudak profili, Patara tabaklarıyla benzerdir.

Bazilika'da bulunan ve Claudius Dönemi'ne tarihlenen her iki örnekte ise, kısa dudak ve zeminden yükseltilmiş taban profili ortaktır. Ephesos'ta farklı çalışma alanlarında ele

⁵⁹⁶ Mitsopolou-Leon 1972-75, 508 Res. 5 1.

⁵⁹⁷ Güngör 2005, 45 Lev. 20, 98-100.

⁵⁹⁸ Mitsopoulos-Leon 1991, 119 Lev. 160 H 187. Mitsopoulos-Leon'un geniş kaide çapına rağmen derin çanak olarak adlandırdığı örnek, gövdeyle bütünleşmiş dudak profili nedeniyle Hayes Form 37 grubuyla ilişkilendirilir.

⁵⁹⁹ Ateş 2001, 328 Res. 2, 9.

⁶⁰⁰ Hayes 1985, 57 Lev. XII 13-14.

⁶⁰¹ Meriç 2002, 51 Lev. 22 K 219-220.

geçen konik gövdeli sığ tabaklarda da atölye birlikteliğini işaret eden ortak form özellikleri görülür.

Tralleis'te, Ephesos'a kıyasla daha fazla sayıda ele geçen bu tabak formu profil farklılıklarına göre altı alt gruba ayrılır. Erol'un Tralleis T. 3. 1 grubu içerisinde değerlendirdiği örneklerde kısa, sivri uçla sonlanan, üçgen profilli dudak yapısı görülür⁶⁰². Tralleis T. 3. 5 grubundaki iki örnekte ise dışa taşkın, aşağıya sarkık ve yuvarlak kesitli dudak profili uygulanmıştır⁶⁰³. Erol, DSB-1 grubundan bilinen bu dudak profilinin DSB-2 tabaklarında uygulanmasını lokal üretim olarak açıklar⁶⁰⁴.

Assos'da benzer formdaki tabaklar, profil farklılıklarına göre üç alt gruba ayrılır⁶⁰⁵. Atina Agorası⁶⁰⁶, Korinth⁶⁰⁷ ve Knossos'da⁶⁰⁸ Tiberius, Ephesos'ta ise Claudius Dönemi'nden karşılaştırma örneği ele geçmiştir. Priene'de bulunan başka bir örnek ise, geniş bir yayılım alanına sahip bu formun, kendi içinde çok çeşitli ağız ve dudak profiline sahip olduğunu göstermesi açısından önemlidir⁶⁰⁹.

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan karşılaştırma örneklerine dayanarak Ptr. DSB-1. Tabak T. 12 formu, İ.S. 1.yüzyılın ikinci çeyreği ile İ.S.1. yüzyıl ortasına tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Tabak T. 13 (Lev. 39 Kat. No. 378): Aşağıya sarkık dudaklı, keskin bir profille kaideye yönelen kısa gövdeli sığ tabak formudur. Grup içerisinde kaidesi ele geçmeyen bir örnek yer alır.

Patara örneği genel profil özellikleriyle Hayes Form 3 grubu içerisine girer. Hayes bu formu Arretina Sigillatari'ndaki Haltern Tip 1'in taklidi olarak yorumlar ve Goudineau Form 12'ye benzetir⁶¹⁰. Ayrıca Hayes Priene, Tarsus ve Ephesos'ta ele geçen örneklerle yaptığı karşılaştırma sonucu bu formu Augustus Dönemi'ne tarihler. Ephesos Bazilikası'nda bulunan örnek genel profil özellikleriyle Patara tabağına benzemesine rağmen, ayrıntıya inildiğinde

⁶⁰² Erol 2004, 37 Lev. 13-16, 63-72, 75-77.

⁶⁰³ Erol 2004, 39 Lev. 18, 90.

⁶⁰⁴ Erol 2004, 39.

⁶⁰⁵ Zelle 1997, 51 Res. 9-10, 81-90. Zelle'nin, İ.S. 50/60- 80/90 arasına tarihlediği "a" grubu, DSB-1 seramiklerinin üretim süreciyle çakışmaktadır. Bu grup içerisinde bulunan dört tabaktan yalnızca birinin çizimi levhalarda verilmiş, diğer üçü katalog içerisinde değerlendirilmiştir. Assos 81 numaralı tabak büyük ağız çapı ve uzun dudak profiliyle Patara örneklerinden farklıdır. Zelle tarafından "b" grubu içerisinde değerlendirilen ve İ.S. 90/110 arasına tarihlenen 17 cm ağız çapındaki örnek kısa, üçgen dudak profiliyle Ptr. DSB-1. Tabak T.13'e benzer.

⁶⁰⁶ Robinson 1959, 25 Lev. 61 G 25.

⁶⁰⁷ Slane-Wright 1980, 146 Res. 3, 26.

⁶⁰⁸ Sackett 1992, 156 Lev. 138, 30.

⁶⁰⁹ Zahn 1904, 431 Res. 550, 121.

⁶¹⁰ Hayes 1985, 53 Lev. LVII 4-8. İtalya'daki Bolsena kentinde ele geçen sigillata örneklerinin tipolojisi Goudineau tarafından yapılmıştır, bkz: Goudineau 1968, 277 vdd.

aşağı sarkık dudak profili ile farklılık gösterir. DSB hamur ve astar özellikleri gösteren Tarsus örneğiyle ise, sadece gövde ve kaide yapısıyla benzerlik kurmak mümkündür. Kendi içinde profil çeşitliliği gösteren karşılaştırma örneklerinde köşeli gövde yapısı, alçak halka kaide; dışa çıkık ve genelde aşağı sarkık dudak profili ortaktır.

Sonuç olarak ağız ve gövde yapısıyla İtalya örneklerini hatırlatan Ptr. DSB. Tabak T. 13 formu, bu özelliğinden dolayı Augustus Dönemi içlerine tarihlenmelidir.

PTR. DSB-1. Tabak T. 14. (Lev. 39 Kat. No. 379): Dışa açılan ağız, düz olan üst kısmı yivle ikiye ayrılan aşağıya sarkık dudak, eğik gövde yapısı görülür. Grup içerisinde kaidesi ele geçmeyen 1 örnek yer alır.

Gövde yapısıyla Hayes Form 3 içerisine giren Ptr. 379 katalog numaralı tabak, dudak profilindeki farklılık nedeniyle, Ptr. DSB-1. Tabak T. 13'ten ayrı bir grup içerisinde değerlendirilmiştir. İçte kademelendirilen dudak profili Hayes Form 3 grubunun görüldüğü diğer merkezlerdeki tabaklardan da farklıdır. Yalnızca Ptr. DSB-1. Kase T. 1 ile benzerlik gösteren bu dudak yapısı, kase formunun tabak örneği olarak yorumlanabilir⁶¹¹. Tipolojik sınıflandırmadaki belirsizlik tarihlemeyi de güçleştirmesine rağmen, Hayes Form 3 ile genel kontur benzerliğinin görülmesi formun İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı içerisine tarihlenmesini sağlar.

PTR. DSB-1. Tabak T. 15 (Lev. 39 Kat. No. 380): Hafif dışa açılan ağız, yuvarlak bitimli dudak, köşe yaparak kaideye yönelen kısa, eğik gövde profilli sığ tabak formudur. İç kısımda profillerin birleşim yerleri keskin yivlerle vurgulanmıştır. Grup içerisinde kaidesi ele geçmeyen 1 örnek yer alır

Patara örneği yuvarlak bitimli, dışa taşkın dudak yapısıyla DSB-1 grubu sığ tabak formlarından farklıdır. Ancak, ayrıntıya inildiğinde kısa gövdenin iç kısımda yivlerle hareketlendirilmesi Hayes Form 3 ve 4 grubunda görülür. Ptr. DSB-1. Tabak T. 15'de belirlenen form özellikleri Korinth'de ele geçen DSA grubu geniş ağızlı, sığ tabak örneğinde bulunur⁶¹². Slane tarafından Samaria Form 13 grubu içerisinde değerlendirilen ve Augustus Dönemi'ne verilen bu örnek, DSB grubu sığ tabaklarıyla aynı süreçte üretilmiştir⁶¹³. Her iki grupta da benzer formun kullanılması, DSB seramiklerinin yalnızca İtalya Sigillatları'nın

⁶¹¹ Bkz.: Ptr. DSB-1. Kase T. 2.

⁶¹² Slane 1986, 285 Res. 9, 48.

⁶¹³ Crowfoot 1957, 310.

etkisinde üretilmediğini göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca Ptr. DSB-1. Tabak T. 15'in keskin konturlu, ince profilli yüksek halka kaideli İtalya örneklerinden⁶¹⁴ farklı profil özellikleri göstermesi de bu görüşü destekler.

Sonuç olarak Hayes'in DSB tipolojisindeki Form 3 ve 4 ile genel hatlarıyla benzerlik gösteren T. 15, DSA grubuna giren ve aynı profil özelliklerine sahip olan karşılaştırma örneği doğrultusunda Augustus Dönemi ağırlıklı olmak üzere İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenebilir.

6. 2. 1. 2. Kaseler

DSB-1 grubu kase örneklerinin tipolojik değerlendirmesi sonucu 11 tip saptanmıştır. Tabak bölümünde olduğu gibi kesin form grubu tespit edilemeyecek ölçüde hasar görmüş kase kaideleri olası form numaraları belirtilerek ayrı bir grup içerisinde değerlendirilmiştir.

Ptr. DSB-1. Kase T. 1 (Lev. 39 Kat. No. 381): Dışa taşkın yatay dudaklı, kaideye doğru daralan konik gövdeli kase formudur. Grup içerisinde değerlendirilen tek örneğin kaidesi ele geçmemiştir. Kare kesitli dudakta ve ağzın iç kısmında yivler bulunur.

Ptr. DSB-1. Kase T. 1 formu dudak ve gövde profili bakımından Hayes Form 22 grubundaki Korinth kaseleriyle benzerdir⁶¹⁵. Aynı dudak yapısının "S" gövde profiline uygulanmış örnekleri ise, Hayes Form 23 adı altında ayrı bir grupta toplanmıştır⁶¹⁶.

Ephesos Tetraganos Agorası Bazilikası'nda Patara örneğindeki gibi dışa taşkın dudak profili gösteren kaselerde "S" biçimli gövde yapısı görülür⁶¹⁷. Tralleis'te ele geçen benzer kase örneklerinin sınıflandırılmasında ise, Hayes'in tipolojisinden farklı bir yöntem izlenmiştir. Dışa taşkın dudak profilli kaseler konik ya da küresel gövde yapısına bakılmaksızın aynı grup içerisinde toplanmıştır⁶¹⁸. Bu uygulama malzeme açısından zengin olan grubun tipolojisinde karışıklığa yol açmıştır.

⁶¹⁴ Garbsch 1982, 17.

⁶¹⁵ Hayes 1985, 57 Lev. XII 16-17.

⁶¹⁶ Hayes 1985, 57-58 Lev. XII 18. Patara örneği kısa dudak profili bakımından Form 23'e benzemesine karşın konik gövde profili nedeniyle bu grup içerisinde değerlendirilmez. Ayrıca kaidesi ele geçmediği için de bu konuda kesin bir şey söylemek güçtür.

⁶¹⁷ Mitsopoulos-Leon 1991, 113 Lev. 140 H 86. Ephesos örneği gövde profili nedeniyle Hayes Form 23 grubuna girer.

⁶¹⁸ Erol 2004, 39. Küresel ya da S formu gövde yapısı gösteren kaselerin ağırlıkta olduğu grup profil farklarına göre altı alt gruba ayrılır. Konik gövde profilli ve ilk bakışta Patara örneğiyle benzerlik gösteren üç kase, ayrıntılı incelenmesi sonucu dudak profillerinin farklı özellikler taşıdığı saptanmıştır. Yatay ya da aşağıya sarkık dudak profili aynı grup içerisindeki Tralleis örneklerinde değişkendir.

Hayes tarafından Augustus Dönemi içerisine tarihlenen Form 22 örnekleriyle birlikte değerlendirilmesi gereken bu kase formu da İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısından olmalıdır. benzer dudak profiline sahip olan ve aynı tarihe verilen T. 14 numaralı Patara DSB-1 tabağı da bu görüşü destekler.

Ptr. DSB-1. Kase T. 2: Dışa açık ağızlı, yuvarlak gövde profilli, alçak halka kaideli kase formudur. Grup içerisinde dar ve geniş gövde profilinin görülmesi nedeniyle iki alt grup oluşturulmuştur.

Ptr. DSB-1. Kase T. 2. a (Lev. 40 Kat. No. 382): “S” formu, dar ve yüksek gövdeli, dışa açılan alçak halka kaideli ve eğik tabanlı kase formudur. Grup içerisinde ağız kısmı ele geçmeyen 1 örnek yer alır.

S formu gövde profili nedeniyle Hayes Form 23⁶¹⁹ grubu içerisinde yer alan bu kasenin benzeri Ephesos Tetraganos Agorası Bazilikası’nda bulunur⁶²⁰. Hayes, Arretina Sigillata tipoloji içerisinde Haltern Tip 7 ile ilişkilendirdiği bu formdaki kaide yapısının Priene⁶²¹ örnekleri içerisinde bulunduğunu belirtmiştir. Aynı form grubunda değerlendirebileceğimiz bir başka örnek ise, Tralleis’te⁶²² ele geçmiştir.

Ephesos ve Tralleis’te tespit edilen örnekler ışığında bu kase formu İ.S. 1. yüzyıl ortasına, Doğu Sigillata B-1 grubunun üretiminin yoğun olduğu sürece tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Kase T. 2. b (Lev. 40 Kat. No. 383): Dışa açılan ağız, yuvarlak bitimli dudak ve kaideye doğru daralan yuvarlak gövde profilli kase formudur. İçte dudağın bitiminde derin bir yiv bulunur. Kaidesi korunmayan tek kasenin gövdesi “a” grubu örneğine kıyasla geniştir.

Patara örneği, dışa açılan ağız ve yuvarlak hatlı gövde profiliyle Hayes Form 23’e, geniş gövde yapısıyla Hayes Form 24’e benzer⁶²³.

Ephesos Devlet Agorası Kuyu kazısında ele geçen ve Ptr. DSB-1. Kase T. 2.b formuyla benzerlik gösteren iki kase örneği ise Meriç tarafından, Hayes Form 24 grubu içerisinde

⁶¹⁹ Hayes 1985, 57-58 Lev. XII 18.

⁶²⁰ Mitsopoulos-Leon 1991, 113-114 Lev. 140-142 H 86-94. Özellikle dışa taşkın ve aşağıya sarkık dudak profilli, S formu gövde ve dışa açılan halka kaide Patara örnekleriyle benzerdir.

⁶²¹ Zahn 1904, 436 Res. 551, 147. 149.

⁶²² Erol 2004, 67 Lev. 87, 410. Usta damgası taşıyan kasenin ağız kısmı, Patara örneğinde olduğu gibi korunmamıştır.

⁶²³ Hayes 1985, 58 Lev. XII 19. Hayes, Korinth örneğine dayanarak oluşturduğu bu grubun Priene, Antiokheia ve Olbia’da bulunduğunu belirtir. Kaide kısmı ele geçmeyen Patara kasesi, ancak gövde yapısına göre bu grupla karşılaştırılmıştır.

değerlendirilir⁶²⁴. Berenice’de ele geçen örnek ise, Hayes Form 23-24 grubuyla ilişkilendirilmiştir.

Sonuç olarak Hayes’in tipolojisindeki iki ayrı grup özelliklerini taşıyan Patara örneği, İ.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Kase T. 3: Dik ağızlı, yuvarlak dudaklı, yarım küre formulu veya dışbükey gövdeli, alçak halka kaideli derin kase formudur. Gövde ve dudak profiline göre iki alt gruba ayrılmıştır.

Ptr. DSB-1. Kase T. 3. a (Lev. 40 Kat. No. 384-386): Dik ağız, yuvarlak bitimli dik dudak, kaideye doğru daralan dışbükey gövdeli kase formudur. Grup içerisinde, yalnızca ağız ve gövde kısmı sağlam olarak ele geçen 3 örnek yer alır.

Gövde profili Hayes DSB Form 24 grubunu hatırlatmasına karşın, ağız ve dudak profili DSB Form 29’a benzer⁶²⁵. Ephesos’taki kuyu buluntuları arasında yer alan K 222 numaralı kase genel form özellikleriyle Patara örneklerini hatırlatır⁶²⁶.

Tralleis DSB grubu örnekleri içerisinde ise az sayıda ele geçen benzer ağız ve dudak profili gösteren örneklerin korunma durumu, form karşılaştırması için yeterli değildir⁶²⁷. Erol, K. 3 olarak gruplandığı bu seramikleri Hayes Form 37’deki düz tabanlı kaselerle karşılaştırmıştır.

Patara örnekleri genel profil özellikleriyle Hayes Form 29 grubundaki yarım küre formulu kaselerin farklı bir versiyonu olarak yorumlanmalı ve bu nedenle İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmelidir.

Ptr. DSB-1. Kase T. 3. b (Lev. 40 Kat. No. 387-389): Dik ya da hafif dışa açılan ağız, yuvarlak ya da sivri uçla sonlanan dudak, kaideye doğru daralan yarım küre formulu gövde, hafif dışa açılan alçak halka kaideli derin kase formudur. Ptr. DSB-1. Kase T. 3. a grubuna kıyasla ince uzun yapı dikkati çeker. Patara 387 katalog numaralı kasenin gövde profilinden alçak halka kaideyle sonlandığı anlaşılmasına karşın, diğer iki örnek için kesin bir şey söylemek zordur⁶²⁸. Grup içerisinde, yalnızca ağız ve gövde kısmı sağlam olarak ele geçen 3 örnek yer alır.

⁶²⁴ Meriç 2002, 51 Lev. 23 K 221-222. K 221 numaralı kase, gövdenin yanı sıra hafif dışa açılan ağız ve yuvarlak bitimli dudak profiliyle Patara örneğine oldukça yakındır.

⁶²⁵ Hayes 1985, 59 Lev. XII 26-27.

⁶²⁶ Meriç 2002, 51 Lev. 23 K 222.

⁶²⁷ Erol 2004, 85 Lev. 129, 579.

⁶²⁸ Özellikle Hayes Form 37 grubundaki düz tabanlı kasenin gövde profili, kaidesi korunmayan örnekler için ayırım yapmayı güçleştirir.

Doğu Sigillata B grubunda sevilerek kullanılan bu formun DSA grubu örnekleri Samaria, Hama, Tel Anafa ve Apemea'dan bilinir⁶²⁹. Yarımküre formlu kaseler Patara DSA grubu örnekleri içerisinde de yer alır ve İ.Ö. 2. yüzyıl sonu ile Augustus Dönemi arasına tarihlenir⁶³⁰.

Ptr. DSB-1. Kase T. 3. b formu gerek dudak gerekse de gövde profiliyle Hayes Form 29 grubu içerisindeki iki Ephesos örneğiyle benzerlik gösterir⁶³¹. Söz konusu kaselerden biri Bazilika'da bulunmuş ve Mitsopoulos-Leon tarafından Augustus Dönemi başlarına tarihlenmiştir⁶³².

Ephesos Devlet Agorası Kuyu buluntuları arasındaki benzer form örneklerinde iki farklı dudak profili görülür. Yuvarlak bitimli ve dışında ince rulet bandı bulunan dudak profili daha yaygındır⁶³³. Dışa açılan kaide profilinin kullanıldığı bu kaselerde ayrıntıda çok çeşitli profil özellikleri görülür.

Tetraganos Agorası Güney Kapısı'nda da kuyu malzemesiyle benzerlik gösteren dört kase Hayes Form 29 grubu içerisinde değerlendirilmiştir⁶³⁴. Bazilika'da ele geçen kendi içinde form çeşitliliği gösteren kaseler ise, Tiberius Dönemi'ne tarihlenmiştir⁶³⁵.

Tralleis buluntu grubu içerisindeki Hayes Form 29'la ilişkilendirilmesi gereken sade dudak profiline sahip kaseler ise, Erol tarafından daha öncede belirtildiği gibi Hayes Form 37 grubuna dahil edilmiştir⁶³⁶. Kaselerde sadece ağız ve gövde kısmının korunması tipolojik sınıflandırmada çelişkiye neden olmuştur. Patara kaselerindeki gibi sade dudak profili gösteren küresel gövdeli parçaların Hayes Form 29 grubuyla bağlantılı olarak, ayrı bir kümede değerlendirilmesi gerekir⁶³⁷.

Benzer kase formunun görüldüğü diğer merkezler Knossos⁶³⁸, Assos⁶³⁹, Aizanoi⁶⁴⁰, Magnesia⁶⁴¹, Metropolis⁶⁴² ve Labraunda'dır⁶⁴³. Doğu Sigillata B grubunun yaygın formları arasında yer alan Ptr. DSB-1. Kase T. 3. b grubu İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

⁶²⁹ Crowfoot 1957, 311 Form 16; Johansen 1971, 113-114 Res. 45, 16.1-9c; Slane 1997, 309-310; Vanderhoeven 1989, 33 Kat. No. 450-487.

⁶³⁰ Ptr. DSA. Kase T. 1 Kat. No. 162-182.

⁶³¹ Hayes 1985, 59 Lev. XII 26-27.

⁶³² Mitsopoulos-Leon 1972-1975, 508. Ayrıca Mitsopoulos-Leon Bazilika'daki DSB örneklerinin başlangıcının DSA grubu erken formlarındaki benzerlik nedeniyle İ.Ö. 1. yüzyılın ortası olması gerektiğini belirtmiştir.

⁶³³ Meriç 2002, 51-52 Lev. 29 K 223-231. Tek kaseyle örneklenen diğer dudak profili ise Patara örneklerinde olduğu gibi sivri uçla sonlanır.

⁶³⁴ Gassner 1997, 131 Lev. 42, 500-503. İ.S. 1.yüzyıla tarihlenen bu örneklerden 503 numaralı kase sade konturuyla Ptr. DSB-1. Kase T. 2. b' yi hatırlatır.

⁶³⁵ Mitsopoulos-Leon 1991, 111 Lev. 130 H 55-56.

⁶³⁶ Erol 2004, 51-52 Lev. 35-41, 180-206.

⁶³⁷ Erol 2004, 159 Lev. 43, 211-214.

⁶³⁸ Sackett 1992, 157 Lev. 143, 19.

Ptr. DSB-1. Kase T. 2-3 Kaide (Lev. 40-41 Kat. No. 390-397): Yuvarlak gövdeli, dış konturu kendi içinde değişkenlik gösteren alçak halka kaide örnekleridir. Dışa açılan kaidenin zemine oturduğu kısım düz olabildiği gibi yivlerle de hareketlendirilmiştir. Kaide grubu içerisinde profil çeşitliliği gösteren 8 kaide örneği yer alır. Ptr. 391 ve Ptr. 394 numaralı örneklerde merkez noktada kalınlaşan taban, Ptr. 395-396 numaralı örneklerde eğiktir. Grup içerisindeki 7 kaidenin dördünde harf, birinde *planta pedis*⁶⁴⁴ damgası bulunur.

Kaidelerde dışa açılma, kısa dış kontur, düz ya da eğik taban, içbükey yiv ortak özelliklerdir. Benzer yapı Hayes DSB Form 23, 24 ve 29 numaralı kaselerin kaidelerinde de görülür. Yukarıda kapsamlı olarak incelenen bu formlar Patara tipolojisinde Ptr. DSB-1. Kase T. 2-3 formları başlığında değerlendirilmiştir. Özellikle Patara 395 katalog numaralı kaide sade kontur çizgisiyle Form 29 grubuna dahil edilen Ephesos örneklerine benzer⁶⁴⁵. Ayrıca Devlet Agorası Kuyu kazısında ele geçen ve Hayes Form 24 ve 29 grubunda değerlendirilen kaselerin kaideleriyle Patara örnekleri benzerdir⁶⁴⁶. Bazilika'da bulunan ve Tiberius Dönemi'ne tarihlenen kaide örneği ise, Ptr. 392 katalog numaralı kaideyi hatırlatır⁶⁴⁷.

Yarım küre formlu kaselere ait olduğu düşünülen Patara kaide örnekleri İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenebilir. Ayrıca damgalar bölümünde kapsamlı olarak incelenen EP/MHC ve *planta pedis* baskıları da bu görüşü destekler.

Ptr. DSB-1. Kase T. 4 (Lev. 41 Kat. No. 398): Dik ağız, yuvarlak sonlanan dikey dudak, yivlerle kademelendirilmiş yatay dirsek profili ve kaideye doğru daralan eğik gövde yapısı gösteren kase formudur. Grup içerisinde kaidesi ele geçmeyen 1 örnek yer alır.

Ptr. DSB-1. Kase T. 4 grubu ağız ve gövde profili bakımından Hayes DSB Form 27 içerisindeki Olbia örneği ile birlikte değerlendirilmelidir⁶⁴⁸. Ephesos ve Tralleis DSB grubu

⁶³⁹ Zelle 1997, 42-43 Res. 7, 38-40. Assos örneklerini Zelle İ.S. 1.yüzyıl'ın birinci yarısına tarihlemiştir.

⁶⁴⁰ Ateş 2001, 329-330 Res. 3, 18-19.

⁶⁴¹ Vapur 2001, 14-15 Çiz.1,2.

⁶⁴² Güngör 2005, 45-46 Lev. 21, 103-106.

⁶⁴³ Hellström 1965, 32-33 Lev. 35, 229.

⁶⁴⁴ *Planta*: Alt, taban; *Pedis*: Ayak; *Planta pedis*: Ayak tabanı anlamındadır. bkz.: Oxford Latin Dictionary, P.G. W. Glare (Ed.) (1988) 1387.

⁶⁴⁵ Meriç 2002, 51-51 Lev. 23 K 227.

⁶⁴⁶ Meriç 2002, 51-52 Lev. 23 K 222 K 230.

⁶⁴⁷ Mitsopoulos-Leon 1991, 112 Lev. 134 H 64.

⁶⁴⁸ Hayes 1985, 58 Lev. XII 23. Olbia örneği DSB grubu formları içerisinde Ptr. DSB-1. Kase T.4' e en yakın olanıdır. Dudak profili ele geçmeyen kasenin uzun, dikey dudak tamamlaması sonucu bir benzerlik kurulmuştur.

seramikleri içerisinde karşılaştırma örneği bulunmayan bu form Symrna'da⁶⁴⁹ hem DSB-1 hem de DSB-2 grubunda görülür. Hayes bu kaseleri DSA Form 48-49 ile ilişkilendirir.

Ptr. DSB-1. Kase T. 4'ün dudak ve dirsek profili aynı zamanda Çandarlı sigillatalarının aşağıya sarkık dudaklı kase formunu da hatırlatır. Çandarlı Sigillatalarında yaygın olan bu formda yuvarlak ve konik olmak üzere iki farklı gövde profili uygulanmıştır⁶⁵⁰. Patara kasesi Çandarlı Sigillatasının konik gövdeli kaseleriyle benzerlik göstermektedir. Ayrıca dikey dudaklı, dirsek profilli konik gövdeli kase formu Doğu Sigillata gruplarının tamamında kullanılmıştır. Ptr. DSB-1. Kase T. 4 grubu ise, genel form özellikleriyle DSA⁶⁵¹ ve DSB⁶⁵² gruplarının konik gövdeli kaseleri hatırlatmasına karşın, düz ve uzun dudak profiliyle Çandarlı örneklerine daha yakındır.

Sonuç olarak Çandarlı Sigillata tipolojisindeki kase formuyla ortak profil özellikleri gösteren Ptr. DSB-1. Kase T. 4 formu, Hayes'in çalışmasındaki konik gövdeli kaselerle bağlantılı olarak İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Kase T. 5 (Lev. 41 Kat. No. 399-401): Dışa taşkın dudaklı, kaideye doğru daralan dışbükey gövdeli kase formudur. Grup içerisindeki üç örneğin ayrıntıda dudak profilleri değişkendir. Grup içerisinde sadece ağız ve gövdesinin bir kısmı sağlam olarak ele geçen 3 örnek bulunur. Ptr. 401 katalog numaralı kase uzun dudak profili ve dışa açılan gövde yapısıyla diğerlerinden farklıdır.

Patara kaseleri ağız ve gövde profili bakımından Hayes DSB Form 28 grubuyla benzerdir⁶⁵³. Bu grupta dışa açılan ağız, dudağın hemen altında içbükey bir profil ve dışbükey formlu gövde yapısı görülür. Ephesos ve Tralleis gibi DSB grubunun önemli merkezlerinde karşılaştırma örneği bulunmayan bu form, Hayes'in tipolojisindeki Atina Agorası örneğine dayanarak İ.S. 1.yüzyılın birinci yarısına tarihlenebilir. Ayrıca Ptr. 399 numaralı kasesinin omuzu üzerindeki kaliteli rulet bezemesi de bu görüşü desteklemektedir.

Ptr. DSB-1. Kase T. 4-5 Kaide (Lev. 42 Kat. No. 402-404): Yuvarlak gövdeli, dış konturu kademeli, dışa açılan kaide formudur. Kaidenin zemine oturduğu kısım düz ya da iki kademeli yivlerle hareketlendirilmiştir. İçbükey profilli kaide çizgisi daralarak, altta tabanla

⁶⁴⁹ Erol 2007, 78 Çiz. 21; 81 Çiz. 43.

⁶⁵⁰ Hayes 1985, 76 Lev. XVII 4.

⁶⁵¹ Crowfoot 1957, 338-339 Res. 81, 5-27.

⁶⁵² Hayes 1985, 59 Lev. XIII 1-3.

⁶⁵³ Hayes 1985, 58 Lev. XII 24.

birleşir. Grup içerisindeki üç örnekten birinin tabanında kare çerçeve içerisinde ΠΟΣΕΙ/ΔΩΝΙ/ΟΥ baskısı bulunur.

Patara kaideleri genel form özellikleriyle Hayes DSB Form 26 ve 27 grubundaki kaseleri hatırlatır⁶⁵⁴. Özellikle gövdeyle kaidenin birleşim yerinin dar tutulması ve içbükey formu kaide çizgisinin tabanla dar bir açı yaparak birleşmesi önemlidir. Yukarıda ağız ve gövde profiline göre değerlendirilen bu formlar Ptr. DSB-1. Kase T. 4-5'e karşılık gelir. Bununla bağlantılı olarak her iki kaide örneği de İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısından olmalıdır.

Ptr. DSB-1. Kase T. 6 (Lev. 42 Kat. No. 405-409): Dik ya da içe kapanan ağızlı, kendi içinde profil çeşitliliği gösteren kısa dudaklı, yatay dirsek profilli, konik gövdeli kase formudur. Dudakla dirsek arasında kalan alanda spiral motifi ya da çizgisel rulet bezemesi uygulanmıştır. Grup içerisinde kaidesi korunmayan 5 örnek yer alır.

Batı ve Doğu Sigillata tipolojisinde yaygın olarak kullanılan konik gövdeli kaselerin DSA örnekleri Samaria Form 21-24 olarak gruplanmış ve İ.Ö. 30 yılından İ.S. 1.yüzyıla kadar olan süre içerisinde tarihlenmiştir⁶⁵⁵. Aynı formun DSB grubu örnekleri Hayes Form 30-31 olarak sınıflandırılır. Ptr. DSB-1. Kase T. 6 ile benzerlik gösteren kaseler Hayes DSB Form 30 grubu içerisinde⁶⁵⁶. Ephesos Devlet Agorası Kuyu⁶⁵⁷ kazısında ve Bazilika'da⁶⁵⁸ da benzer kase örnekleri ele geçmiş ve Tiberius Dönemi'ne tarihlenmiştir. Knossos'da ise, aynı formun hem Tiberius hem de Claudius Dönemi örnekleri bilinmektedir⁶⁵⁹.

Tralleis'te ele geçen konik gövdeli kaseler ise iki ayrı başlıkta toplanmıştır⁶⁶⁰. Ephesos örneklerinde olduğu gibi kendi içinde profil zenginliği gösteren kaseler genel olarak İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir. Tralleis Form K.6 grubunda bulunan örnekler Ptr. DSB-1. Kase T. 6 kaseleriyle gerek form gerekse dudak ve dirsek üzerindeki rulet bezemeleriyle benzerdir.

⁶⁵⁴ Hayes 1985, 58 Lev. XII 23. 25.

⁶⁵⁵ Crowfoot 1957, 311-312 Res. 81 Form 21-24.

⁶⁵⁶ Hayes 1985, 58 Lev. XII 28. Tek örnekten oluşan bu grupta yivle vurgulanan kısa dudak, dirsek profilinin bitiminden itibaren kaideye doğru daralan gövde yapısı ana özelliktir. Patara kaselerinin genel form özellikleri Hayes Form 30 grubunu oluşturan Korinth örneğiyle benzemesine karşın, sivri uçla sonlanan dirsek profili farklıdır.

⁶⁵⁷ Meriç 2002, 52 Lev. 23 K 232-233. Her iki kasenin dirsek profili yuvarlak bitimli olmasına rağmen, genel profil özellikleriyle Hayes Form 30 grubu içerisinde değerlendirilmiştir.

⁶⁵⁸ Mitsopoulos-Leon 1991, 117 Lev. 152 H 145. Konik gövdeli kase kaidelerinin çoğunlukta olduğu Bazilika örneklerinde farklı profilleri aynı grup içerisinde görmek mümkündür. H 145 numaralı Ephesos örneği dudak ve dirsek profilindeki küçük farklılığa karşın, aplike spiral motifi nedeniyle Ptr. DSB-1. Kase T. 5'le benzerdir.

⁶⁵⁹ Sackett 1992, 156-157 Lev. 138, 22; 143,17.

⁶⁶⁰ Erol 2004, 56-57.

Ephesos ve Tralleis örnekleri dışında konik gövdeli kaseler Aizanoi⁶⁶¹, Berenice⁶⁶² ve Alexandria'da⁶⁶³ da görülür. Aynı formun DSB-2 örneklerinde ise, cidar kalınlığının artması ve profillerin özensiz yapılması sonucu kalitenin azaldığı görülür⁶⁶⁴.

DSB seramiklerinin her iki alt grubunun⁶⁶⁵ konik gövdeli kaselerinde görülen spiral motifi, aynı formun İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenen Batı Sigillata örneklerinde de kullanılmıştır⁶⁶⁶.

Sonuç olarak DSB seramiklerinin üretim sürecinde kullanım gören bu form diğer merkezlerdeki karşılaştırma örneklerine dayanarak, İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Kase T. 7 (Lev. 42 Kat. No. 410-411): Dik ağız, yuvarlak sonlanan dikey dudak, köşeli dirsek profili, kaideye doğru daralan konik gövdeli kase formudur. Grup içerisinde kaide profili ele geçmeyen 2 örnek yer alır.

Patara kaseleri dudak ve gövdeyle dirseğin birleşim profili açısından Hayes DSB Form 31 grubu içerisine girer⁶⁶⁷. Hayes, İ.S. 1. yüzyılın ikinci çeyreğine tariheddiği bu formun Priene, Atina Agorası, Knossos ve Olbia'da görüldüğünü belirtir⁶⁶⁸.

Ephesos Devlet Agorası Kuyu kazısında ele geçen benzer kase örnekleri de dudak ve dirsek profili nedeniyle Hayes DSB Form 31 grubuyla bağlantılı görülmüştür⁶⁶⁹. Meriç tarafından bu kaseler için önerilen İ.S. 1. yüzyılın birinci çeyreği görüşü, Tiberius Dönemi'ne verilen Bazilika⁶⁷⁰ örnekleriyle de desteklenmektedir.

Sonuç olarak Patara DSB-1. Kase T. 7 kaseleri gerek karşılaştırma örnekleri gerekse Ptr. DSB-1. Kase T. 6 grubuyla form benzerliği nedeniyle, İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Kase T. 8 (Lev. 43 Kat. No. 412-413): Dışa taşkın veya aşağıya sarkık, kısa dudak, dirsekle birleşim yeri içbükey profilli konik kase formudur. Grup içerisindeki iki

⁶⁶¹ Ateş 2001, 332 Res. 2, 20.

⁶⁶² Kenrick 1985, 249 Res. 45 B 350.

⁶⁶³ Elaigne 2000, 25 Res. 4,8-9.

⁶⁶⁴ Hayes 1985, 66-67 Lev. XV 1.

⁶⁶⁵ Hayes 1985, 66 Lev. XIV 19. Konik gövdeli kaselerin DSB-2 grubu örneklerinde de applike spiral motifi görülür.

⁶⁶⁶ Kenrick 1985, 147-148 Res. 27 B 210.1-2.

⁶⁶⁷ Hayes 1985, 59 Lev. XIII 1. Bu grup içerisindeki örneklerin dudak ve dirsek profilinde yapılan küçük değişikliklerle konik gövdeli kaselerin farklı bir tipi oluşmuştur. Özellikle gövdenin dirsek profiliyle içbükey konturla birleşmesi kase hacminin azalmasına neden olur.

⁶⁶⁸ Hayes 1985, 59.

⁶⁶⁹ Meriç 2002, 52 Lev. 23 K 234-235.

⁶⁷⁰ Mitsopoulos-Leon 1991, 117 Lev.152 H 145a.

örnekten birinin dudağında rulet bezemesi bulunur. Grup içerisinde sadece ağız kısmı korunan 2 örnek yer alır.

Ptr. DSB-1. T. 23 kaseleri gerek dudak gerekse dirsek profiliyle Hayes Form 32 grubuyla ilişkilidir⁶⁷¹. Korinth'de ele geçen kasenin dudak profili ve bezemesi Ptr. 413 numaralı kaseyle aynı kalıp ürünü olarak tanımlanacak derecede benzerdir. Hayes Agora, Ephesos ve Priene'de de bu formun bulunduğunu belirtir. Ayrıca DSB-2 Form 70 grubunu da bu kaselerin devam formu olarak nitelendirir.

Ephesos'ta Kuyu⁶⁷² ve Bazilika⁶⁷³ buluntuları içerisinde Ptr. DSB-1. T. 23 grubuyla benzer form özellikleri gösteren kaseler bulunur. Knossos⁶⁷⁴ ve Assos'da⁶⁷⁵ da karşılaştırma örnekleri görülür.

Konik gövdeli kaselerin son grubunu oluşturan bu form, yukarıda belirtilen karşılaştırma örnekleri doğrultusunda İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Kase T. 6-8 Kaide (Lev. 43-44 Kat. No. 414-422): Konik gövdeli, dışa açılan, yuvarlak profilli alçak halka kaide örnekleridir. Grup içerisindeki dokuz örnekten altısında kaide tabanının bitiminde içbükey bir yiv bulunur. Merkez noktada cidar kalınlığı artan kase tabanının her iki yüzünde de konturu hareketlendiren yivler yer alır. Ayrıca içte taban üzerinde çoğunluğu kare çerçeve içerisinde, iki satırdan oluşan $\Delta\Omega/PON$, XA/PIC , $EPMA$, $POV[.]/\Phi O[.]$ ve $KE[P]/\Delta OC$ baskıları bulunur. Söz konusu baskılar ayrıntılı olarak ilgili bölümde değerlendirilecektir⁶⁷⁶.

Dudak ve gövde profili bilinmediği için kesin gruplaması yapılamayan kaide örneklerinin hepsi bir grupta değerlendirilmiştir. Yuvarlak dış kontur ve kase tabanının eğimli yapısı Hayes Form 30-32 grubu konik gövdeli kaselerin kaidelerinden bilinmektedir⁶⁷⁷.

Ephesos Bazilikası'nda kendi içinde profil çeşitliliği gösteren konik gövdeli kase kaideleri diğer formlara kıyasla daha fazla sayıda ele geçmiştir. Büyük bir kısmının tabanında harf baskısı bulunan örneklerde genellikle yuvarlak kesitli değişken dış kontur, hafif dışa açılan alçak halka kaide profili uygulanmıştır. Patara örneklerine kıyasla daha keskin ve

⁶⁷¹ Hayes 1985, 59-60 Lev. XIII 3.

⁶⁷² Meriç 2002, 52 Lev. 23 K 236-237. İki kaseden oluşan örneklerin dış taşkın dudak profilinin kesiti, Hayes Form 30 grubuyla ilişkilendirilen K 232 ve K 233 numaralı örnekleri hatırlatır

⁶⁷³ Mitsopoulos-Leon 1991, 117 Lev.153 H 148-149. Bazilika DSB grubu seramikleri içerisindeki benzer kaselerin dudak profilleri Patara örneklerine daha yakındır.

⁶⁷⁴ Sackett 1992, 157 Lev. 152, 38.

⁶⁷⁵ Zelle 1997, 43-44 Res. 7, 43-44. Assos'da bu grup içerisinde dudak profili farklı iki kase örneği yer almaktadır.

⁶⁷⁶ Bkz.: 6. 2. 1. 4 Baskılar.

⁶⁷⁷ Hayes 1985, 59-60 Lev. XIII 2.

köşeli kaidelerin tercih edildiği görülür. Ayrıca merkeze doğru eğimli ya da cidar kalınlığı artan kase tabanı da ortak özelliştir.

Sonuç olarak bu grupta incelen Patara kaideleri konik gövdeli kaselerle bağlantılı olarak, İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Kase T. 9 (Lev. 44 Kat. No. 423): Dışa taşkın, düz dudaklı, gövdeyle bütünlük gösteren alçak halka kaideli kase formudur. Grup içerisinde 1 örnek yer alır. Düz sonlanan dudak içbükey profille S biçimli gövdeyle birleşir. Kase tabanı zeminden yükseltilmiştir. Benzer kaide profili DSB grubunun diğer kase ve tabak formlarında da uygulanmıştır⁶⁷⁸.

Ptr. DSB-1. Kase T. 9 grubu dudak ve gövde profili bakımından Hayes Form 35'e benzer⁶⁷⁹. Hayes tarafından İ.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlenen grup içerisindeki tek kase örneği Ephesos'ta bulunmuştur. Ephesos Devlet Agorası Kuyu kazısında aynı form grubundan bir başka kase örneği Meriç tarafından İ.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlenmiştir⁶⁸⁰. Ayrıca yine Ephesos kentinde Bazilika buluntuları içerisindeki H 191-192 numaralı kaselerin dudak ve kaide profili Ptr. DSB-1. Kase T. 9 grubunu anımsatır⁶⁸¹.

Tralleis Seramik Bothros'unda⁶⁸² benzer kase bulunmamasına karşın, Knossos⁶⁸³ ve Alexandria'da⁶⁸⁴ ele geçen örnekler formun yayılım alanını göstermesi açısından önemlidir.

Ephesos dışında karşılaştırma örneği açısından sınırlı olan bu kase formu benzer kaide profilinin uygulandığı diğer tabak ve kase formlarından yararlanılarak, İ.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlenir.

Ptr. DSB-1. Kase T. 10 (Lev. 44 Kat. No. 424): Dışa taşkın düz dudak, kaideye doğru daralan konik gövde ve alçak halka kaide profili görülür. Grup içerisindeki tek örnekte merkeze doğru hafif eğimli taban, zeminden yükseltilerek kaide biçimini almıştır.

Patara örneği dudak ve kaide profili bakımından Hayes Form 35 grubunu hatırlatmasına karşın, derin gövde yapısı formun genelinin farklılaşmasına neden olmuştur.

⁶⁷⁸ Hayes 1985, 58-59 Lev. XII 10; Lev. XIII 4-5.

⁶⁷⁹ Hayes 1985, 60 Lev. XIII 5.

⁶⁸⁰ Meriç 2002, 52 Lev. 24 K 238. Bu kaseinin tabanında Hayes Form 35 grubu içerisinde değerlendirilen Ephesos örneğindeki damganın aynısı görülür.

⁶⁸¹ Mitsopoulos-Leon 1991, 120 Lev. 161 H 191-192. Dışa taşkın dudak profili Bazilika örneklerinde aşağıya sarkmıştır.

⁶⁸² Erol 2004, 58-59 Lev. 63, 294-296. Patara kasesiyle benzer kaide örneklerinde ise ağız ve gövde tamamlanmasına yönelik yeterli ip ucu olmaması nedeniyle Ptr. DSB-1. Kase T. 9 formuyla bağlantı kurulmamıştır.

⁶⁸³ Sackett 1992, 157 Lev. 153, 41.

⁶⁸⁴ Elaigne 2000, 29 Res. 5, 4.

Ortak dudak ve taban profiline rağmen yalnızca gövdenin yükselmesine bağlı olarak ortaya çıkan profil farklılığı usta yorumuyla açıklanır. Diğer DSB merkezlerinde de karşılaştırma örneği bulunamayan ve Hayes Form 35'in alt grubu içerisinde değerlendirilmesi gereken T. 10 formu İ.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlenebilir.

Ptr. DSB-1. Kase T. 11 (Lev. 44 Kat. No. 425): Yuvarlak sonlanan yatay dirsek profilli, S biçimli gövde yapısı gösteren kase formudur. Grup içerisinde ağız ve kaide kısmı kırık 1 örnek yer alır.

Grup içerisindeki tek örneğin ağız ve kaidesi korunmamıştır. Dirsek profili ve S formu gövde yapısı nedeniyle Hayes Form 38 grubundaki krater örneğini hatırlatır⁶⁸⁵. Hayes, bu formun aynı zamanda Atina Agorası ve Ephesos'ta da bulunduğunu belirtir.

Ephesos Kuyu buluntuları arasındaki yarım küre formu iki kase de Hayes Form 38 grubu içerisinde değerlendirilir⁶⁸⁶. Ephesos'ta iki ayrı çalışma alanında örneklenen Ptr. DSB-1. Kase T. 11 grubunun Tralleis'te bulunmaması formun Ephesos atölyeleriyle ilişkilendirilmesi açısından önemlidir.

Hayes Form 38 grubundaki Korinth kasesi gövde ve dirsek profili açısından Ptr. DSB-1. Kase T. 11 grubuna en yakın karşılaştırma örneği olup, formun İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmesinde etkilidir.

6. 2. 1. 3. DSB-1'in Tekil Örnekleri

Bugüne kadar yayınlanmış DSB-1 seramikleri içerisinde karşılaştırma örneği bulunmayan özgün formlar bu başlık altında değerlendirilmiştir. Ağız çapı ve derin gövde yapısıyla kase olarak adlandırılan iki örnek ile küçük bir kapak bu bölüme dahil edilmiştir.

Ptr. DSB-1. Tekil Örnek T. 1 (Lev. 44 Kat. No. 426): Hafif içe kapanan ağız, yuvarlak sonlanan dikey dudak içbükey profille gövdeye yönelir. Grup içerisindeki tek örnekte sadece ağız kısmı ele geçtiği için gövde ve kaide yapısı bilinmemektedir.

⁶⁸⁵ Hayes 1985, 60-61 Lev. XIII 8. Tek kaseden oluşan Form 38 grubundaki Korinth örneğinde konik gövdeli kaselerden bilinen dudak ve dirsek profili görülmesine rağmen, yuvarlak gövde profilli ve heykel altlığı formundaki yüksek kaide yapısı nedeniyle ayrı bir grup içerisinde değerlendirilir.

⁶⁸⁶ Meriç 2002, 52-53 Lev. 24 K 241-242. Kuyu örneklerinin ağız ve dudak profili Hayes Form 5 ve 7 tiplerinden, gövde yapısı ise Hayes Form 24 grubunda uygulanmıştır. Form 38'e kıyasla dışa açılan alçak halka kaide ise küresel ve konik gövdeli kaselerde yoğun olarak kullanılmıştır.

Hayes'in tipolojisinde yer almayan Ptr. DSB-1. Tekil Örnek T. 1 formunun, aynı zamanda Ephesos ve Tralleis'te de karşılaştırma örneği bulunamamıştır. Patara örneğinin mevcut kısmı sağlıklı form tamamlaması için yeterli olmamakla birlikte, S biçimli dudağın içbükey profil aracılığıyla gövdeyle birleşme özelliği, DSD grubu kase formunda görülür⁶⁸⁷. Benzer dudak profili aynı zamanda Kuzey İtalya Sigillataları tipolojisindeki "Ritterling Tip 5" olarak adlandırılan konik gövdeli kase formunda da uygulanmıştır⁶⁸⁸.

Sonuç olarak DSB-1 grubunun hamur-astar özelliklerini gösteren ve kırık olarak ele geçen Patara kasesi için, farklı sigillata gruplarından iki form tamamlama önerisi olarak sunulmaktadır. Grubun tarihlenmesinde ise gerek parçanın DSB-1 grubu hamur ve astar özellikleri göstermesi gerekse de tamamlama önerisi olarak sunulan örneklerin tarihleri dikkate alındığında İS. 1. yüzyıl ortası önerilir.

Ptr. DSB-1. Tekil Örnek T. 2 (Lev. 44 Kat. No. 427): Hafif dışa açılan ağız, yuvarlak sonlanan dudak, dik inen üst gövde ve köşeli dirsek profilli kase formudur. Dışta dirsek üzerinde bezeme amaçlı birbirini karşılayan eğik rulet motifi yer alır. Grup içerisinde ağız ve dudak kısmı sağlam olarak ele geçen 1 örnek bulunur.

Ptr. DSB-1. Tekil Örnek T. 2 formuyla ilgili, özellikle dirsek profili nedeniyle konik kase tanımlaması düşünülmüş, ancak Hayes'in tipolojisindeki DSB grubu içerisinde benzer örnek tespit edilememiştir.

Doğu Sigillata gruplarının tamamında kullanılan konik gövdeli kase formlarının geneline bakıldığında, Hayes DSA Form 45 numaralı kasenin ağız ve dirsek profilinin Patara örneğine benzediği anlaşılır⁶⁸⁹. Hayes bu grubu, biri Ephesos'tan olmak üzere iki kaseyle örnekler. DSB grubunun yoğun olarak ele geçtiği Ephesos'ta, DSA grubuna ait benzer form özellikleri gösteren kasenin bulunması, Patara'daki örneğin Ephesos üretimi DSA taklidi olabileceğini düşündürür.

Benzer dudak profilinin sivri uçla sonlanan keskin hatlı örnekleri İtalya Sigillataları'nda da bilinir⁶⁹⁰. Çandarlı ve Kıbrıs Sigillataları'nda henüz karşılaştırma örneği bulunmayan bu dudak profili, DSB grubuna DSA'nın etkisiyle geçmiş olmalıdır. Augustus

⁶⁸⁷ Hayes 1991, 44 Res. LII A 10. Paphos'da ele geçen kasede benzer dudak kaideye doğru daralan dışbükey gövdeyle birleşir. Alçak halka kaideli kasenin dudakla gövdenin birleşim yerinde dikey halka kulp bulunur. Bu form Hayes tarafından P 33 olarak adlandırılır.

⁶⁸⁸ Saracino 1985, 197-198 Lev. LVIII 9.

⁶⁸⁹ Hayes 1985, 34 Lev. VI 11-12. Özellikle ağzın dışa açılması ve dirseğin gövde konturuyla bütünlük göstermesi ortaktır.

⁶⁹⁰ Saracino 1985, 197-198 Lev. LVII 14.

Dönemi'nden itibaren yoğun olarak kullanılan DSA örneklerinden yola çıkarak, Ptr. DSB-1. Tekil Örnek T. 2 grubu da İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenebilir.

Ptr. DSB-1. Tekil Örnek T. 3 (Lev. 44 Kat. No. 428-429): Dışa taşkın kare kesitli dudak, kısa veya uzun boyun, dışbükey gövdeli krater formlu kasedir. Grup içerisindeki iki örneğin özellikle boyun profili farklıdır.

Patara örneği krater tanımlaması nedeniyle Hayes Form 38⁶⁹¹ olarak adlandırılan dik ağızlı, yuvarlak gövdeli, heykel altlığı biçimli yüksek kaideli kraterle karşılaştırılmıştır. Özellikle ağız ve dudak profili dikkate alındığında her iki örneğin tamamen farklı olduğu görülür.

DSB grubunda yaygın olmayan ve Patara'da iki örneği bulunan krater formu, olasılıkla Kıbrıs Sigillataları'ndan etkilenecek üretilmiştir. Özellikle 429 katalog numaralı örneğin ağız ve boyun profili bu görüşü destekler⁶⁹². DSA grubunda yaygın olmayan krater formunun, Patara DSA⁶⁹³ grubu içerisinde diğer merkezlere kıyasla daha fazla sayıda örneklenmesi oldukça önemlidir.

Kıbrıs dışında İtalya üretimi kabartmalı krater örneklerinde de benzer dudak ve gövde profili uygulanmıştır⁶⁹⁴. Anadolu'da ise, Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri arasında da Batı Sigillataları'nda olduğu gibi pozitif veya negatif tekniğinde yapılmış bezemelerin hakim olduğu krater örnekleri bilinmektedir⁶⁹⁵. İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısından İ.S. 4. yüzyıla kadar devam eden bu form gerek Kıbrıs gerekse Kuzey İtalya örneklerinin özellikle dudak ve boyun profilinin farklı yorumlanmış biçimidir.

Ptr. DSB-1. Tekil Örnek T. 3 grubunda incelenen Patara krater formlu kaseleri tekil örnekler olup, büyük olasılıkla Kıbrıs Sigillata formlarının etkisinde üretilmiştir. Formun tarihlenmesi de bu etkileşime dayanarak İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı olmalıdır.

Ptr. DSB-1 Kapak (Lev. 44 Kat. No. 430): Yuvarlak sonlanan kapağın yivlerle kademelendirilen dış konturu dik yükselen, yuvarlak kesitli tutamakla birleşir. Kapağın içinde de yivler merkez noktaya doğru eğimli olarak devam eder.

⁶⁹¹ Hayes 1985, 60-61 Lev. XIII 8.

⁶⁹² Hayes 1985, 87 Lev. XX 14. Hayes Paphos Form 37B grubudur.

⁶⁹³ Bkz. Ptr. DSA. Krater-Kase T. 21 Kat. No. 302-308.

⁶⁹⁴ Saracino 1985, 219-220 Lev. LXXII 1-3.

⁶⁹⁵ Poblome 1999, 307 Res. 46 Tip 1B260.

DSB-1 seramiklerinin hamur ve astar özelliklerini gösteren kapak grubunun şimdiye dek bilinen tek örneği olması bakımından oldukça önemlidir. Bu özellik aynı zamanda Patara örneğinin tarihlenmesini de güçleştirir.

Kapakla ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında Hellenistik Dönem'in zengin ve gösterişli formları özellikle lekanelerde karşımıza çıkar⁶⁹⁶. Roma Dönemi'nde ise ağırlıklı olarak mutfak kaplarında⁶⁹⁷ da kullanılan kapakların, sigillata⁶⁹⁸ örnekleri ise pyxis veya benzeri krem kapları için yapılmış olmalıdır. Hayes sigillata gruplarının tipolojisini yaptığı çalışmasının sonunda grubu kesin olarak belirlenemeyen iki kapağı ele almıştır. Doğu Sigillata grubunda ise farklı formlarda ve az sayıda ele geçen yerel Pergamon kapakları örnek olarak gösterilebilir⁶⁹⁹.

Hellenistik Dönem'den itibaren diğer formlara kıyasla daha az sayıda ele geçen kapakların Roma örneklerinde de gerek tipoloji gerekse tarihleme açısından düzenli bir form grubu bulunmamaktadır. Özellikle kaliteli astarıyla servis amaçlı kullanılan sigillata grubu içerisinde yer alan Patara kapağının küçük yapılması pyxis veya krem kabı için üretilmiş olduğu görüşünü destekler.

Sonuç olarak kapağın tarihlenmesinde ise DSB-1 grubu hamur ve astar niteliğini taşımasından yola çıkarak Augustus Dönemi ile İ.S. 75 yılları arasındaki zaman dilimi önerilebilir.

6. 2. 1. 4. Baskılar

DSB-1 grubunda yoğun olarak karşımıza çıkan, usta ya da atölyeyi simgeleyen yunanca damgalar Patara DSB-1 örneklerinde de görülür. Kase formlarının tabanında yer alan EP/MHC, EPMA, KE[P]/ΔOC, ΔΩ/PON, XA/PIC, OPH/OY, ONΗΣ, ΠΟΣΕΙ/ΔΩΝΙ/OY, ΑΡΑΠ/Α[...], ΑΓ[Α.]/[.....], ΡΟΥ/ΦΟ[.] ve ΔΑ/ΜΕΙ baskıları diğer kentlerde ele geçen karşılaştırma örnekleri ışığında değerlendirilmiştir(**Tablo. 35**).

⁶⁹⁶ Rotroff 1997, 192 Res. 78, 1254-1272. Yüksek ve derin yapılan kapakların alçak halka kaideyi andıran tutamaçları kulpsuz lekane formu kase olarak kullanılmıştır. Aynı dönem içerisinde küçük ölçüde yapılmış lekane kapakları da bilinmektedir, bkz.: Rotroff 1997, 197 Res. 82, 1307-1308.

⁶⁹⁷ K. R. Crouch-S.A. Shanks "One of the Early Roman Pottery Industries at Staines, Surrey" Britannia 14, 1983 Res. 4, 3.; F. Oswald "The Pottery of a Claudian Well at Margidunum" JRS 13, 1923 Lev. X 6.

⁶⁹⁸ Garbsch 1982, 98 Kat. No. 20. Kuzey Afrika Sigillatalarında ise üzeri aplike motiflerle bezeli pyxis kapakları kullanılmıştır.

⁶⁹⁹ Meyer-Schlichtmann 1988, 180-181 Lev. 28, 410 D 1- 413 D4. Pergamon Sigillatası içerisinde yer alan kapaklardan en erkeni İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenen D 1 örneğidir. D 2-4 numaralı kapaklar ise genel olarak İ.S. 1-2. yüzyıl içerisine tarihlenmiştir.

EP/MHC (Lev. 39, 41 Kat. No. 372, 394): Bu baskı Patara DSB-1 grubu seramikleri içerisinde farklı formda iki kasenin tabanında görülür. İki satırdan oluşan baskı kare çerçeveye sınırlandırılmıştır. Iliffe, farklı kentlerde ele geçen sigillatolar üzerinde tespit ettiği usta damgalarını bir araya toplamış ve bölgesel olarak değerlendirmiştir. Sigillatolarla ilgili erken yayımlar içerisinde yer alan bu çalışmadaki damgaların büyük bir çoğunluğunu DSB grubu örnekleri oluşturur. Iliffe, Augustus Dönemi'ne tarihlediği EP/MHC baskısını Antiokheia, Alexandria, Tarsus, Priene ve Güney Rusya'da ele geçen seramiklerle örnekler⁷⁰⁰. Ayrıca Stobi⁷⁰¹, Tralleis⁷⁰², Symrna⁷⁰³ ve Ephesos'da⁷⁰⁴ de aynı baskıyı taşıyan seramiklerin bulunması, atölye simgesi olarak kullanılan bu mührün geniş bir alana yayıldığını gösterir.

Sonuç olarak EP/MHC baskısı karşılaştırma örnekleri ışığında Augustus Dönemi ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı arasına tarihlenir.

EPMA (Lev. 43 Kat. No. 418): Dikdörtgen çerçeve içerisinde tek satırdan oluşan damga Patara DSB grubunda ele geçen tekil örnektir. Ephesos Devlet Agorası Kuyu⁷⁰⁵ ve Bazilika'da⁷⁰⁶ bulunan DSB-1 grubu seramiklerinde de görülür. Iliffe'nin çalışmasında ve Tralleis buluntuları arasında yer almayan EPMA mührü karşılaştırma örneği açısından Ephesos seramikleriyle sınırlıdır.

İtalya Sigillata örneklerinde HERMAIS(CVS) (NAEVI)⁷⁰⁷ atölyesini simgeleyen bu baskının DSB grubunda kullanılması Batı Sigillatoları'ndaki baskıların yerel atölyelerde taklit edilmesi şeklinde yorumlanabilir. İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenen Ephesos örneklerinden yola çıkarak Patara baskısı da Tiberius Dönemi ağırlıklı olmak üzere İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

KE[P]/ΔOC (Lev. 44 Kat. No. 422): Kare çerçeve içerisinde iki satırdan oluşan altı harfli baskının birinci satırının sonundaki P harfi korunmamıştır. Kazanç anlamına gelen KEP/ΔOC⁷⁰⁸ baskısı bu nedenle ΔΩ/PON ve XA/PIC gibi dilek ve temenni belirten kelime grupları içerisine girer. Iliffe bu baskıyı Alexandria, Antiokheia, Samaria, Olbia ve Ephesos

⁷⁰⁰ Iliffe 1936, 31.

⁷⁰¹ Anderson-Stojanović 1992, 53 Lev. 39, 339.

⁷⁰² Erol 2004, 65 Lev. 83-84, 394-399.

⁷⁰³ Erol 2007, 79 Çiz. 79.

⁷⁰⁴ Meriç 2002, 52-53 Lev. 24 K 242.

⁷⁰⁵ Meriç 2002, 55-56 Lev. 27 K 304.

⁷⁰⁶ Mitsopoulos-Leon 1991, 96 Lev. 138, 150 H 79 H 138.

⁷⁰⁷ Oxé – Comfort 1968, 287, 1096.

⁷⁰⁸ Liddell – Scott 1951, 942 bkz.: (κερδος)

malzemeleriyle örnekler⁷⁰⁹. Ephesos Devlet Agorası'ndaki Bazilika⁷¹⁰, Kuyu⁷¹¹ ve Tetraganos Agorası Güney Kapısı⁷¹² kazılarında ele geçen yeni kaidelerde de aynı baskının bulunması kentte bu atölye ürünlerinin yoğun olduğunu gösterir.

Tralleis'te tek bir kaide üzerinde KEP/ΔOC damgası bulunur⁷¹³. Erol, usta ismi olarak yorumladığı bu baskının Tralleis'de de üretim yapan bir atölyeye ait olduğunu belirtir. Ayrıca Labraunda DSB grubu örnekleri içerisinde aynı baskıyı taşıyan kase hamur dokusu ve rengiyle Alexandria örnekleriyle bağlantılı görülmüştür⁷¹⁴. Bu baskının diğer DSB-1 grubu baskılarından farkı XA/PIC gibi DSA grubu seramiklerinde de kullanılmış olmasıdır⁷¹⁵.

ΔΩ/PON (Lev. 43 Kat. No. 414, 417, 419): Kare çerçeve içerisinde iki satırdan oluşan baskıdır. Doğu Sigillata B grubunun yaygın baskılarından olup, armağan anlamına gelir⁷¹⁶. Atina, Samos, Priene, Olbia ve Alexandria'da farklı karakterde yazılmış çok sayıda damga bulunur⁷¹⁷. Ayrıca Ephesos Agorasındaki Bazilika⁷¹⁸, Kuyu⁷¹⁹ ve Tetraganos Agorası Güney Kapısı'nda⁷²⁰; Tralleis⁷²¹, Laodikeia⁷²², Symrna⁷²³, Korinth⁷²⁴, Knossos⁷²⁵, Samos⁷²⁶, Aizanoi⁷²⁷ ve Pergamon'da⁷²⁸ da benzer damgalar ele geçmiş ve İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmiştir.

XA/PIC (Lev. 43 Kat. No. 415): Kareye yakın çerçeve içerisinde iki satırdan oluşan damga Patara'da bir kaideyle örneklenir. Zarif, hoş anlamına gelen ve bu nedenle iyi niyet temenni

⁷⁰⁹ Iliffe 1936, 37-38.

⁷¹⁰ Mitsopoulos-Leon 1991, 96 Lev. 137, 138, H 71 H 76 H 218.

⁷¹¹ Meriç 2002, 55-56 Lev. 27 K 308.

⁷¹² Gassner 1997, 128. Gassner, ΚΕΡΔΟΣ baskısını İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısından, Hadrian Dönemi'ne kadar tarihlenmesine rağmen, Tetraganos Agorası'nda Geç Augustus Dönemi konteksi içerisinde de aynı damganın yer alması İ.S. 1. yüzyıl başında baskının kullanıldığını gösterir.

⁷¹³ Erol 2004, 65.

⁷¹⁴ Hellström 1965, 34 Lev. 36, 250.

⁷¹⁵ Jones 1950, 245 Res. 175, 428.

⁷¹⁶ Liddel – Scott 1951, 464 bkz.: δωρ-εά

⁷¹⁷ Iliffe 1936, 32.

⁷¹⁸ Mitsopoulos-Leon 1991, 96 H 44 H 49 H 51 H 58 H 59-60 H 64- 65 H 68 H 73 H 102 H 108 H 110-111 H 118-119 H 134 H 155 H 161 H 168 H 170- 171 H 177 H 180 H 199 H 210 H 213.

⁷¹⁹ Meriç 2002, 55 Lev. 27 K 295 K 298.

⁷²⁰ Gassner 1997, 134 Lev. 43, 523-525.

⁷²¹ Erol 2004, 63.

⁷²² C. Şimşek, Laodikeia (Laodikeia ad Lycum), (2007) 359 Res. 162.

⁷²³ Erol 2007, 79 Çiz. 25-26.

⁷²⁴ Hayes 1973, 456.

⁷²⁵ Forster 2001, 143 Res. 4. 3. a.

⁷²⁶ Unterkircher 1983, 202 S 11.

⁷²⁷ Ateş 2001, 328-329 Res. 2, 9; Res. 3, 14.

⁷²⁸ Meyer-Schlichtmann 1988, 184 e.

sözcükleri arasında yer alan damga DSA⁷²⁹ ve Pergamon Sigillata⁷³⁰ örneklerinde de kullanılmıştır⁷³¹. Iliffe, Augustus Dönemi'ne tarihlediği baskının Alexandria, Antiokheia, Tarsus ve Samos'da bulunduğunu belirtir⁷³². Ephesos'ta bu baskı ΔΩ/PON'a kıyasla daha az sayıda ele geçmiştir⁷³³. Bu merkezler dışında Assos⁷³⁴, Tralleis⁷³⁵ ve Pergamon'da⁷³⁶ da görülür.

OPH/OY (Lev. 44 Kat. No. 431): Formu korunmayan bir taban parçasının üzerinde kare çerçeve içerisinde iki satırdan oluşan damgadır. ΩΠΑΙΟΣ⁷³⁷ damgasının genetik hali olarak Olbia, Priene ve Atina Agorası ve Aizanoi'de⁷³⁸ bulunur⁷³⁹. Patara'da tek parçayla örneklenen baskı İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmelidir.

ONHΣ (Lev 42 Kat. No. 407): Dikdörtgen çerçeve içerisinde tek satırdan oluşan damgadır. Usta ve atölyeyi simgeleyen baskının tek karşılaştırma örneği Ephesos Devlet Agorası Bazilika'sında bulunur⁷⁴⁰. Iliffe'nin çalışmasında da örneklenmeyen bu damga, kasenin formuyla da bağlantılı olarak İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

ΠΟΣΕΙ/ΔΩΝΙ/OY (Lev 42 Kat. No. 402): Kare çerçeve içerisinde üç satırdan oluşan damganın genetik biçimde olması nedeniyle usta veya atölyeyi simgelediği düşünülmektedir. Iliffe'nin Augustus Dönemi'ne tarihlediği damganın örnekleri Alexandria, Antiokheia, Priene ve Roma'da bulunmuştur⁷⁴¹. Ayrıca Berenice'de de aynı damganın bulunması Akdeniz ticaretinde etkili bir atölye veya ustaya ait bir damga olduğunu gösterir⁷⁴². Ephesos ve

⁷²⁹ Jones 1950, 241-246 Res. 175, 374-376, 421,424, 437-447.

⁷³⁰ Bounegru – Erdemgil 1998, 272 Res. 2, 10.

⁷³¹ Liddel – Scott 1951, 1978 bkz.: χάρτις

⁷³² Iliffe 1936, 49.

⁷³³ Bazilika'da dört örnek ele geçmiştir, bkz.: Mitsopoulos-Leon 1991, 97 H 47 H 112 H135 H 214.; Kuyu malzemeleri içerisinde bir kaide üzerinde görülür, bkz. Meriç 2002, 55 Lev. 27 K 302.

⁷³⁴ Zelle 1997, 62-63 Res. 14,131.

⁷³⁵ Erol 2004, 69.

⁷³⁶ Meyer-Schlichtmann 1988, 186-187 q.

⁷³⁷ Liddell – Scott 1951, 1244 bkz.: οπαίος

⁷³⁸ Ateş 2001, 329 Res. 3, 17.

⁷³⁹ Iliffe 1936, 50.

⁷⁴⁰ Mitsopoulos-Leon 1991, 115 Lev. 146 H 115.

⁷⁴¹ Iliffe 1936, 43.

⁷⁴² Kenrick 1985, 255 X 142.

Tralleis'te⁷⁴³ henüz tespit edilemeyen damga yukarıda belirtilen diğer karşılaştırma örneklerine dayanarak İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmelidir.

ΑΡΑΠ/Α[...] (Lev. 40 Kat. No. 390): Kare çerçeve içerisinde iki satırdan oluşan damganın okunabilen harflerinden kesin bir usta ve atölye ismi saptamak mümkün değildir. Iliffe'nin yayınında ve DSB grubunun yoğun olarak ele geçtiği merkezlerde karşılaştırma örneği bulunamamıştır. Bu durumda damga yalnızca kase formuna dayanarak İ.S. 1.yüzyılın birinci yarısına tarihlenmelidir.

ΑΓ[Α.]/[.....] (Lev. 40 Kat. No. 391): Kare çerçeve içerisinde olasılıkla iki satırdan oluşan damganın ilk satırından yalnızca iki harfi net olarak okunabilmektedir. Patara örneği ilk iki harfinde yer alan Α ve Γ harflerine göre Ephesos⁷⁴⁴, Olbia⁷⁴⁵ ve Çandarlı⁷⁴⁶, da ele geçen ΑΓΑΘΟ/ ΠΟΔΟC damgalarını hatırlatır. Ayrıca Comfort'un yayınında örneklenen ΑΓΑΘΙΝΟC baskısı da harf benzerliği nedeniyle tamamlama önerisi olarak sunulmuştur⁷⁴⁷.

ΡΟΥ /ΦΟ[.] (Lev. 43 Kat. No. 421): Kare çerçeve içerisinde iki satırdan oluşan toplam altı harflik damganın yalnızca beş harfi korunmasına karşın genetik halinde olması nedeniyle son harf "Υ" olmalıdır. Usta ismi ve atölye simgesi olarak kullanılan damga Tralleis Bothros malzemeleri içerisinde yer almamakla beraber, Ephesos⁷⁴⁸ ve Priene⁷⁴⁹, de karşımıza çıkar. Sonuç olarak atölye tespitini sağlayacak derecede karşılaştırma örneği bulunmamasına karşın, diğer damgalarla ilişkili olarak İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmelidir.

ΔΑ/ΜΕΙ (Lev. 45 Kat. No. 432): Kare çerçeve içerisinde iki satırdan oluşan damga, formu belirlenemeyen taban parçası üzerinde yer alır. Antiokheia'da ele geçen ΔΑΜΑ ve ΔΑΜΙ baskıları dışında karşılaştırma örneği bulunmamıştır⁷⁵⁰.

⁷⁴³ Tralleis'te ele geçen bir parça üzerinde yalnızca ilk iki harfi okunan "PO" baskının ΠΟΣΕΙ/ΔΩΝΙ/ΟC olarak tamamlanabileceği belirtilmiştir, bkz.: Erol 2004, 220.

⁷⁴⁴ Mitsopoulos-Leon 1991, 96.

⁷⁴⁵ Comfort 1938, 38.

⁷⁴⁶ Meyer-Schlichtmann 1988, 187; Çandarlı örneği aynı zamanda Iliffe'nin yayınında da yer alır, bkz.: J. H. Iliffe "Hellenistic and Sigillata Wares in the Near East" JHS 56, 2 (1936) 235.

⁷⁴⁷ Comfort 1938, 38; Mitsopoulos-Leon 1991, 97.

⁷⁴⁸ Comfort 1938, 45.

⁷⁴⁹ Iliffe 1936, 45.

⁷⁵⁰ Comfort 1938, 39.

6. 2. 2. Doğu Sigillata B-2 Grubu

DSB-1 seramiklerine kıyasla hamur ve astar kalitesinde azalma görülen örnekler DSB-2 grubu içerisinde değerlendirilmiştir. Astarın altında seramik yüzeyini kaplayan mika tabakası grubun ayırt edici özelliklerindedir. Ayrıca parlak bir görünüm elde etmek amacıyla kalın sürülen astar yüzeyinde, özellikle profillerin birleşim yerinde ince çatlaklar gözlemlenir.

Hamur ve astar kalitesindeki değişim form yapısında da söz konusudur. Örneğin DSB-1 grubunun ince cidarlı kaplarının yerine; kalın cidarlı, ağız çapı büyük basit nitelikli kaplar üretilmiştir.

6. 2. 2. 1. Tabaklar

Patara DSB-2 grubu içerisinde çoğunluğu geniş ağızlı sığ ya da derin formlu olmak üzere toplam 6 tabak grubu tespit edilmiştir. DSB-1 seramiklerinde olduğu gibi bu grupta da, Hayes'in tipolojik çalışması esas olmak üzere, Ephesos ve Tralleis seramikleri de karşılaştırma örnekleri olarak kullanılmıştır.

Ptr. DSB-2. Tabak T. 1 (Lev. 45 Kat. No. 433-434): İçe dönük ağız, yuvarlak sonlanan dudak, yuvarlak profille kaideye yönelen dışbükey gövde ve dış konturu düz inen alçak halka kaideli tabak formudur. Grup içerisinde biri tam form veren toplam 2 örnek yer alır.

Ptr. DSB-2. Tabak T. 1 grubu, Antiokheia ve Pompei örneklerinin yer aldığı Hayes DSB Form 53 içerisine girer⁷⁵¹. Aynı form DSB-1 örnekleri arasında Hayes DSB Form 14 olarak sınıflandırılmıştır⁷⁵². Hayes'in, Form 51 ile de bağlantı kurduğu bu tabak formu Samos, Tarsus, Korinth ve Atina Agorası'nda da ele geçmiştir⁷⁵³. Ayrıca Knossos'dan da Nero Dönemi'ne tarihlenen karşılaştırma örneği bilinmektedir⁷⁵⁴.

İçe dönük ağızlı sığ tabaklardan oluşan bu formun DSA grubu örnekleri ise, Samaria Form 1 olarak adlandırılır⁷⁵⁵. Crowfoot tarafından İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen sığ tabaklar, Patara DSA grubu içerisinde de görülür⁷⁵⁶. DSB-2 grubu seramiklerinde DSA'ya

⁷⁵¹ Hayes 1985, 62 Lev. XIII 15-16.

⁷⁵² Hayes 1985, 83 Lev. XII 6.

⁷⁵³ Hayes 1985, 62. Hayes'in karşılaştırma örneği olarak verdiği Tarsus tabağı hamur tanımlamasındaki yoğun mika ve kesit görüntüsündeki katmanlı yapı nedeniyle DSB-2 grubu örneği olmalıdır, bkz.: Jones 1950, 253 Res. 147, 197.

⁷⁵⁴ Sackett 1992, 157 Lev. 156, 9.

⁷⁵⁵ Crowfoot 1957, 314 Res. 73. 3-4. Bu grup DSA'nın en yaygın tabak formlarından olup, kendi içinde özellikle ağız ve kaidede farklı profil özellikleri gösterir.

⁷⁵⁶ Örneğin Ptr. DSA. Tabak T. 2. a-b, Kat. No. 40-48.

oranla cidar kalınlığı azalmış, kontur yuvarlaklaşmış ve kaide alçalarak neredeyse çıkıntı biçimini almıştır.

DSB-1⁷⁵⁷ grubu içe dönük ağızlı sığ tabakları Patara da⁷⁵⁸ dahil olmak üzere bir çok merkezde ele geçmesine rağmen, DSB-2 örnekleri Tralleis⁷⁵⁹ dışında yoğunluk göstermez.

Ptr. DSB-2. Tabak T. 1 grubu diğer Doğu Sigillata gruplarında da üretilen ve uzun süre kullanılan servis tabaklarındanır. Örneğin aynı formun Pergamon⁷⁶⁰ ve Çandarlı Sigillatası⁷⁶¹ ile Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramiği⁷⁶² örneklerinde küçük profil değişiklikleri görülür.

Sonuç olarak DSB-1 tipolojisinden bilinen bu form karşılaştırma örnekleri doğrultusunda İ.S. 1. yüzyılın üçüncü çeyreği ağırlıklı olmak üzere ikinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSB-2. Tabak T. 2 (Lev. 45 Kat. No. 435-437) : İçe dönük ağız, dışa taşkın yuvarlak kesitli yatay dudak, kısa dışbükey gövde profilli sığ tabak formudur. İç kısımda düz devam eden dudak köşe yaparak gövdeyle birleşir. Bu grup içerisinde ağız ve gövde kısmı korunan 3 örnek yer alır.

Patara örnekleri genel profil özellikleriyle Hayes DSB Form 55 içerisine girer⁷⁶³. Ephesos Tetraganos Agorası Güney Kapısı'nda ele geçen tabak dışında DSB-2 grubundan karşılaştırma örneği bilinmemektedir⁷⁶⁴.

İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlenen Samaria Form 5⁷⁶⁵ ile özellikle dudak ve kısa gövde profili açısından benzerlik gösteren Patara örnekleri, İ.S. 1. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenir.

⁷⁵⁷Ptr. DSB-2. Tabak T. 1 formuna benzer DSB-1 grubu örnekleri Ephesos Tetraganos Agorası Güney Kapısında bulunmuştur, bkz.: Gassner 1997, 129 Lev. 42, 488; Ephesos Devlet Agorası Bazilikası örnekleri için bkz.: Mitsopoulos-Leon 1991, 99 Lev. 117 H 4. Mitsopoulos-Leon bu formu Bazilika buluntu kontekstiyle ilişkili olarak Tiberius Dönemi'ne tarihler.

⁷⁵⁸ İçe dönük ağızlı sığ tabak formunun DSB-1 grubu örnekleri için, bkz.: Ptr. DSB-1. Tabak T. 9.

⁷⁵⁹ Erol 2004, 71 Lev. 92, 432-434. Üç örnekten Çiz. 433 numaralı tabak, gövde profili ve sivri uçla sonlanan kaide yapısıyla 449 katalog numaralı Patara örneğine benzer.

⁷⁶⁰ Meyer-Schlichtmann 1988, 134-135 Lev. 17, 261. T. 3.

⁷⁶¹ Hayes 1985, 75-76 Lev. XVII 1.

⁷⁶² Poblome 1999, 308 Res. 51, 8-9. Sagalassos örnekleri içe dönük ağızlı, yuvarlak gövdeli tabakların en geç temsilcileridir. Poblome bu grubu İ.S. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihler.

⁷⁶³ Hayes 1985, 62 Lev. XIII 18. Hayes, Korinth örneğine dayanarak oluşturduğu bu grubun Antiokheia'da da bulunduğunu belirtir.

⁷⁶⁴ Gassner 1997, 133 Lev. 43, 512. Gassner, Ephesos örneğini dudak profilindeki farklılık nedeniyle Hayes DSB Form 55 kapsamında değerlendirmez.

⁷⁶⁵ Crowfoot 1957, 326 Res. 77, 5.

Ptr. DSB-2. Tabak T. 3 (Lev. 45 Kat. No. 438-439): Dik ağız, hafif dışa taşkın, düz bitimli dudak, kısa dikey üst gövde, yuvarlak sonlanan yatay dirsek profili ve kaideye doğru daralan eğik alt gövdeli, alçak kaideli sığ tabak formudur. İçte dudaktan gövdeye geçişte ve gövde üzerinde konturu hareketlendiren yivler bulunur. Grup içerisinde biri tam form veren 2 örnek yer alır.

Ptr. DSB-2. Tabak T. 3 grubu, Hayes DSB Form 57⁷⁶⁶ içerisinde değerlendirilmiştir. DSB-1⁷⁶⁷ tipolojisinde daha yoğun olarak kullanılan bu form, Ephesos Devlet Agorası Kuyu⁷⁶⁸ ve Knossos⁷⁶⁹ DSB-2 seramikleri arasında da yer alır. Yayıncıları tarafından Hayes'in tipolojisi doğrultusunda değerlendirilen her iki karşılaştırma örneği ışığında, Ptr. DSB-2 Tabak T. 3 formu da İ.S. 1. yüzyılın üçüncü çeyreğinden olmalıdır.

Ptr. DSB-2. Tabak T. 4: Dik ağızlı, yatay dirsek profilli, eğik alt gövdeli ve alçak halka kaideli tabak formudur. Ağız ve üst gövde profiline bağlı olarak kendi içinde iki alt gruba ayrılır.

Ptr. DSB-2. Tabak T. 4. a (Lev. 45-46 Kat. No. 440-447): İçe kapanan ya da düz ağız, yuvarlak kesitli dudak, hafif içbükey üst gövde, yivlerle vurgulanan yatay dirsek profili, kaideye doğru daralan eğik alt gövdeli ve alçak halka kaideli tabak formudur. 8 tabaktan oluşan bu grup örnek sayısı bakımından Patara DSB-2 seramik tipolojisinin zengin formları arasında yer alır. Grupta 8 örnek yer alır.

Patara örnekleri Hayes DSB Form 58⁷⁷⁰ grubu içerisine girer. Yayılım alanı oldukça geniş olan bu tabak formu Samos⁷⁷¹, Assos⁷⁷², Ephesos⁷⁷³, Labraunda⁷⁷⁴, Magnesia⁷⁷⁵,

⁷⁶⁶ Hayes 1985, 63 Lev. XIV 2.

⁷⁶⁷ Hayes 1985, 54-55 Lev. XI 17. Ptr. DSB-2. T. 3 grubuna kıyasla ağız ve kaide çapı daha geniş olan DSB-1 örnekleri Hayes Form 7 olarak sınıflandırılır. Aynı form Tepecik örneklerinde Ptr. DSB-1. Tabak T. 4 başlığında değerlendirilmiştir.

⁷⁶⁸ Meriç 2002, 53 Lev. 24 K 242b.

⁷⁶⁹ Sackett 1992, 157 Lev. 166, 9a.

⁷⁷⁰ Hayes 1985, 63 Lev. XIV 3. Hayes çalışmasında Atina Agorası'ndan bir tabak örneği yer alır, bkz.: Robinson 1959, 24 Lev. 61 G 19. Robinson'un "Samian A" olarak tanımladığı bu tabak, İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı ile İ.S. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 2. yüzyıl başına tarihlenen 2. katman buluntusudur.

⁷⁷¹ Unterkircher 1983, 184 Res. 4, 11.2. Unterkircher, Samos 11 adı altında değerlendirdiği dört tabağın hamur ve astar ayrımını yapmamıştır. Karşılaştırma örneği olarak kullandığı Atina Agorası tabağı için önerilen İ.S. 1. yüzyılın ilk yarısı tarihini, İ.S. 1. yüzyıl ikinci yarısını da içine alacak biçimde genişletmiştir.

⁷⁷² Zelle 1997, 49 Res. 9, 71. 73. Hayes Form 58 ile ilişkilendirdiği tabaklarda DSB-1 veya DSB-2 ayrımı yapmadığı için, her iki alt grupta da küçük değişikliklerle karşımıza çıkan bu formu, İ.S. 40/75- 125 yılları arasına tarihler.

⁷⁷³ Ephesos'ta Ptr. DSB-2. Tabak T. 4 formu üç farklı çalışma alanında ele geçmiştir. Devlet Agorası Kuyu örnekleri için, bkz.: Meriç 2002, 53 Lev. 24 K 243-252. Gerek örnek sayısı gerekse profil çeşitliliği bakımından en zengin buluntu grubudur; Ephesos 2 numaralı Yamaç Evi örnekleri için, bkz.: Ladstätter 2000, 99 Res. 5; Meryem Ana Kilisesi örnekleri için, bkz.: Meriç 2002, 53 dn. 166.

⁷⁷⁴ Hellström 1965, 34 Lev. 35, 214.

Metropolis⁷⁷⁶, Halikarnasos⁷⁷⁷, Korinth⁷⁷⁸, Knossos⁷⁷⁹, Aizanoi⁷⁸⁰, Berenice⁷⁸¹ ve Alexandria'da⁷⁸² görülür.

Ephesos'ta farklı çalışma alanlarında ele geçen Ptr. DSB-2. Tabak T. 4.a formu, Tralleis seramik bothrosundaki DSB-2 örnekleri içerisinde görülmez. Bununla birlikte Erol tarafından DSB-1 grubunda değerlendirilen konik gövdeli tabak formlarından T. 7. 10 grubu; ağız, dudak ve gövde profili bakımından Hayes Form 58'e benzer⁷⁸³. Ayrıca Ephesos Devlet Agorası Bazilikası'ndan Claudius Dönemi'ne tarihlenen H 27 numaralı tabak da hamur-astar kalitesiyle DSB-1 grubu olarak tanımlanmasına rağmen, profil özellikleri Hayes Form 58 grubunu hatırlatır⁷⁸⁴. Bu örneklerden de anlaşıldığı üzere DSB grubunda hamur-astar kalitesi tarihlemeye önemlidir.

Geniş bir yayılım alanı gösteren Ptr. DSB-2. Tabak T. 4. a formu karşılaştırma örnekleri doğrultusunda İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 2. yüzyılın birinci çeyreğine tarihlenir.

Ptr. DSB-2. Tabak T. 4. b (Lev. 46 Kat. No. 448-451): Dik dudak, düz ya da sivri uçla sonlanan yatay dirsek profili, kaideye doğru daralan eğik alt gövdeli sığ tabak formudur. Grupta ağız ve gövde kısmı korunan 4 örnek yer alır. 449 ve 450 numaralı tabakların dudak ve dirsek profilleri üzerinde rulet bezemesi görülür.

Ptr. DSB-2. Tabak T. 4 formunun alt grubu içerisinde değerlendirilen bu örneklerin ağız ve dudak profili DSA grubu Samaria 14 tabak formuna benzer⁷⁸⁵. DSA ve DSB-2 örneklerinde gövdenin dirsekten sonra kaideye doğru dar bir açıyla kapanması, kabın hacminin azalmasına neden olmuştur. Bu da seramiğin kullanım amacıyla bağlantılı olmalıdır.

Hayes Form 58 tabaklarının alt grubu olarak kabul edilmesi gereken Patara örnekleri sade profil özellikleriyle İ.S. 2. yüzyılın birinci çeyreğine tarihlenebilir.

⁷⁷⁵ Vapur 2001, 17-18 Çiz.1, 6-7.

⁷⁷⁶ Güngör 2005, 48 Lev. 27-28, 146-156.

⁷⁷⁷ S. Lindd-Hansen, "The Roman and Late Roman Fine Wares from the Danish Excavations of a late Roman Villa in Halikarnasos", *Les Ceramiques en Anatolie Aux Epoques Hellenistique et Romaine*, *Varia Anatolica* XV, 2003,198 Lev. CXI 6.

⁷⁷⁸ Slane 1990, 49 Res. 6, 92.

⁷⁷⁹ Sackett 1992, 157. 226 Lev. 153, 44; 156, 10; 166, 10a.

⁷⁸⁰ Ateş 2001, 328 Res. 2, 10.

⁷⁸¹ Kenrick 1985, 249 Res. 45 B 351. İki örnekten oluşan bu grup Hayes'e göre İ.S. 75-125 yılları arasında tarihlenir.

⁷⁸² Zelle 1997, 49.

⁷⁸³ Erol 2004, 49, 165-169. Hayes'in DSB-1 tipolojisinde örneklenmeyen Tralles formu, hamur ve astar özellikleriyle Hayes Form 5-8 arasında değerlendirilen tabaklarla bağlantılı görülmüştür.

⁷⁸⁴ Mitsopoulos-Leon 1991, 109 Lev. 121 H 27.

⁷⁸⁵ Crowfoot 1957, 331-332 Res. 79, 15-17. 19.

Ptr. DSB-2. Tabak T. 5 (Lev. 47 Kat. No. 452-459): İçe dönük ağız, aşağıya sarkık dışbükey formlu dudak, konik gövdeli ve düz tabanlı tabak formudur. Tamamı içe dönük ağızlı 8 örnek ayrıntıda farklı dudak profiline sahiptir. Ptr. 453 katalog numaralı tabak dudak profiliyle diğerlerinden farklıdır. Merkez noktaya doğru cidar kalınlığı azalan taban üzerinde yivler bulunur.

Patara DSB-2 seramik tipolojisinde örnek sayısı bakımından ikinci sırada yer alan bu tabaklar Hayes DSB Form 60⁷⁸⁶ grubu içerisine girer. Hayes, bu formu dudak profili ve cidar kalınlığına göre a ve b olmak üzere iki alt gruba ayırır. “a” grubunu benzer DSB-1⁷⁸⁷ örneklerinden yola çıkarak İ.S. 50/60 yıllarında başlatır⁷⁸⁸. DSB-2 grubu örneklerini ise en geç İ.S. 150 yılına tarihler.

DSB-2 seramiklerinin yaygın formları arasında yer alan bu tabaklar Ephesos ve Tralleis’te profil çeşitliliği gösterir. Ephesos örnekleri Devlet Agorası Kuyu⁷⁸⁹, Tetraganos Agorası Güney Kapısı⁷⁹⁰, Meryem Ana Kilisesi⁷⁹¹, 1⁷⁹² ve 2⁷⁹³ numaralı Yamaç Evler olmak üzere farklı çalışma alanlarında ele geçmiştir.

Tralleis seramik bothrosu örnekleri iki ayrı form grubunda değerlendirilmiş ve dudak profiline göre beş alt gruba ayrılmıştır⁷⁹⁴. Geniş ağızlı derin tabaklar ise, ayrı bir grupta toplanmış ve Ephesos karşılaştırma örneklerine dayanarak İ.S. 150-250 yıllarına tarihlenmiştir⁷⁹⁵. DSB-2 üretiminin azalmaya başladığı sürecin yaklaşık 100 yıl sonrasına tarihlenen Ephesos ve Tralleis örneklerinin tarihlenmesine karşın, Zelle bu tabak formunu en

⁷⁸⁶ Hayes 1985, 64 Lev. XIV 5-8. 7 ve 8 numaralı tabaklarda gövde ve taban profilli aynı kalmak suretiyle derin bir yivle gövdeden ayrılan, aşağı sarkık, uzun dudak profiliyle b grubu içerisine girer. Tabağın iç kısmında köşeli konturun hakim olduğu dudak içbükey bir yivle vurgulanmıştır.

⁷⁸⁷ İçe dönük ağızlı, derin düz tabanlı tabakların DSB-1 grubu hamur ve astar özellikleri gösteren örnekleri Hayes Form 19 olarak adlandırılır. Patara örnekleriyle karşılaştırıldığında DSB-1 örneklerinin tabanının merkez noktaya doğru yukarı kalkık verildiği dikkati çeker.

⁷⁸⁸ Kenrick 1985, 250.

⁷⁸⁹ Meriç 2002, 53-54 Lev. 2-25 K 253-269. Toplam 17 örnekten oluşan bu form Hayes’in çalışması doğrultusunda erken ve geç olmak üzere iki gruba ayrılır. K 253-268 numaralı tabaklar kendi içinde çok çeşitli dudak profili göstermekte olup İ.S. 50/60 - İ.S. 100 yılları arasına, K 269 numaralı tabak ise uzayan ve aşağıya sarkan dudak profiliyle bağlantılı olarak İ.S. 150 yılına verilmiştir. Dudağın yanı sıra kuyu örneklerinde gövdede de konikten yuvarlağa kadar değişen form yapısı görülür.

⁷⁹⁰ Gassner 1997, 132 Lev. 43, 507-510. Hayes Form 60 grubu içerisinde değerlendirilen dört tabaktan 509 ve 510 numaralı iki örnek, İ.S. 150 ile İ.S. 250 yılları arasına tarihlenmiştir.

⁷⁹¹ Meriç 2002, 54 dn. 171.

⁷⁹² Meriç 2002, 54 dn. 171.

⁷⁹³ Ladstätter 2000, 100 Res. 6, 1-13.

⁷⁹⁴ Erol 2004, 74-76 Lev. 95-97, 448-456. Tralleis T. 7 başlığı altında değerlendirilen tabakların alt gruplamasında ayrıntı profillerinin çok fazla ön plana çıkması sonucu fazla sayıda gruplamaya gidilmiştir. T. 7 tabaklarının tamamı İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 150 yılı arasına tarihlenir.

⁷⁹⁵ Erol 2004, 76 Lev. 98-107, 457-490. Erol, T. 8 olarak adlandırdığı ve sayısal olarak zengin olan bu grubun tarihini Ephesos Tetraganos Agorası örneklerine dayanarak İ.S. 3. yüzyıl ortasına kadar çıkarır.

geç 150 yılına tarihler. Ephesos ve Tralleis dışında Assos⁷⁹⁶, Didyma⁷⁹⁷, Aizanoi⁷⁹⁸, Magnesia⁷⁹⁹, Metropolis⁸⁰⁰, Samos⁸⁰¹, Anemurium⁸⁰², Korinth⁸⁰³, Atina Agorası⁸⁰⁴, Stobi⁸⁰⁵, Knossos⁸⁰⁶, Paphos⁸⁰⁷, Berenice⁸⁰⁸, Kyrene⁸⁰⁹ ve Olbia'da⁸¹⁰ bulunan örneklerin de en geç İ.S. 2. yüzyıl ortasına tarihlenmesi Zelle ve Hayes'in görüşünü destekler. Karşılaştırma örneklerinden anlaşıldığı üzere geniş bir yayılım alanı bulunan bu tabak formunun Adriyatik Denizi gemi batığında ele geçen örnekleri, DSB grubunun İtalya'ya kadar ihraç edildiğini gösterir⁸¹¹.

Patara'da Meclis⁸¹² seramikleri içerisinde de örneği bilinen Ptr. DSB-2. Tabak T. 5 grubundaki Ptr. 452-457 katalog numaralı tabaklar, İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına; Ptr. 458-459 katalog numaralı örnekler ise, İ.S. 2. yüzyıl ortasına tarihlenir.

Ptr. DSB-2. Tabak T. 6 (Lev. 47 Kat. No. 460): Dik ağız, dışa taşkın dudak, yivlerle hareketlendirilen kısa, dik gövde, dışa açılan yuvarlak kesitli alçak halka kaide ve düz tabanlı sığ tabak formudur.

⁷⁹⁶ Zelle 1997, 51 Res. 9, 81. 85. 86. 89a 90. Zelle Tabak 9 olarak sınıflandırdığı 11 örneği üç alt gruba ayırır: a grubu İ.S. 50/60-80/90, b grubu İ.S. 90/ 110, c grubu 90/100-150 arasına tarihlenir. Bu durumda 81 katalog numaralı Assos tabağıyla neredeyse aynı atölye ürünü olarak adlandırılacak derecede benzerlik gösteren 468 katalog numaralı Patara örneğinin İ.S. 90/ 110 arasına tarihlenmesi gerekir.

⁷⁹⁷ Wintermeyer 2004, 145-146 Kat. No. 1414-1424.

⁷⁹⁸ Ateş 2001, 328 Res. 2, 11.

⁷⁹⁹ Vapur 2001, 20-21 Çiz.2, 9-13; 3, 18.

⁸⁰⁰ Güngör 2005, 47 Lev. 24-25, 130-138.

⁸⁰¹ Unterkircher 1983, 184 Res. 12.

⁸⁰² Williams 1989, 19 Res. 7, 104-109. Anemurium'da bulunan az sayıda DSB grubu formları içerisinde örnek sayısı en fazla olan gruptur. Özellikle ağız ve dudak profili bakımından kendi içinde çeşitlilik gösteren 6 örnekten oluşur.

⁸⁰³ Hayes 1973, 454 Lev. 87, 152.

⁸⁰⁴ Robinson 1959, 25 Lev. 61 G 25.

⁸⁰⁵ Anderson-Stojanović 1992, 51-52 Lev. 35-36, 307-313. DSB-1 seramiklerinden oluşan 11 tabağın yer aldığı bu grupta 309, 312 ve 313 katalog numaralı tabakların tabanının Patara örneklerinden farklı olarak, DSB-1 Hayes Form 19'da görülen bir uygulamayla merkez noktada yukarıya doğru kalktığı dikkati çeker.

⁸⁰⁶ Forster 2001, 143 Res. 4. 3 h. j. Geniş ağızlı, aşağıya sarkık, uzun dudaklı iki tabakla örneklenen bu grup Hayes Form 60 dahilinde İ.S. 2. yüzyıl ortasına tarihlenir. Diğer Knossos örnekleri için, bkz.: Sackett 1992, 157. 221 Lev. 156, 11; 169, 2; 172, 2. Knossos'da Hayes Form 60 örnekleri Nero Dönemi'nden Hadrian Dönemine kadar kesintisiz olarak ele geçmiştir.

⁸⁰⁷ Hayes 1991, 51-54 Res. XXI 7-10.

⁸⁰⁸ Kenrick 1985, 249-250 Res. 45 B 352. 1-7. Berenice örnekleri Hayes'in tipolojisi doğrultusunda a ve b olmak üzere iki alt grupta değerlendirilir. B. 352. 1-2 numaralı tabaklar a grubundan olup İ.S. 50/60-100 arası, B. 352. 3-7 numaralı tabaklar ise b grubu içerisinde ve 100/ 150 yıllarına tarihlenmiştir.

⁸⁰⁹ Kenrick 1987, 9 Res. 6, 81. Kalın cidarlı, aşağıya sarkık dudak profilili tek tabaktan oluşan bu form İ.S. 2. yüzyıla tarihlenmiştir.

⁸¹⁰ Unterkircher 1983, 184 dn. 78.

⁸¹¹ Jurišić 2000, 32 Res. 17.

⁸¹² Korkut – Grosche 2007, 130 Kat. No. 150.

Patara örneği dışı açılan dudak, dik gövde ve kaide yapısıyla Hayes Form 64 B⁸¹³ ile benzerlik gösterir. Ephesos ve Tralleis'te örneklenmeyen bu form, Batı Sigillataları'nda yoğun olarak kullanılmıştır. Patara tabağı dudak, gövde ve kaide profiliyle Dragendorff Form 22⁸¹⁴ olarak adlandırılan İtalya örneklerini hatırlatır.

Batı Sigillataları'nda özellikle Kuzey İtalya'da çok sayıda ele geçen bu form, Tiberius Dönemi yoğun olmak üzere Flaviuslar Dönemi'nde üretilmiştir⁸¹⁵. DSB grubunda Korinth dışında karşılaştırma örneği bulunmayan Ptr. DSB-2. Tabak T. 6 formu ise, hamur-astar kalitesi nedeniyle İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenir.

6. 2. 2. 2. Kaseler

Patara Tepecik Nekropolü'nde ele geçen DSB-2 seramikleri içerisinde 6 kase formu tespit edilmiştir.

Ptr. DSB-2. Kase T. 1 (Lev. 48 Kat. No. 461): Hafif dışı açılan ağız, sivri uçla sonlanan gövdeyle bütünlük gösteren dikey dudak, düz tabana doğru daralan eğik gövdeli kase formudur. Grup içerisindeki tek örneğin merkezinde daire içerisinde çizgisel rozet baskısı bulunur.

Ptr. DSB-2. Kase T. 1 örneği gerek dudak gerekse gövde ve taban profili bakımından Hayes Form 71⁸¹⁶ içerisinde değerlendirilmelidir. Form 71 grubu Korinth⁸¹⁷, Assos⁸¹⁸, Knossos⁸¹⁹, Berenice⁸²⁰ ve Kyrene⁸²¹ DSB-2 grubu seramikleri içerisinde görülür. İ.S. 1. yüzyılın üçüncü çeyreği ile İ.S. 2. yüzyıl başlarına tarihlenen bu kaselerin tabanında Patara örneğinde olduğu gibi damga bulunur.

Dışa açık ağızlı, düz tabanlı derin kase formu Ephesos'ta sadece Bazilika buluntuları içerisinde yer alır⁸²². Mitsopoulos-Leon sığ ve derin gövde profili gösteren örnekleri aynı grupta toplamıştır. Claudius Dönemi'ne tarihlenen Ephesos örnekleri özellikle zeminden yükseltilmiş taban yapısıyla hem Hayes Form 71'den hem de Ptr. DSB-2. Kase T. 1 grubundan farklıdır. Tralleis Bothros seramikleri içerisindeki benzer örnekler, İ.S. 1. yüzyılın

⁸¹³ Hayes 1985, 65 Lev. XIV 14.

⁸¹⁴ Oswald – Pryce 1966 Lev. L 1-10; Garbsch 1982, 20 (Dragendorff 22).

⁸¹⁵ Kenrick 1985, 163 Res. 30 B 226.

⁸¹⁶ Hayes 1985, 67 Lev. XV 2.

⁸¹⁷ Hayes 1973, 454 Lev. 87, 155.

⁸¹⁸ Zelle 1997, 53 Res. 10, 98.

⁸¹⁹ Sackett 1992, 157 Lev. 167, 16. Knossos örneği Flaviuslar Dönemi içerisinde tarihlenmektedir.

⁸²⁰ Kenrick 1985, 254 Res. 46 B 360-361.

⁸²¹ Kenrick 1987, 9 Res. 6, 79-80.

⁸²² Mitsopoulos-Leon 1991, 119 Lev. 159 H 184.

üçüncü çeyreğine tarihlenmiştir⁸²³. Metropolis’de bulunan örnekler ise, İ.S. 1. yüzyıl sonu, 2. yüzyıl başına tarihlenmiştir⁸²⁴. DSB-1 grubunda aynı form İ.S. 1. yüzyıl başına verilir⁸²⁵.

İ.S. 1. yüzyılda İtalya Sigillatları⁸²⁶ ve İ.S. 3. yüzyılda Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramiği’nde⁸²⁷ kullanılan bu formun Patara örnekleri İ.S. 75-100 yılları arasına tarihlenir.

Ptr. DSB-2. Kase T. 2 (Lev. 48 Kat. No. 462-464): Dikey dudak, yatay dirsek profili, kalın cidarlı kısa konik alt gövde ve alçak halka kaideli kase formudur. Grup içerisindeki üç örnekten ikisinde kalın ve düz, birinde ise eğik ve ince cidarlı taban yapısı uygulanmıştır. Ağız kısmı ele geçmediğinden dudak profili bilinmemektedir.

Ptr. DSB-2. Kase T. 2 grubu dirsek ve gövde profiliyle Hayes DSB Form 65⁸²⁸ ve 66⁸²⁹ örnekleriyle benzerdir. Hayes, her iki örneği, dudak ve gövde yüksekliğini esas alarak iki ayrı grupta değerlendirir. Form 65 içerisindeki Korinth örneği Ephesos’ta⁸³⁰ bulunan DSB grubu pyxis örneklerini hatırlatmaktadır. Aynı formun keskin konturlu Pergamon Sigillatısı örnekleri ise, İ.Ö. 1. yüzyılın son çeyreğine tarihlenir⁸³¹.

Dudak profili korunmadığı için kesin yüksekliği belirlenemeyen Patara örneklerinde ancak, gövde ve taban cidarına göre sınıflandırma yapmak mümkündür. Bu bağlamda Ptr. 462 ve 463 numaralı örnekler kalın cidarlı gövde ve taban yapısıyla Hayes DSB Form 66 içerisinde yer alır. Patara 464 numaralı kase ise eğik ve kademeli taban profiliyle farklılık gösterir.

Hayes’in tipolojisi dışında karşılaştırma örneği tespit edilemeyen Ptr. DSB-2. Kase T. 2 grubu, İ.S. 1. yüzyıl sonu 2. yüzyıl başına tarihlenir.

Ptr. DSB-2. Kase T. 3 (Lev. 48-49 Kat. No. 465-476): İçe kapanan ağız, sivri uçla sonlanan dikey dudak, dışa taşkın dirsek profili, alçak halka kaideye doğru daralan konik gövdeli kase formudur. Grup içerisindeki 12 örnek yer alır.

⁸²³ Erol 2004 Lev. 90, 424-425.

⁸²⁴ Güngör 2005, 47 Lev. 26, 141-142.

⁸²⁵ Symrna Agorası örneği için, bkz.: Erol 2007, 78 Çiz. 17.

⁸²⁶ Oswald – Pryce 1966 Lev. L 11. Dragendorff Form 23 grubu içerisindeki 11 numaralı örnek DSB formuyla özellikle dudak, gövde ve taban yapısıyla benzer olmasına karşın, köşeli ve keskin konturuyla farklılık görülür.

⁸²⁷ Poblome 1999, 307-308 Res. 47 Tip 1C100.

⁸²⁸ Hayes 1985, 65-66 Lev. XIV 15.

⁸²⁹ Hayes 1985, 66 Lev. XIV 16.

⁸³⁰ Mitsopoulos-Leon 1991, 106 dn. 600 Lev. 163 H 203-204.

⁸³¹ Meyer-Schlichtmann 1988, 115 Lev. 34 N 42.

Hayes, DSB-1 grubu tipolojisinde de yer alan bu formun DSB-2 örnekleri Form 69 ve 70⁸³² olmak üzere iki ayrı grupta toplamıştır. Form 69 dudağın bitimindeki bezeme şeridinde yer alan spiral motif dikkate alınarak İ.S. 50-75 yılları arasına, aynı formun spiral bezemesiz, daha basit profilli Form 70 örnekleri ise, İ.S. 75-125 yıllarına tarihlenmiştir. Ptr. DSB-2. Kase. T. 3 grubunda yer alan üç ağız parçası, içe dönük ve basit dudak profiliyle Hayes Form 70 içerisine girmesine rağmen, profil çeşitliliği gösteren 8 kaide parçası için kesin bir tespit bulunmak mümkün değildir.

Karşılaştırma örneği bakımından oldukça zengin olan bu form, Ephesos'ta Devlet Agorası Kuyu⁸³³, Yamaç Evler⁸³⁴, Meryem Ana Kilisesi⁸³⁵ ve Tetraganos Agorası Güney Kapısı⁸³⁶ olmak üzere farklı çalışma alanlarında ele geçmiştir. Ephesos Devlet Agorası Bazilika buluntuları içerisinde hamur-astar ayrımı yapılmayan konik gövdeli kaselerin dudak kısmında ince profiller görülür⁸³⁷. Hayes Form 70 grubu içerisinde ele alınan kuyu kaseleri de Berenice ve Assos örneklerinde olduğu gibi ayrıntılı tarihlenmemiştir.

Tralleis DSB-2 seramikleri içerisinde yer alan az sayıdaki konik gövdeli kaseler ise, Hayes'in sınıflandırması dikkate alınmadan farklı bir tipoloji sisteminde değerlendirilmiştir⁸³⁸.

Assos'da Tralleis'e kıyasla daha fazla sayıda ele geçen konik gövdeli kaseler ise, Zelle tarafından üç grupta toplanmıştır. Zelle, Hayes Form 70'le ilişkilendirdiği 4c grubunu profil kalitesine bağlı olarak tekrar iki alt gruba ayırmıştır⁸³⁹.

Berenice'de ele geçen DSB-2 grubu konik gövdeli kaseleri de gerek cidar kalınlığının az olması gerekse profil kalitesi nedeniyle diğer örneklerden daha erken bir sürece İ.S. 50 yılına tarihlenmiştir⁸⁴⁰.

DSB-2 grubunun sevilen formlarından biri olan içe dönük ağızlı konik kaseler ayrıca Atina Agorası⁸⁴¹, Korinth⁸⁴², Kenchreal⁸⁴³, Knossos⁸⁴⁴, Stobi⁸⁴⁵, Labraunda⁸⁴⁶, Metropolis⁸⁴⁷

⁸³² Hayes 1985, 66 Lev. XIV- XV 19, 1.

⁸³³ Meriç 2002, 54 Lev. 26 K 270-278.

⁸³⁴ Ladstätter 2000, 98 Res. 5.

⁸³⁵ Meriç 2002, 54 dn. 176.

⁸³⁶ Gassner 1997, 133 Lev. 43, 514-515.

⁸³⁷ Mitsopoulos-Leon 1991, 104 Lev. 152, 153, 159 H 145 H 146 H 183.

⁸³⁸ Erol 2004, 258 Lev. 118, 531-538.

⁸³⁹ Zelle 1997, 44 Res. 8, 45. 46. 50. 51.

⁸⁴⁰ Kenrick 1985, 253 Res. 46 B 359.1-3.

⁸⁴¹ Robinson 1959, 87 Lev. 62 M 33 J 29. DSB-2 grubuyla özdeş olan Samian A grubu konik gövdeli kaseleri birbirine özellikle ağız ve gövde profili bakımından oldukça benzerdir. Buluntu tabakası olarak İ.S. 2. yüzyıl içerisine tarihlenen her iki kase Hayes Form 70 içerisinde değerlendirilmelidir.

⁸⁴² Hayes 1973, 454 Lev. 86, 148.

⁸⁴³ Adamsheck 1979, 65 Res. 9 ER 42.

ve Milet'te⁸⁴⁸ görülür. İ.S. 75-125 yılları arasına tarihlenen bu karşılaştırma örneklerinde genellikle dışa açılan yuvarlak kesitli alçak halka kaide profili uygulanmıştır. Patara konik kaselerinde ise yuvarlak ya da kare kesitli alçak kaide profillerini bir arada görmek mümkündür.

Sonuç olarak Ptr. DSB-2. Kase T. 3 grubu karşılaştırma örnekleri ışığında İ.S. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 2. yüzyıl başına tarihlenir.

Ptr. DSB-2. Kase T. 4 (Lev. 49 Kat. No. 477-479): Dışa açık ağız, aşağıya sarkık kare kesitli yatay dudak, alçak kaideye doğru daralan konik gövdeli kase formudur. Dudak sığ bir yivle iki kademeli bir profil oluşturur. Grup içerisinde 3 örnek yer alır.

Hayes dışa taşkın, aşağıya sarkık dudaklı konik kaseleri üç ayrı grupta toplamıştır. Dudak formu ve rulet bezemesi grupların tespitinde esas alınmıştır. Ptr. DSB-2. Kase T. 4 örnekleri sade dudak yapısı ve gövdeden kaideye geçiş profili nedeniyle Hayes Form 74 A grubu içerisine girer⁸⁴⁹.

Ephesos Devlet Agorası Kuyu kazısında ele geçen DSB örnekleri içerisinde yer alan kaliteli dudak profili ve bezeme nitelikleri gösteren örnekler ise, Hayes DSB Form 72 grubu dahilindedir⁸⁵⁰.

Tralleis ve Ephesos kentlerinde karşılaştırma örneği bulunmamasına karşın, Adriyatik Denizi batığında ele geçen örnekler bu kaselerin DSB grubunun ticareti yapılan formları arasında yer aldığını gösterir⁸⁵¹. Ptr. DSB-2. Kase T. 4 formu Makedonya Bölgesi'ndeki Stobi kentinin DSB seramikleri içerisinde yer alır⁸⁵². İ.S. 4. yüzyıl Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramiği'nde⁸⁵³ de kullanılan bu kase formunun DSB örnekleri, İ.S. 1. yüzyıl sonu İ.S. 2. yüzyıl başına tarihlenir.

Ptr. DSB-2. Kase T. 5 (Lev. 49 Kat. No. 480): Dışa taşkın düz kesitli yatay dudak, yivlerle kademelendirilen ve kaideye doğru daralan yuvarlak gövdeli derin kase formudur. Grup

⁸⁴⁴ Sackett 1992, 157. 215 Lev. 166, 15. Knossos'da bu kase formu Nero ve Hadrian Dönemi arasında görülür.

⁸⁴⁵ Anderson-Stojanovic 1992, 52 Lev. 38, 320-325.

⁸⁴⁶ Hellström 1965, 32-33 Lev. 35, 221-224.

⁸⁴⁷ Güngör 2005, 46 Lev. 21-22, 108-126.

⁸⁴⁸ Pülz 1985, 79 Res. 2, 9.

⁸⁴⁹ Hayes 1985, 68 Lev. XV 6. Hayes, 74 A formunun Olbia ve Sicilya'da bulunduğunu belirtir.

⁸⁵⁰ Meriç 2002, 54 Lev. 26 K 280-281. Hayes, Form 72 kaselerini Flaviuslar Dönemi'ne tarihlenmiştir.

⁸⁵¹ Jurišić 2000, 33 Res. 19.

⁸⁵² Anderson-Stojanović 1992, 53 Lev. 39, 328.

⁸⁵³ Poblome 1999, 307 Res. 43, 1-5.

içerisindeki tek örnekte dudağın bitiminde ve gövde üzerinde konturu hareketlendiren derin yivler bulunur.

Patara örneği genel form özellikleriyle Hayes DSB Form 80 grubu içerisine girer⁸⁵⁴. Karşılaştırma örneği açısından oldukça zengin olan bu formda, geniş ya da dar olmak üzere iki farklı gövde profili görülür. İ.S. 1. yüzyıl sonu İ.S. 2. yüzyıl başlarına tarihlenen Ephesos Tetraganos Agorası⁸⁵⁵, Samos⁸⁵⁶, Berenice⁸⁵⁷ örnekleri ince cidarlı, dar gövdelidir. Aynı formun kalın cidarlı ve geniş gövdeli örnekleri ise Milet⁸⁵⁸, Didyma⁸⁵⁹, Tralleis⁸⁶⁰, Assos⁸⁶¹, Metropolis⁸⁶², Knossos⁸⁶³ ve Paphos⁸⁶⁴ malzemeleri içerisinde görülür.

Ayrıca geniş bir yayılım alanı bulunan Ptr. DSB-2. Kase T. 5 grubunun Antiokheia'da lokal taklitlerinin üretilmesi de, dönemin moda form grupları içerisinde yer aldığıın göstergesidir⁸⁶⁵. Aynı formun Adriyatik Denizi gemi batığında ele geçen orijinal DSB örnekleri grubun ticari yayılımını gösterir⁸⁶⁶.

Doğu Sigillata B-2 grubunun üretim süreci içerisinde en erken İ.S. 1. yüzyıl sonlarında başlatılan bu form, özellikle cidar kalınlığının artması ve profil kalitesinin azalmaya bağlı olarak, İ.S. 2. yüzyıl sonuna kadar devam etmiş olmalıdır. Ptr. DSB-2. Kase T. 5 grubu da profil kalitesiyle orantılı olarak, İ.S. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 2. yüzyıl başına tarihlenir.

Ptr. DSB-2. Kase T. 6 (Lev. 50 Kat. No. 481-482): Dik ağız, dışa taşkın, yuvarlak kesitli yatay dudak, kaideye doğru daralan düz gövdeli kase formudur. Bu grup Patara Tepecik Nekropolü'nde kaidesi ele geçmeyen 2 örnekle temsil edilir.

Ağız çapı ve gövde profili nedeniyle kase olarak tanımlanan Ptr. DSB-2. Kase T. 6 grubundaki dudak profili, DSB-2 seramiklerinde hem tabak hem de kase formlarında kullanılmıştır⁸⁶⁷. Hayes DSB Form 61 grubu kapsamında değerlendirilen Patara örneğinin

⁸⁵⁴ Hayes 1985, 69-70 Lev. XV 15; Aynı kase için, bkz.: Robinson 1959, 87 Lev. 61 M 31.

⁸⁵⁵ Gassner 1997, 133 Lev. 43, 511.

⁸⁵⁶ Unterkircher 1983, 178 Res. 1, 4.1.

⁸⁵⁷ Kenrick 1985, 255 Res. 46 B 362.

⁸⁵⁸ Pülz 1985, 85 Res. 5, 42. İ.S. 1. yüzyıl sonu İ.S. 2. yüzyıl başına tarihlenir.

⁸⁵⁹ Wintermeyer 2004, 147 Res. 1447-1451.

⁸⁶⁰ Erol 2004, 78 Lev. 108, 493.

⁸⁶¹ Zelle 1997, 54 Res. 10, 104. Zelle bu formu İ.S. 80- 150/200 yılları arasına tarihler.

⁸⁶² Güngör 2005, 47 Lev. 26, 143-145.

⁸⁶³ Sackett çalışmasında Nero Dönemi'nden Hadrian Dönemi'ne kadar bu kase formunu kesintisiz olarak örnelemiştir, bkz.: Sackett 1992, 157 Lev. 156, 7; 167, 19; 169, 5; Forster 2001, 139 Res. 4.3 k l.

⁸⁶⁴ Hayes 1991, 53 Lev. XXI 14. Hayes bu örneği İ.S. 2. yüzyıla tarihlemektedir.

⁸⁶⁵ Waagé 1948, 40 Lev. VII 667.

⁸⁶⁶ Jurišić 2000, 33-34 Res. 20.

⁸⁶⁷ DSB Form 61olarak adlandırılan tabak örneği için, bkz.: Hayes 1985, 64-65 Lev. XIV 9. DSB Form 72 grubundaki kase örneği için, bkz.: Hayes 1985, 67-68 Lev. XV 4.

Assos⁸⁶⁸ ve Berenice'de⁸⁶⁹ karşılaştırma örneği bulunur. Flaviuslar Dönemi'ne tarihlenen bu karşılaştırma örnekleri doğrultusunda Ptr. DSB-2. Kase T. 6 grubu, nitelikli rulet bezemeleri de dikkate alınarak İ.S. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

6. 2. 2. 3. DSB-2'nin Tekil Örnekleri

Patara Tepecik Nekropolü DSB-2 seramikleri içerisindeki 2 tabak formu mevcut tipolojik çalışmalarda bilinmediğinden bu bölümde değerlendirilmiştir.

Ptr. DSB-2. Tekil Örnek T. 1 (Lev. 50 Kat. No. 483): Dik ağız, sivri uçla sonlanan dikey dudak, dışbükey gövdeli, düz tabanlı sığ tabak formudur. İçte ve dışta dudak bitiminde ince yivler bulunur.

Dışbükey gövdeli, düz tabanlı tabak formu DSB seramiklerinin her iki alt grubunda da kullanılmıştır⁸⁷⁰. DSB-1 örneklerinin yer aldığı Hayes Form 17 ve 18 grubunda taban merkez noktada zeminden yükseltilmiştir. Aynı özellik Hayes Form 59 olarak adlandırılan DSB-2 grubu tabak örneğinde de görülür. Dudak profiliyle Hayes'in tipolojisindeki gruplardan farklı olan Patara tabağının taban yapısına yönelik kesin bir değerlendirme yapmak, korunduğu kadarıyla mümkün değildir.

Sonuç olarak dudak profili nedeniyle özgün bir yapı gösteren Ptr. DSB-2. Tekil Örnek T. 1 grubu için, DSB-2 grubu seramiklerinin üretildiği İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısı tarihi önerilir.

Ptr. DSB-2. Tekil Örnek T. 2 (Lev. 50 Kat. No. 484): Hafif içe kapanan ağız, dışa açılan ağız, aşağıya sarkık yuvarlak kesitli dudak, keskin profillerle kaideye doğru daralan sığ gövdeli tabak formudur. Geniş dudak üzerinde iki sıra çizgisel rulet bezemesi bulunur.

Patara örneği aşağıya sarkık dudak profiliyle DSB-1 grubu yuvarlak gövdeli sığ tabaklarından Hayes Form 12 ile benzerlik gösterir⁸⁷¹. DSB-2 tabak tipolojisi içerisinde ise, yalnızca Hayes Form 54 grubuyla aşağıya sarkık ve üzeri rulet bezemeli dudak profiliyle benzerdir.

⁸⁶⁸ Zelle 1997, 50 Res. 9, 78. İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir.

⁸⁶⁹ Kenrick 1985, 251 Res. 46 B 354.

⁸⁷⁰ Hayes 1985, 56-57 Lev. XII 10, 12; XIV 4.

⁸⁷¹ Hayes 1985, 55 Lev. XII 3.

Ephesos ve Tralleis gibi DSB seramiklerinin yoğun olarak ele geçtiği merkezlerde karşılaştırma örneği bulunmayan Ptr. DSB-2. Tekil Örnek T. 2 grubu bir önceki tabak formu gibi, İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

6. 2. 2. 4. DSB-2 Seramikleri Üzerindeki Bezemeler

DSB-1 grubu örneklerinin devamı niteliğindeki rulet bezemesi DSB-2 seramiklerinde genelde dudak ve dirsek üzerinde yoğunluk gösterir (**Tablo 2**). Tralleis Bothros⁸⁷² malzemelerinde DSA örneklerinde olduğu gibi taban üzerinde de rulet bezemesi görülmesine karşın, Patara'daki DSB-2 grubunda yalnızca kabın dış yüzeyi bezenmiştir.

Diğer yandan DSB-1 seramiklerinde atölye simgesi olarak da yorumlanan damgaların yerini Ptr. 470 katalog numaralı kasenin tabanında görüldüğü üzere stilize bitkisel bezeme⁸⁷³ ya da Ptr. 472 katalog numaralı konik kasedeki gibi basit nitelikli rozet⁸⁷⁴ örnekleri alır. Bunların yanında Ptr. 461 numaralı kasenin tabanında yer alan ışın⁸⁷⁵ baskıları da süsleme amaçlı kullanılmaktadır. Baskılardaki bu değişim DSB-2 grubu seramiklerinin hamur-astar ve form kalitesindeki azalmaya paraleldir.

⁸⁷² Erol 2004, 252-253 Lev. 114 Çizim 514.

⁸⁷³ Erol 2004, 262-263 Lev. 121 Çizim 544.

⁸⁷⁴ Erol 2004, 179 Lev. 59 Çizim 279.

⁸⁷⁵ Erol 2004, 255 Lev. 116 Çizim 521 Lev. 117 Çizim 527.

6. 3. Doğu Sigillata C Grubu Seramik Tipolojisi

Tepecik Nekropolü Sigillata tipolojisindeki “Doğu Sigillata C” başlığı altında aynı bölgede üretilen Pergamon ve Çandarlı Sigillataları iki alt grupta değerlendirilmiştir. Bu şekilde ayırımın yapılmadığı birçok yayında “DSC” gruplaması içerisinde sadece Çandarlı Bölgesinde üretilen ve ilk tipoloji sınıflandırması Loeschke tarafından oluşturulan örnekler yer alır⁸⁷⁶. Ayrıca erken dönem araştırmacılarının Doğu Sigillata A grubu için önerdikleri ve günümüzde yanlış bir tanımlama olarak kabul edilen “Pergamon Sigillatası” teriminin ise, kentten yerel sigillata örnekleri için kullanılması gerektiği Meyer-Schlichtmann’ın çalışmasıyla da kesinlik kazanmıştır.

Tepecik Nekropol seramikleri içerisinde hamur-astar yapısı ve form özellikleri doğrultusunda yapılan ayırım sonucu, Pergamon Sigillatalarının Çandarlı örneklerine kıyasla daha az sayıda olduğu görülmüştür. Her iki alt grup içerisinde birer adet usta veya atölye ismini simgeleyen damgalar yer alır.

6. 3. 1. Pergamon Sigillatası

Hellenistik Dönem içerisinde Anadolu’nun önemli seramik üretim merkezleri içerisinde yer alan Pergamon atölyelerinde İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kırmızı astarlı seramiklerin üretimi başlar. C. Meyer-Schlichtmann Pergamon Sigillatası olarak tanımladığı bu seramiklerin hamur-astar özelliklerini sınıflandırmış ve tipolojik değerlendirmesini yapmıştır. Meyer-Schlichtmann yerel Pergamon Sigillataları’nda 5 hamur, 3 astar grubu tespit etmiştir. Bu kriterler doğrultusunda Patara Tepecik Nekropolü Pergamon Sigillata grubu içerisinde toplam sekiz parça bulunmuş, tipolojik değerlendirmesinde Meyer-Schlichtmann’nın çalışması temel alınmıştır.

6. 3. 1. 1. Tabaklar

Sadece üç form grubunun yer aldığı tipolojide hem derin hem de sığ tabak örnekleri bir aradadır (**Grafik 5**).

Ptr. DSC. Pergamon Tabak T. 1 (Lev. 50 Kat. No. 485) : Bu grupta değerlendirilen tek örneğin yalnızca kaidesi korunmuştur. Dış profili kısa, iç profili uzun kaide merkez noktaya doğru eğimli ve cidar kalınlığı azalan tabanla sonlanır.

⁸⁷⁶ Leoschke 1912, 344-407.

Pergamon Sigillatası hamur⁸⁷⁷ ve astar özelliklerini taşıyan Patara örneğinin kaide profili Meyer-Schlichtmann'ın çalışmasında T 3 olarak gruplandırılan içe dönük ağızlı, dışbükey gövdeli sığ tabaklarla benzer⁸⁷⁸. DSA⁸⁷⁹ ve Çandarlı⁸⁸⁰ Sigillataları'nda da kullanılan bu formda farklı kaide profilleri uygulanmıştır. Gruplar arasındaki ortak nokta ise içe dönük ağız, sivri uçla sonlanan dudak, dışbükey gövde ve ağız çapına kıyasla dar tutulan kaide yapısıdır.

DSA grubu Samaria örnekleri İ.Ö. 1. yüzyılın üçüncü çeyreğine, Çandarlı tabakları ise İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmiştir. Pergamon örnekleri Meyer-Schlichtmann tarafından İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci çeyreğinden, Augustus Dönemi yoğun olmak üzere İ.S. 2. yüzyıl başı arasındaki sürece tarihlenir⁸⁸¹. Sadece kaide kısmı korunan Patara örneği de bu tarihten olmalıdır.

Ptr. DSC. Pergamon Tabak T. 2 (Lev. 50 Kat. No. 486): Dışa açılan ağız, aşağıya sarkık, dışbükey dudak, eğik profille kaideye doğru daralan gövde ve alçak halka kaideli tabak formudur. Dudak içte derin bir yivle kademelendirilmiştir.

Patara örneği özellikle aşağı sarkık dudak ve içte kademeli ağız yapısıyla Meyer-Schlichtmann'ın 15 numaralı geniş ağızlı derin tabak formuyla benzer olmakla birlikte, gövde ve kaide profilindeki farklılıklar nedeniyle kesin bir sınıflandırma yapmak güçtür⁸⁸².

Yerel seramik tipolojisi içerisinde değerlendirilen Tabak 15 grubu Meyer-Schlichtmann tarafından İ.S. 1. yüzyıla tarihlenmiştir⁸⁸³. Sadece dudak profiline göre bu grubu dahil edebileceğimiz Patara örneği için İ.S. 1. yüzyıl tarihi önerilebilir.

Ptr. DSC. Pergamon Tabak T. 3 (Lev. 50 Kat. No. 487-489): Dışa açılan ağız, içbükey yivle gövdeden ayrılan dikey dudak ve kısa köşeli gövde profili gösteren sığ tabak formudur. Grup içerisinde kaidesi korunmayan 3 örnek bulunur.

Meyer-Schlichtmann T 17 grubu içerisinde yer alan Patara örneklerinde dışa açılan ağız, yivle vurgulanan dudak ve keskin konturla kaide yönelen gövde yapısı ortak olmasına rağmen, dudak profilinde küçük farklılıklar görülür⁸⁸⁴.

⁸⁷⁷ Meyer-Schlichtmann 1988, 14. Patara örneği 5 YR – 7/8 reddish yellow hamur rengiyle Pergamon Sigillatasının 2 numaralı hamur grubu içerisine girer.

⁸⁷⁸ Meyer-Schlichtmann 1988, 134-135 Lev. 17, 261 T 3.

⁸⁷⁹ Waagé 1948, 23-24 Lev. 4, 128u; Kenyon 1957 Res. 66, 1-5.

⁸⁸⁰ Hayes 1985, 75-76 Lev. XVII 1.

⁸⁸¹ Meyer-Schlichtmann 1988, 134.

⁸⁸² Meyer-Schlichtmann 1988, 122 Lev. 15, 213 Sa 15.

⁸⁸³ Meyer-Schlichtmann 1988, 122.

Meyer-Schlichtmann, DSA⁸⁸⁵ ve DSD⁸⁸⁶ tipolojilerinde de kullanılan bu formu, yerel seramik gelişim süreci içerisinde değerlendirir. Atina Agorası'nda ele geçen tabak dışında karşılaştırma örneği bulunmayan T 17 formu, İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlenmiştir. Patara örnekleri de bu tarihten olmalıdır.

6. 3. 1. 2. Kaseler

Tepecik Nekropolü Pergamon Sigillataları içerisinde 3 adet kase formu tespit edilmiştir. Sadece ağız ve gövde profilinden oluşan örneklerden hiçbirinin kaidesi korunmamıştır.

Ptr. DSC. Pergamon Kase T. 1 (Lev. 50-51 Kat. No. 490-491): Yuvarlak sonlanan dikey dudak, keskin bir profille kaideye yönelen, eğik gövdeli kase formudur. Grup içerisinde yalnızca ağız ve gövde kısmı korunan 2 örnek yer alır. Dudak içte ve dışta yivlerle vurgulanmıştır. Ayrıca içte gövdenin kaideye yöneldiği kısımda derin bir yiv bulunur.

Ptr. DSC. Pergamon Kase T. 1 grubu Meyer-Schlichtmann'ın çalışmasında N 8⁸⁸⁷ numaralı kase formuyla benzerlik gösterir. DSA grubunun yarımküre formu kaselerine kıyasla keskin ve köşeli profillerin ağırlıkta olduğu Pergamon örnekleri İ.S. 1. yüzyıla tarihlenir. Patara örneği de aynı tarihten olmalıdır.

Ptr. DSC. Pergamon Kase T. 2 (Lev. 51 Kat. No. 492): İçe dönük ağız, yuvarlak sonlanan dikey dudak, yatay dirsek profili, kaideye doğru daralan içbükey gövdeli konik kase formudur. İçte geçiş profilleri keskin yivlerle vurgulanmıştır.

Sigillata gruplarının neredeyse tamamında kullanılan konik gövdeli kase formu Pergamon Sigillataları'nda İtalya örneklerinin etkisiyle, kısa dudaklı ve keskin konturlu olarak karşımıza çıkar. Meyer-Schlichtmann tarafından N 39 olarak adlandırılan kaselerde dışa açılan, keskin konturlu yüksek halka kaide formu uygulanmıştır⁸⁸⁸. Kaidesi korunmayan Patara örneği ise içe kapanan ağız ve dudak profiline göre üç alt gruba ayrılan Pergamon kaselerinden farklıdır.

⁸⁸⁴ Meyer-Schlichtmann 1988, 142-143 Lev. 17, 290-291.

⁸⁸⁵ Hayes 1985, 27-28 Lev. IV 13, 15.

⁸⁸⁶ Hayes 1985, 81-82 Lev. XVIII 10.

⁸⁸⁷ Meyer-Schlichtmann 1988, 95-96 Lev. 11, 128 N 8.

⁸⁸⁸ Meyer-Schlichtmann 1988, 112-113 Lev. 13, 182-186 N 39 a-c.

Assos'da bulunan aynı formdaki Pergamon Sigillata örnekleri de profil çeşitliliği nedeniyle üç alt grupta değerlendirilmiş, örnek sayısının çokluğuna karşın Patara kasesiyle benzer karşılaştırma örneği tespit edilememiştir⁸⁸⁹.

Sonuç olarak Meyer-Schlichtmann N 39'un versiyonu olarak değerlendirilmesi gereken Ptr. DSC. Pergamon Kase T. 2 formu, sade dudak profili nedeniyle İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSC. Pergamon Kase T. 3 (Lev. 51 Kat. No. 493): Dışa taşkın yatay dudak, yivlerle kademelenen ve cidar kalınlığı azalan dikey gövdeli derin kase formudur. Grup içerisindeki tek örnekte ağızdan itibaren gövde üzerinde sık aralıklı ince yivler izlenir.

Ptr. DSC. Pergamon Kase T. 3 grubu dışa taşkın ağız ve dik gövde profiliyle Pergamon Sigillatalarının hem bardak hem de geniş ağızlı derin kase formlarıyla benzerlik gösterir⁸⁹⁰. Ağız çapı ve gövde yapısı nedeniyle bardak olarak değerlendirilmeyen Patara örneği, genel form özellikleriyle Sü 13 kase formuyla ilişkilendirilmelidir⁸⁹¹. Bu formun farklı bir versiyonu olarak yorumlayabileceğimiz Kase T. 3 İ.S. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenir.

6. 3. 1. 3 Baskılar

Diğer Sigillata gruplarına kıyasla daha az sayıda ele geçen Pergamon örnekleri içerisinde yalnızca bir baskı yer alır.

MOC/XOY (Lev. 51 Kat. No. 494): Formu saptanamayan taban parçasının merkezinde yer alan kare çerçeve içerisinde iki satırdan oluşan bir baskıdır⁸⁹². İlk kez Iliffe'nin⁸⁹³ yayınında yer alan baskı, Meyer Schlichtmann tarafından Pergamon Sigillata⁸⁹⁴ grubu içerisinde okunmuş ve Ketios Vadisi'nde üretim yapan usta isimleri içerisinde anılmıştır. Patara'da henüz tek parçayla örneklenen baskı Pergamon'da ele geçen örnekler ışığında İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

⁸⁸⁹ Zelle 1997, 83 Res. 20, 363-374.

⁸⁹⁰ Meyer-Schlichtmann 1988, 81 Lev. 9, 69 B 9.

⁸⁹¹ Meyer-Schlichtmann 1988, 161-162 Lev. 21, 350 Sü 13.

⁸⁹² Liddell – Scott 1951, 1148 bkz.: μόσχοσ Bu kelimenin nominativ halinin filiz, sürgün ve buzağı olmak üzere iki farklı anlamı vardır.

⁸⁹³ Iliffe 1936, 37. Iliffe, Pergamon'da bulunan MOCXOY baskılı seramiğin DSC grubu hamur ve astar özelliklerini taşıdığını belirtmiştir.

⁸⁹⁴ Meyer-Schlichtmann 1988, 185 k; Bounegru – Erdemgil 1998, 273 Res. 3, 11.

6. 3. 2. Çandarlı Sigillatası

En erken örnekleri İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Çandarlı Sigillataları Pergamon seramikleriyle eş zamanlı olarak üretilmiştir. Doğu Sigillata C olarak da adlandırılan bu seramiklerle ilgili ilk çalışma 19. yüzyılda Loeschke tarafından yapılmıştır⁸⁹⁵. Hayes, 1985 yılında EAA'da yayınladığı çalışmasıyla mevcut tipolojiyi yeni formlar ekleyerek güncellemiştir⁸⁹⁶.

Tepecik Nekropolü'nde Pergamon seramiklerine kıyasla daha fazla sayıda ele geçen Çandarlı Sigillataları'nın tipolojik gruplandırmasında hem Loeschke hem de Hayes'in çalışması kullanılmıştır. Metin içerisinde Loeschke tipolojisinden alınan formların önüne L, Hayes tarafından eklenen yeni formların ise A (Augustus Serisi) ve H (Hayes) harfleri getirilerek kısaltılmıştır. Grup içerisinde formu tespit edilemediği için baskılar bölümünde değerlendirilen 1 adet taban parçası üzerinde ΑΙΔΟ/ΥΧΟΥ baskısı okunur.

6. 3. 2. 1. Tabaklar

İçe dönük ağızlı ve yuvarlak gövdeli örneklerin ağırlıkta olduğu Çandarlı Sigillatası tabak tipolojisi içerisinde 3 ana form grubu tespit edilmiştir.

Ptr. DSC. Çandarlı Tabak T. 1 (Lev. 51-52 Kat. No. 495-501): İçe dönük ağızlı, yuvarlak ya da sivri uçla sonlanan dudaklı, kaideye doğru daralan dışbükey formlu, alçak halka kaideli sığ tabak formudur. Grup içerisinde 2'si tam form veren, 5'i ağız parçası olmak üzere 7 örnek bulunur.

Patara örnekleri içe dönük ağız ve dışbükey gövde yapısıyla L 6 grubu içerisine girer⁸⁹⁷. Doğu Sigillata gruplarının neredeyse tamamında kullanılan bu tabak formunun DSC grubu örnekleri Assos⁸⁹⁸, Ephesos⁸⁹⁹, Korinth⁹⁰⁰ ve Berenice'de⁹⁰¹ görülür.

⁸⁹⁵ Loeschke 1912, 344-407.

⁸⁹⁶ Hayes 1985, 71-78.

⁸⁹⁷ Loeschke 1912, 363.

⁸⁹⁸ Zelle 1997, 128-129 Res. 41, 869-888.

⁸⁹⁹ Meriç 2002, 66 Lev. 28 K 311.; Gassner 1997, 136 Lev. 44, 528-530. Ephesos Tetraganos Agorası Güney kapısında ele geçen üç örnek Hayes Form 4 olarak sınıflandırılmış; 529 numaralı parça İ.S. 2. yüzyıl sonu- 3. yüzyıl içerisine verilirken, 530 numaralı örnek İ.S. 3. yüzyıl sonu ve 4. yüzyıl başlarına tarihlenmiştir. Her iki tabak arasındaki en önemli fark cidar kalınlığının artması ve profil kalitesinin azalmasıdır. Gassner, parçaların tarihlenmesinde Ephesos'taki diğer çalışma alanlarında ele geçen Çandarlı örneklerini dikkate alarak İ.S. 2. yüzyılı önerir.

⁹⁰⁰ Hayes 1973, 456 Lev. 88, 165.

⁹⁰¹ Kenrick 1985, 259 Res. 47 B. 364.1-2.

Loeschke, L 6 formunu Haltern Tip 4 ve 5 ile ilişkilendirmesine karşın, benzer tabak formu İ.Ö.1. yüzyıl başında DSA⁹⁰² grubunda kullanılmıştır. Hayes, Çandarlı Sigillatları'yla ilgili tipoloji çalışmasında ise Patara tabaklarıyla benzerlik gösteren Atina Agorası örneğini Loeschke'nin gruplaması dahilinde L 6 olarak adlandırmıştır⁹⁰³. Aynı formun derin gövdeli ve zemine doğru incelen kaide profili gösteren geç dönem Çandarlı örneğini ise H 4⁹⁰⁴ grubu içerisinde İ.S. 2 ve 3. yüzyıla tarihler.

Zelle, Assos'da ele geçen Çandarlı Sigillatları'nda gövde açısına bağlı olarak değişkenlik gösteren derin ya da sığ yapının tarihlemeye etkili olduğunu belirtmiştir⁹⁰⁵. Bu özelliklere dayanarak üç alt grupta değerlendirdiği tabakları en erken İ.Ö. 1. yüzyıl sonu olmak üzere İ.S. 4. yüzyıl başı arasına yerleştirir.

Ptr. DSC. Çandarlı T. 1 grubu içerisindeki Ptr. 495-500 numaralı tabaklar Assos örnekleri ışığında İ.S. 1. yüzyıla tarihlenmelidir. İ.S. 1. yüzyıl içerisinde üretilen benzer formdaki Pergamon⁹⁰⁶ ve DSB⁹⁰⁷ grubu seramikleri bu görüşü desteklemektedir.

Grup içerisindeki diğer örneklerle kıyasla farklı gövde profili gösteren Ptr. 501 katalog numaralı parça, Pergamon'da üretilen yerel Çandarlı taklidi bir tabakla benzerdir⁹⁰⁸. Özgün profil yapısı nedeniyle bu tabak grup içerisindeki diğer örneklerden biraz daha geç bir sürece İ.S. 2. yüzyıla tarihlenir.

Ptr. DSC. Çandarlı Tabak T. 2 (Lev. 52 Kat. No. 502-503): İçe dönük ağızlı, hafif dışa taşkın dudaklı dışbükey gövdeli sığ tabak formudur. Dudak içte ve dışta yivlerle vurgulanmıştır. Grup içerisinde 1 ağız ve 1 kaide olmak üzere 2 örnek yer alır.

Loeschke'nin tipolojisinde yer almayan bu form dışa taşkın dudak ve dışbükey formlu kısa gövde yapısı nedeniyle A1 grubu içerisinde yer almalıdır⁹⁰⁹. Hayes tarafından Augustus Serisi içerisinde değerlendirilen Çandarlı örneği dudak profiliyle aynı zamanda İ.S. 3. yüzyılda oldukça yaygın olan 1C170 numaralı Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramik grubuyla da benzerdir⁹¹⁰.

⁹⁰² Crowfoot 1957, 314 Form I Res. 73, 9-14. Patara DSA grubu içerisindeki içe dönük ağızlı, dışbükey gövdeli sığ tabak örnekleri için, bkz.: Kat. No. 1-13.

⁹⁰³ Hayes 1985, 75-76 Lev. XVII 1.

⁹⁰⁴ Hayes 1985, 78 Lev. XVIII 4

⁹⁰⁵ Zelle 1997, 128-129.

⁹⁰⁶ Schäfer 1962, 787 Res. 1,7.

⁹⁰⁷ Erol 2004, 31-32 Lev. 1, 1-6.

⁹⁰⁸ Schäfer 1962, 787 Res. 1, 9.

⁹⁰⁹ Hayes 1985, 73 Lev. XVI 1.

⁹¹⁰ Poblome 1999, 309 Res. 63, 8. Poblome, İ.Ö. 25 - İ.S. 4. yüzyıl arasına tarihlediği formun tipolojik değerlendirmesinde benzer tabakların DSA ve DSD gruplarında kullanıldığını belirtir.

Farklı sigillata gruplarında uzun süre kullanılan bu formun Nekropol seramikleri içerisinde yer alan Pergamon örneği İ.Ö. 1. yüzyıl sonu İ.S. 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenir.

Ptr. DSC. Çandarlı Tabak T. 3 (Lev. 52 Kat. No. 504-506): Hafif dışa açık ağızlı, yuvarlak ya da sivri uçla sonlanan dik dudak ve kaideye doğru daralan yatay gövdeli sığ tabak formudur. Grup içerisinde 2 ağız 1 kaide parçası olmak üzere 3 örnek yer alır.

Patara tabakları ağız ve gövde profilleriyle L 1⁹¹¹ grubu içerisine girer. Ptr. DSC. Çandarlı Tabak T. 2 grubuna kıyasla karşılaştırma örneği daha az olan bu form Korinth⁹¹², Assos⁹¹³ ve Berenice'de⁹¹⁴ görülür. Ayrıca aynı tabak formu Pergamon Sigillata⁹¹⁵ tipolojisinde de kullanılmış ve olasılıkla her iki grup atölyelerinde de aynı zamanda üretilmiştir. Ptr. DSC. Çandarlı Tabak T. 3 grubu örnekleri aynı zamanda Patara Doğu Sigillata A seramik tipolojisindeki Samaria Form 14 grubundaki dik ağızlı sığ tabak formuyla benzer profil özellikleri gösterir⁹¹⁶.

İtalya Sigillataları'nın yanı sıra DSA⁹¹⁷ grubunda da sevilerek kullanılan dik ağızlı sığ tabak formunun Çandarlı örnekleri için Loeschke Augustus Dönemi'ni başlangıç olarak kabul etmesine rağmen, Atina Agorası'nda ele geçen ve Hayes tarafından L 1 içerisinde değerlendirilen örnek ise İ.S. 1. yüzyılın ortasıyla İ.S. 2. yüzyıl arasına tarihlenmiştir⁹¹⁸. Aynı form için sunulan iki farklı tarih önerisinden genellikle Loeschke'nin görüşü kabul edilmekte, Assos Nekropolü'nde bulunan benzer örnekler bu doğrultuda İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyılın üçüncü çeyreği arasına tarihlenmektedir. Patara örnekleri ise, bu tabak formunun diğer Doğu Sigillata gruplarında İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısında yoğunluk göstermesi nedeniyle aynı sürece tarihlenir.

⁹¹¹ Loeschke 1912, 360-362.

⁹¹² Korinth'de iki farklı alanda ele geçen formun Güney Stoa örneği için, bkz.: Hayes 1973, 456 Res. 88, 164. Demeter ve Kore kutsal alanında bulunan örnek için, bkz.: Slane 1990, 53 Res. 8, 102.

⁹¹³ Zelle 1997, 129 Res. 42, 889.

⁹¹⁴ Kenrick 1985, 259 Res. 47 B. 363. 1-2.

⁹¹⁵ Schäfer 1962, 788 Res. 1, 16.

⁹¹⁶ Crowfoot 1957, 331 Res. 79, 14-16.

⁹¹⁷ Crowfoot 1957, 311-312 Res. 79, 17-22. İ.Ö. 1. yüzyılın ortalarına tarihlenen formun DSA örneklerinde ağız çapının daha geniş, gövdenin uzun olduğu görülür. Patara Tepecik Nekropolü DSA grubu örnekleri için, bkz.: Kat No. 127-138.

⁹¹⁸ Hayes 1985, 75 Lev. XVI 16. Hayes, bu formu İtalya Sigillata tipolojisindeki Goudineau 39'la ilişkilendirir.

6. 3. 2. 2. Kaseler

Patara Tepecik Nekropolü'nde ele geçen Çandarlı Sigillataları içerisinde ağız çapı ve gövde derinliği değişkenlik gösteren toplam 6 form grubu tespit edilmiştir.

Ptr. DSC. Çandarlı Kase T. 1 (Lev. 52 Kat. No. 507-508): İçe dönük ağız, sivri uçla sonlanan gövdeyle bütünlük gösteren dikey dudak, yarım küre formlu gövde ve alçak halka kaideli kase formudur. Grup içerisinde 2 örnek yer alır.

L 20⁹¹⁹ grubu içerisine giren her iki Patara kasesinde de benzer dudak profili görülür. Hayes⁹²⁰ tarafından da L 20 olarak adlandırılan bu formun Korinth⁹²¹, Assos⁹²² ve Berenice⁹²³ örneklerinde ise dudak Patara kaselerine kıyasla daha sivridir.

Çandarlı Sigillataları'nın yanı sıra DSA⁹²⁴ ve DSB⁹²⁵ gruplarında da üretilen yarım küre gövdeli kaseler dönemin sevilen ve tercih edilen formları arasında yer alır. Patara Tepecik Nekropolü'nde üç farklı sigillata tipolojisinde de aynı formun kullanılması bu görüşü desteklemektedir⁹²⁶.

DSA grubunda İ.Ö. 1. yüzyıl ile İ.S. 1. yüzyıl arasında üretilen yarımküre formlu kaselerin Çandarlı örnekleri İ.Ö. 1. yüzyıl ortası ile İ.S. 1. yüzyıl sonuna tarihlenir. İnce gövde cidarı ve kaliteli dudak profiliyle Assos örneklerine benzeyen Patara kaseleri İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyıl başına tarihlenir.

Ptr. DSC. Çandarlı Kase T. 2 (Lev. 52-53 Kat. No. 509-515): Hafif içe kapanan ya da dik ağız, yuvarlak ya da sivri bitimli dikey dudak, sivri uçla sonlanan dirsek profili ve kaideye doğru daralan yuvarlak gövdeli kase formudur. Grup içerisindeki 7 örnekten ikisinde dirsekten gövdeye geçişte derin bir yiv bulunur.

Aşağı sarkık dudaklı kaseler Çandarlı atölyelerinin hem sigillata hem de geç dönem kırmızı astarlı seramiklerinde devamlılığını koruyan grubun önemli formlarındandır. Erken

⁹¹⁹ Loeschke 1912, 371.

⁹²⁰ Hayes 1985, 76-77 Lev. XVII 8-9. Hayes, Isthmia ve Leiden'de benzer örnek bulunduğunu belirtir.

⁹²¹ Hayes 1973, Lev. 88, 160-161.

⁹²² Zelle 1997, 118 Res. 36, 642.

⁹²³ Kenrick 1985, 261 Res. 47 B 367.

⁹²⁴ Crowfoot 1957, 311 Res. 80, 1-8.

⁹²⁵ Hayes 1985, 59 Lev. XII 26.

⁹²⁶ Patara DSA grubu yarım küre formlu kase örnekleri için, bkz.: Ptr. DSA. Kase T.1; Patara DSB grubu içerisindeki yarım küre formlu kaseler için, bkz.: Ptr. DSB-1 Kase T.3.

örnekler L19⁹²⁷ olarak sınıflandırılmasına karşın, daha geç bir sürece tarihlenen kırmızı astarlı kase örnekleri ise H 3⁹²⁸ olarak gruplandırılmıştır. Her iki seramik grubunun belirlenmesindeki en önemli özellik hamur-astar kalitesindeki azalmadır. Ayrıca dudağın kısılması ve başta dirsek profili olmak üzere cidar kalınlığının artması da önemlidir.

Haltern Form 12⁹²⁹ ile bağlantılı görülen bu form ayrıca Stobi⁹³⁰, Korinth⁹³¹, Knossos⁹³², Assos⁹³³, Ephesos⁹³⁴, Symrna⁹³⁵, Metropolis⁹³⁶, Ainos⁹³⁷ ve Berenice⁹³⁸ seramikleri içerisinde görülür.

Ptr. DSC. Çandarlı Kase T. 2 grubunda yer alan 7 örnek kendi içinde özellikle dudak ve dirsek profili bakımından bütünlük gösterir. Ptr. 514 katalog numaralı örnek dışında grup gerek hamur-astar gerekse ince cidar kalınlığı ve profil kalitesiyle İ.S. 1. yüzyıl ile İ.S. 2. başına tarihlenir. Geniş ağız çapı, kısa dudak yapısı ve kalın cidarlı dirsek profili gösteren Ptr. 515 numaralı kase ise İ.S. 2. yüzyıl sonu ile İ.S. 3. yüzyıl arasına tarihlenebilir.

Ptr. DSC. Çandarlı Kase T. 3 (Lev. 53 Kat. No. 516): Dik ağız, yuvarlak bitimli dikey dudak, köşe yaparak kaideye yönelen konik gövdeli kase formudur. Grup içerisindeki tek örneğin kaidesi korunmamıştır.

⁹²⁷ Loeschke 1912, 370-371; Hayes 1985, 76 Lev. XVII 5-7. Hayes bu kaselerin Goudineau 38 b formundan etkilendiğini, ayrıca Lesbos ve Pergamon'da da örneklerinin bulunduğunu belirtir.

⁹²⁸ Hayes 1972, 318 Res. 63 b; Aynı grupta için, bkz.: Hayes 1985, 78 Lev. XVIII 3. Hayes bu kase formunu L 19'un geç dönem taklidi olarak İ.S. 2-3. yüzyıl arasına tarihler.

⁹²⁹ Kenrick 1985, 148-149 Res. 27 B. 211.1-2.

⁹³⁰ Anderson-Stojanović 1992, 54 Lev. 40 341-343. Bu grup içerisindeki iki kaseden 341 numaralı örnek Çandarlı Sigillatısı grubuna dahil edilmiş ve İ.S. 2. yüzyıl içerisinde tarihlenmiştir. 343 numaralı ağız parçası ise LRC(Late Roman C) tipolojisindeki Hayes Form 3'le ilişkilendirilerek İ.S. 3. yüzyılın ikinci yarısı ve 4. yüzyıl başına tarihlenmiştir.

⁹³¹ Slane 1990, 54 Res. 8, 108-109. Korinth'de Demeter ve Kore Kutsal alanında bulunan iki örnekten 108 katalog numaralı parça İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına tarihlenirken, 109 numaralı örnek ise daha geç bir sürece İ.S. 2. yüzyılın ikinci yarısı ve İ.S. 3. yüzyılın birinci yarısı arasına yerleştirilmiştir.

⁹³² Forster 2001, 139 Res. 4. 4 d; Hayes 1983, 118 Res. 3, 29; Sackett 1992, 158 Lev. 167, 21.

⁹³³ Zelle 1997, 119-124 Res. 37-39, 670-843. Zelle, toplam 178 örneğin yer aldığı bu formu, 6 alt gruba, bunları da kendi içinde a ve b olmak üzere iki alt gruba ayırmıştır. Ağız çapı ve form kalitesinin yanı sıra yerel Pergamon örnekleriyle benzerliği de dikkat çeker. Bu kıstaslara göre Assos örneklerini, İ.Ö. 1. yüzyılın üçüncü çeyreği başlangıç olmak üzere İ.S. 3. yüzyılın birinci yarısı arasına tarihler.

⁹³⁴ Ephesos'da iki farklı çalışma alanında ele geçen bu kase formunun Tetraganos Agorası Güney kapısı örnekleri için, bkz.: Gassner 1997, 136-137 Lev. 44, 531-532. İki kaseinin yer aldığı bu grupta 531 numaralı parça Geç Flavius Dönemi'ne tarihlenirken, 532 numaralı örnek ise beraberindeki buluntu konteksine dayanarak İ.S. 3. yüzyıla tarihlenmiştir. Ephesos Devlet Agorası Kuyu buluntuları içerisindeki karşılaştırma örnekleri için, bkz.: Meriç 2002, 65-66 Lev. 29 K 321-327.

⁹³⁵ Erol 2007, 81 Çiz. 44-53

⁹³⁶ Güngör 2005, 49 Lev. 31-32, 169-189.

⁹³⁷ S. Başaran, "Ainos'un Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi Seramik Buluntuları", *Les Ceramiques en Anatolie Aux Epoques Hellenistique et Romaine, Varia Anatolica XV*, 2003, 76 Lev. XLVII, 4-5.

⁹³⁸ Kenrick 1985, 260-261 Res. 47 B 366.1. Kenrick, bu gruptaki toplam 5 kaseden B 366. 1-4 arasını İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına, B 366. 5 numaralı örneği ise İ.S. 2. yüzyıl ortası ile İ.S. 3. yüzyıl ortasına tarihlenmiştir.

Hellenistik Dönem II kulplu Knidos⁹³⁹ kaseleriyle benzerlik gösteren Patara örneği Loeschke'nin Çandarlı Sigillatası form grupları içerisinde yer almaz. Hayes tarafından oluşturulan güncel tipoloji çalışmasında benzer formlar başlığı altında değerlendirilen kase dışında DSC grubu seramikleri içerisinde Patara örneğiyle karşılaştırılabilecek form tespit edilmemiştir⁹⁴⁰.

Pergamon Sigillata tipolojisinde kullanılan bu kase formu Meyer-Schlichtmann tarafından İ.Ö. 1. yüzyılın birinci çeyreği ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı arasına tarihlenmiştir⁹⁴¹.

Hamur-astar yapısı nedeniyle Çandarlı Sigillatası olarak tanımlanan Patara örneği ise, her iki atölye arasındaki form ilişkisini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Karşılaştırma örneği açısından sıkıntılı olan Patara grubu, Meyer-Schlichtmann'ın S 2 formu doğrultusunda İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenebilir.

Ptr. DSC. Çandarlı Kase T. 4 (Lev. 53-54 Kat. No. 517-522): Dikey dudak, yatay dirsek profilli, konik gövdeli, düz ya da dışa açılan alçak halka kaideli kase formudur. Grup içerisinde 1 ağız, 5 kaide parçası yer alır.

Patara örnekleri konik gövde yapısıyla, Loeschke tarafından Haltern Tip 8 kaseleriyle ilişkili görülen L 15 grubu içerisine girer⁹⁴². Benzer form özelliklerine sahip Atina Agorası'nda ele geçen kase, Hayes tarafından L 15 grubu içerisinde değerlendirilmesine karşın, aynı zamanda yine kendi tipolojisinde yer alan A 7 numaralı konik kase formunun farklı bir versiyonu olarak da yorumlanmıştır⁹⁴³. Hayes, Çandarlı ve Atina dışında, Korinth⁹⁴⁴ ve Assos'da⁹⁴⁵ karşılaştırma örneği bulunan bu formu İ.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlemiştir.

Konik gövdeli kaseler İ.S. 1. yüzyıl başı ile üçüncü çeyreği arasında DSA⁹⁴⁶, DSB⁹⁴⁷ ve Pergamon⁹⁴⁸ Sigillatarında da kullanılmıştır. Ptr. DSC. Çandarlı Kase T. 4 grubu kaseleri gerek Çandarlı gerekse diğer sigillata grupları içerisindeki karşılaştırma örneklerine dayanarak İ.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlenir.

⁹³⁹ Meriç 2002, 27.

⁹⁴⁰ Hayes 1985, 78 Lev. XVI 15.

⁹⁴¹ Meyer-Schlichtmann 1988, 64 Lev. 7, 8 S 2.

⁹⁴² Loeschke 1912, 369-370; Hayes 1985, 76 Lev. XVII 4.

⁹⁴³ Hayes 1985, 76 Lev. XVII 4. Hayes L 15 formunun Olbia ve Korinth'de örneklendiğini belirtir.

⁹⁴⁴ Hayes 1973, 456 Lev. 88, 163.

⁹⁴⁵ Zelle 1997, 125 Napf 13 IV Res. 40, 855.

⁹⁴⁶ Hayes 1985, 34-36 Form 45-47 Lev. VI 11-15.

⁹⁴⁷ Hayes 1985, 28-29 Form 31-32 Lev. XIII 1, 3.

⁹⁴⁸ Schäfer 1962, 793-794 Res. 42, 28.

Ptr. DSC. Çandarlı Kase T. 5 (Lev. 54 Kat. No. 523-528): Yuvarlak kesitli dışa taşkın dudak, kaideye doğru daralan ve üzeri yivli konik gövdeli, geniş ağızlı derin kase formudur. Dış konturu düz ya da yuvarlak profilli, kalın cidarlı alçak halka kaide yapısı görülür. Grup içerisinde 4 ağız, 2 kaide parçası yer alır.

Patara örnekleri genel form özellikleriyle L 26 grubu içersine girer⁹⁴⁹. Loeschke, İtalya Sigillataları'nın etkisiyle Tiberius ve Cladius Dönemi'nden itibaren üretildiğini belirttiği bu formu, dudak profili ve ağız çapına bağlı olarak erken ve geç olmak üzere iki gruba ayırır⁹⁵⁰. L 26'nın hem İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı hem de İ.S. 2. yüzyıl içersine tarihlenen her iki alt grubuna ait örnekler Assos⁹⁵¹, Ephesos⁹⁵², Symrna⁹⁵³, Metropolis⁹⁵⁴, Corinth⁹⁵⁵, Knossos⁹⁵⁶ ve Stobi'de⁹⁵⁷ görülür.

Hayes, çalışmasında L 26 formunun her iki alt grubunu da Atina Agorası'nda ele geçen iki kaseyle örneklemiş, Tarsus, Olbia ve Paphos'da da karşılaştırma örneklerinin bulunduğunu belirtmiştir⁹⁵⁸.

Patara kaseleri dışa taşkın kısa dudak, ince cidarlı gövde ve düz sonlanan alçak kaide profiliyle İ.S. 1. yüzyıl örneklerine benzemektedir.

Ptr. DSC. Çandarlı Kase T. 6 (Lev. 54 Kat. No. 529-530) : Dışa taşkın yuvarlak kesitli yatay dudak, kaideye doğru daralan eğik gövdeli geniş ağızlı derin kase formudur. Grup içerisinde 1 ağız ve 1 kaide olmak üzere 2 örnek yer alır.

Patara örneği yatay dudak ve uzun gövde profiliyle L 42⁹⁵⁹ ve H 1⁹⁶⁰ formlarıyla benzerlik gösterir. Hayes, Korinth örnekleriyle oluşturduğu bu grubu Çandarlı Kırmızı Astarlı Seramikleri'yle ilişkili olarak İ.S. 2. yüzyıl ortası ile İ.S. 3. yüzyıl arasına tarihler ve Antiokheia, ve Kenchreai'de karşılaştırma örneklerinin bulunduğu belirtir.

⁹⁴⁹ Loeschke 1912, 373-377.

⁹⁵⁰ Hayes 1972, 319-321 Form 2 Res. 64. Hayes formu Çandarlı Sigillatalarının sonu ile Kırmızı Astarlı seramiklerinin üretilmeye başladığı sürece İ.S. 2. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 3. yüzyılın birinci yarısı arasına tarihlemiştir.

⁹⁵¹ Zelle 1997, 97-100 Res. 27-28.

⁹⁵² Meriç 2002, 66 Lev. 28 K 312-319.

⁹⁵³ Erol 2007, 83 Çiz. 68.

⁹⁵⁴ Güngör 2005, 49 Lev. 29-30, 160-166.

⁹⁵⁵ Slane 1990, 54 Res. 8 107.

⁹⁵⁶ Forster 2001, 145 Res. 4. 4 a-c; Sackett 1992, 159.

⁹⁵⁷ Anderson-Stojanović 1992, 54 Lev. 40, 342.

⁹⁵⁸ Hayes 1985, 77 Lev. XVII 10. 11. Hayes, Loeschke'nin yaptığı sınıflandırmayı bağlı kalarak A grubunun *planta pedis* ve ANΔPEOY damgası taşıyan örneklerini İ.S. 1. yüzyıla tarihlemiş ve İtalya etkisinde üretim yapıldığını belirtmiştir. B grubunu ise, daha geç bir sürece İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısı içersine tarihler.

⁹⁵⁹ Loeschke 1912, 387 Lev. XXVIII 42.

⁹⁶⁰ Hayes 1985, 77 Lev. XVII 13.

Diğer yandan Ptr. T. 6 özellikle dudak profiliyle Assos'daki Çandarlı Sigillatası formuyla benzerdir⁹⁶¹. Zelle, genel profil özelliklerine dayanarak L 42 grubuyla ilişkilendirdiği bu formu, İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmiştir. Knossos⁹⁶² ve Symrna'da⁹⁶³ karşılaştırma örneği bulunan Ptr. DSC. Çandarlı Kase T. 6 formu Assos kaseleriyle aynı süreç içerisine tarihlenir.

6. 3. 2. 2. Baskılar

Pergamon Sigillata tipolojisinde olduğu gibi bu grup içerisinde de formu belirlenemeyecek derecede kötü kotunmuş olan 1 baskı örneği yer alır.

ΑΙΛΟ/ΥΧΟΥ (Lev. 55 Kat. No. 531): Kare çerçeve içerisinde iki satırdan oluşan baskı Olbia'da ele geçen örnek doğrultusunda Zahn tarafından “Διδούχv”olarak okunmuştur⁹⁶⁴. Hayes'in çalışmasında DSC-Çandarlı sigillata tipolojisi içerisinde değerlendirilen bir kaseinin tabanında da aynı damga görülür⁹⁶⁵. Usta veya atölye ismi olarak da kabul edebileceğimiz bu damga Hayes'in çalışmasındaki karşılaştırma örneği doğrultusunda İ.S. 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenir.

⁹⁶¹ Zelle 1997, 140 Res. 49 1016.

⁹⁶² Sackett 1992, 159.

⁹⁶³ Erol 2007, 82-83 Çiz. 69.

⁹⁶⁴ Comfort 1938, 38.

⁹⁶⁵ Hayes 1985, 74 Lev. XVI 10.

6. 4. Doğu Sigillata D Grubu Seramik Tipolojisi

İ.Ö. 1. yüzyıl başında üretilmeye başlanan ve İ.S. 150 yılına kadar devam eden DSD grubu örnekleri geniş bir yayılım alanına sahiptir⁹⁶⁶. Kıbrıs Adası'ndaki kazı çalışmaları ve toprak analizleri neticesinde bu adada üretildiği kesinleşen Doğu Sigillata D seramikleri özellikle İ.Ö. 1. yüzyılın ortasından itibaren yoğun olarak çevre bölgelere ihraç edilmiştir.

Hayes, DSD seramik tipolojisini 1985 yılında EAA'da⁹⁶⁷ yayınlamış, 1991 yılı Paphos⁹⁶⁸ bandında ise tekrar ele almıştır. Bu çalışmada sayısal açıdan yoğunluk gösteren DSD örneklerinin tipolojik sınıflandırılmasında aynı yazarın her iki yayınından da yararlanılmıştır.

6. 4. 1. Tabaklar

Patara Doğu Sigillata D grubu seramikleri içerisinde Hayes'in tipolojisinde karşılığı bulunan toplam 7 tabak formu tespit edilmiştir.

Ptr. DSD. Tabak T. 1 (Lev. 55-56 Kat. No. 532-541): Dışa taşkın, yatay dudak, yumuşak ya da keskin bir profille kaideye yönelen kısa gövde ve alçak halka kaideli sığ tabak formudur. Grup içerisindeki 10 örneğin yedisinde dudak üzerinde iki sıra rulet bezemesi yer alır.

Patara tabakları dudak ve gövde profil özellikleriyle Paphos 4 grubu içerisine girer⁹⁶⁹. Hayes, bu formu ağız ve kaide yapısındaki farklılıklara göre A-B olmak üzere iki alt gruba ayırmış ve form gelişimi yakalamaya çalışmıştır. Öncelikli olarak A grubu içerisinde değerlendirilen içe dönük ağızlı ve kaidesi çift halkalı örnekler İ.Ö. 1. yüzyıl sonuna (Augustus Dönemi'ne) tarihlenmiştir. Çift halka tanımlaması kaidenin altında konturu hareketlendiren ve cidar kalınlığını azaltan derin bir yiv kanalı bulunan örnekler için kullanılmıştır. B grubundaki dışa açık ağızlı, köşeli bir profille kaideye yönelen gövdeli örnekler ise, İ.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlenir⁹⁷⁰.

Ptr. DSD. Tabak T. 1 grubu örnekleri dışa açılan ağız profiliyle Paphos 4B grubu içerisine girer. Ayrıntıda farklı profil özellikleri gösteren tabaklardan Ptr. 539 katalog numaralı örnek üstü düz, altı yuvarlak kesitli dudak profiliyle diğerlerinden farklıdır.

⁹⁶⁶ Sackett 1992, 152.

⁹⁶⁷ Hayes 1985, 79-91.

⁹⁶⁸ Hayes 1991, 37-50.

⁹⁶⁹ Hayes 1985, 81 Lev. XVIII 8-9.

⁹⁷⁰ Hayes 1991, 39 Res. XVIII 4.1-2.

Kıbrıs dışında Knossos⁹⁷¹, Perge⁹⁷² ve Tel Anafa'da⁹⁷³ ele geçen benzer formdaki örnekler Hayes'in önerisi doğrultusunda İ.S. 1. yüzyıl başı ile İ.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlenir. Bu bağlamda ağız ve kaide yapısıyla çeşitlilik gösteren Patara grubu da İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSD. Tabak T. 1 Kaide Örnekleri (Lev. 56 Kat. No. 542-546): Grupta dış konturu düz, kare kesitli 5 adet alçak halka kaide örneği yer alır.

Patara örnekleri genel profil özellikleriyle DSD tipolojisindeki Paphos 4-7 formlarıyla benzerlik gösterir⁹⁷⁴. Ait olduğu form grubu tespit edilemeyen kaideler DSD'nin yoğun olarak kullanıldığı İ.S. 1. yüzyıla tarihlenir.

Ptr. DSD. Tabak T. 2 (Lev. 56 Kat. No. 547): Aşağıya sarkık dikey dudaktan derin bir yivle ayrılan ağız, keskin bir profille kaideye yönelen gövde ve zemine doğru daralan alçak halka kaideli sığ tabak formudur. Dudak üzerinde çizgi ve nokta olmak üzere iki sıra rulet bezemesi bulunur.

Ptr. DSD. Tabak T. 2 grubu ağız ve dudak profiliyle Augustus Dönemi'ne tarihlenen Paphos 3 formuyla ortak özellikler göstermesine rağmen, sığ gövde yapısıyla farklıdır⁹⁷⁵. Patara örneğindeki kısa ve geniş gövde profili, kabın basık ve yayvan görünmesini sağlar.

Paphos 3 grubu aşağıya sarkık dudak profiliyle DSA tipolojisindeki dudak kenarı yumurta dizisiyle bezeli tabak⁹⁷⁶ ve kase⁹⁷⁷ formlarıyla da benzerlik gösterir. Aşağıya sarkık yatay dudak profilli aynı zamanda İtalya Sigillata tipolojisinde geniş ağızlı ve yüksek halka kaideli sığ tabak formlarında da uygulanmıştır. Goudineau 6⁹⁷⁸ olarak adlandırılan bu tabaklar keskin gövde profili ve yüksek halka kaidesiyle DSA örneklerinden farklıdır. İ.Ö. 20 ile İ.S. 1. yüzyılın başına tarihlenen İtalya tabakları, daha erken tarihli DSA formlarından etkilenmiş olmalıdır.

Sığ gövde profiliyle İtalya örneklerinden farklılaşan Ptr. DSD. Tabak T. 2 grubu, bu özelliğiyle daha çok DSA tipolojisindeki Hayes Form 10 tabaklarını hatırlatır. Ayrıca dikey

⁹⁷¹ Sackett 1992, 251 Lev. 192, 29. Sackett bu ağız parçasını Hayes P 4 B grubu içerisinde değerlendirerek, İ.S. 1. yüzyıla tarihlemektedir.

⁹⁷² Fırat 1999 23-25 Lev. 32, 71-72.

⁹⁷³ Slane 1997, 376 Lev. 36 FW 575.

⁹⁷⁴ Hayes 1985, 81-82 Lev. XVIII 10-12.

⁹⁷⁵ Hayes 1985, 81 Lev. XVIII 7; Hayes 1991, 39 Res. XVIII P 3. Form Kıbrıs Sigillata tipolojisinde yaygın değildir.

⁹⁷⁶ Hayes 1985, 18-19 Lev. II 7.

⁹⁷⁷ Hayes 1985, 19 Lev. II 8 Bu form Antiokheia, Samaria ve Hama'da görülür.

⁹⁷⁸ Saracino 1985, 194 Lev. LV 7-9.

dudağın rulet baskısıyla süslenmesi, aynı alanın DSA formunda olduğu gibi bezeme amaçlı kullanıldığını gösterir. Hayes'in Augustus Dönemi'ne tarihlediği Paphos 3 formu olasılıkla Doğu Sigillata A grubu örneklerinin etkisinde gelişmiş ve yayılmıştır.

Patara tabağı özgün profil özelliklerine karşın Hayes'in görüşü doğrultusunda Augustus Dönemi'ne tarihlenir.

Ptr. DSD. Tabak T. 3 (Lev. 56 Kat. No. 548-550): Sivri uçla sonlanan dikey dudak, içbükey ya da düz inen kısa üst gövde, yuvarlak kesitli genelde gövdeyle bütünlük gösteren dirsek profili ve düz bitimli alçak halka kaideli sığ tabak formudur. Grup içerisinde 4 örnek yer alır. Ptr. 549 katalog numaralı tabak, dirsek profilinin içbükey bir yivle gövdeden ayrılması ve gövdenin keskin bir profille kaideye yönelmesi özelliğiyle diğerlerinden farklıdır. Örneklerde merkez noktaya doğru eğimli ya da düz olmak üzere iki farklı taban yapısı görülür. Ayrıca Ptr. 548-550 numaralı tabaklarda çeşitli rulet baskıları bulunur.

Patara örnekleri genel form özellikleriyle Paphos 8⁹⁷⁹ grubu içerisine girer. Hayes, bu formu İtalya Sigillatası'ndaki benzer örnekleri dikkate alarak İ.S. 1. yüzyıl başına tarihlenir⁹⁸⁰. Tarsus buluntuları içerisinde yer alan ve Patara örnekleriyle benzer profil özellikleri gösteren iki tabak ise erken İmparatorluk Dönemi Pergamon Seramikleri adı altında gruplanmıştır⁹⁸¹. Jones, henüz Kıbrıs Sigillatası olarak tanımlanmayan bu seramikleri DSA grubu formlarıyla birlikte değerlendirmiş ve Arretina atölyelerinin etkisiyle üretildikleri belirtilmiştir. Ağız çapının ve gövde yüksekliğinin azalarak formun sığ olması, İtalya örneklerindeki yüksek halka kaide yerine alçak ve sade kaide formunun tercih edilmesi, Kıbrıs ve DSA grubu tabakları arasındaki ortak noktalaradır.

Paphos, Tarsus ve Knossos⁹⁸² dışında karşılaştırma örneği bulunamayan Ptr. DSD. Tabak T. 3 formu, Tarsus DSA grubu örnekleriyle benzerlik göstermesi nedeniyle İ.Ö. 1. yüzyılın son çeyreği ile İ.S. 1. yüzyıl başı arasına tarihlenir.

Ptr. DSD. Tabak T. 4 (Lev. 57 Kat. No. 551-556): Yuvarlak bitimli dışa taşkın dudak, dikey gövde, yuvarlak ya da sivri uçla sonlanan dirsek profili ve halka kaideli sığ tabak formudur.

⁹⁷⁹ Hayes 1985, 82 Lev. XVII 13-14.

⁹⁸⁰ Hayes 1991, 40 Res. XVIII 8. 1-4.

⁹⁸¹ Jones 1950, 240 Res. 192, 382.

⁹⁸² Sackett 1992, 152 Lev. 139, 43. Hayes'in önerdiği görüş doğrultusunda İ.S. 1. yüzyıl başlarına tarihlenen Knossos örneği Sackett tarafından P 8 formu içerisinde değerlendirilmesine karşın, gerek dudak gerekse gövde profilinin hem Patara hem de Hayes'in çalışmasındaki Paphos örneklerinden farklı olduğu dikkat çeker. Knossos tabağı genel form yapısıyla DSB-1 grubu tabaklarıyla benzerlik gösterir.

Grup içerisindeki 5 örnekten 4'nün kaidesi korunmuş olup, bunlarda hem düz hem de yuvarlak profilli dış kontur çizgisi görülür.

Ptr. DSD. Tabak T. 4 grubu genel profil özellikleriyle Paphos 9⁹⁸³ formuyla birlikte değerlendirilmelidir. Hayes bu grubu İ.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlemiştir⁹⁸⁴. Ayrıca diğer Kıbrıs Sigillatları'nda olduğu gibi, İtalya tipolojisindeki Goudineau Form 39c ile ilişkilendirilmesine karşın, özellikle dudak profiliyle DSA grubu Samaria Form 14'le⁹⁸⁵ de benzerlik gösterir. Bunun yanında 551 katalog numaralı örnek özellikle dudak ve gövde profiliyle Ptr. DSB-1. Tabak T. 2 grubu sığ tabaklarını da hatırlatır⁹⁸⁶.

Sonuç olarak İtalya Sigillata tipolojisinin etkisiyle üretildiği belirtilen bu form, diğer Doğu Sigillata gruplarında da kullanılmış; her atölye kendi yerel özelliklerini forma ekleyerek beğeniye sunmuştur.

T. 4 grubu Paphos ve Amathus'daki⁹⁸⁷ karşılaştırma örneklerinin yanı sıra; Hayes'in tarihlemesi ve DSA grubunda da benzer formun kullanılması nedeniyle İ.Ö. 1. yüzyılın son çeyreği ile İ.S. 1. yüzyıl başı arasına tarihlenir.

Ptr. DSD. Tabak T. 5 (Levha 57 Kat. No. 557-559): Ağız ve dudak kısmı ele geçmeyen, keskin bir profille alçak halka kaideye yönelen sığ gövdeli tabak formudur. Dış kısmı düz ya da dışbükey olan kaideler altta kademeli bir profille tabanla birleşir. Grup içerisindeki 3 örnekte de gövdeden tabana geçişte dışbükey bir yiv ya da kademeli bir profil bulunur. 558 katalog numaralı örneğin tabanında iki sıra çizgisel rulet bezemesi yer alır.

Patara örnekleri genel form özelliklerinin yanı sıra, gövdenin iç kısmındaki kademeli yiv profiliyle Paphos 7⁹⁸⁸ grubu içerisine girer. Hayes'in, Atina Agorası örneğine göre oluşturduğu bu form Paphos'da da görülür⁹⁸⁹. İ.S. 1. yüzyıla tarihlenen Paphos 7 grubu İtalya Sigillata tipolojisindeki Haltern 1'in Kıbrıs taklidi olarak yorumlanır. Aynı formun DSA örneği olan Hayes Form 28⁹⁹⁰ grubu da Haltern Tip 1 ile bağlantılı görülmüş ve bu nedenle İtalya örnekleriyle eş zamanlı olarak Augustus Dönemi içerisine tarihlenmiştir.

Her iki Doğu Sigillata grubunda da İtalya etkisiyle üretildiği belirtilen bu form, atölyelere bağlı olarak kendi içinde farklılık gösterir. Örneğin İtalya Sigillatları'nın keskin

⁹⁸³ Hayes 1985, 82 Lev. XVIII 15.

⁹⁸⁴ Hayes 1991, 40 Res. XVIII 9.1-2.

⁹⁸⁵ Crowfoot 1957, 311 Res. 79, 17-18.

⁹⁸⁶ Ptr. DSB-1. Tabak T. 2 örnekleri için, bkz.: Kat. No: 337-343.

⁹⁸⁷ Burkhalter 1987, 392 Kat. No. 203.

⁹⁸⁸ Hayes 1985, 82 Lev. XVIII 12.

⁹⁸⁹ Hayes 1991, 39 Res. XVIII 7.1.

⁹⁹⁰ Hayes 1985, 27 Lev. IV 10-11.

hatlı, kalın cidarlı ve yüksek halka kaideli tabakları, DSD grubunda alçak halka kaideli olarak karşımıza çıkar.

Paphos 7 formu Atina Agorası ve Paphos dışında Tel Anafa'da görülür⁹⁹¹. Slane, FW 577 numaralı kaide parçasını İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlemiştir. Patara'daki DSD tipolojisindeki T. 3 ve 4 grubu kaidelerinden ayrı değerlendirilmesi gereken T. 5 grubu, karşılaştırma örneklerine dayanarak İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyıl başına tarihlenir.

Ptr. DSD. Tabak T. 6 (Lev. 57-59 Kat. No. 560-579): Dışa taşkın yuvarlak kesitli dudak, dışbükey gövde, altta zeminden yükseltilmiş alçak, halka kaideli tabak formudur. Grup içerisinde ağız çapı ve gövde yüksekliğiyle orantılı hem sığ hem de derin gövdeli 20 tabak yer alır. Örnek sayısı bakımından zengin olan bu grupta ağız ve gövdenin dışa açılmasına bağlı olarak genişliği artan gövde kısılır. Ayrıca başlangıçta su damlası formunda olan dudak yuvarlak kesitli ve dışa çıkıntı yapar. Basık ve yayvan tabaklarda ise, dudağın daha fazla dışa açılması ve kalınlaşması, formun hantallaşmasına neden olur. Grup içerisindeki örneklerde düz ya da yuvarlak bitimli olmak üzere iki farklı taban profili tespit edilmiştir.

Ptr. DSD. Tabak T. 6 grubu genel profil özellikleriyle Paphos 10 formu içerisinde değerlendirilir⁹⁹². Hayes, kendi DSA tipolojisindeki Form 12 grubuyla Kıbrıs örneklerini bağlantılı görmüş ve Paphos 10 formunu İ.S. 1 yüzyılın ilk yarısına tarihlemiştir⁹⁹³. Patara DSA⁹⁹⁴ grubu tipolojisinde de görülen bu form İ.Ö. 1. yüzyıl içerisinde geniş bir alana yayılmıştır.

DSA'nın etkisiyle DSB grubunda da kullanılan benzer tabak örnekleri Augustus Dönemi'ne tarihlenir⁹⁹⁵. Dışa açık ağızlı, yuvarlak gövdeli, düz tabanlı tabaklar yalnız sigillata grubunda değil geç dönem kırmızı astarlı seramiklerinde de kullanılmıştır⁹⁹⁶.

DSD tipolojisinin yaygın formları içerisinde yer alan bu grup Knossos⁹⁹⁷, Tarsus⁹⁹⁸, Perge⁹⁹⁹ ve Berenice'de¹⁰⁰⁰ ele geçmiştir. Hayes'in önerisi doğrultusunda tarihlenen bu

⁹⁹¹ Slane 1997, 377 Lev. 36 FW 577.

⁹⁹² Hayes 1985, 82 Lev. XIX 1.

⁹⁹³ Hayes 1991, 40.

⁹⁹⁴ Ptr. DSA. Tabak T. 6 örnekleriyle benzerdir.

⁹⁹⁵ Ladstätter 2005, 273 Lev. 150, 72-73.

⁹⁹⁶ Slane 1980, 154 Res. 5, 73.75. Pompei Kırmızı Astarlı seramiklerinde de çağdaşı diğer örneklerde olduğu gibi geniş ağız çapı, alçak gövde ve basit profil özellikleri görülür. Diğer Pompei örneği için, bkz.: Mitsopoulos-Leon 1991, 139 Lev. 195 L 1.

⁹⁹⁷ Sackett 1992, 152. 206. Sackett, C 2 açmasında Hayes P 10 grubundan birkaç küçük parçanın bulunduğunu belirtmesine karşın yayında örneklerin çizimi yer almamaktadır.

⁹⁹⁸ Jones 1950, 272 Res. 203, 768. 770. 771.

⁹⁹⁹ Fırat 1999, 24 Lev. 30, 55-56.

¹⁰⁰⁰ Kenrick 1985, 268 Res. 49, 375-376.

karşılaştırma örneklerinin ayrıntıda farklı profil özellikleri taşıması, aynı zamanda form zenginliğinin de göstergesidir.

560-573 katalog numaralı Patara tabakları karşılaştırma örneklerine dayanarak İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyılın ilk yarısı içerisine tarihlenmelidir.

Aynı formun geniş ağız çaplı, derin gövdeli tabakları ise, Hayes tarafından Paphos 11 olarak adlandırılmış ve İ.S. birinci yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısı arasına tarihlenmiştir¹⁰⁰¹. Bu tabak formu Tarsus, Samaria ve Kıbrıs'ın yanı sıra Berenice'de de görülür¹⁰⁰².

Genel profil özelliği nedeniyle Ptr. DSD. Tabak T. 6 grubu içerisinde değerlendirilen 574-579 katalog numaralı Patara tabakları, biraz daha geç bir sürece İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenebilir.

Ptr. DSD. Tabak T. 7 (Lev. 59-60 Kat. No. 580-588): İçe kapanan ağız, dışa taşkın yuvarlak kesitli dudak, kaideye doğru kapanan yuvarlak gövde ve alçak halka kaideli tabak formudur. Grup içerisinde 9 örnek yer alır.

Patara örnekleri içe dönük ağız ve sivri uçla sonlanan dudak profiliyle Hayes Paphos 12¹⁰⁰³ grubu içerisine girer. Hayes, Kıbrıs'ta erken örnekleri bilinen bu formu ağız ve dudak yapısı farklı olduğu için ayrı bir grupta değerlendirir. Aynı gövde ve kaide profilinin dik ağızlı ve yuvarlak dudaklı örneklerini ise, Paphos 5 ve Paphos 6 olarak adlandırmıştır. Her iki grubun etkisinin görüldüğü Paphos 12 formunun ise, İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısı, ağırlıklı olarak İ.S. 50-100 arasında kullanıldığını belirtir¹⁰⁰⁴. Ayrıca bu grubu Nabatia, Nessena ve Ashdod'da örnekler. Bunlara ek olarak Berenice¹⁰⁰⁵, Tel Anafa¹⁰⁰⁶ ve Perge'deki¹⁰⁰⁷ Kıbrıs Sigillatları içerisinde de benzer örnekler bilinmekte ve Hayes'in önerisi doğrultusunda tarihlenmektedir.

Paphos 12 grubunda değerlendirilen Korinth ve Kıbrıs tabakları ayrıntılı olarak incelendiğinde her ikisinde de dudağın bitiş profili farklıdır. Korinth örneğinde içe dönük dudak sivri uçla sonlanmış ve daha keskin bir konturda yapılmıştır. Kıbrıs Adası örneğinde

¹⁰⁰¹ Hayes 1985, 82-83 Lev. XIX 2. 3.

¹⁰⁰² Kenrick 1985, 268 Res. 49, 376.

¹⁰⁰³ Hayes 1985, 83 Lev. XIX 4.

¹⁰⁰⁴ Hayes 1991, 40-41 Lev. XVIII 12.

¹⁰⁰⁵ Kenrick 1985, 269 Res. 49, 378. 1-2.

¹⁰⁰⁶ Slane 1997, 376 Lev. 36 FW 578.

¹⁰⁰⁷ Fırat 1999, 25 Lev. 30, 51.

ise, yuvarlak hatlı dudak ve dik ağız profili görülür. Böylece aynı form grubuna ait örneklerde ayrıntıda farklı profil özellikleri izlenir.

İçe kapanan ağız ve sivri uçla sonlanan dudak profilinin ağırlıkta olduğu Patara örneklerinden yalnızca 584 katalog numaralı tabak, dudak profiliyle Paphos örneğine benzer. Sonuç olarak, Ptr. DSD. T. 7 grubuyla aynı zaman dilimi içerisine verilen bu form Hayes'in görüşü dahilinde İ.S. 50 -100 arasına tarihlenir.

Ptr. DSD. Tabak T. 6-7 Kaide Örnekleri (Lev. 60 Kat. No. 589) : Ağız profili bilinmediği için form grubu tespit edilemeyen 589 numaralı DSD örneği, oldukça alçak halka kaide ve gövde profili nedeniyle Tabak T. 6 ve 7 gruplarıyla ilişkilendirilmiştir.

6. 4. 2. Kaseler

Tepecik Nekropolü'nde ele geçen DSD grubu içerisinde toplam 8 kase formu tespit edilmiştir.

Ptr. DSD. Kase T. 1 (Lev. 60-61 Kat. No. 590-592): Hafif dışa açılan ağız, düz ya da yuvarlak bitimli dikey dudak, kısa dirsek profili, kaideye doğru daralan uzun gövdeli derin kase formudur. Grup içerisinde kaidesi korunmayan 3 örnek yer alır.

Patara örnekleri dudak ve ince uzun gövde profiliyle Paphos 24 grubu içerisine girer¹⁰⁰⁸. İ.S. 1. yüzyıl başına tarihlenen Paphos kaseleri dışında karşılaştırma örneği bulunmamıştır¹⁰⁰⁹. Kısa ve dik dudak profili gösteren Ptr. 590 numaralı ağız parçası grup içerisindeki diğer örneklerden farklıdır.

Paphos 24 formu, dudak ve kaideye doğru daralan yuvarlak gövde yapısıyla DSB grubunun Hayes Form 38 numaralı krater örneğini hatırlatır¹⁰¹⁰. İ.S. 1. yüzyıl başına tarihlenen DSB kraterinin Kıbrıs örneklerine kıyasla uzun yapılan dudağı üzerinde ince yivler bulunur. Ayrıca kaideye doğru daralan yuvarlak gövde, yüksek ve kademeli profillerle zenginleştirilen ayakla sonlanır. Hayes Paphos 24 grubunu Dragendorff Tip 11 formuyla birlikte değerlendirdiği DSB krater örneğiyle aynı sürece tarihlemiştir.

¹⁰⁰⁸ Hayes 1985, 85 Lev. XX 2.

¹⁰⁰⁹ Hayes 1991, 43.

¹⁰¹⁰ Hayes 1985, 60-61 Lev. XIII 8.

Sonuç olarak Tepecik Nekropolü'nde üç ağız parçasıyla örneklenen Ptr. DSD. Kase T. 1 formu, Paphos 24 grubu için önerilen tarihlendirme doğrultusunda İ.S. 1. yüzyıl başına tarihlenir.

Ptr. DSD. Kase T. 2 (Lev. 61 Kat. No. 593-595): Dik ağız, düz sonlanan dışa taşkın dudak, yuvarlak bitimli dirsek profili ve kaideye doğru daralan konik gövdeli kase formudur. Grup içerisindeki üç örnekte de ayrıntıda farklı profil özellikleri görülür.

Patara kaseleri dik ağız ve gövde profiliyle Paphos 27 grubu içerisine girer¹⁰¹¹. İ.S. 1. yüzyıla tarihlenen Paphos 27 formu, ağız ve üst gövde profilleri farklılık gösteren Paphos 28 grubuyla aynı süreç içerisinde üretilmiştir¹⁰¹². Ayrıca Kıbrıs dışında Perge¹⁰¹³ ve Tel Anafa'da¹⁰¹⁴ ki karşılaştırma örnekleri de İ.S. 1. yüzyıla tarihlenir.

Diğer sigillata gruplarıyla ilişkilendirilmeyen bu form genel profil özellikleriyle, İ.S. 60/70 ile 100 yılları arasına tarihlenen DSA tipolojisindeki Hayes Form 50 ile benzerlik gösterir¹⁰¹⁵. Samaria Form 24 olarak da adlandırılan bu grubu Crowfoot, daha erken bir sürece Augustus Dönemi'ne tarihlemektedir¹⁰¹⁶. Hayes, DSA grubunun diğer konik gövdeli kaselerinin ise ağırlıklı olarak İ.S. 40-70 arasına tarihlenmesi gerektiğini belirtirken DSD örneklerini İ.S. 1. yüzyıl içine yayar¹⁰¹⁷.

Sonuç olarak Samaria'da ele geçen DSA örnekleriyle Augustus Dönemi'nde başlatılan dik ağızlı konik gövdeli kaseler, diğer sigillata gruplarında, İ.S. 1. yüzyılda yayılım gösterir. Bu bağlamda profil kalitesi yüksek Patara örneklerinden 593 ve 595 numaralı kaseler İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına, daha kalın cidarlı 594 numaralı örnek ise İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenir.

Ptr. DSD. Kase T. 3 (Lev. 61-62 Kat. No. 596-607): İçe dönük ağızlı, dışbükey üst gövdeli, sivri bitimli dirsek profilli, konik ya da yuvarlak alt gövdeli alçak halka kaideli kase formudur. Grup içerisindeki 12 örnek, üst ve alt gövde profiline bağlı olarak iki alt grupta değerlendirilir.

¹⁰¹¹ Hayes 1985, 85 Lev. XX 5.

¹⁰¹² Hayes 1991, 43.

¹⁰¹³ Fırat 1999, 25.

¹⁰¹⁴ Slane 1997, 376 Lev. 36, 580-581.

¹⁰¹⁵ Hayes 1985, 36-37 Lev. VI 18.

¹⁰¹⁶ Crowfoot 1957, 339 Res. 81, 20.

¹⁰¹⁷ Hayes 1985, 36.

Ptr. DSD. Kase T. 3 genel form yapısıyla Paphos 28¹⁰¹⁸ grubu içerisine girer. Korinth ve Paphos örneklerine dayanarak oluşturulan bu grup İ.S. 1. yüzyıla tarihlenmektedir¹⁰¹⁹.

Jones, Tarsus'ta bulunan Paphos 28 form grubu içerisine giren Kıbrıs örneklerini astar kalitesi nedeniyle “*Metal Parlaklığında Kırmızı Astarlı*” seramikler olarak adlandırmış ve İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlemiştir¹⁰²⁰. Hayes, geniş bir alan içerisine yayılan bu kase formunun Soli, Petra ve Babil'de örneklerinin bulunduğunu belirtir. Ayrıca Berenice¹⁰²¹ ve Tel Anafa¹⁰²² örneklerinde Kıbrıs ve Korinth kaselerinde olduğu gibi konik gövde profili uygulanmıştır. Bununla beraber Ptr. 602-605 katalog numaralı örneklerin DSA tipolojisindeki Hayes Form 48¹⁰²³ grubundaki kaselerle benzerlik gösteren yuvarlak profilli alt gövde yapısının, Kıbrıs Sigillataları içerisinde henüz karşılaştırma örneği bulunamamıştır.

Sonuç olarak kendi içinde profil çeşitliliği gösteren Patara örneklerinden gövdesi yuvarlak olanlar (Ptr. 603-606) DSA kase formuyla benzerliği nedeniyle İ.Ö. 1. yüzyıl sonu İ.S.1. yüzyılın birinci yarısı; konik gövdeli olanlar ise İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlenir.

Ptr. DSD. Kase T. 2-3 Kaide Örnekleri (Lev. 62-63 Kat. No. 608-616): Dudak ve gövde profili kesin olarak bilinemeyen kaide örnekleri form gruplaması yapılamadığı için bu bölümde değerlendirilmiştir. Grup içerisinde 9 kaide örneği yer alır.

Diğer parçalara kıyasla daha iyi korunan 608 ve 609 numaralı örneklerde sivri ya da yuvarlak bitimli dirsek profili, konik alt gövde ve dışa açılan alçak halka kaide yapısı görülür. Her iki örnekte de kaidenin merkezinde cidar kalınlığı artmıştır.

Ptr. 611, 613, 614 ve 616 numaralı örneklerde dışa açılan ve bitime doğru cidar kalınlığı azalan alçak halka kaide profili görülür. 610 numaralı parça, kaidenin altında yer alan derin yiv profiliyle diğerlerinden farklıdır. Ayrıca 616 numaralı örnek keskin konturlu kaide profiliyle İtalya Sigillatası'ndaki konik kase kaidelerini hatırlatır¹⁰²⁴.

Kıbrıs Sigillata tipolojisindeki Paphos 27 ve 28 form grubu içerisinde değerlendirilmesi gereken bu kaide örnekleri İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlenir.

¹⁰¹⁸ Hayes 1985, 85-86 Lev. XX 6-7.

¹⁰¹⁹ Hayes 1991, 43.

¹⁰²⁰ Jones 1950, 250 Res. 195, 526.

¹⁰²¹ Kenrick 1985, 269 Res. 49, 382.

¹⁰²² Slane 1997, 376 Lev. 36, 580-581. Tel Anafa örneklerinde sadece kaide ve gövde kısmı korunduğu için kesin grup tespiti yapılamamıştır. Bu nedenle her iki olasılık dikkate alınarak aynı dipnot P 11 formu içinde verilmiştir.

¹⁰²³ Hayes 1985, 36 Lev. VI 16.

¹⁰²⁴ Kenrick 1985, 147-148 Res. 27, 210. 1-2. 9 numaralı örnek genel form yapısıyla İtalya Sigillata tipolojisindeki konik gövdeli kaselerin kaidesiyle benzerdir.

Ptr. DSD. Kase T. 4 (Lev. 63 Kat. No. 617-620): İçe dönük ağız, sivri uçla sonlanan üçgen kesitli dışa taşkın dudak, dar bir açıyla kaideye doğru kapanan gövde profilli kase örneğidir. Paphos'da sağlam olarak ele geçen kaselerden, bu gruptaki Patara örneklerinin yuvarlak konturlu alçak halka kaide profiliyle sonlandığı anlaşılır. Grup içerisinde kaidesi korunmayan 4 örnek yer alır.

Ptr. DSD. Kase T. 4 örnekleri dudak ve gövde profiliyle Paphos 22 grubuna girer¹⁰²⁵. Hayes, bu formu iki alt grupta değerlendirir. İnce cidarlı, yuvarlak gövdeli ve üçgen dudak profiline sahip A grubu kaseleri Samaria, Tarsus¹⁰²⁶, Soli, Nessena ile Nabatia Bölgesi'nde bulunmakta ve İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 50 yılları arasına tarihlenmektedir.

Kalın cidarlı, dik ağızlı ve yuvarlak dudak profili gösteren örnekler ise İ.S. 1. yüzyıl sonlarına tarihlenmektedir¹⁰²⁷. Hayes'in sınıflandırması doğrultusunda Ptr. DSD. Kase T. 4 formu içerisindeki 617-619 katalog numaralı örnekler A grubu, 620 numaralı örnek ise profil farklılığına karşın, kalın cidarı nedeniyle B grubu içerisinde değerlendirilmelidir. Paphos 22 grubu Hayes tarafından belirtilen karşılaştırma örnekleri dışında Tel Anafa¹⁰²⁸, Berenice¹⁰²⁹ ve Perge'de¹⁰³⁰ görülür.

Ayrıca bu gruptaki dudak profili, Patara DSB 1-2 tabak tipolojisindeki konik ve yuvarlak gövdeli örneklerde de kullanılmıştır¹⁰³¹. Bu benzerlik Doğu Sigillata grupları arasındaki etkileşimi göstermesi adına önemlidir.

Söz konusu karşılaştırma örnekleri ışığında Ptr. 617-619 katalog numaralı kaseler İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına; Ptr. 620 numaralı ağız parçası ise İ.S. 1. yüzyıl sonuna tarihlenir.

Ptr. DSD. Kase T. 5 (Lev. 64 Kat. No. 621-628): İçe dönük ağız, gövdeyle bütünlük gösteren sivri ya da yuvarlak uçla sonlanan dudak, kaideye doğru daralan gövde profilli kase formudur. Grup içerisinde kaidesi ele geçmeyen 8 örnek yer alır.

¹⁰²⁵ Hayes 1985, 84-85 Lev. XIX 14-15.

¹⁰²⁶ Jones 1950, 250 Res. 195, 524. İçe dönük ağızlı ve en geniş yeri dudağın hemen altında olan yuvarlak gövdeli kase metal parlaklığındaki astar yapısı nedeniyle aynı özellikteki diğer örneklerle bir arada değerlendirilmiştir.

¹⁰²⁷ Hayes 1991, 43.

¹⁰²⁸ Slane 1997, 376 Lev. 36 FW 579.

¹⁰²⁹ Kenrick 1985, 269 Res. 49, 380.

¹⁰³⁰ Fırat 1999, 25.

¹⁰³¹ DSB-1 grubu örnekleri için, bkz.: Ptr. DSB-1. Tabak T. 7.a grubunda aynı dudak profili yuvarlak gövdeli tabaklarda kullanılmıştır; Ptr. DSB-1. Tabak T. 12 grubunda ise benzer dudak konik gövde profiline uygulanmıştır. DSB-2 grubu örnekleri için, bkz.: Ptr. DSB-2. Tabak T. 5 grubu tabaklarında da konik gövdeli düz tabanlı tabaklarda benzer dudak profili görülür.

Ptr. DSD. Kase T. 5 örnekleri genel form yapısıyla Paphos 20 grubu içerisine girer¹⁰³². Detay profillerindeki farklılıklarla zenginleşen grubun 628 numaralı örneği yuvarlak sonlanan sade dudak profiliyle Paphos 29¹⁰³³ numaralı kase formunu da hatırlatır. İçe dönük ağız profilinin baskın olduğu bu grup Hayes tarafından Hellenistik Dönem'deki benzer kase örnekleri dikkate alınarak İ.Ö. 1. yüzyıl başına tarihlenmiştir. Aynı zamanda Kıbrıs Sigillatası üretiminin başlangıcı olarak da kabul edilen bu süreçte, Patara'da DSD formunun ele geçmesi, adadaki seramik ticaretinin İ.Ö. 1. yüzyılın ortasında başladığı yönündeki görüşe ters düşer¹⁰³⁴.

Siyah glazürlü seramiklerde İ.Ö. 4. yüzyıl sonundan İ.Ö. 2. yüzyıla¹⁰³⁵ kadar sevilerek kullanılan bu formun, kırmızı astarlı örnekleri önce Hellenistik seramik tipolojisinde¹⁰³⁶ daha sonra ise DSA¹⁰³⁷ grubunda kullanılmıştır. Bu bağlamda Hayes'in Paphos 20 grubu için önerdiği İ.Ö. 1. yüzyıl başı tarihi Doğu Sigillata A örnekleriyle de desteklenmektedir. Böylece tarihi kesinleşen Ptr. DSD. Kase T. 5 formu Patara-Kıbrıs seramik ticaretinin İ.Ö. 40-30 yılından önce başlamış olması gerektiğini ortaya koyar.

Ptr. DSD. Kase T. 6 (Lev. 64 Kat. No. 629): İçe dönük ağız, yuvarlak bitimli aşağıya sarkık dudak, kaideye doğru dar bir açıyla kapanan yuvarlak gövdeli kase formudur. Grup içerisindeki tek örneğin gövdesinde iki sıra rulet bezemesi bulunur.

Ptr. DSD. Kase T. 6 grubu Paphos 31 A formuyla birlikte değerlendirilmelidir¹⁰³⁸. Hayes, bu grubu dudak profillerine göre iki alt gruba ayırır. Paphos 31 formunun sivri uçla sonlanan üçgen dudak profilili örnekleri A, yuvarlak kesitli dudağa sahip kaseleri ise B grubunda toplanır¹⁰³⁹. Bu şablon doğrultusunda Ptr. DSD. Kase T. 6 örneği sivri uçla sonlanan dudak profiliyle A grubuna girer.

İ.S. 2. yüzyıl içerisine tarihlenen bu formun tek karşılaştırma örneği Knossos'da bulunmuştur¹⁰⁴⁰. Bu bağlamda Ptr. DSD. Kase T. 6 grubu için de aynı tarih önerilir.

¹⁰³² Hayes 1985, 84 Lev. XIX 12.

¹⁰³³ Hayes 1985, 86 Lev. XX 8.

¹⁰³⁴ Hayes 1985, 80; Kenrick 1985, 267; Sackett 1992, 152.

¹⁰³⁵ Kenrick 1985, 34 Res. 5, 26. İ.Ö. 4. yüzyıl sonunda Kampana A grubu seramikleri içerisinde, İ.Ö. 2. yüzyıl içerisinde ise Atina malzemeleri arasında görülmektedir.

¹⁰³⁶ Rotroff 1997, 341 Res. 63, 996. 1004. Atina Agorası'nda ele geçen kaselerde ince sürülmüş, mat görünümlü kırmızı astar bulunur.

¹⁰³⁷ Hayes 1985, 22-23 Form 20 Lev. III 8. DSA örnekleri İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenir.

¹⁰³⁸ Hayes 1985, 86 Lev. XX 10.

¹⁰³⁹ Hayes 1991, 44.

¹⁰⁴⁰ Sackett 1992, 152.

Ptr. DSD. Kase T. 7 (Lev. 64-65 Kat. No. 630-631): Dışa açılan ağız; yuvarlak bitimli dudak, içbükey formlu boyun ve yuvarlak gövdeli kase grubudur. Dudaktan kaideye doğru S profili çizen gövde üzerinde bir ya da iki sıradan oluşan farklı nitelikte rulet bezemesi bulunur. Grup içerisinde kaidesi korunmayan 2 örnek yer alır.

Patara kaseleri Paphos 19 grubu içerisine girer¹⁰⁴¹. Hayes, İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlediği bu formun Samaria, Nabatia ve Kenchreai'de bulunduğunu belirtir. Dışa açılan ağız ve yarım küre formlu gövde DSD tipolojisinde kase ve krater olmak üzere iki farklı kap grubunda uygulanmıştır. Kaselerin yer aldığı P 18 grubu örneklerinde formun uzadığı, cidar kalınlığının azaldığı ve gövdenin yivlerle süslendiği dikkati çeker. Paphos 38¹⁰⁴² numaralı krater örneğinde ise, geniş ağız çapıyla orantılı olarak kalın cidar ve üç adet astragal ayak karşımıza çıkar. Aslında Paphos 19 kaselerinin krater formuna dönüştürülmüş biçimi olarak da yorumlayabileceğimiz bu grup özellikle gövde üzerindeki kaliteli rulet bezemeleriyle de Patara örneklerine benzer.

Birbirleriyle bağlantılı olarak yorumlanması gereken üç gruptan Paphos 18 formu İ.Ö. 1. yüzyıla, Paphos 19 ve Paphos 38 formları, İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlenmiştir¹⁰⁴³. Aynı kap terminolojisi içerisinde değerlendirilen Paphos 18 ve 19 grubu arasında İ.Ö. 1. yüzyıla tarihlenen örneklerde formun ince uzun bir yapı göstermesi ve gövde üzerinde Nabatia¹⁰⁴⁴ seramiklerini hatırlatan stilize bitkisel bezemelerin varlığı dışında belirgin bir fark bulunmamaktadır.

Özellikle Paphos'da ele geçen ve İ.Ö. 2. yüzyıl sonuna tarihlenen Megara kase örneğinde de Paphos 18 formuyla benzer profil özelliklerinin görülmesi Hayes'in İ.Ö. 1. yüzyıl tarihini desteklemektedir. Diğer yandan Paphos 19 formuyla ilişkilendirilen Ptr. DSD. Kase T. 7 kaselerinin Kıbrıs'ın Hellenistik Dönem örnekleriyle ortak özellikler göstermesi, İ.Ö. 1. yüzyıl tarihini güçlendirir¹⁰⁴⁵.

Ptr. DSD. Kase T. 8 (Lev. 65 Kat. No. 632): Dışa açılan, düz bitimli yuvarlak kesitli dudak ve kaideye doğru daralan yuvarlak gövdeli kase örneğidir. Grup içerisinde kaidesi korunmayan 1 parça yer alır.

¹⁰⁴¹ Hayes 1985, 84 Lev. XIX 11.

¹⁰⁴² Hayes 1985, 87-88 Lev. XXI 2.

¹⁰⁴³ Hayes 1991, 42.

¹⁰⁴⁴ Negev 1974 Lev. 4, 1-5.

¹⁰⁴⁵ Hayes 1991, 17 Res. VIII 26.

Patara örneği özellikle dudak profiliyle Paphos 26¹⁰⁴⁶ grubu içerisinde değerlendirilmelidir. Sadece Paphos'da ele geçen ve diğer merkezlerde karşılaştırma örneği bulunamayan bu form İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmiştir. Gövde profili Paphos örneği kadar yuvarlak olmayan kalın cidarlı Patara kasesi de bu tarihten olmalıdır.

6. 4. 3. Krater Formlu Kaseler

Erken Roma Dönemi Sigillata tipolojisindeki “krater” formuyla Klasik ve Hellenistik Dönem örnekleri arasında belirgin profil farklılıkları bulunur. Daha küçük ölçekte yapılan Roma kraterleri Tepecik Nekropolü'nde de örneklendiği üzere DSA¹⁰⁴⁷ ve DSD grubunda kullanılmıştır. Tepecik Nekropolü'nde ele geçen Doğu Sigillata D grubu seramikleri içerisinde 3 krater formu tespit edilmiştir.

Ptr. DSD. Krater Formlu Kase T. 1 (Lev. 65-66 Kat. No. 633-640): İçe dönük ağız; sivri ya da yuvarlak bitimli, içbükey yivle iki parçaya ayrılan dışa taşkın ve aynı zamanda aşağı sarkık dudak; dik boyunlu ve kaideye doğru dar bir açıyla kapanan, dışbükey gövdeli krater-kase formudur. T. 1 grubu örnekleri dudak ve boyun profilinin yanı sıra gövde üzerindeki rulet bezemesi yönünden de farklılık gösterir. Grup içerisinde kaidesi ele geçmeyen 8 örnek bulunur.

Ptr. DSD. Krater Formlu Kase T. 1 kraterleri DSD tipolojisinin yaygın formları arasında yer alan Paphos 40 grubu içerisine girer¹⁰⁴⁸. Bu grupta genelde dışa açılan yuvarlak konturlu alçak halka kaide profili görülür. Hayes, bu formun Soli, Kythera ve Ashdood'da bulunduğunu belirtir. Ayrıca İ.S. 100-150 yılları arasına tarihlediği kraterlerin yuvarlak karınlı örneklerini Flavius Dönemi'ne tarihler¹⁰⁴⁹.

Geniş bir yayılım alanı bulunan Kıbrıs kraterleri Tarsus¹⁰⁵⁰, Knossos¹⁰⁵¹, Perge¹⁰⁵² ve Berenice'de¹⁰⁵³ görülür. Ayrıca Alexandria'da ele geçen örnek, Paphos 40 formunun yerel atölyelerde taklit edildiğini göstermesi açısından oldukça önemlidir¹⁰⁵⁴.

¹⁰⁴⁶ Hayes 1985, 85 Lev. XX 4; Hayes 1991, 43.

¹⁰⁴⁷ Tepecik Nekropolü DSA krater formlu kase örnekleri için, bkz.: Ptr. DSA. Krater Formlu Kase T. 1.

¹⁰⁴⁸ Hayes 1985, 88 Lev. XXI 4-5.

¹⁰⁴⁹ Hayes geç dönem kraterlerinin Herculaneum ve Pompei'deki kırmızı astarlı örneklere benzediğini belirtmiştir, bkz.: Hayes 1991, 45.

¹⁰⁵⁰ Jones 1950, 272 Res. 203, 773.

¹⁰⁵¹ Sackett 1992, 251 Lev. 192, 30 a,b. Sackett, P 40 formu örneklerini İ.S. 2. yüzyıla tarihler.

¹⁰⁵² Fırat 1999, 25.

¹⁰⁵³ Kenrick 1985, 270 Res. 49, 385. 1-3.

¹⁰⁵⁴ F. Goddio – M. Clauss, Ägyptens Versunke Schätze (2006) 349 Kat. No. 488.

Ptr. DSD. Krater Formlu Kase T. 9 grubu içerisinde temelde iki farklı gövde profili vardır. Birinci grupta yer alan karınlı gövde yapısına sahip örnekler, Hayes'in Flavius Dönemi'ne tarihlediği kraterlerle benzerlik gösterir. İkinci grupta uzun gövde profili kaideye doğru yumuşak bir şekilde kapanmaktadır. Bu profil özelliklerine göre Ptr. 633, 635-638 katalog numaralı örnekler İ.S. 1. yüzyıl sonuna diğerleri ise, biraz daha geç bir zaman dilimi içerisinde tarihlenebilir.

Ptr. DSD. Krater Formlu Kase T. 2 (Lev. 66-67 Kat. No. 641-652): Dışa taşkın dudak, kısa boyun ve yuvarlak gövde profilli krater formlu kase grubudur. Ayrıntıda profil farklılıkları gösteren 11 örnek üç alt grupta değerlendirilmiştir.

Ptr. DSD. Krater Formlu Kase T. 2. a (Kat. No. 641): İçe dönük ağız; dışa taşkın ve aşağıya sarkık çengel formlu yatay dudak, kısa boyun ve yuvarlak profilli gövde yapısı grubun genel özelliklerdir. Ayrıca gövde üzerinde rulet bezemesi bulunur.

Dudak profili nedeniyle T. 1 grubundan ayrılan Ptr. 641 numaralı örnek genel profil özellikleriyle Paphos 40 formu içerisinde girer¹⁰⁵⁵. Dudak ve boyun profilleri ayrıntıda farklılık gösteren krater formlu kaseler tek bir grupta toplanmıştır.

Ptr. DSD. Krater Formlu Kase T. 2. b (Kat. No. 642-643): İçe dönük ya da dik ağız profili, aşağıya sarkık yuvarlak kesitli dikey dudak, kısa eğik boyun ve yuvarlak gövde yapısına sahiptir.

Ptr. DSD. Krater Formlu Kase T. 2. b grubu ise dudak profili nedeniyle iki farklı krater formuyla ilişkilendirilmiştir. Ptr. 642 numaralı örnek aşağıya sarkık dikey, dar dudak profiliyle Paphos 42 kraterine benzer¹⁰⁵⁶. Hayes, İ.S. 2. yüzyılın sonu İ.S. 3. yüzyıl başlarına tarihlediği bu formun Samaria ve Tarsus'ta¹⁰⁵⁷ da görüldüğünü belirtir¹⁰⁵⁸. Patara örneği gövde ve dudak cidarının kalın olması nedeniyle, grubundaki diğer örneklerle kıyasla daha geç bir sürece İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ya da İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmelidir.

Aynı alt grupta değerlendirilen Ptr. 643 katalog numaralı parça ise, aşağı sarkık dudağın düz bir biçimde inmesiyle Hayes X 39 formuyla benzerdir¹⁰⁵⁹. Dragendorff Form

¹⁰⁵⁵ Hayes 1985, 88 Lev. XXI 5.

¹⁰⁵⁶ Hayes 1985, 89 Lev. XXI 7.

¹⁰⁵⁷ Jones 1950, 272 Res. 160, 203.

¹⁰⁵⁸ Hayes 1991, 46.

¹⁰⁵⁹ Hayes 1985, 88 Lev. XXI 3.

11'in etkisiyle DSD tipolojisinde üretildiği belirtilen bu kraterler, İ.S. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenmektedir. Gövde ve kaide kısmı korunmayan Patara krateri ise, daha öncede belirtildiği gibi ağız ve dudak profili nedeniyle bu grup içerisinde yer almalı ve İ.S. 1. yüzyıl içerisinde olmalıdır.

Ptr. DSD. Krater Formlu Kase T. 2. c (Kat. No. 644-652) Dik ya da hafif dışa taşkın ağız; derin bir yivle iki parçaya ayrılan yatay dudak; diğerlerine kıyasla uzun tutulan boyun keskin profille vurgulanan uzun gövde yapısı hakimdir. Alt gruplama yapılmasına karşın kendi içinde profil çeşitliliği gösteren Ptr. 648-650 numaralı örneklerde, dudaktan ağza geçişte derin bir yiv bulunur. 648 ve 652 numaralı parçalarda ise, grup içerisindeki diğer örneklerden farklı olarak içbükey profilli kısa boyun yapısı görülür.

Diğer alt gruplara kıyasla daha fazla örnek içeren Ptr. DSD. Krater Formlu Kase T. 2. c grubu Paphos 37 formuyla bağlantılıdır¹⁰⁶⁰. Özellikle Ptr. 648-650 numaralı örneklerde dudaktan ağza geçişte derin bir yiv yapılması Paphos 37 B formunun karakteristik özelliğidir. Hayes, bu kraterleri İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı arasında tarihlenmektedir¹⁰⁶¹. Antiokheia, Tarsus, Tel Anafa¹⁰⁶², Samaria, Nessena ve Nabatia sigillatları içerisinde de örneklenen bu formun siyah glazürlü örnekleri ise Tarsus, Delos ve Berenice'de¹⁰⁶³ ele geçmiştir. Delos örneği İ.Ö. 1. yüzyıl başlarına, Tarsus örneği ise, İ.Ö. 1. yüzyıl sonu İ.S. 1. yüzyıl başlarına tarihlenmiştir. Ayrıca bu grup içerisinde değerlendirilen Ptr. 645 katalog numaralı bezemeli gövde parçası Hayes'in tipolojisindeki örnekle aynıdır **(Res. 1)**.

Ptr. 644-647 numaralı örnekler dışa açılan, derin bir yivle ikiye ayrılan dudak ve uzun boyun profiliyle Paphos 37 grubu içerisinde girer¹⁰⁶⁴. Hayes çalışmasında sadece ağız ve boyun kısmı korunan Samaria kraterini örneklemiş ve bu grubu da Paphos 37 B formuyla aynı süreç içerisinde İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmiştir. Kendi içinde cidar kalınlığı ve profil yapısı değişkenlik gösteren Patara örnekleri de bu tarihten olmalıdır.

¹⁰⁶⁰ Hayes 1985, 87 Lev. XX 14.

¹⁰⁶¹ Hayes 1991, 45.

¹⁰⁶² Slane 1997, 377 Lev. 26 FW 583. 584.

¹⁰⁶³ Kenrick 1985, 56-57 Res. 9, 80.

¹⁰⁶⁴ Hayes 1985, 87 Lev. XXI 1.

Ptr. DSD. Krater Formlu Kase T. 3 (Lev. 67 Kat. No. 653): Dışa açılan ve aşağıya dönük yuvarlak bitimli dudak, kaideye doğru daralan yuvarlak gövdeli krater formlu kasedir. Gövdeyle birleşim yeri korunan kulp yukarıya yükselir. Grup içerisindeki tek örneğin kaidesi korunmamıştır.

Ptr. DSD. Krater Formlu Kase T. 3 formu dudak, gövde ve kulp profiliyle Paphos 36 grubuyla benzerlik gösterir¹⁰⁶⁵. Paphos dışında karşılaştırma örneği bulunamayan bu form, Hayes'in önerisi doğrultusunda İ.Ö. 1. yüzyıl ortasına tarihlenir.

Ptr. DSD. Krater Formlu Kase T. 1-3 Kaide Örnekleri (Lev. 67 Kat. No. 654-656): Dışa açılan, yuvarlak kesitli alçak halka kaide örnekleridir. Grup içerisinde 3 örnek yer alır. Ptr 654 ve 655 katalog numaralı örnekler benzer profil özellikleri göstermesine karşın, Ptr. 656 numaralı parça düz sonlanmasıyla farklıdır. Genel form yapısıyla Paphos 40 grubu kaselerinin kaidesiyle benzerlik gösteren Patara örnekleri İ.S. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenir.

6. 4. 4. DSD'nin Tekil Örnekleri

DSD grubu hamur-astar özellikleri göstermesine karşın Hayes ve diğer araştırmacıların tipolojik çalışmalarında karşılığı bulunamayan 2 tabak formu ile iki kaide örneği bu bölümde değerlendirilecektir. Formların tarihlenmesinde diğer sigillata grupları ve Kıbrıs'ın lokal Hellenistik Dönem seramiklerinden yararlanılmıştır.

Ptr. DSD. Tekil Örnek T. 1 (Lev. 67 Kat. No. 657): Dik ağız, sivri uçla sonlanan aşağıya sarkık dudak, köşeli profille kaideye doğru daralan eğik gövde ve sivri uçla sonlanan alçak halka kaideli sığ tabak formudur. Dudak üzerinde gövdeden daha koyu tonda astar bandı bulunur.

Grup içe dönük ağızlı ve sığ gövdeli Kıbrıs¹⁰⁶⁶ tabaklarından gövdenin keskin bir profille kaideye yönelmesiyle ayrılır. Köşeli gövde yapısıyla DSD tipolojisinde karşılaştırma örneği bulunmayan Patara tabağı, DSA seramiklerindeki Hayes Form 53¹⁰⁶⁷ grubuyla benzerdir. Hayes bu grubu, İtalya Sigillata tipolojisindeki Goudineau Form 43'le bağlantılı görerek İ.S. 100 yılına tarihlemiştir.

¹⁰⁶⁵ Hayes 1985, 87 Lev. XX 13; Hayes 1991, 45.

¹⁰⁶⁶ Hayes 1985, 81 Lev. XVIII 5. Kıbrıs Sigillata tipolojisindeki içe dönük ağızlı ve yuvarlak gövdeli sığ tabak grubu, DSA örnekleriyle benzerlik göstermesi nedeniyle İ.Ö. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenir.

¹⁰⁶⁷ Hayes 1985, 38 Lev. VII 1-2.

Tepecik Nekropolü'nde ele geçen tabak örneği ise olasılıkla DSA grubu etkisi taşıyan Kıbrıs üretimi olarak nitelendirilmeli ve İ.S. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenmelidir.

Ptr. DSD. Tekil Örnek T. 2 (Lev. 67 Kat. No. 658): Dik ağız, aşağıya sarkık üçgen kesitli dudak, yumuşak bir profille kaideye yönelen yuvarlak gövdeli sığ tabak formudur. Grup içerisinde kaidesi korunmayan 1 örnek yer alır.

T. 2 tabağı genel hatlarıyla Hayes'in tipolojisindeki P 7 formu, Tepecik örnekleri içerisinde ise, Ptr. DSD. Tabak T. 6 ile benzerlik göstermesine rağmen, dudak ve dik inen gövde profili nedeniyle ayrı bir grupta değerlendirilmiştir. Karşılaştırma örneği bulunmayan ağız parçası hamur-astar ve profil kalitesi dikkate alınarak İ.S. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenebilir.

Ptr. DSD. Kaide Örnekleri (Lev. 68 Kat. No. 659-660): Kesin form grubu tespit edilemeyen iki kaide örneği tek bir grupta değerlendirilmiştir.

Ptr. 659 numaralı parçada konik gövde, dışa açılan düz tabanlı alçak kaide profili görülür. İtalya¹⁰⁶⁸ ve DSB 1-2¹⁰⁶⁹ grubu konik gövdeli kaseleriyle benzerlik gösteren Patara örneği Kıbrıs Sigillatası'ndaki konik gövdeli kase kaidelerinden farklıdır; fakat gövde profili nedeniyle bu grupta ilişkilendirilerek İ.S. 1. yüzyıla tarihlenebilir.

Ptr. 660 numaralı örnek eğik gövde, içe kapanan, üçgen kesitli kaide profili ve merkez noktaya doğru cidar kalınlığı artan taban yapısı gösterir. Gövde yapısıyla Paphos 22 A grubunu, taban yapısıyla ise Paphos 22 B grubunu hatırlatan Patara örneği farklı kaide konturu nedeniyle ayrı bir bölümde değerlendirilmiştir. Sonuç olarak tipolojideki belirsizlik tarihlemeye de kendini göstermekte ve genel olarak İ.S. 1 yüzyıl tarihi önerilmektedir.

6. 4. 5. DSD Seramikleri Üzerindeki Bezemeler

İ.Ö. 5. yüzyıldan itibaren özellikle geniş ağızlı tabakların tondolarında kullanılan rulet bezemesi kırmızı astarlı Roma seramiklerinde yoğunluk gösterir. Batı ve doğu sigillata gruplarında dudak, gövde ve taban süsleme alanı olarak ön plandadır. Kendi içinde tipoloji çeşitliliği gösteren rulet bezemesi, diğer sigillata gruplarına kıyasla DSD seramiklerinde daha fazla kullanılmıştır.

¹⁰⁶⁸ Kenrick 1985, 164 Res. 30, 225. 3

¹⁰⁶⁹ Hayes 1985, 59 Lev. XIII 2; Kenrick 1985, 253 Res. 46, 359. 3.

Patara DSD tipolojisinde özellikle dudak ve gövde üzerinde yoğunluk gösteren rulet bezemeleri 3 gruba ayrılır (**Tablo 3**). Dil, üçgen, baklava ve yaprak motiflerinden oluşan “A” grubunda (**Kat. No. 535, 540, 550, 629, 638, 640, 641, 652**) geometrik şekillerin ağırlıkta olduğu rulet bezemeleri yer alır. Daha basit nitelikteki “B” grubu (**Kat. No. 547, 558, 630, 635, 636**) örnekleri ise, çizgisel rulet bezemelerinden oluşur. Her iki grubun özelliklerini taşıyan örnekler ise, “C” grubu (**Kat. No. 548, 549**) içerisinde değerlendirilmiştir. Kendi içinde çeşitlilik gösteren her üç grupta da motiflerin verilişindeki başarı tarihlemeye etkindir. Form tipolojisine göre en erken İ.Ö. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenen A grubu içerisindeki yaprak motifini andıran rulet bezemesi buna en iyi örnektir. Geri kalan Patara rulet bezemelerinin büyük bir kısmı ise İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyıl arasına tarihlenir.

Sivri uçlu bir aletin seramik yüzeyine kabın çark üzerinde döndürüldüğü esnada temas ettirilmesiyle oluşturulan bu bezeme, diğer Roma seramik gruplarında da kullanılmıştır. İmparatorluğun merkezinde İ.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlenen Kuzey İtalya¹⁰⁷⁰ ince cidarlı gri seramiklerinin yanı sıra, Güney Hindistan’daki¹⁰⁷¹ yerel seramiklerinde de görülür.

Diğer yandan rulet bezemeleri dışında, krater gövdelerinin en geniş yerini süsleyen içiçe verilmiş “<” motifi “D” grubunu (**Kat. No. 645**) oluşturur (**Res. 1**). Gövdeyi saran bu motif rulet bantlarıyla sınırlandırılmıştır. Tepecik Nekropolü’nde küçük bir parçayla örneklenen bezemenin aynısı Hayes’in çalışmasında sağlam bir krater formlu kase üzerinde izlenir¹⁰⁷². Bezemeyi kap formuyla değerlendirmeyi mümkün kılan bu karşılaştırma örneği İ.Ö. 1. yüzyılın birinci yarısı alt sınır olmak üzere en geç İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

¹⁰⁷⁰ Sackett 1992, 166 Lev. 165, 23-26. Bu seramik grubunda uygulanan çok çeşitli rulet bezemeleri içerisinde Kıbrıs Sigillatları’yla benzerlik gösteren örnekler yer alır.

¹⁰⁷¹ V. Begley, “Rouletted Ware at Arikamedu: A New Approach”, AJA 92, 3, 1988, 427-440. Güney Hindistan’daki Arikamedu yerleşiminde İ.Ö. 2. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen siyah, kahve ve kırmızı astarlı yerel seramikleri, sigillata gruplarıyla benzer karakterde rulet motifleriyle süslenmiştir.

¹⁰⁷² Hayes 1985, 87 XX 14.

6. 5. Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramik Tipolojisi

J. Poblome'ın Roma Dönemi Seramik terminolojisine kazandırdığı bu grubun tipolojisi yine aynı araştırmacı tarafından yapılmıştır¹⁰⁷³. Pamphylia ve Lykia bölgelerinde ele geçen Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri Sagalassos çömlekçi mahallesindeki üretimin yalnızca kentin ihtiyacını karşılamakla sınırlı kalmadığını ve başta komşu bölgeler olmak üzere geniş bir alana ihraç edildiğini gösterir¹⁰⁷⁴.

Tepecik Nekropolü'nde ele geçen Sagalassos Kırmızı Astarlı örneklerin tipolojik sınıflandırmasında konuyla ilgili tek kaynak olan Poblome'ın çalışması esas alınmıştır.

6. 5. 1. Tabaklar

Tepecik Nekropolü Sagalassos Kırmızı Astarlı tabak tipolojisinde geniş ağızlı sığ profillerin ağırlıkta olduğu toplam 12 tabak formu saptanmıştır.

Ptr. Sag. K. A. Tabak T. 1 (Lev. 68 Kat. No. 661-662): Geniş ağız, yuvarlak ya da sivri uçla sonlanan dudak, yumuşak bir profille kaideye yönelen dışbükey gövdeli sığ tabak formudur. Grup içerisinde kaidesi korunmamış 2 örnek yer alır.

Patara örnekleri dudak ve gövde yapısıyla Poblome 1C122 grubundaki tabaklarla birlikte değerlendirilmelidir¹⁰⁷⁵. Genel form itibarıyla Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'ndeki Hayes Form 27¹⁰⁷⁶ ile benzerlik gösteren Sagalassos örnekleri ayrıntıda farklı dudak profiline sahiptir. Poblome, bu grubu buluntu konteksiyle ilişkili olarak İ.S. 2. yüzyıl ile İ.S. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlemiştir¹⁰⁷⁷. Patara örnekleri de aynı süreç içerisinde olmalıdır.

Ptr. Sag. K. A. Tabak T. 2 (Lev. 68-69 Kat. No. 663-668): İçte ve dışta yivle vurgulanan yuvarlak kesitli dikey dudak, kaideye doğru daralan eğik gövde ve oldukça alçak kaideli tabak formudur. Grup içerisindeki 6 örnekten sadece ikisinin kaidesi korunmuştur.

¹⁰⁷³ Poblome 1996, 304 vdd.

¹⁰⁷⁴ Poblome 1996, 75 Lev. 24. Poblome, Sagalassos Kırmızı Astarlı seramiklerinin dağılım alanı olarak Kaunos, Oinoanda, Balbura, Darsa ?, Keraitai, Kremna, Perge, Lysinia, Seleukia, Typallion ?, Antiokheia, Koloe, Amorion, Anemourion, Ephesos, Ostia, Kapharnaon, Alexandria, Pharas, Aquileia, Pergamon, Aizanoi, Tarsus, Sandalion, Nikaia ?, Smyrna ve Hama kentlerini belirtmiştir.

¹⁰⁷⁵ Poblome 1999, 309 Res. 52, 1-7.

¹⁰⁷⁶ Kenrick 1985, 349 Res. 65, 615. 1.

¹⁰⁷⁷ Poblome 1999, 308.

Ptr. Sag. K. A. Tabak T. 2 dudak profiliyle Poblome 1C123 numaralı form grubuna girer¹⁰⁷⁸. Poblome Afrika Kırmızı Astarlı seramiklerle karşılaştırdığı bu grubu İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile 3. yüzyıl arasına tarihlemiştir¹⁰⁷⁹.

Gruptaki diğer örneklerle kıyasla gövde profili ayrıntıda farklılık gösteren 668 katalog numaralı parça, dudak profiliyle Poblome 1C123, gövde profiliyle ise Poblome 1B170¹⁰⁸⁰ grubu örneklerini hatırlatır. Tepecik Nekropolü DSA¹⁰⁸¹ ve DSD¹⁰⁸² Sigillata tipolojilerinde de görülen bu formun dar ağız çaplı ve derin gövdeli Sagalassos örnekleri İ.Ö. 25 yılından İ.S. 4. yüzyılın ortasına kadar kullanılmıştır¹⁰⁸³. Poblome, yaklaşık 400 yıllık kullanım süreci içerisinde tarihlediği bu tabakların içe dönük ağızlı örneklerinin erken olduğunu belirtir. Böylece T. 2 grubu dudak profili nedeniyle İ.S. 1. yüzyıla tarihlenir.

Ptr. Sag. K. A. Tabak T. 3 (Lev. 69 Kat. No. 669): Geniş ağızlı, içte ve dışta yivle vurgulanan dikey dudak ve kaideye doğru daralan eğik gövdeli sığ tabak formudur. Grup içerisindeki tek örneğin kaidesi korunmamıştır.

Poblome 1C161¹⁰⁸⁴ grubu içerisinde değerlendirilen Patara örneğinin dudak profili aynı zamanda 1C123 formuyla da benzerdir. Konik gövde yapısı nedeniyle bu gruba dahil edilmeyen Patara tabağı, 1C161 formuyla bağlantılı olarak İ.S. 3. yüzyıl ile İ.S. 4. yüzyılın birinci yarısı arasına tarihlenir¹⁰⁸⁵.

Ptr. Sag. K. A. Tabak T. 4 (Lev. 69 Kat. No. 670-676): Dışa açılan ağız, yuvarlak kesitli dudak ve kaideye doğru daralan eğik ya da yuvarlak gövdeli sığ tabak formudur. Grup içerisinde 1 tanesi tam form veren, 5 ağız ve 1 kaide parçası yer alır. Ptr. 670-673 numaralı örneklerde kaideye doğru kapanan eğik gövde yapısı görülür. Kare kesitli alçak halka kaide ile sonlanan bu tabaklarda neredeyse gövdeyle aynı kalınlıkta düz taban profili uygulanmıştır. Ptr. 674-676 numaralı örneklerde ise, yuvarlak gövde yapısı görülür.

¹⁰⁷⁸ Poblome 1999, 308 Res. 53, 1-4.

¹⁰⁷⁹ Poblome 1999, 293. 308.

¹⁰⁸⁰ Poblome 1999, 306 Res. 29, 1-10.

¹⁰⁸¹ Ptr. DSA. Kase T. 10 örnekleri için, bkz.: Kat. No. 212-215.

¹⁰⁸² Ptr. DSD. Kase T. 5 örnekleri için, bkz.: Kat. No. 619-626.

¹⁰⁸³ Poblome 1999, 306. Poblome İ.S. 3. yüzyıla tarihlediği 5. tabakada yaygın olan bu formun, sigillatalarda İ.Ö. 1. yüzyılda DSA ve DSC; İ.S. 1. yüzyılda ise DSD grubunda da kullanıldığını belirtir.

¹⁰⁸⁴ Poblome 1999, 309 Res. 62, 1-8.

¹⁰⁸⁵ Poblome 1999, 309.

Gövde profilindeki farklılığa rağmen aynı grup içerisinde değerlendirilen bu tabaklar, ağız ve dudak profiline göre Poblome 1B220¹⁰⁸⁶ ve 1B221¹⁰⁸⁷ formlarındaki derin kaselerle benzerlik gösterir. Sığ gövde yapısı nedeniyle bu kaselerin tabak versiyonu olarak kabul edebileceğimiz Patara örnekleri İ.S. 4. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. Sag. K. A. Tabak T. 5 (Lev. 69-70 Kat. No. 677-681): İçe kapanan ağız, yuvarlak kesitli dışa taşkın dudak, dışbükey profilli gövde, kare ya da yuvarlak kesitli alçak halka kaideli ve düz tabanlı sığ tabak formudur. Grup içerisindeki 5 örnekten 2 tanesinde formun tamamı korunmuştur. Geri kalanlardan 2'si ağız 1'i kaide parçasıdır.

Patara örnekleri Poblome 1C170¹⁰⁸⁸ ve 1C171¹⁰⁸⁹ numaralı tabak formları içerisinde değerlendirilmelidir. İ.Ö. 25 ile İ.S. 25 yılları arasında tarihlenen 1. evre seramikleri içerisinde yer alan bu tabak formu özellikle İ.S. 3. yüzyılda yaygındır. İ.S. 1. yüzyıl başına tarihlenen tabak örneklerinde ise, ince cidar ve profil kalitesi belirleyici özelliklerdir.

Mainz'deki Römisch-Germanisch Müzesi'nde sergilenen ve Patara tabaklarıyla benzerlik gösteren örnek, Künzl tarafından İ.S. 1. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenmiştir¹⁰⁹⁰. Perge Konut Alanı¹⁰⁹¹ seramikleri içerisinde de görülen bu formun Patara örnekleri de İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ağırlıklı olmak üzere, İ.S. 2. yüzyıl başlarına tarihlenmelidir.

Ptr. Sag. K. A. Tabak T. 6 (Lev. 70 Kat. No. 682): Kısa dik dudak, yuvarlak profilli dirsek ve kaideye doğru daralan sığ gövdeli tabak formudur. Grup içerisinde ağız kısmı korunan 1 örnek yer alır.

Patara tabağı gerek dudak gerekse gövde yapısıyla Poblome 1C110¹⁰⁹² numaralı grup içerisine girer. İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına tarihlenen bu grup, İtalya ve Doğu Sigillata tipolojilerinde bilinen dik ağızlı sığ tabak formlarının Sagalassos üretimi olarak kabul edilmelidir.

¹⁰⁸⁶ Poblome 1999, 307 Tip 1B220 Res. 36, 1-3.

¹⁰⁸⁷ Poblome 1999, 307 Tip 1B221 Res. 37, 1-3.

¹⁰⁸⁸ Poblome 1999, 309 Res. 63, 4-10.

¹⁰⁸⁹ Poblome 1999, 309 Res. 64, 1-5.

¹⁰⁹⁰ Künzl 1996, 28 Lev. 8 E.

¹⁰⁹¹ Fırat 1999, 28 Lev. 38, 115.

¹⁰⁹² Poblome 1999, 308 Res. 49, 1-5.

Ptr. Sag. K. A. Tabak T. 7 (Lev. 70 Kat. No. 683): Dışa açılan ağız, yuvarlak kesitli, dışa taşkın yatay dudak, yumuşak bir profille kaideye yönelen eğik gövde yapısı görülür. Kaidesi korunmayan tek örneğin geniş dudak bandı üzerinde iki sıra çizgisel rulet bezemesi bulunur. Sağlam ele geçen karşılaştırma örneklerinde sade profilli alçak halka kaide kullanılmıştır.

Genel form özellikleri nedeniyle Poblome 1C130¹⁰⁹³ içerisinde değerlendirilmesi gereken Patara örneği, ayrıntıda Sagalassos tabaklarından profil ve bezeme açısından farklıdır. Ayrıca kendi içinde profil çeşitliliği gösteren 1C130 grubu örneklerinin hiçbirinde dudak üzerinde Patara örneğinde olduğu gibi rulet bezemesi bulunmamaktadır.

Poblome'nın İ.S. 2-3. yüzyıl arasına tarihlediği bu form; DSA¹⁰⁹⁴, DSD¹⁰⁹⁵ ve Galya¹⁰⁹⁶ sigillata gruplarının yanı sıra geç dönem Afrika Kırmızı Astarlı¹⁰⁹⁷ seramik tipolojisinde de kendine özgü profil ve bezeme teknikleriyle üretilmiştir.

Hamur-astar yapısıyla Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramik grubuna giren lerinin özelliklerini taşıyan Patara örneği, Poblome 1C130 form grubuyla birlikte değerlendirilmeli ve İ.S. 2. yüzyıla tarihlenmelidir.

Ptr. Sag. K. A. Tabak T. 8 (Lev. 70-71 Kat. No. 684-692): Dışa açılan ağız, aşağıya sarkık kare kesitli dudak, kaideye doğru daralan eğik gövdeli, alçak halka kaideli düz tabanlı tabak formudur. 15-26 cm arasında değişen ölçülerde ağız çapına sahip örneklerin dudak kenarında bulunan yatay tutamakların üzerinde kabartma tekniğiyle yapılmış bitki ve sarmal motifleri görülür (**Res. 5**). Grup içerisinde 2'si tam form veren, toplam 9 örnek yer alır.

Tutmak kısmı korunmayan, yalnızca dudak profili belirgin parçalar ilk sıradadır. Ptr. 684-687 katalog numaralarında değerlendirilen bu örneklerin hepsinde ayrıntıda farklı dudak profili izlenir. Diğer yandan Ptr. 686 katalog numaralı parça gövde bezemesiyle Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramik tipolojisinde tekil örnek özelliği taşır.

Ptr. 688-692 numaraları örnekler ise, korunma durumu değişken ve farklı bezeme özellikleri gösteren yatay tutamak parçalarıdır. Poblome bu tutamakları Roma Dönemi gümüş kaplarıyla karşılaştırır¹⁰⁹⁸.

¹⁰⁹³ Poblome 1999, 308 Res. 54, 5.

¹⁰⁹⁴ Hayes 1985, 38 Form 54 Lev. VII 4.

¹⁰⁹⁵ Hayes 1985, 81 Form P 2 Lev. XVIII 6. Hayes bu tabak formunun Kıbrıs örneklerini Hellenistik Dönem formuna benzemesi nedeniyle İ.Ö. 1. yüzyıl içerisine tarihlemiştir.

¹⁰⁹⁶ Saracino 1985, 208 Lev. LXVII 1-2.

¹⁰⁹⁷ Kenrick 1985, 344 Res. 64, 603.2.

¹⁰⁹⁸ D. E. Strong, Greek and Roman Gold and Silver Plate (1966) 148 Res. 40 A-B.

Grup içerisindeki örnekler dudak ve gövde profil özellikleri doğrultusunda Poblome 1C190¹⁰⁹⁹ ve 1C191¹¹⁰⁰ grupları içerisinde değerlendirilmelidir. Poblome, her iki grubu İ.S. 1. yüzyıl tarihli gümüş tabakların yer aldığı Pompei Hazinesi örnekleriyle karşılaştırmış ve aralarında form benzerliği bulunduğunu belirtmiştir¹¹⁰¹. Aslında her iki grup arasında gövdenin kapanma açısı ve cidar kalınlığı dışında fark izlenmemektedir. Poblome buna rağmen 1C190 formunu İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı, 1C191 grubunu ise İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısında başlatmış ve İ.S. 3. yüzyıla kadar devam ettiğini belirtmiştir.

Ayrıca Mainz'deki Römisch-Germanisch Müzesi'nde sergilenen Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri içerisinde de aynı formun derin ve sığ gövde profilli örnekleri bir aradadır¹¹⁰². Künzl, bu seramiklerin tamamını İ.S. 1. yüzyılın üçüncü çeyreği içerisine tarihlemiştir.

Aizanoi Stadion'unda ele geçen tutamaklı tabak örneği ise, Meyer-Schlichtman tarafından gerek yapım tekniği gerekse rengi nedeniyle ithal olarak nitelendirilmiş ve herhangi bir grup tanımlaması yapılmamıştır¹¹⁰³. Tarsus'ta tespit edilen tek karşılaştırma örneği doğrultusunda İ.S. 1. yüzyıl sonu İ.S. 2. yüzyıl başına tarihlenen Aizanoi tabağı, Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin yayılım alanını göstermesi adına önemlidir. Tarsus seramikleri içerisinde yer alan benzer dekoratif kulplar ise, ithal ve yerel üretim olmak üzere iki ayrı grupta değerlendirilmiştir¹¹⁰⁴.

Sonuç olarak Patara örnekleri özellikle tutmaklar üzerindeki nitelikli bezekleriyle İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmelidir.

Ptr. Sag. K. A. Tabak T. 9 (Lev. 71 Kat. No. 693): İçbükey profille kaideye yönelen S formu gövde ve halka kaideli sığ tabak formudur. Grup içerisinde 1 kaide örneği yer alır.

Gövde profilinden anlaşıldığı kadarıyla geniş ağızlı, dışa taşkın dudaklı tabak formuna ait olan Patara örneği Poblome 1C200¹¹⁰⁵ grubu kaideleriyle benzerlik gösterir. İ.S. 1. yüzyıldan itibaren kullanılan formun en yoğun olduğu süreç ise İ.S. 3. yüzyıldır.

¹⁰⁹⁹ Poblome 1999, 309 Res. 69, 1-3.

¹¹⁰⁰ Poblome 1999, 309 Res. 70 1-3.

¹¹⁰¹ Poblome 1999, 301.

¹¹⁰² Künzl 1996, 27-28 Lev. 8 A-D.

¹¹⁰³ C. Meyer-Schlichtmann, Die Keramik aus dem Stadion, bkz.: A. Hoffmann, Aizanoi. Zweiter Vorbericht über die Arbeiten im Stadion 1987, 1988 und 1990, AA 1993, 460-469 Res. 29-30, 7.

¹¹⁰⁴ Jones 1950, 225-226 Res. 132, 188; 265-266 Res. 155, 688-689.

¹¹⁰⁵ Poblome 1999, 309 Res. 71, 6.

Ptr. Sag. K. A. Tabak T. 10 (Lev. 71 Kat. No. 694): Yuvarlak profilli dikey dudak, kaideye doğru daralan konik gövdeli tabak formudur. Dudak içte ve dışta yivle vurgulanmıştır. Grup içerisindeki tek örneğin kaidesi korunmamıştır.

Patara örneği dudak ve gövde profiliyle Poblome 1B101¹¹⁰⁶ ve 1C100¹¹⁰⁷ gruplarıyla benzerdir. Dışa açılan ağız, gövdeyle bütünlük gösteren dik dudaklı ve konik gövdeli tabakların yer aldığı her iki grup arasındaki en önemli fark kaide de kendini gösterir. 1B101 örneklerinde alçak halka kaide profili görülmesine karşın, 1C100¹¹⁰⁸ grubunda düztaban ya da alçak kaide kullanılmıştır. İ.S. 3. yüzyıl ile İ.S. 4. yüzyıl arasına tarihlenen her iki formun benzer örnekleri aynı dönem içerisinde Afrika Kırmızı Astarlı seramik tipolojisinde yer alır¹¹⁰⁹.

Ptr. Sag. K. A. Tabak T. 11 (Lev. 71-72 Kat. No. 695-696): Dışa taşkın, kalın cidarlı yuvarlak profilli dudak kısa gövde aracılığıyla tabanla birleşir. Kare kesitli oldukça alçak halka kaideli ve düz tabanlı geniş ağızlı sığ tabak formudur. Grup içerisinde 2 örnek yer alır. Ptr. 695 katalog numaralı örneğin tabanın altında baskı tekniğiyle yapılmış dil bezeği bulunur.

Poblome, 1D101¹¹¹⁰ grubu içerisinde değerlendirilmesi gereken Patara tabaklarında Sagalassos örneklerinde olduğu gibi kısa gövde yapısı ve kalın cidarlı dudak ön plandadır. Doğu Sigillata tipolojilerinde kullanılmayan bu tabak formu, İ.Ö. 25 yılından İ.S. 3. yüzyıla kadar üretilmiştir.

Benzer gövde ve dudak profili gösteren Afrika Kırmızı Astarlı örnekleri ise, Hayes tarafından Form 33 olarak gruplandırılmış ve İ.S. 200-250 yıllarına tarihlenmiştir¹¹¹¹.

Perge Konut Alanı¹¹¹² seramikleri içerisinde yer alan bu formun Mainz'deki Römisch-Germanisch Müzesi'nde sergilenen örnekleri Künzl tarafından İ.S. 1. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenmiştir¹¹¹³.

Sonuç olarak Poblome'ın önerdiği üçyüz yıllık zaman dilimine ait karşılaştırma örnekleri Patara tabaklarının kesin tarihini belirlemek için yeterli olmamakla birlikte, diğer formlar doğrultusunda grubun en yoğun olduğu süreç olan İ.S. 2-3. yüzyıl tarihi ağırlıktadır.

¹¹⁰⁶ Poblome 1999, 305 Res. 19, 1-4.6-10.

¹¹⁰⁷ Poblome 1999, 307-308 Res. 47, 9-10.

¹¹⁰⁸ Hayes 1985, 56-57 Form 18 Lev. XII, 12. Benzer düz tabanlı tabak formu DSB grubunda da kullanılmıştır.

¹¹⁰⁹ Kenrick 1985, 351, 356-357 Res. 65, 620; 66, 632. Hayes Form 31 olarak adlandırılan örnekler İ.S. 3. yüzyıl, Hayes Form 50 içerisindeki tabaklar ise İ.S. 5. yüzyıl başlarına kadar devam eder. Hayes Form 31 grubu içerisindeki tabaklar ise, ağız ve gövde profiliyle Sagalassos örneklerine daha yakındır.

¹¹¹⁰ Poblome 1999, 310 Res. 75, 1-8.

¹¹¹¹ Kenrick 1985, 352 Res. 65, 622.1-2.

¹¹¹² Fırat 1999, 28 Lev. 39, 119.

¹¹¹³ Künzl 1996, 28 Lev. 8 F.

Ptr. Sag. K. A. Tabak T. 12 (Lev. 72 Kat. No. 697): Dışa açılan, yuvarlak bitimli yatay dudak, kaideye yönelen kısa gövde, yerden çok az yükseltilmiş ince cidarlı kaide, gövdeyle aynı kalınlıkta düz tabanlı sığ tabak formudur. Grup içerisinde tam form veren 1 örnek yer alır.

Ptr. Sag. K. A. Tabak T. 11 grubuna genel hatlarıyla benzerlik gösteren bu tabak formunu Poblome 1D100 olarak adlandırılır¹¹¹⁴. İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısında üretilmeye başlayan form İ.S. 3. yüzyılda yoğunluk gösterir. Poblome'in erken örneklerde dar ağız çapının tercih edildiğini belirtmesi, nedeniyle bu özellikteki Patara tabağının İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmesinde esas alınmıştır.

6. 5. 2. Kaseler

Tepecik Nekropolü'nde ele geçen Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri içerisinde toplam 7 kase grubu tespit edilmiştir.

Ptr. Sag. K. A. Kase T. 1 (Lev. 72 Kat. No. 698): Dik ağız, su damlası formu dudak ve yuvarlak gövdeli kase formudur. Grup içerisindeki tek kase kaidesi korunmamıştır.

Patara örneği İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısından İ.S. 3. yüzyıla kadar üretilen Poblome 1A100 grubu içerisine girer¹¹¹⁵. Bu kaselerin erken örneklerinde dar ağız çapı görülür ve İ.S. 4. yüzyılın birinci yarısından itibaren üretimde azalma başlar. Grupta genellikle zeminden yükseltilen taban ya da yuvarlak kesitli, dar alçak kaide profili kullanılmıştır. Sagalassos dışında tek karşılaştırma örneği Perge'de ele geçmiştir¹¹¹⁶. Poblome ayrıca bu kaselerin Doğu Sigillata ve İnce Cidarlı Seramik grubu içerisinde İ.Ö. 1. yüzyıldan İ.S. 2. yüzyıla kadar kullanıldığını belirtir. Doğu Sigillataları'nda yalnızca DSA¹¹¹⁷ ve DSB¹¹¹⁸ grubu içerisinde aynı formun hem tabak hem de kase örnekleri birlikte görülür. Sagalassos'da uzun süreli kullanılan bu kase formunun DSA ve DSB tipolojileriyle benzerlik göstermesi Poblome'in da vurguladığı gibi erken dönem Akdeniz seramik geleneğinin Sagalassos atölyelerine etkisidir¹¹¹⁹.

¹¹¹⁴ Poblome 1999, 309 Res. 74, 1-2.

¹¹¹⁵ Poblome 1999, 304 Res. 5, 6.

¹¹¹⁶ Fırat 1999, 28.

¹¹¹⁷ Hayes 1985, 29 Form 32 Lev. V 2.

¹¹¹⁸ DSB-1 grubu tabak örnekleri için, bkz.: Hayes 1985, 56-57 Form 18 Lev. XII 12; DSB-1 grubu kase formu için, bkz.: Hayes 1985, 60 Form 37, 40 Lev. XIII 7.12; DSB-2 tabak örneği için, bkz.: Hayes 1985, 63-64 Form 59 Lev. XIV 4; DSB-2 kase örneği için, bkz.: Hayes 1985, 67 Form 71 Lev. XV 2.

¹¹¹⁹ Poblome 1999, 304.

Dudak profili ve küçük ağız çapı nedeniyle Patara örneği İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısı içerisine tarihlenmelidir.

Ptr. Sag. K. A. Kase T. 2 (Lev. 72-73 Kat. No. 699-706): Dışa taşkın, aşağıya sarkık dik dudak, dışbükey profile kaideye yönelen eğik gövdeli ağız çapı değişken kase formudur. Grup içerisindeki 8 örnekte ayrıntıda farklı dudak profili görülür. Ayrıca bazı kaselerin gövdeleri negatif basılmış bitkisel bezekle süslüdür.

Dudak profili değişken örneklerden oluşan bu grup Poblome 1B190¹¹²⁰ ve 1B191¹¹²¹ formlarıyla birlikte değerlendirilmelidir. İki grup arasındaki en önemli fark 1B190 kaselerinde gövdenin bezemesiz oluşudur. Ptr. 699-701 numaralı kaseler düz gövde yapısıyla 1B190, dudak profiliyle ise 1B191 gruplarıyla benzerlik gösterir. Her iki grubunda özelliklerini taşıyan Patara örnekleri tek bir başlıkta değerlendirilmiştir.

Poblome, 1B190 ve 1B191 formlarını aynı zaman dilimine, İ.S. 3. yüzyıl ile İ.S. 4. yüzyılın birinci yarısı içerisine tarihlemiştir. Ayrıca İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısında da üretilen bu kaselerin erken örneklerinde ise, geniş ağız çapı ve ince cidar tarihlmede belirleyicidir. 1B190 grubunun tipolojik karşılaştırmasında Augustus Dönemi İtalya Sigillatolarıyla¹¹²² benzerlik kurulurken, 1B191 kaseleri ise geç dönem Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri'yle karşılaştırılmıştır.

Sagalassos dışında yalnızca Perge'de¹¹²³ bilinen bu formun Patara örnekleri ise, gerek ince cidarı gerekse dudak profilindeki kaliteli yiv nedeniyle İ.S. 1. yüzyıla tarihlenir.

Ptr. Sag. K. A. Kase T. 3 (Lev. 73 Kat. No. 707-709): Dışa açılan ağız, yuvarlak bitimli gövdeyle bütünlük gösteren dikey dudak ve kaideye doğru daralan konik gövdeli, kare kesitli alçak halka kaideli kase formudur. Gövde üzerinde baskı tekniğiyle yapılmış stilize bitkisel bezeme kuşağı görülür. Grup içerisinde 2 ağız, 1 kaide örneği bulunur.

Ptr. Sag. K. A. Kase T. 3 formu Poblome 1A111¹¹²⁴ grubu içerisine girer. İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısından itibaren üretilmeye başlayan bu kaseler, İ.S. 1. ikinci yarısı ile İ.S. 3. yüzyıl arasında oldukça yaygındır. Poblome, uzun süreli kullanılan formun geç dönem örneklerinin daha küçük ölçüde yapıldığını belirtir. Mainz'deki Römisch-Germanisch

¹¹²⁰ Poblome 1999, 306 Res. 32, 1-10.

¹¹²¹ Poblome 1999, 306 Res. 33, 1-10.

¹¹²² Pucci 1985, 389-390 Form XX Lev. CXXV 8-14.

¹¹²³ Fırat 1999, 28 Lev. 37, 106.

¹¹²⁴ Poblome 1999, 304 Res. 7, 5. 10.

Müzesi¹¹²⁵ ve Perge Konut Alanı¹¹²⁶ seramikleri dışında karşılaştırma örneği bulunmayan Patara örnekleri, ince cidarı ve nitelikli bezekleriyle İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Bu grupta değerlendirilen Ptr. 709 katalog numaralı örnek ise, içe dönük ağız ve yuvarlak kesitli dudak profiliyle Ptr. 708 numaralı kaseden farklıdır. Bununla beraber konik gövde ve onun üzerindeki stilize yaprak ve dil bezekleri ortaktır. Diğer yandan kalın cidarlı dudak profiline karşın, kaideye doğru incelen gövde yapısı formun genelinde bir dengesizlik yaratır.

Sonuç olarak Ptr. Sag. K. A. Kase T. 3 grubu içerisindeki Ptr. 709 numaralı örnek, Poblome 1A111 grubu doğrultusunda İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısı içerisine tarihlenir.

Ptr. Sag. K. A. Kase T. 4 (Lev. 73 Kat. No. 710): Dik ağızlı, yuvarlak bitimli dudak ve içbükey profille kaideye doğru daralan gövdeli kase formudur. Grup içerisinde kaidesi korunmayan 1 örnek yer alır.

Tek ağız parçasından oluşan T. 4 formu Poblome 1A170¹¹²⁷ grubu içerisine girer. Poblome'nin İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 3. yüzyıl arasına tarihlediği bu kaselerle Hayes'in DSB tipolojisindeki Form 79¹¹²⁸ grubuyla benzerlik kurulmuştur.

Sagalassos dışında karşılaştırma örneği bulunamayan Patara kasesi Poblome'nin tarihlemesi doğrultusunda İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 3. yüzyıl arasından olmalıdır.

Ptr. Sag. K. A. Kase T. 5 (Lev. 73 Kat. No. 711): Dışa açılan ağız, yuvarlak bitimli yatay dudak ve kaideye doğru daralan eğik gövdeli kase formudur. Kaidesi korunmayan tek örneğin dudak bitiminde konturu hareketlendiren yivler bulunur. .

Bu kase formu Poblome 1B160¹¹²⁹ grubunun bir varyasyonu olarak değerlendirilmelidir. İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 3. yüzyıl arasına tarihlenen Sagalassos örneklerine kıyasla, uzun dudak profili ve ince cidara sahip Patara kasesi formun erken dönem örneklerinden İ.S. 1. yüzyıldan olmalıdır.

¹¹²⁵ Künzl 1996, 28-29 Lev. 9 B.

¹¹²⁶ Fırat 1999, 28.

¹¹²⁷ Poblome 1999, 305 Res. 17, 1-2.

¹¹²⁸ Hayes 1985, 69 Form 79 Lev. XV 14.

¹¹²⁹ Poblome 1999, 306 Res. 25, 1-2.

Ptr. Sag. K. A. Kase T. 6 (Lev. 73 Kat. No. 712): Dışa açık ağızlı, aşağıya sarkık dudaklı, eğik gövdeli kase formudur. Grup içerisinde kaidesi kırık 1 örnek yer alır.

Dudak profili Poblome 1B241¹¹³⁰ grubu içerisine giren Patara örneği, gövde yapısındaki farklılık nedeniyle aynı formunun varyasyonu olarak yorumlanmalıdır. Poblome, İ.S. 1. yüzyılda üretimine başlanan bu kaselerin özellikle İ.S. 4. yüzyılın birinci yarısında yoğunluk gösterdiğini belirtir. Ayrıca bu grubu aşağıya sarkık dudak ve konik gövde yapısı nedeniyle Erken İmparatorluk Dönemi İtalya¹¹³¹ ve DSB¹¹³² tipolojilerindeki benzer özellikteki formlarla karşılaştırır. Poblome, Sagalassos'da sigillatolarla eş zamanlı üretilmeye başlayan ve İ.S. 4. yüzyıla kadar devam eden bu kase formunun etkileşim yönüne dair herhangi bir yorum yapmamıştır. Diğer yandan İtalya ve DSB grubunda da çıkış noktası belirsiz olan form, sigillatalara kıyasla bölgesel üretim yapan Psidia'da ithal örneklerin etkisiyle üretilmiş olmalıdır.

Karşılaştırma örneği bulunmayan ve Poblome 1B241 grubu dahilinde İ.S. 1-4. yüzyıl arasındaki geniş zaman dilimi içerisine tarihlenebilen Patara örneği, küçük ağız çapı ve ince cidarıyla erken üretim olarak yorumlanabilir ve İ.S. 1. yüzyıl ile İ.S. 2. yüzyıl arasına tarihlenir.

Ptr. Sag. K. A. Kase T. 7 (Lev. 73-74 Kat. No. 713-717): Yuvarlak bitimli dışa açılan dudak, dik gövde ve kare kesitli alçak halka kaideli kase formudur. Grup içerisinde gövde derinliği ve bezemesi farklılık gösteren üç ağız ve bir kaide parçası yer alır. Ptr. 713 ve 714 numaralı örneklerde baklava dilimi, Ptr. 715 numaralı örnekte ise, başı ve sonu noktalarla vurgulanan dikine şerit motifleri kullanılmıştır. Kaide parçasında ise en alt sırası korunan bezeme kuşağı içerisinde çift çizgiyle oluşturulmuş düzensiz daireler görülür.

Ptr. Sag. K. A. Kase T. 7 kaseleri ağız ve gövde profiliyle Poblome 1A150¹¹³³ grubu içerisine girer. İ.S. 1. yüzyılda az sayıda üretilen 1A150 formu İ.S. 3. yüzyılda yaygındır. İ.S. 4. yüzyılın birinci yarısından itibaren üretimde tekrar bir azalma görülmüş ve ilerleyen süreç içerisinde ise tamamen sona ermiştir.

Sagalassos örneklerine kıyasla dar ağız çaplı ve ince cidarlı yapılan Ptr. 713 ve 714 numaralı kaseler bezek kalitesi de dikkate alınarak İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlenebilir. Ptr. 715-717 katalog numaralı parçalar ise İ.S. 3. yüzyıla tarihlenir. Ptr. 716 ve 717 numaralı

¹¹³⁰ Poblome 1999, 307 Res. 43, 1-2.4.

¹¹³¹ Pucci 1985, 387 Form XVI Lev. CXXIV 2-3.

¹¹³² Hayes 1985, 68 Form 74 A-B Lev. XV 6-7.

¹¹³³ Poblome 1999, 305 Res. 14, 1-5.

parçalar aynı zamanda grubun kaide tamamlamasına yönelik fikir vermesi açısından önemlidir.

6. 5. 3. Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri Üzerindeki Bezemeler

Sagalassos kırmızı astarlı seramiklerinde yatay tutamak kısmı, dudak ve gövde olmak üzere üç bezeme alanı bulunur. Bu sınıflandırma doğrultusunda Tepecik Nekropolü'nde ele geçen Sagalassos örneklerinin çizgisel ve geometrik motiflerin tekrarından oluşan dudak ve gövde bezemeleri “A” ve “B” olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Daha çok gümüş ve bronz kaplardan bilinen yatay tutamak süsleri ise, “C” grubunda (**Kat. No. 688-691**) değerlendirilmiştir (**Tablo 4**). Metal örnekleri İtalya, Galya, İllirya ve Britanya'da yaygın olan yatay tutamaklı kapların Galya Sigillataları içerisinde pişmiş toprak taklitleri bilinmektedir¹¹³⁴. Doğu Sigillata grupları ile Batı Sigillataları arasında form birlikteliği görülmesine rağmen yatay tutamaklı tabak ve kase formları yalnızca Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri'nde karşımıza çıkar. Böylece İtalya ve Galya merkezli gümüş kapların önce kendi sınırları içerisinde sigillataları, daha sonra ise Anadolu'da Sagalassos atölyelerini etkilediği görülür. Diğer yandan İ.Ö. 1. yüzyıl ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenen Ephesos üretimi gri hamurlu tepsilerde de benzer süslemeli yatay tutamaklar bulunur¹¹³⁵. Bu tepsi grubunun yumurta-diş¹¹³⁶ sırasından oluşan kenar bezemesinin DSA¹¹³⁷ grubu kase ve tabak formlarında kullanılması, metal kapların yalnızca batı sigillatalarını değil doğu sigillatalarını da etkilediğini gösterir.

Sagalassos'da¹¹³⁸ ele geçen örneklerden anlaşıldığı üzere bitkisel motiflerin yanı sıra insan ve hayvan figürleriyle de bezenen bu tutamakların Tepecik Nekropolü örneklerinde ise sarmal, rozet ve nokta bezemeleri kullanılmıştır (**Res. 5**).

Diğer önemli süsleme alanları dudak ve gövdedir. Sigillata gruplarındaki rulet motifini andıran çizgisel bezeme yalnızca 683 numaralı tabağın dudağında görülür. Çeşitlilik gösteren gövde bezemelerinde ise daha geniş alan içerisinde aynı motif kuşağının tekrarı söz konusudur. B grubu (**Kat. No. 686, 695, 705, 713-716**) içerisine giren Patara örneklerinin

¹¹³⁴ S. Bender, “Bemerkungen zu einer kleinasiatischen Sigillatakasserolle mit reliefiertem Griff aus dem türkischen Kunsthandel”, bkz.: M. H. Koch (Ed.), Hellenistische und kaiserzeitliche Keramik des östlichen Mittelmeergebietes, Kolloquium Frankfurt 24-25 Nisan 1995 (1996) 32.

¹¹³⁵ S. Z. Scheffenegger – R. Sauer – G. Schneider, “Graue Platten aus Ephesos und vom Magdalensberg”, bkz.: M. H. Koch (Ed.), Hellenistische und kaiserzeitliche Keramik des östlichen Mittelmeergebietes, Kolloquium Frankfurt 24-25 Nisan 1995 (1996) 44 Lev. 17, 49-56.

¹¹³⁶ Scheffenegger – Sauer – Schneider a.g.e. 43-44 Lev. 12, 18-24.

¹¹³⁷ Bkz.: Ptr. DSA. Tabak T. 4.a, Kat. No. 72-75.

¹¹³⁸ Poblome 1999, 300-301 Res. 84.

motif repertuarında İ.S. 1. yüzyıl tarihli oval motifler ve baklava dilimi tercih edilmiştir. Daha geç dönem örneklerinde ise basit nitelikte dalgalı dikine şerit sıraları ön planda olmuştur. Sagalassos Kırmızı Astarlı seramiklerinde baskı tekniğiyle uygulanan baklava dilimi ve oval formlu motifler genel stil özellikleriyle ince cidarlı gri seramikler üzerindeki barbotin tekniğiyle yapılan örnekleri hatırlatmaktadır¹¹³⁹. İki farklı seramik grubunda ayrı tekniklerde yapılan bezekler arasındaki benzerlik, aynı dönem seramiklerindeki motif birlikteliği olarak yorumlanabilir.

¹¹³⁹ Sackett 1992, 166-167 Lev. 164, 1-2. 4-6. 8-12; 165, 14-16.

6. 6. Batı Sigillataları Tipolojisi

İ.Ö. 1. yüzyılın ortasından itibaren üretilen Batı Sigillataları atölye merkezlerine göre Galya ve İtalya olmak üzere iki bölgeye ayrılır. Patara Tepecik Nekropolü seramikleri içerisinde, gerek hamur-astar yapısı gerekse form tipolojisi yönünden yalnızca İtalya Sigillataları tespit edilmiş; kabartmalı örnekler ise küçük parçalar halinde ele geçmiştir.

6. 6. 1. İtalya Sigillatası

İtalya Sigillataları toplam kırmızı astarlı seramiklerin % 5'ni oluşturur. Sayısal azlıkla orantılı olarak grubun tipolojisi de çeşitlilik göstermez ve geniş ağızlı, sığ tabak ile dik dudaklı konik kase olmak üzere iki ana form ön plana çıkar. Patara örnekleri hamur-astar renginin yanı sıra usta damgalardan da anlaşıldığı üzere Arretina atölyesi ağırlıklı olmak üzere Po Vadisi'nde üretim yapan merkezlerle ilişkilidir. Pucci¹¹⁴⁰, Kenrick¹¹⁴¹ ve Ettlenger'in¹¹⁴² yayınları doğrultusunda yapılan tipoloji değerlendirmesi de bu görüşü destekler niteliktedir.

6. 6. 1. 1. Tabaklar

Nekropoldeki İtalya Sigillata tipolojisi içerisinde dudak ve gövde profilleri değişken 3 tabak grubu tespit edilmiştir. Kesin form sınıflandırması yapılamayacak derecede kırık olan kaide parçaları ise, ayrı bir grupta değerlendirilmiştir.

Ptr. İtalya Sig. Tabak T. 1 (Lev. 74 Kat. No. 718-723): Dik ağız, hafif dışa taşkın kare kesitli dikey dudak, keskin konturlu dirsek profili ve kaideye doğru daralan eğik gövdeli sığ tabak formudur. Grup içerisinde kaidesi korunmayan 6 örnek yer alır. Ptr. 718 katalog numaralı örnek üzerinde applike yaban domuzu, 722 numarada miğferli asker kabartması, 723 numarada sadece kol kısmı korunan erkek figürü betimlenmiştir. Ptr. 720 ve 721 numaralı örneklerde ise rulet bezemesi görülür.

Ptr. İtalya Sig. Tabak T. 1 formu kare profilli dudak ve applike süslemenin yer aldığı dik gövde yapısıyla Conspectus Tip 20 grubuna girer¹¹⁴³. Kenrick bu grup içerisindeki Berenice örneklerini İ.S. 30 ile 80/90 yılları arasına tarihlemiştir.

¹¹⁴⁰ Pucci 1985, 359-405.

¹¹⁴¹ Kenrick 1985, 125-222.

¹¹⁴² Conspectus 1990, 52-146.

¹¹⁴³ Conspectus 1990, 86 Lev. 18, 20.1-5. Kenrick'in Berenice'de ele geçen tabaklara göre oluşturduğu bu grup Tip 18'in farklı bir versiyonu olarak yorumlanmış ve kendi içerisinde 5 farklı alt tipe ayrılmıştır. Özellikle 20.1

Farklı profil özellikleri gösteren bu tabak formunun Kerameikos¹¹⁴⁴, Knossos¹¹⁴⁵, Symrna¹¹⁴⁶ ve Ephesos'ta¹¹⁴⁷ örnekleri bilinmektedir. Ayrıca, Augustus Dönemi'nden itibaren DSB¹¹⁴⁸ ve Pergamon¹¹⁴⁹ seramiklerinde de taklit edilen bu form özellikle Anadolu'da yaygındır. Orijinal İtalya formlarına kıyasla daha yumuşak hatlı ve alçak kaideli üretilen doğu örnekleri de batı ile aynı döneme, İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmiştir.

Bu bağlamda Ptr. İtalya Sig. Tabak T. 1 grubu örnekleri Conspectus Tip 20 grubu içerisine girmekte ve İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmektedir.

Ptr. İtalya Sig. Tabak T. 2 (Lev. 74-75 Kat. No. 724-731): İçe kapanan ağız, yuvarlak kesitli dudak, içbükey formlu kısa gövde, keskin konturlu ve kademeli dirsek profilli sığ tabak formudur. T. 2 dudak profili ve bezeme bakımından iki alt gruba ayrılır.

Ptr. İtalya Sig. Tabak T. 2. a (Kat. No. 724-726): Dudak bezeme alanı olarak kullanıldığı için b grubu örneklerine kıyasla uzun ve belirgindir. Gövdenin iç kısmında konturu hareketlendiren keskin yivler bulunur. Ayrıca dudak ve dirsek profili üzerinde de kaliteli rulet bezemeleri yer alır.

Ptr. İtalya Sig. Tabak T. 2. b (Kat. No. 727-731): Keskin yivlerle vurgulanan kısa dudak profili nedeniyle alt grupta değerlendirilmiştir. Grup içerisinde 5 örnek yer alır.

Ptr. İtalya Sig. Tabak T. 2. grubu içe dönük dudak ve S formlu gövde profili nedeniyle Haltern Tip 2¹¹⁵⁰, Kenrick 1985 Form B 205¹¹⁵¹ ve Pucci 1985 Form X¹¹⁵² gruplarıyla birlikte

ile 20.2 numaralı örnekler diğerlerinden gerek dudak gerekse gövde profili açısından farklı olmasına karşın genel kontur özellikleriyle bu grup içerisinde değerlendirilmiştir. Patara tabaklarıyla benzerlik gösteren gruplar ise; 673 katalog numaralı örnekle Conspectus T. 20.3; 674 katalog numaralı örnekle Conspectus T. 20.4 ve son olarak 675 katalog numaralı örnekle Conspectus T. 20.5 olarak benzerdir.

¹¹⁴⁴A. Oxé, "Terra Sigillata aus dem Kerameikos" AM 52, 1927, 213-224 Res. 2, 21. 24.

¹¹⁴⁵ Sackett 1992, 154 Lev. 142, 11; Lev. 151, 10, 20-22. Knossos'daki İtalya Sigillatları Geç Augustus Dönemi tabakasında ele geçmiştir. Sackett, seramiklerin tipolojisini Kenrick'in Berenice çalışması doğrultusunda değerlendirmiş; hamur grupları ile usta damgalarını karşılaştırdığında, aynı hamur renginin başka atölyelerde de kullanıldığını tespit etmiştir.

¹¹⁴⁶ Erol 2007, 84 Çiz. 91.

¹¹⁴⁷ Bu form Ephesos'ta Bazilika ve 1 Numaralı Yamaç Ev olmak üzere iki ayrı alanda ele geçmiştir. Bazilika örnekleri için, bkz.: Mitsopoulos-Leon 1991, 124 Lev. 167 I 8; 1 Nolu Yamaç Ev için ise, bkz.: Outschar 1996, 54 Lev. 7, 201.

¹¹⁴⁸ Hayes 1985, 53-54 Form 4 Lev. XI 13.

¹¹⁴⁹ Meyer-Schlichtmann 1988, 153-154 Lev. 19 T 33-34.

¹¹⁵⁰ Goudineau 1968, 20.

¹¹⁵¹ Kenrick 1985, 142-143 Res. 26, 205. 1-4. Kenrick bu grubu Haltern Tip 2, Goudineau Tip 26 ve Hayes 1973 Form 4 ile bağlantılı görmüştür.

¹¹⁵² Pucci 1985, 383-385 Lev. CXIX 10. Bu grup içerisinde Ptr. İtalya Sig. Tabak T. 1. grubunda değerlendirilen dik ağızlı örnekler de yer almaktadır.

değerlendirilmelidir. Pucci, dik ağızlı sığ tabakları ayrıntıdaki profil farklılıklarını dikkate almaksızın tek grupta toplamıştır.

İtalya Sigillatası'nın en yaygın formları arasında yer alan bu tabakların T. 2. a grubuyla benzerlik gösteren Berenice örneklerini Kenrick İ.Ö. 10 - İ.S. 30 yılları arasına tarihlenmesine karşın, Knossos'da¹¹⁵³ ele geçen tabaklar formun İ.S. 50 yılına kadar kullanıldığı gösterir. Ayrıca Ephesos Bazilika seramikleri içerisinde de benzer ağız profiline sahip örnekler bulunmaktadır¹¹⁵⁴.

Stobi¹¹⁵⁵ ve Ephesos Tetraganos Agorası Güney Kapısı'nda¹¹⁵⁶ da karşılaştırma örnekleri tespit edilen Patara T. 2. b örnekleri ise, dudak ve gövde profilindeki sade yapı nedeniyle Goudineau Form 36 A¹¹⁵⁷ grubu içerisine girer.

Sonuç olarak Ptr. İtalya Sig. Tabak T. 2. formunun her iki alt grubu, karşılaştırma örnekleri doğrultusunda İ.Ö. 10 ile İ.S. 50 yılları arasına tarihlenmelidir.

Ptr. İtalya Sig. Tabak T. 1-2 (Lev. 75 Kat. No. 732-733): Dik ya da içbükey gövdeli, köşeli dirsek profilli düz tabanlı sığ tabak örnekleridir. Dudak profili korunmadığı için kesin form tipolojisi tespit edilemeyen iki örnek ayrı bir grupta değerlendirilmiştir.

Genel profil özellikleriyle Patara T. 1 ve 2 grupları içerisinde yer alması gereken her iki parça yukarıda ayrıntılı olarak anlatılan tipolojik özellikler nedeniyle İ.Ö. 10 ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmelidir.

Ptr. İtalya Sig. Tabak T. 3 (Lev. 75-76 Kat. No. 734-736): İçe kapanan ya da dik ağız, aşağıya sarkık üçgen kesitli dudak, yuvarlak profille kaideye yönelen kısa gövdeli sığ tabak formudur. İç kısımda ağızdan başlayıp gövdeye kadar devam eden dışbükey yivler görülür. Grup içerisindeki üç örneğin de kaidesi korunmamıştır.

Patara tabakları, İtalya ve Galya Sigillata atölyelerinde Augustus Dönemi'nin ortasından sonlarına kadar oldukça yaygın olan Haltern Tip 1 ile Goudineau Form 17 grubu

¹¹⁵³ Sackett 1992, 154 Lev. 130, 27; 138, 12-17; 151, 18-19. Sackett, Knossos'da orijinal İtalya Sigillatalarının yanı sıra lokal taklitlerinin de bulunduğunu bildirir.

¹¹⁵⁴ Mitsopoulos-Leon 1991, 124 Lev. 167 I 5-7. Leon, bu örnekleri Goudineau Form 39 içerisinde değerlendirmiştir.

¹¹⁵⁵ Anderson-Stojanović 1992, 46-47 Lev. 28, 238; 29 239-241.

¹¹⁵⁶ Gassner 1997, 124 Lev. 41, 478.

¹¹⁵⁷ Goudineau 1968, 304.

içerisine girer¹¹⁵⁸. Aynı tabak formu yeni tipoloji çalışmalarında ise Pucci Form VIII¹¹⁵⁹ ve Conspectus Form 12¹¹⁶⁰ olarak da adlandırılmıştır.

Stobi¹¹⁶¹, Knossos¹¹⁶², Ephesos¹¹⁶³ ve Antiokheia'da¹¹⁶⁴ örneklenen form en geç İ.S. 15 yılına tarihlenmiştir. Farklı bölgelerde ele geçen İtalya sigillata örnekleri genel form yapısıyla birbirleriyle benzer olmasına karşın, dudak ve gövdenin iç kısmındaki küçük profil özellikleriyle kendi içinde farklılık gösterir. Aynı özellik İ.Ö. 1. yüzyıl sonu İ.S. 1. yüzyıl başına tarihlenmesi gereken Patara örnekleri içinde geçerlidir.

Ptr. İtalya Sig. Tabak T. 1-3 Kaide Örnekleri (Lev. 76 Kat. No. 737-740): Grup içerisinde 4 kaide örneği bulunmaktadır. Kesin form grubu saptanamayan kaidelerde iki farklı profil dikkati çeker. Ptr. 737-739 numaralı örneklerin yer aldığı birinci grupta, içe dönük ve sivri uçla sonlanan üçgen profilli ve keskin konturlu yüksek kaide örnekleri görülür. Patara kaideleri cidar kalınlığının az olması nedeniyle orta büyüklükteki sığ tabaklara ait olmalıdır. Ptr. 740 numaralı örneğin yer aldığı ikinci grupta geniş ağızlı sığ tabak formuna ait kare kesitli, kalın cidarlı yüksek halka kaide profili izlenir.

Birinci grup örnekleri Batı Sigillatası tabak formlarının yanı sıra konik gövdeli kaselerden bilinen yaygın bir profildir¹¹⁶⁵. Aynı zamanda Haltern Tip 1-5 grubu tabaklarının ortak kaide yapısı olarak da karşımıza çıkar ve İ.Ö. 1. yüzyıl sonundan İ.S. 1. yüzyıl sonuna kadar devam eder. Kendi içinde düzenli tipoloji gelişimi göstermeyen ve atölyelere göre küçük farklılıklar taşıyan bu kaide profilleriyle ilgili Goudineau¹¹⁶⁶ kapsamlı bir araştırma yapmıştır. Kenrick bu çalışmaya dayanarak Berenice'de ele geçen dış konturu yuvarlak

¹¹⁵⁸ Goudineau 1968, 19. 291.

¹¹⁵⁹ Pucci 1985, 382 Lev. CXVIII 1-3.

¹¹⁶⁰ Form 12 grubu Augustus Dönemi ortasından sonlarına kadar tarihlenmekte, Roma İmparatorluk sınırları içerisinde özellikle Galya ve Almanya'da yaygın olduğu belirtilmektedir, bkz.: Conspectus 1990, 72 Lev. 11.

¹¹⁶¹ Anderson-Stojanović 1992, 46 Lev. 28, 235.

¹¹⁶² Sackett 1992, 154 Lev. 138, 9. Knossos'da B-2 alanında ele geçen ağız parçası profil özellikleriyle Haltern Tip 1 formuyla benzerlik göstermesine karşın, Kenrick B 208 grubundaki konik gövdeli kaselerle birlikte değerlendirilmiştir. 9 numaralı parça ise gerek dudak profili gerekse 40 cm ağız çapı nedeniyle Patara örnekleriyle aynı grup içerisinde yer almalıdır.

¹¹⁶³ Haltern Tip 1 tabak formu Ephesos'ta iki ayrı çalışma alanında ele geçmiştir. Bazilika örnekleri için, bkz.: Mitsopoulos-Leon 1991, 123 Lev. 167 I 2; Ephesos I nolu Yamaç Ev seramik buluntuları içerisindeki benzer örnekler için, bkz.: Outschar 1996, 54 Lev. 7, 198.

¹¹⁶⁴ Waagé 1948, 69 Lev. XII 14-15. Waagé, Antiokheia örneklerini Haltern Tip 1 ve Oberaden Tip 4 içerisinde değerlendirmiştir.

¹¹⁶⁵ Ptr. İtalya Sig. Tabak T. 1-3 gruplarının tipoloji bölümünde yer alan Batı Sigillata tabak formlarında da benzer kaide profili görülür. Aynı kaidenin uygulandığı konik gövdeli kase örnekleri için, bkz.: Goudineau 1968, Haltern Tip 7, 22.

¹¹⁶⁶ Goudineau 1968, 239-244.

profilli örneklerin daha erken bir sürece, İ.Ö. 15/ 12 yılları arasına, tarihlenmesi gerektiğini belirtir¹¹⁶⁷.

Bu kaide profili Korinth¹¹⁶⁸, Knossos¹¹⁶⁹, Antiokheia¹¹⁷⁰, Ephesos¹¹⁷¹ ve Tel Anafa¹¹⁷² ki Batı Sigillataları içerisinde görülür. Pergamon'da aynı kase formu yerel sigillata tipolojisi içerisinde karşımıza çıkar¹¹⁷³.

Ptr. 740 numaralı örnek Batı Sigillataları'nda en çok kullanılan ikinci tabak kaide profilidir. Haltern tipolojisinin geniş ağızlı sığ tabak formlarından bilinen bu kaideler Zabehlicky-Scheffeneggerin Conspectus B 1¹¹⁷⁴ grubunda da yer alır. Burada Augustus-Tiberius Dönemi'ne tarihlenen B. 1. 9-10 numaralı parçalar Patara örneğiyle benzerdir.

Knossos¹¹⁷⁵, Ephesos¹¹⁷⁶ ve Berenice'de¹¹⁷⁷ ele geçen tabaklar kaidelerin usta ve atölyeye bağlı olarak ayrıntıda profil farklılığı taşıdığını gösterir. Sonuç olarak her iki kaide profili, ağız parçalarının tipolojik değerlendirmesi de dikkate alınarak İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı içerisinde tarihlenir.

6. 6. 1. 2. Kaseler

Bu bölümde konik ve yarım küre gövde profilli olmak üzere 3 form grubu tespit edilmiştir.

Ptr. İtalya Sig. Kase T. 1 (Lev. 76 Kat. No. 741-743): Yivlerle kademelenen dikey dudak, yatay dirsek profilli ve konik gövdeli kase formudur. Grup içerisindeki üç örnekten ikisinde dudak ve gövde arasındaki alan farklı rulet bezemeleriyle süslenmiştir. Ptr. 743 numaralı parça sade profil özelliğiyle diğerlerinden farklıdır.

Patara T. 1 formu, Haltern Tip 8-9 ve Goudineau 37, 40 gruplarıyla birlikte değerlendirilmelidir¹¹⁷⁸. İçe kapanan dudak profili Berenice'de ele geçen konik kaselerle de

¹¹⁶⁷ Kenrick 1985, 174-175 Res. 31 B 234. 1-2.

¹¹⁶⁸ Hayes 1973, 428 Form 8-9 Lev. 82, 25-26; 83, 33.

¹¹⁶⁹ Sackett 1992, 153-155 Lev. 138, 19; 142, 7; 156,4.

¹¹⁷⁰ Waagé 1948, 68 Lev. XII 12.

¹¹⁷¹ Mitsopoulos-Leon 1991, 124 Lev. 167 I 4; 169 I 10. Ephesos 2 Numaralı Yamaç Ev seramik buluntuları içerisinde de benzer kaide profili görülür. Ladstätter 2005, 297 Lev. 167, 307.

¹¹⁷² Slane 1997, 379 Lev. 35 FW 596. Tel Anafa'da oldukça az sayıda ele geçen İtalya Sigillata örnekleri içerisindeki kaide profili, diğer formlarla birlikte İ.S. 1. yüzyılın birinci çeyreğine tarihlenmiştir.

¹¹⁷³ Meyer-Schlichtmann 1988, 129-130 Lev. 32, 242 Sa28.

¹¹⁷⁴ Conspectus 1990, 154 Lev. 48 B 1-12.

¹¹⁷⁵ Sackett 1992, 153-155 Lev. 142, 12.14.16. Knossos seramikleri içerisindeki 14 numaralı kaide parçası Patara örnekleriyle benzerlik gösterir.

¹¹⁷⁶ Mitsopoulos-Leon 1991, 124 Lev. 169 I 11.

¹¹⁷⁷ Kenrick 1985, 174 Res. 31 B 233.1-5.

¹¹⁷⁸ Goudineau 1968, 22-23; 305, 307.

benzerdir¹¹⁷⁹. Kenrick, Berenice kaselerini üç gruba ayırmış; zengin profil özelliği gösteren ağız ve kaide örneklerini erken, sade olanları ise daha geç bir sürece tarihlenmiştir. Bu durumda Patara kaseleri dudak ve dirsek profiliyle, İ.S. 5/10 ile 45 yılları arasına tarihlenen B 210 grubu içerisine girer.

Konik gövdeli İtalya kaseleriyle ilgili bir başka tipolojik değerlendirme yine Kenrick tarafından Conspectus çalışması içerisinde yapılmıştır¹¹⁸⁰. T. 22 ve 23 olarak adlandırılan kaseler Berenice seramikleriyle benzer bir sistemde ele alınmış ve aynı dönem içerisine tarihlenmiştir.

İtalya ve Galya dışında da geniş bir yayılım alanı gösteren konik gövdeli kase formu Stobi¹¹⁸¹, Korinth¹¹⁸², Knossos¹¹⁸³, Paphos¹¹⁸⁴, Ephesos¹¹⁸⁵, Troia¹¹⁸⁶, Tarsus¹¹⁸⁷ ve Antiokheia' da¹¹⁸⁸ görülür. Ayrıca DSA¹¹⁸⁹, DSB¹¹⁹⁰, DSC¹¹⁹¹, DSD¹¹⁹² ve Pergamon Sigillataları'nın¹¹⁹³ yanı sıra yerel atölyelerde¹¹⁹⁴ Batı Sigillatası etkisinde üretilmiştir. Üç kaseden oluşan bu grup karşılaştırma örnekleri doğrultusunda İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. İtalya Sig. Kase T. 2 (Lev. 76 Kat. No. 744): Dik ağız, derin bir yivle gövdeden ayrılan dikey dudak, kaideye doğru daralan yarım küre gövdeli kase formudur. Gövdenin dışında

¹¹⁷⁹ Kenrick 1985, 147-148 Res. 27, 210.1-5. B 208 grubunda değerlendirilen ince cidarlı ve çok yivli dudak profili gösteren kaseler İ.Ö. 12-İ.S. 25/30 yılları arasına tarihlenmiştir.

¹¹⁸⁰ Conspectus 1990, 90-92 Lev. 20, 22. 1-6; 21, 23.1-2. Kenrick, Tip 22 grubu içerisindeki kaseleri ağız profillerindeki farklılıklara dayanarak 5 alt gruba ayırmıştır.

¹¹⁸¹ Anderson-Stojanović 1992, 47 Lev. 29, 245. 248. 249.

¹¹⁸² Hayes 1973, 431-432 Form 23 Lev. 84, 70-72. Hayes, bu kase formunu Barocelli Tip 11 ile bağlantılı görmüştür.

¹¹⁸³ Sackett 1992, 154 Lev. 138, 10.

¹¹⁸⁴ Hayes 1991, 180. 187 Lev. LXI 1-2; LXV 5. Well 18 numarada ele geçen ve Geç Augustus Dönemi'ne tarihlenen Paphos örnekleri Kenrick B 208 grubu kaseleriyle benzerdir. Well 4 numarada bulunan yunus balığı aplikeli kase ise İ.S. 1. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenmiştir.

¹¹⁸⁵ Ephesos'ta konik gövdeli kase formu iki ayrı alanda ele geçmiştir. Bazilika örnekleri için, bkz.: Mitsopoulos-Leon 1991, 124-125 Lev. 169 I 15; 170 I 16-17; 171 I 18; 1 Numaralı Yamaç Ev örnekleri için ise, bkz.: C. Lang-Auinger, Hanghaus 1 in Ephesos FiE VIII/3 1996, 55 Lev. 7, 199.

¹¹⁸⁶ Tekkök-Biçken 1996, 58-9 Res. 23 A 210, 213-214.

¹¹⁸⁷ Jones 1950, 187-188 Res. 197, 572-573. Tarsus'ta ele geçen her iki konik gövdeli kasede de oldukça sade dudak ve dirsek profili uygulanmıştır. 696 katalog numaralı Patara örneğinde de benzer profil özelliği görülmesine karşın sivri uçla sonlanan keskin dirsek yapısı farklıdır. Jones, Dragendorff Form 26 grubu içerisinde değerlendirdiği bu örneklerin ağız kısmının rulet motifiyle bezendiğini belirtmiştir.

¹¹⁸⁸ Waagé 1948, 71 Kat. No. 107-108.

¹¹⁸⁹ Hayes 1985, 35-36 Lev. VI 11-15.

¹¹⁹⁰ Hayes 1985, 59 Lev. XII 28; XIII 1-3.

¹¹⁹¹ Hayes 1985, 75 Lev. XVII 4.

¹¹⁹² Hayes 1985, 85-86 P 27-28 Lev. XX 5-6. Kıbrıs Sigillata tipolojisindeki konik gövdeli kaseler diğerlerine kıyasla, İtalya örneklerinden çok yerel atölyenin profil özelliklerini taşır.

¹¹⁹³ Meyer-Schlichtmann 1988, 112-113 N 39, 112-113 Lev. 13, 182-186.

¹¹⁹⁴ Sackett 1992, 186 Lev. 130, 29.

konturu hareketlendiren yivler ve dikey rulet bezemesi izlenir. Grup içerisinde kaidesi ele geçmeyen 1 örnek yer alır.

Patara örneği gövde yapısıyla Conspectus tipolojisindeki Zabehlicky-Scheffenegger Form 36¹¹⁹⁵ kaseleriyle birlikte değerlendirilmelidir. Haltern Form 6'nın varyasyonu olarak kabul edilen bu kaseler yivle vurgulanan dik dudak ve aşağıya sarkık gövde profiliyle Patara örneğinde olduğu gibi özgün bir yapı gösterir.

Zabehlicky-Scheffenegger'in Erken Augustus ile Tiberius Dönemi arasına tarihlediği ve İ.S. 1. yüzyıl sonunda azda olsa örnekleri bilinen bu form Etrürya ve Padana'da üretilmiştir¹¹⁹⁶. Yayılım alanı olarak ise Stobi¹¹⁹⁷ ve Korinth¹¹⁹⁸ dışında Akdeniz'de karşılaştırma örneğinin bulunmaması, aynı formun DSB-1¹¹⁹⁹ örneklerinin bu bölgede ön planda olmasıyla açıklanabilir.

İlk olarak İ.Ö. 1. yüzyıl başında DSA¹²⁰⁰ seramiklerinde üretilmeye başlanan yarım küre gövdeli kaseler İ.S. 1. yüzyıla kadar Batı ve Doğu Sigillata gruplarının ortak formları arasında yer almıştır.

Sonuç olarak hamur ve astar yapısı bakımından İtalya Sigillatası özellikleri gösteren Patara kasesi, Zabehlicky-Scheffenegger'in önerisi doğrultusunda İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. İtalya Sig. Kase T. 3 (Lev. 76 Kat. No. 745): İçe kapanan ağız, yuvarlak kesitli dışa taşkın yatay dudak ve kaideye doğru daralan yuvarlak gövde yapısı görülür. Grup içerisindeki tek örneğin dudağında nitelikli rulet bezemesi bulunur.

Patara örneği dışa açılan yatay dudak profiliyle Ritterling Tip 12¹²⁰¹ ve Pucci Form XXXV¹²⁰² grubu kaseleriyle birlikte değerlendirilmelidir. Ayrıca Conspectus tipolojisi içerisinde de Form 37 adı altında benzer bir kase formu bulunmakta ve Zabehlicky-Scheffenegger tarafından Tiberius Dönemi ile İ.S. 1. yüzyıl sonu arasındaki sürece

¹¹⁹⁵ Conspectus 1990, 114 Lev. 32, 36. 1-4.

¹¹⁹⁶ Conspectus 1990, 114.

¹¹⁹⁷ Anderson-Stojanović 1992, 48 Lev. 31, 269. Patara kasesiyle benzerlik gösteren Stobi örneği karışık formlar başlığı altında incelenmiş ve Hayes tarafından İ.S. 10-25 yılları arasına tarihlenen Korinth örneğiyle bağlantı kurulmuştur.

¹¹⁹⁸ Hayes 1973, 431 Form 20A Lev. 84, 62.

¹¹⁹⁹ Gassner 1997, 131 Lev. 42, 500-502.

¹²⁰⁰ Slane 1997, 310.

¹²⁰¹ Saracino 1985, 204 Lev. LXIII 5-6. İki alt grup içerisinde değerlendirilen ve İ.S. 15-20 arasına tarihlenen formun karşılaştırma örnekleri yayında ayrıntılı olarak verilmiştir.

¹²⁰² Pucci 1985, 395 Lev. CXXX 3-13. Pucci yatay ve üzeri rulet bezemesiyle süslenen dudak profili nedeniyle formun Goudineau Tip 42 ve aynı zamanda Ritterling Form 12 ile benzer olduğunu belirtmiştir. Farklı ağız ve dudak profili gösteren kaselerden 8 numaralı varyasyon Patara örneğiyle benzerdir.

tarihlenmektedir. Üretim yeri olarak ise Etrürya, Padana ve Tardo-İtalya; yayılım alanı ise Akdeniz, İtalya'nın yukarısındaki kentler ve Tuna Nehri civarı yerleşimler belirtilmektedir.

Berenice¹²⁰³ ve Knossos'ta¹²⁰⁴ karşılaştırma örneği bulunan bu kase formu DSB-2¹²⁰⁵ grubu seramik tipolojisinde İtalya örnekleriyle aynı süreçte kullanılmıştır.

Conspectus Form 37 grubu içerisinde değerlendirilmesi gereken Patara örneği İ.S. 1. yüzyıla tarihlenmelidir.

Ptr. İtalya Sig. Kase T. 1-3 Kaide Örnekleri (Lev. 77-78 Kat. No. 746-756): Ağız ve gövde profili korunmayan kase kaideleri tek bir başlık altında değerlendirilmiştir. Grup içerisinde 11 kaide örneği bulunmaktadır. Kendi içinde profil çeşitliliği gösteren parçalarda dışa açılma ve keskin kontur ortak noktalar. Düz ya da merkez noktaya doğru eğimli taban üzerinde genellikle usta damgası bulunur. Ptr. 747-748 numaralı ile 754-755 numaralı örnekler İtalya Sigillataları içerisinde en yaygın kaide profillerindedir¹²⁰⁶. Üzerinde usta damgası bulunan Ptr. 752 numaralı örnek hem dış konturu hem de taban profiliyle diğerlerinden farklıdır.

Gövde ile kaidenin birleşme açısından anlaşıldığı kadarıyla 746, 753-755 numaralı örnekler konik gövde profiliyle Ptr. İtalya Sig. Kase T. 1 grubuna girer. Diğer örnekler ise T. 2 ve T. 3 gruplarına ait olabilir. Kaidelerin tamamı genel kase tipolojisi içerisinde İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

6. 6. 1. 3. Baskılar

İtalya ve Galya atölyelerinde Doğu Sigillatalarına kıyasla daha yoğun olarak kullanılan damgalar düz tabaklarda tabana, kabartmalı kaselerde ise gövdenin dışına basılmıştır. Günümüzdeki marka sisteminin antik dönem karşılığı olarak kabul edebileceğimiz bu damgalar usta veya atölye adını simgelemektedir.

Patara Tepecik Nekropolü'nde ele geçen Batı Sigillata örnekleri içerisinde toplam 11 damga örneği tespit edilmiştir (**Tablo. 35**). Tamamı Latince olan baskılardan 9 tanesinden (**Kat. No. 749, 752-759**) atölye tespiti yapmak mümkün olmuştur. Baskıların 3 tanesi *planta*

¹²⁰³ Kenrick 1985, 167-168 Res. 30, 228. 5-6. Berenice örneklerinde yukarı kalkık düz dudak üzerine aplike spiral motifi eklenmiştir. Patara kasesinde oldukça farklı olan bu özellik Conspectus Form 37 grubunda da görülmektedir.

¹²⁰⁴ Sackett 1992, 154 Lev. 150, 6. Kenrick B 228b ve Haltern 13 formuyla bağlantılı görülen Knossos örneği Tiberius Dönemi ağırlıklı olmak üzere İ.S. 15-60 yılları arasına tarihlenmiştir.

¹²⁰⁵ Hayes 1985, 62-63 Lev. XIV 1. DSB-2 grubunda benzer dudak profili yuvarlak gövdeli kaselerin dışında konik gövdeli kase ve tabaklarda da uygulanmıştır.

¹²⁰⁶ Kenrick 1985, 175 Res. 31, 235.1-2; Conspectus 1990, 162 Conspectus B 4.

pedis, 8 tanesi ise, dikdörtgen çerçeve içerisinde verilmiştir. ATICI, ATEIC([I], ROM[NI], CRE[?]TI, M.P.C, P[I] [..]X / L.TI.TI., C[A]VR, [.]H[O][.] [I], OPL[.], C[...], [.]P[.]

C[...] (Lev. 77 Kat. No. 749): *Planta pedis* içerisindeki damganın yalnızca ilk harfi okunabilmektedir. Berenice’de ele geçen *planta pedis* damgalı ve C harfiyle başlayan baskılarla karşılaştırıldığında; CN ATEIVS MA, CN ATEIVS PLOCAMVS, CAMVRIVS, CHRESI(MVS) olmak üzere dört atölye baskısı tamamlama önerisi olarak sunulabilir¹²⁰⁷.

[.]H[O][.] [I] (Lev. 77 Kat. No. 750): Dikdörtgen çerçeve içerisinde [.]H[O]H[I] harfleri okunmaktadır. Harfleri net olarak okunamayan baskının Corpus Vasorium Arretinourum’da karşılaştırma örneği bulunamamıştır.

[.]P[.] (Lev. 77 Kat. No. 751) : Dikdörtgen çerçeve içerisinde dört karakterli damganın yalnızca P harfi okunabilmektedir. Yalnızca tek harfin korunması usta ve atölye tespitini güçleştirir.

P[I] [..]X / L.TI.TI (Lev. 77 Kat. No. 752): Dikdörtgen çerçeve içerisinde iki satırdan oluşan Latince baskının ilk satırı aşınma nedeniyle net okunamamasına karşın P[I] [I] [..]X/ harfleri ve satırın sonunda yer alan ışın motifi net olarak seçilebilmektedir. Daha iyi korunan ikinci satırda ise L.TI.TI. damgası ve satır sonundaki hayat ağacına benzer bitkisel motif görülür.

Patara damgası ikinci satırındaki L.TI.TI. baskısı nedeniyle Corpus Vasorium Arretinourum’da yer alan karşılaştırma örneğine dayanarak FELIX L. TITI (TITUS) adında bir ustaya ait olabilir¹²⁰⁸.

ROM[NI] (Lev. 77 Kat. No. 753): Dikdörtgen çerçeve içerisinde ROM harfleri kesin olarak okunmasına karşın NI harfleri net değildir. Po Vadisi’ndeki M. Serius Romanus atölyesinin baskısı olmalıdır¹²⁰⁹. Patara dışında aynı baskı Assos Batı Nekropolü seramikleri içerisinde görülür¹²¹⁰.

¹²⁰⁷ Kenrick 1985, 211. 213 Res. 36 X 47 X 48 X 51 X 59-62 X 63; 37 X 92. Damgaların açılımı ise ; X 47-48: CN ATEIVS MA; X 51: CN ATEIVS PLOCAMVS; X 59-62: CAMVRIVS; X 63: CHRESI(MVS); X 92: C.P() P() olarak verilmiş ve Corpus Vasorium Arretinourum yayını doğrultusunda her damganın karşılaştırma örneği belirtilmiştir.

¹²⁰⁸ Oxé – Comfort 1968, 488, 2101.

¹²⁰⁹ Oxé – Comfort 1968, 383, 1581.

¹²¹⁰ Zelle 1997, 159.

M.P.C (Lev. 77 Kat. No. 754): Dikdörtgen çerçeve içerisinde *M.P.C.* harfleri bulunmaktadır. M. PERENNIUS CRESCENS'e ait olan damganın Corpus Vasorium Arretinourum'da genellikle *planta pedis* içerisindeki örnekleri bilinmektedir¹²¹¹. Oxe-Comfort bu damganın Arretina atölyesine ait olduğunu belirtir. Patara dışında Stobi¹²¹² ve Tarsus'ta¹²¹³ karşılaştırma örneği ele geçmiştir.

ATEIC[I] (Lev. 77 Kat. No. 755): Dikdörtgen çerçeve içerisinde ATEIC(I ?) harfleri net okunmaktadır. Corpus Vasorium Arretinourum'daki benzer örnekler nedeniyle CN. ATEIVS atölyesine ait bir damga olmalıdır¹²¹⁴. Bu atölye Kuzey Alplerde lokalize edilir¹²¹⁵. İtalya'da¹²¹⁶ oldukça yaygın olan bu baskı Patara dışında Berenice¹²¹⁷ ve Assos'da¹²¹⁸ görülür.

OPL[.] (Lev. 78 Kat. No. 756): Stilize olmuş *planta pedis* çerçevesi içerisinde OPL... harfleri okunabilmektedir. Tek satırdan oluşan bu damga Corpus Vasorium Arretinourum'daki iki satırdan oluşan OPILIO RASINI¹²¹⁹ damgasını hatırlatmasına karşın harf ve biçim farklılığı nedeniyle kesin bir şey söylemek oldukça zordur.

CRE[?]TI (Lev. 78 Kat. No. 757): Dikdörtgen çerçeve içerisinde yer alan CRE.TI damgası büyük bir olasılıkla *S* harfiyle tamamlanmalıdır. Cn. Ateius Crestus'a ait olan bu damganın İtalya ve Galya Bölgesi'nde örnekleri bilinmektedir¹²²⁰. Ayrıca Knossos¹²²¹, Antiokheia¹²²² ve Berenice'de¹²²³ de aynı damga örneği görülür.

¹²¹¹ Oxé – Comfort 1968, 304,1199; 324-325, 1281.

¹²¹² Anderson-Stojanović 1992, 49 Lev. 34, 291. Yalnızca M.P. harfleri korunan damgada son harf okunmadığı için M. PERENNIVS'un SATURNINVS ya da CRESCENS damgası olarak yorumlanmıştır.

¹²¹³ Jones 1950, 256 Res. 175, 587-588.

¹²¹⁴ Oxé – Comfort 1968, 42-90, 144-186.

¹²¹⁵ Oxé – Comfort 1968, 139, 425.

¹²¹⁶ H. Comfort, "Terra Sigillata from Minturnae", AJA 47, 3, 1943, 314 Kat. No. 3.

¹²¹⁷ Kenrick 1985, 210 X 28-42.

¹²¹⁸ Zelle 1997, 159 Res. 59, 1513.

¹²¹⁹ Oxé – Comfort 1968, 371, 1529.

¹²²⁰ Oxé – Comfort 1968, 139, 425.

¹²²¹ Sackett 1992, 153-156 Lev. 123, 11.

¹²²² Waagé 1948, 65, 13-14. Roma ve Mainz'de örneklenen bu damga Geç Augustus-Erken Tiberius Dönemi'ne tarihlenmiştir.

¹²²³ Kenrick 1985, 213 Res. 37 X 64-67.

ATICI (Lev. 78 Kat. No. 758): *Planta pedis* içerisinde yer alan damga Atticus atölyesini simgelemektedir¹²²⁴. Corpus Vasorium Arretinourum'da ATTICI ve ATTICV(S) olarak gruplandırılan bu damga farklı çerçeve biçimleri içerisinde uygulanmıştır¹²²⁵. Oxe-Comfort bu damgayı Po Vadisi'ne lokalize etmiştir.

C[A]VR (Lev. 78 Kat. No. 759): Dikdörtgen çerçeve içerisinde C[A]VR harflerinden oluşan damganın aynısı Corpus Vasorium Arretinourum'da bulunamamasına rağmen, benzer iki örnek tespit edilmiştir. İki ayrı ustaya ait olan bu damgalardan biri C[A]VR harflerinden oluşmakta ve C. AVILLIVS adlı ustaya aittir¹²²⁶. Diğeri ise C[A]VR baskısıdır ve C. AVRELIVS isimli ustayı simgelemektedir¹²²⁷. Her iki damgada da Patara örneğinden farklı harf karakterleri yer almasına rağmen, ortak özellikleri dikkate alındığında bu gruplarla paralel olarak değerlendirilebilir.

6. 6. 1. 4. Kabartmalı Örnekler

Tepecik Nekropolü İtalya Sigillata tipolojisinde toplam 3 adet kabartmalı seramik örneği ele geçmiştir. Küçük parçalardan oluşan bu örneklerde kesin form tipolojisini ve kompozisyonu belirlemek güçtür (**Lev. 74 Kat. No. 718, 722, 723; Res. 2-4**)¹²²⁸ Üç örnek de yivlerle kademeli dudak profili ve gövde bezemeleriyle Goudineau Tip 39¹²²⁹ ve Conspectus Form 20¹²³⁰ grubundaki geniş ağızlı sığ tabakları hatırlatır. Bu bağlamda Ptr. İtalya Sig. Tabak T. 1 grubu içerisinde değerlendirilen 718 katalog numaralı tabak üzerindeki yaban domuzu figürü¹²³¹, aynı form grubundaki diğer köpek ve balık betimlemeli örneklerle birlikte yorumlanmalıdır (**Res. 3**).

Ptr. 723 numaralı parçada ise ancak omuz kısmına kadar korunmuş, elinde sopaya benzer bir nesne tutan kaslı erkek kolu betimlenir (**Res. 4**). Parçanın korunduğu kadarı kompozisyonu belirlemek için yeterli değildir.

Çelenk içerisinde miğferli asker büstünün betimlendiği Ptr. 722 numaralı parça portakal rengine yakın astar rengiyle diğer örneklerden ayrılır (**Res. 2**). Form olarak

¹²²⁴ F. P. Porten-Palange, Katalog der Punzenmotive in der Arretinischen Reliefkeramik, Kataloge vor-und Frühgeschichtlicher Altertümer 38, 1 (2004) 10.

¹²²⁵ Oxe – Comfort 1968, 93, 207.

¹²²⁶ Oxe – Comfort 1968, 104, 256.

¹²²⁷ Oxe – Comfort 1968, 114, 307.

¹²²⁸ Res. 3: Kat. No. 722; Res. 4: Kat. No. 718; Res. 5: Kat. No. 723.

¹²²⁹ Goudineau 1968, 306.

¹²³⁰ Conspectus 1990, 86 Lev. 18, 20.1-5.

¹²³¹ İtalya Sigillatası'nda sevilerek kullanılan yaban domuzunun Arretina örnekleri için, bkz.: Palange a.g.e. 281-282 Lev. 158.

Goudineau Tip 39 ve Conspectus Tip 20 grubu içerisinde giren bu örnek Tepecik Nekropolü'ndeki en iyi korunan kabartmalı sigillata özelliğini taşır.

Sonuç olarak yakın form grupları içerisinde değerlendirilen az sayıdaki kabartmalı İtalya Sigillatası, bu tip örneklerin yoğun olarak üretildiği İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı içerisinde tarihlenebilir. Bunun yanında diğerlerine kıyasla daha iyi stil veren Ptr. 722 numaralı örnek ise, gerek yüz uzuvlarında gerekse miğferdeki başarılı detay işçiliği nedeniyle Augustus Dönemi'ndendir.

6. 7. Patara Kırmızı Astarlı Seramik Tipolojisi

Tepecik Nekropol seramikleri içerisinde tipolojik açıdan DSA, DSD ve Afrika Kırmızı Astarlı örnekleriyle benzerlik gösteren, bunun yanında hamur-astar özellikleri kendi içinde homojen ve mevcut gruplandırmalar içerisinde değerlendirilemeyecek farklılıkta bir grup tespit edilmiştir. Değişken yoğunlukta katkı maddesi içeren hamur içerisindeki kireç taneciklerinin fırınlama aşamasında kimyasal reaksiyona maruz kalıp dışarı atılması sonucu seramik yüzeyinde boşluklar oluşmuştur. Ayrıca seramiğin çark üzerinde iyi perdahlanmaması da pürüzlü bir yüzey görünümünde etkindir. Astarın ince uygulanması durumunda bu pürüzlü yüzeyin kapatılması mümkün olmamıştır.

Tabak, kase, maşrapa, krater formlu kase ve testi olmak üzere beş başlıkta toplanan “Patara Kırmızı Astarlı Seramik” tipolojisinde Doğu Sigillata gruplarının yanı sıra, günlük kullanım seramiklerinden bilinen formlar da yer alır.

6. 7. 1. Tabaklar

Tepecik Nekropolü ve Bey Saray’ında ele geçen kırmızı astarlı seramikler içerisinde 8 tabak formu tespit edilmiştir.

Ptr. K. A. Tabak T. 1: Dışa taşkın dikey dudak, düz ya da içbükey formlu kısa üst gövde, yatay dirsek profilli ve kaideye doğru daralan eğik gövdeli tabak formudur. Grup içerisindeki örnekler dudak ve üst gövde profilindeki farklılıklara göre iki alt gruba ayrılmıştır.

Ptr. K. A. Tabak T. 1. a (Lev. 78 Kat. No. 760-761): Dışa açılan ağız, yuvarlak bitimli dikey dudak, kısa gövde, sivri uçla sonlanan yatay dirsek profilli, düz ya da hafif eğik tabanlı alçak halka kaideli sığ tabak formudur. Grup içerisindeki iki örnekte de dudak derin bir yivle gövdeden ayrılır.

Ptr. K. A. Tabak T. 1. a örnekleri özellikle dudak ve üst gövde profili bakımından Ptr. DSA. Tabak T. 11 grubuyla benzerlik gösterir¹²³². Diğer yandan gruptaki örneklerde DSA tabaklarına kıyasla kalitesiz hamur-astar yapısına ek olarak, ince cidar ve sade kontur çizgisi ön plandadır. DSA tipolojisinde yoğun kullanıma bağlı olarak farklı profil özellikleri gösteren bu tabaklar, genellikle İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir. DSB, DSC ve DSD

¹²³² Samaria Form 14 ile Hayes DSA Form 35 grubu içerisinde yer alan bu tabak formuyla ilgili ayrıntılı bilgi için, bkz.: Ptr. DSA. Tabak T. 11 grubu.

seramiklerinde de üretilen konik gövdeli tabak formu söz konusu grupların hepsinde farklı yorumlanmıştır¹²³³.

Sonuç olarak hamur ve astar yapısındaki farklılık nedeniyle bu gruplara dahil edilemeyen Patara örneklerinin DSA grubuyla daha çok ortak özellikler göstermesi İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmesinde etkindir.

Ptr. K. A. Tabak T. 1. b (Lev. 78-80 Kat. No. 762-781): Sivri ya da yuvarlak bitimli, dışa taşkın dikey dudak; içbükey ya da yivlerle hareketlendirilen kısa gövde; yatay dirsek profilli, düz ya da eğik tabanlı sığ tabak formudur. Grup içerisindeki 20 örneğin dudak ve gövde profili ayrıntıda farklıdır.

Ptr. K. A. Tabak T. 1. b tabakları, yukarıda açıklanan a grubu örnekleri gibi Ptr. DSA. Tabak T. 11 grubu içersine girer. Özellikle Ptr. 771, 779 ve 780 numaralı örneklerin dudak profili, Patara DSA seramikleri içerisindeki Ptr. 135-138 katalog numaralı tabaklarla benzerlik gösterir. Diğer yandan DSC grubunun konik gövdeli sığ tabaklarında da, benzer dudak ve içbükey formulu üst gövde profili kullanılmıştır¹²³⁴.

Ayrıca Ptr. 780 ve 781 numaralı örneklerin gövde profili, Ptr. 140 katalog numaralı DSA tabağıyla aynıdır. Benzer gövde profiline sahip tabaklar, DSC ve Pontus Sigillata tipolojisinden bilinmektedir¹²³⁵. Aynı form İ.S. 1. yüzyıl başında Berenice¹²³⁶ yerel seramikleri ile Ephesos'ta İ.S. 3. yüzyıl günlük kullanım kapları içerisinde de görülür¹²³⁷.

En erken DSA grubu tipolojisinden bilinen bu tabak formunun, DSC ve Pontus Sigillata grubu örnekleri de İ.S. 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl arasına tarihlenir. Patara Kırmızı Astarlı tabakları ise, DSA grubu karşılaştırma örneklerine yakınlığı dikkate alınarak İ.S. 1. yüzyıl tarihi önerilir.

Ptr. K. A. Tabak T. 2 (Lev. 80 Kat. No. 782): Sivri uçla sonlanan dikey dudaklı, yuvarlak gövdeli sığ tabak formudur. Gövdenin iç kısmında konturu hareketlendirilen yivler görülür.

¹²³³ DSB grubu için, bkz.: Hayes 1985, 54-55 Form 6-8 Lev. XI 16-19; DSC grubu için, bkz.: Hayes 1985, 73 Form A 3 Lev. XVI 3-4; DSD grubu örnekleri için, bkz.: Hayes 1985, 82 Form P 8-9 Lev. XVIII 13-15.

¹²³⁴ Hayes 1985, 73 A3 Lev. XVI 4.

¹²³⁵ DSC grubu örneği için, bkz.: Hayes 1985, 73 Form A 3 Lev. XVI 3; Pontus Sigillata örneği için, bkz.: Hayes 1985, 93 Form I Lev. XXII 6-10.

¹²³⁶ Kenrick 1985, 102 Res. 20, 138. 2.

¹²³⁷ Ladstätter 2005, 341 Lev. 195, K 750-753. Ephesos 2 numaralı Yamaç Evde ele geçen günlük kullanım Roma seramiği grubu içerisinde Ptr. K. A. Tabak T. 1. b. grubu içerisindeki 790-791 katalog numaralı tabakların özellikle alt gövde profiliyle benzer örnekler yer alır.

Tek bir parçayla örneklenen T. 2 grubu genel form özellikleriyle DSA¹²³⁸ grubunun içe dönük ağızlı, yuvarlak gövdeli tabaklarıyla benzerdir. Tepecik Nekropolü'nde de çok sayıda ele geçen bu form, Ptr. DSA Tabak T. 1 grubunda değerlendirilmiştir. İthal DSA tabaklarıyla yapılan karşılaştırma sonucunda, T. 2 örneğinin gerek uzun ve içte yivle hareketlendirilen gövde profiliyle farklılaştığı izlenir. DSA grubunda yalnızca Tel Anafa'daki yerel tabaklarda görülen bu özellikler Çandarlı¹²³⁹ ve Pergamon¹²⁴⁰ Sigillataları'nda da uygulanmıştır. İncelen cidar kalınlığı ve yüksek gövde profili, DSA grubu orijinli bu formun Batı Anadolu atölyelerindeki yorumudur. Patara örneğini ithal DSA tabaklarından ayıran da aynı özelliştir.

DSC grubunun etkilerinin daha yoğun hissedildiği Ptr. K. A. Tabak T. 2 örneği, üretimin en yoğun olduğu süreç olan Augustus Dönemi ile İ.S. 1. yüzyılın ortası arasına tarihlenebilir.

Ptr. K. A. Tabak T. 3 (Lev. 80-81 Kat. No.783-788): Düz ya da yuvarlak bitimli dikey dudak, içe kapanan dışbükey gövdeli sığ tabak formudur. Grup içerisinde dudak profili ayrıntıda farklılık gösteren 6 örnek yer alır.

Yukarıda da değinildiği üzere DSA grubunda Hellenistik Dönem siyah glazürlü tabakların devamında üretilmeye başlanan yuvarlak gövdeli sığ tabaklar, yaklaşık 400 yıl kesintisiz olarak kullanılmıştır. Formun basit profil özellikleri yerel atölyelerde taklit edilmesinde önemli rol oynamıştır¹²⁴¹.

Sigillata tipolojisinde DSA'ya ek olarak DSC grubunda da üretilen bu tabak formu, Berenice¹²⁴² ve Antiokheia¹²⁴³ örneklerinden anlaşıldığı üzere İ.S. 2. yüzyıl Afrika Kırmızı Astarlı Seramiklerinde de devam etmiştir. Ayrıca Sagalassos'da, İ.S. 3. yüzyıl yoğun olmak üzere 4. yüzyılın birinci yarısına kadar aynı formun üretildiği görülür¹²⁴⁴.

Ortak hamur-astar özelliğine sahip Patara tabakları ağız çapının gövde yüksekliğine oranı ve dudak profili dikkate alındığında, uzun süreli kullanım dizini içerisinde hem sigillata hem de diğer kırmızı astarlı seramik merkezlerindeki örneklerden ayrıntıda farklıdır.

¹²³⁸ Patara Tepecik Nekropolü DSA grubu seramikleri içerisindeki benzer örnekler için, bkz.: Ptr. DSA. Tabak T.1 Kat. No. 1-13. Patara örnekleri Samaria Form 1 ve Hayes DSA Form 4 grupları içerisinde değerlendirilmiştir.

¹²³⁹ Anderson-Stojanović 1992, 54 Lev. 40, 344.

¹²⁴⁰ Meyer-Schlichtmann 1988, 134 Lev. 17, 261 T.3.

¹²⁴¹ Anderson-Stojanović 1992, 114 Lev.102, 872-873.

¹²⁴² Kenrick 1985, 349 Res. 65, 615.

¹²⁴³ Waagé 1948, 40 Lev. VII Kat. No. 655f.

¹²⁴⁴ Poblome 1999, 308 Res. 50 1C120.

Bölgesel üretimde formun usta yorumuna bağlı olarak değişmesiyle ilişkilendirebileceğimiz bu durum, Assos Nekropolü'nde¹²⁴⁵ ele geçen yerel seramiklerle de desteklenir. Ayrıntıda farklı profil özellikleri gösteren 6 parçanın yer aldığı Ptr. K.A Tabak T. 3 grubu gerek Assos'daki karşılaştırma örnekleri gerekse sigillata taklidi astarı nedeniyle İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile 2. yüzyıl başlarına tarihlenebilir.

Ptr. K. A. Tabak T. 2-3 Kaide Örnekleri (Lev. 81 Kat. No. 789-790): Dışbükey gövdeli, kare kesitli alçak halka kaide parçasıdır. Taban çapından anlaşıldığı kadarıyla T. 2 ve T. 3 içerisinde değerlendirilen geniş ağızlı tabakları tamamladığı düşünülen her iki örnek, İ.S. 1. yüzyıl ile 2. yüzyıl arasına tarihlenebilir.

Ptr. K. A. Tabak T. 4 (Lev. 81 Kat. No. 791-794): İçe dönük ağızlı, keskin dönüşlü dikey dudak, köşeli gövde ve alçak halka kaideli tabak formudur. Dudaktan gövdeye geçiş, keskin bir yivle vurgulanmıştır.

Doğu Sigillata tipolojisinde tam karşılığı bulunmayan bu tabak formu, ancak, ağız ve gövde profili ayrı ele alındığında sigillatalarla benzerlik gösterir. Örneğin Ptr. K. A. T. 4 grubunun en belirgin özelliği olan dudak profili, DSB tipolojisinde düz tabanlı konik gövdeli tabaklarda karşımıza çıkar. Hayes Form 19¹²⁴⁶ olarak adlandırılan ithal DSB örnekleriyle benzerlik gösteren Patara tabakları, gruba özgü dudak profilinin farklı gövdede uygulanmasıyla ayrı bir form ortaya koyar. Diğer kentlerde karşılaştırma örneğinin bulunmaması da forumun yerelliğinin kanıtıdır. Sonuç olarak ithal sigillataların etkisinde ortaya çıkan yerel tabak formları içerisinde değerlendirilmesi gereken Ptr. K. A. Tabak T. 4 benzer dudak profili gösteren DSB-1 örnekleri ışığında İ.S. 1. yüzyıla tarihlenebilir.

Ptr. K. A. Tabak T. 5 (Lev. 82 Kat. No. 795): İçe dönük ağızlı, dışa taşkın dudaklı, keskin konturlu tabak formudur. Grup içerisinde kaidesi korunmamış tek örnek yer alır.

Doğu Sigillata ve Geç Roma Dönemi Kırmızı Astarlı Seramik tipolojisinde örneklenmeyen bu tabak formu bir önceki grup gibi özgündür. Dudak ve gövde profilinin yanı sıra astar kalitesiyle de T. 4 grubuyla birlikte değerlendirilmesi gereken Ptr. 795 numaralı örnek İ.S. 1. yüzyıl içerisinde olmalıdır.

¹²⁴⁵ Zelle 1997, 164-166 Res. 61, 1542.

¹²⁴⁶ Hayes 1985, 57 Form 19 Lev. XII 13-14.

Ptr. K. A. Tabak T. 6 (Lev. 82 Kat. No. 796): Hafif dışa açılan ağız, dışa taşkın yatay dudak, köşeli gövde profili görülür.

Bu grup Doğu Sigillata¹²⁴⁷ ve günlük kullanım¹²⁴⁸ seramiklerinin yuvarlak gövdeli tabak ve kaselerindeki dudak profilinin konik gövdeli versiyonudur. Yerel atölyenin özgün formları arasında değerlendirilmesi gereken T. 6, ince gövde cidarı ve hamur-astar kalitesiyle İ.S. 1. yüzyıldan geç olmamalıdır.

Ptr. K. A. Tabak T. 4-6 Kaide Örnekleri (Lev. 82 Kat. No. 797): Keskin bir profille kapanan gövde ve kare kesitli alçak halka kaide örneğidir. Gövde konturu içte kademeli profille hareketlendirilmiştir.

Bir önceki kaide grubu gibi ağız kısmı ele geçmeyen örnek, keskin gövde profili nedeniyle T. 4-6 arasındaki tabak formlarıyla bağlantılı olmalıdır. Gövde parçalarıyla kurulan bu ilişki Ptr. 797 numaralı kaidenin İ.S. 1. yüzyıl ile 2. yüzyıl arasına tarihlenmesinde etkindir.

Ptr. K. A. Tabak T. 7 (Lev. 82 Kat. No. 798): İçe dönük ağızlı, dışa taşkın dudaklı, dışbükey gövdeli tabak formudur. Dudağın bitiminden gövdeye geçişte kalın yiv sırası izlenir.

Patara örneği DSB¹²⁴⁹ ve DSC¹²⁵⁰ tipolojilerindeki benzer profil özellikleri gösteren tabak formlarıyla ilişkilidir. Diğer yandan Troia¹²⁵¹ ve Didyma¹²⁵², da ele geçen günlük kullanım grubu örnekleri bu tabak formunun hem masa hem de mutfak kapları içerisinde yer aldığını kanıtlar. Patara'da henüz tek bir parçayla örneklenen T. 7 hem DSC grubundaki sigillata hem de günlük kullanım grubundaki mutfak kaplarına dayanarak, İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 2. yüzyıl başına tarihlenir.

Ptr. K. A. Tabak T. 8 (Lev. 82 Kat. No. 799-803) : İçe dönük ağız, yuvarlak bitimli gövdeyle bütünlük gösteren dudak, kaideye doğru daralan gövde ve düz taban yapısı görülür. Grup içerisindeki 5 tabaktan Ptr. 799 ve 800 numaralı örnekler içe doğru kapanan dudak profiliyle diğerlerinden ayrılır.

¹²⁴⁷ Hayes 1985, 64-65 Form 61 Lev. XIV 9.

¹²⁴⁸ Meriç 2002, 109 K 717-719 Lev. 61.

¹²⁴⁹ Zelle 1997, 56 Res. 12, 112.

¹²⁵⁰ Zelle 1997, 104-105 Res.30-31, 566-574.

¹²⁵¹ Tekkök-Biçken 1996, 105 Res. 59 D. 30.

¹²⁵² Wintermeyer 2004, 116 Res. 1059 Typ. Sch. 7.12.

T. 8 gövde ve taban yapısıyla DSB tipolojisinin Hayes Form 60¹²⁵³ grubundaki tabak formlarını hatırlatmasına rağmen, içe kapanan ağız ve gövdeden soyutlanmayan dudak farklıdır. Antiokheia'da ele geçen ve Hayes'in DSA tipolojisinde özgün profili nedeniyle alt grupta değerlendirilen tabak, içe kapanan ağız ve gövdeyle bütünlük gösteren dudak profiliyle T. 8 grubuna en yakın örnektir¹²⁵⁴. Waagé tarafından İ.S. 2. yüzyıla tarihlenen bu formunun, İ.S. 1. yüzyıl DSB tabaklarıyla benzer dudak profili gösteren Afrika Kırmızı Astarlı Örnekleri ise, İ.S. 3. yüzyıl ile 4. yüzyıl arasında üretilmeye devam eder¹²⁵⁵.

Doğu Sigillata tipolojisinden bilinen tabak formunun yerel atölye taklidi olarak değerlendirilmesi gereken Patara örnekleri; Antiokheia'daki DSA tabağı alt sınır olmak üzere İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısıyla 2. yüzyıl başlarına verilebilir.

Ptr. K. A. Tabak T. 9 (Lev. 82-83 Kat. No. 804-805): İçe dönük ağız, aşağıya sarkık dikey dudak ve eğik gövde profilli tabak formudur. Grup içerisinde dudak ve gövde profili korunan iki örnek yer alır. Her iki örnekte de fırınlama hatası astar yüzeyinde net olarak izlenir. Özellikle Ptr. 805 numaralı parça kırmızı astar rengini tamamen kaybetmiştir.

Patara örnekleri DSB tipolojisinin her iki alt grubunda da kullanılan içe dönük ağızlı, düz tabanlı sığ tabak formuyla ilişkilidir. Hayes Form 19¹²⁵⁶ içerisinde değerlendirilen DSB-1 örnekleri sivri uçla sonlanan ince cidarlı dudak profiliyle İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı ağırlıklı olmak üzere tarihlenmiştir. Gövde konturundan soyutlanan dudak profili ve genişleyen ağız çapıyla farklılaşan DSB-2 örnekleri ise Hayes Form 60¹²⁵⁷ olarak sınıflandırılır. Aynı formun Tepecik Nekropolü'nde ele geçen ithal örnekleri Patara DSB-1 ve DSB-2 tipolojisinde de karşımıza çıkar¹²⁵⁸.

DSB grubunda İ.S. 1. yüzyıl ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısı arasına tarihlenen bu formun, Patara kırmızı astarlı örnekleri astar yüzeyinde izlenen pişme hataları nedeniyle yerel seramik üretimi açısından oldukça önemlidir. 804 numaralı parçada içte dudağın hemen altında başlayan ve astardan daha koyu tonda bir bant olarak karşımıza çıkan bu renk farklılığı, siyaha varan astar rengine sahip olan 805 numaralı örnekle en üst düzeye çıkar.

¹²⁵³ Hayes 1985, 64 Form 60 Lev. XIV 5-8.

¹²⁵⁴ Hayes 1985, 42 Lev. VIII 15.

¹²⁵⁵ Hayes 1972, 100-106 Res. 16, 1, 21, 13.

¹²⁵⁶ Hayes 1985, 57 Lev. XII 13.

¹²⁵⁷ Hayes 1985, 64 Lev. XIV 5-6.

¹²⁵⁸ Patara DSB-1 örnekleri için, bkz.: Ptr. DSB-1 Tabak T. 12.; Patara DSB-2 örnekleri için, bkz.: Ptr. DSB-2 Tabak T.5.

Sonuç olarak DSB formunun yerel seramik üretimine yansımaları olarak kabul edebileceğimiz her iki parça DSB-1 grubuna yakın dudak profili nedeniyle İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlenir.

6. 7. 2. Kaseler

Tepecik Nekropol ve Bey Evi'nde ele geçen Kırmızı Astarlı Seramikler içerisinde toplam 12 kase formu tespit edilmiştir.

Ptr. K. A. Kase T. 1 (Lev. 83 Kat. No. 806-809): İçe dönük ağız, gövdeyle bütünlük gösteren dudak, kaideye doğru daralan gövde, halka kaideli kase formudur. Ağız çapı ve gövde yüksekliği değişken 4 örnek ayrıntıda farklı profil özellikleri gösterir.

Ptr. K. A. Kase T. 1 formu Hellenistik Dönem'in içe dönük ağızlı kaseleriyle benzerlik gösterir¹²⁵⁹. DSA¹²⁶⁰ ve DSD¹²⁶¹ gruplarında yoğun olarak kullanılan bu formun DSA örneği İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısına, DSD örneği İ.Ö. 1. yüzyıla tarihlenmiştir. Pergamon Sigillatları içerisinde de görülen içe dönük ağızlı kaseler ise, İ.Ö. 2. yüzyıl ortası ile İ.Ö. 1. yüzyılın birinci çeyreği arasında verilmiştir¹²⁶².

Sonuç olarak Geç Hellenistik Dönem'den sigillata tipolojilerine aktarılan formlar arasında yer alan T.1. grubu karşılaştırma örnekleri ışığında İ.Ö. 1. yüzyıla tarihlenir.

Ptr. K. A. Kase T. 2 (Lev. 83 Kat. No. 810): Hafif dışa taşkın, yuvarlak bitimli dudak, kısa dik gövdeli küçük kase formudur. Grup içerisindeki tek örneğin dudak bitiminde iki yiv sırası bulunur.

Küçük ağız çapıyla minyatür kaplar sınıfına giren Patara örneği Batı ve Doğu Sigillata¹²⁶³ tipolojisinden bilinen dik gövdeli düz tabanlı kaselerin farklı bir versiyonu olarak yorumlanabilir. Dik dudak ve gövde profili gösteren düz tabanlı cam örnekler ise bardak olarak tanımlanmış ve İ.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlenmiştir¹²⁶⁴. 4 cm ağız çapıyla masa kabı olamayacak kadar küçük yapılan Patara kaseciği ise, ilaç veya kozmetik amaçlı üretilen özel

¹²⁵⁹ Kenrick 1985, 91-93 Res. 17, 123.1-17; Gassner 1997, 40 Lev. 4, 63-76. İ.Ö. 5-4. yüzyıl Attika seramiğiyle yayılan ve bir çok merkezde yerel olarak üretilmeye başlayan bu kaselerin Ephesos Tetraganos Agorası Güney Kapısı Hellenistik örnekleri kırmızı, kahve ve siyah tonlarında bir astarla kaplıdır.

¹²⁶⁰ Hayes 1985, 22-23 Form 20 Lev. III 8.

¹²⁶¹ Hayes 1985, 84 P 20 Lev. XIX 12; Aynı formun Tepecik'te ele geçen DSD örnekleri için, bkz.: Ptr. DSD. Kase T. 5.

¹²⁶² Meyer-Schlichtmann 1988, 89-90 Lev. 11, 89. Meyer-Schlichtmann, Pergamon Hellenistik seramiği içerisinde İ.Ö. 3. yüzyıldan itibaren örnekleri bilinen bu kase formunun Çandarlı sigillatalarında Tiberius Dönemi'nden itibaren üretildiğini belirtir.

¹²⁶³ Wintermeyer 2004, 53 Res. 320, 433.

¹²⁶⁴ B. Gürlü, Tire Müzesi Cam Eserleri (1998) 120-122 Kat. No. 82-84.

bir form olarak tanımlanabilir. Benzer profil özelliklerinin görüldüğü pişmiş toprak ve cam örneklerden küçük olmasıyla ayrılan T. 2 formu için İ.S. 1. yüzyıl tarihi önerilir.

Ptr. K. A. Kase T. 3 (Lev. 83 Kat. No. 811): Sivri uçla sonlanan ve gövdeyle bütünlük gösteren dik dudaklı, yarım küre gövdeli kase formudur. Grup içerisinde kaidesi korunmamış 1 örnek yer alır.

Tek bir ağız parçasından oluşan bu kase formu, Tepecik Nekropol'ünde ele geçen DSA¹²⁶⁵, DSB¹²⁶⁶, DSC¹²⁶⁷, İtalya Sigillatası¹²⁶⁸ ve Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri¹²⁶⁹ içerisinde görülür. En erken İ.Ö. 2. yüzyıl sonu, en geç İ.S. 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen yarım küre gövdeli kaselerin, dik ağızlı ve sığ gövdeli Patara Kırmızı Astarlı örneği DSC grubundaki benzerleri dikkate alınarak İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenebilir.

Ptr. K. A. Kase T. 4 (Lev. 83-84 Kat. No. 812-816) : Dikey dudak, kısa üst gövde, düz ya da sivri uçla sonlanan yatay dirsek profilli, konik gövdeli kase formudur. Grup içerisinde kaidesi korunmamış 5 örnek yer alır.

Dudak ve gövde profili ayrıntıda farklılık gösteren Patara örnekleri, Doğu ve Batı Sigillata tipolojilerinde yaygın olan konik gövdeli kaselerle birlikte değerlendirilmelidir. DSA grubunda öne çıkan bu kaselerin Tepecik Nekropolü'nde ele geçen örnekleri T. 4 grubuyla ortak özellikler gösterir¹²⁷⁰. Konik kaselerin kırmızı astarlı yerel taklitleri Patara dışında Didyma'da¹²⁷¹ ele geçmiştir ve İ.S. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenmiştir. İthal kaselerle aynı süreçte üretildiği düşünülen Patara kaseleri de İ.S. 1. yüzyıldan olmalıdır.

Ptr. K. A. Kase T. 4 Kaide Örnekleri (Lev. 83-84 Kat. No. 817-828): Ayrıntıda farklı kaide profili gösteren 10 parça iki alt grupta değerlendirilmiştir.

¹²⁶⁵ Ptr. DSA. Kase T. 1 Kat. No. 162-182. Tepecik Nekropolü DSA grubu kase tipolojisinde yer alan yarım küre gövde formuna sahip örnekler İ.Ö. 2. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyıl başına tarihlenir.

¹²⁶⁶ Ptr. DSB-1 Kase T. 3 Kat. No. 384-389. Yalnızca DSB-1 grubunda kullanılan bu kase formunun Patara örnekleri İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmiştir.

¹²⁶⁷ Ptr. DSC. Çandarlı Kase T. 1 Kat. No. 507-508. Çandarlı Sigillata grubu içerisindeki yarım küre kase formu İ.Ö. 1. yüzyıl sonu – İ.S. 1. yüzyıl başına tarihlenir.

¹²⁶⁸ Aynı formun İtalya örnekleri için, bkz.: Ptr. İtalya Sig. Kase T. 2 Kat. No. 744.

¹²⁶⁹ Aynı formun Sagalassos örnekleri için, bkz.: Ptr. Sag. K. A. Kase T. 1 Kat. No. 698.

¹²⁷⁰ Ptr. DSA. Kase T. 11 Kat. No. 250-251.

¹²⁷¹ Wintermeyer 2004, 146-147 Res. 1438 Sch 5.16.

Ptr. K. A. Kase T. 4 Kaide a. (Lev. 83 Kat. No. 817-818): İe kapanan, kare kesitli kaidelerin yer aldığı gruptur. DSA konik kaselerinden bilinen bu kaide profili iki parçayla örneklenir.

Ptr. K. A. Kase T. 4 Kaide b. (Lev. 84-85 Kat. No. 819-828): Bu grupta sivri ya da düz bitimli, dışa açılan konik kaideler yer alır. Merkez noktaya eğimli taban profilinin yanı sıra, 827 ve 828 numaralı parçalarda izlendiği üzere içte düz, dışta kalın cidarlı taban profili de görülür.

T. 4 grubu içerisindeki konik gövdeli kaseleri tamamladığı düşünülen bu kaideler, Nekropol'de ele geçen DSA ve İtalya tipolojilerinin aynı formdaki kaselerine ait kaidelerle bezerlik gösterir. Dışa açılan kaide profilinin esas olduğu konik kaselerin İtalya¹²⁷² retimlerinin daha keskin konturlu ve yüksek olduğu izlenir. andarlı¹²⁷³ ve DSD¹²⁷⁴ tipolojisinde ise, farklı gövde profillerini tamamlayan benzer kaide örneklere İ.S. 1. yüzyıla tarihlenmiştir. Bu bağlamda Patara örneklere ait oldukları form grubu da dikkate alınarak İ.S. 1. yüzyıldan olmalıdır.

Ptr. K. A. Kase T. 5 (Lev. 85 Kat. No. 829-832): Yuvarlak gövdeli, dışa açılan halka kaideli kase formudur. Kaide profili değişkenlik gösteren örneklere taban merkez noktada kalınlaşır. Grup içerisinde ağız ve dudak profili korunmamış 3 örnek bulunur. Ptr. 832 katalog numaralı kase diğerlerine kıyasla ince cidarlı tabanıyla farklı olmasına rağmen, yuvarlak gövde yapısı nedeniyle bu grupta değerlendirilir.

T. 5 ağız ve dudak profili bilinmediği için, yalnızca yuvarlak gövde profili nedeniyle ayrı bir grupta değerlendirilmiştir. Grup için DSA'nın yarım küre formlu kaselerinden Çandarlı tipolojisindeki¹²⁷⁵ aşağı sarkık dudaklı kaselere kadar farklı tamamlama nerisi yapmak mümkündür. Her iki olasılık korunma durumundan dolayı kesin form grubu tespit edilemeyen T. 5'in tarihini İ.Ö. 1. yüzyıl alt sınır olmak üzere İ.S. 1. yüzyıla kadar çıkartır.

Ptr. K. A. Kase T. 6 (Lev. 85 Kat. No. 833-834): Dışbükey gövdeli, düz tabanlı kase formudur. Grup içerisinde ince ve kalın cidarlı olmak üzere, ayrıntıda profil farklılığı gösteren iki parça yer alır.

¹²⁷² Ptr. İtalya Sig. Kase T. 1-3 Kaide için, bkz: Kat. No. 737-740.

¹²⁷³ Hayes 1983, 118 Res. 3, 27, 29. Knossos'da ele geçen her iki Çandarlı kasesinin yuvarlak profilli gövde formu dışında kaide ve taban profili Ptr. K. A. Kase T. 5 grubuyla benzerdir.

¹²⁷⁴ Kenrick 1985, 269 Res. 49, 382.

¹²⁷⁵ Hayes 1985, 76 L 19 Lev. XVII 5.

Ağız kısmı korunmayan her iki örnek, Hellenistik¹²⁷⁶ Dönem Megara kaselerinin devam formu olarak DSA grubunda üretilen kaselerle benzerlik gösterir. Sade veya az bezemeli yapılan bu kaseler, Hayes tarafından Form 24¹²⁷⁷ olarak gruplanmış, İ.Ö. 1. yüzyıl ile İ.S. 1. yüzyıl başlarına tarihlenmiştir. Diğer yandan gövde ve taban profiline dayalı olarak gerçekleştirilen bu karşılaştırma, Patara örneklerinin ağız kısmı korunmadığı için görecelidir. Üstelik benzer taban ve gövde profilinin Pontus Sigillatası¹²⁷⁸ ve Roma Dönemi Günlük Kullanım¹²⁷⁹ grubundaki kase formlarında farklı ağız profilleriyle yorumlanması, T.7 için birden fazla form seçeneği ortaya koyar.

Kalın ve yivli gövde yapısının yanı sıra hamur-astar niteliğiyle de üretim kalitesi düşük olan Ptr. 833 numaralı parça İ.S. 2. yüzyıl başlarına tarihlenebilir. Düz gövde ve ince cidarlı taban yapısıyla DSA örneklerini hatırlatan Ptr. 834 numaralı örnek ise, İ.S. 1. yüzyıla tarihlenir.

Ptr. K. A. Kase T. 7 (Lev. 86-87 Kat. No. 835-847): Geniş ağızlı, dışa taşkın dudaklı, yuvarlak gövdeli derin kase formudur. Ayrıntıda farklı dudak ve gövde profili gösteren 12 örnekten hiç birinin kaidesi korunmamıştır.

İthal seramiklerin nitelikli işçilik gösteren örneklerine kıyasla yerel üretimin özentsizliğini yansıtan Patara kaselerinin sigillata tipolojisindeki form karşılığı bulunamamıştır. Genel hatlarıyla DSA¹²⁸⁰ ve DSB¹²⁸¹ grubunun geniş ağızlı yuvarlak gövdeli derin kaselerini hatırlatan bu formun, Afrika Kırmızı Astarlı Seramik tipolojisi örnekleri ise Hayes Form 6 olarak sınıflandırılır¹²⁸². Tepecik Bey Evi'nde ele geçen Roma Dönemi günlük kullanım seramikleri¹²⁸³ içerisinde de kullanılan bu form İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. K. A. Kase T. 8 (Lev. 87 Kat. No. 848-851): İçe dönük ağızlı, dışa taşkın dudaklı, dışbükey profille kaideye doğru daralan, derin gövdeli çift kulplu kase örnekleridir. Gruptaki

¹²⁷⁶ Rotroff 1997, 277 Res. 21, 332-333.

¹²⁷⁷ Hayes 1985, 24-25 Form 24 Lev. IV 1-4

¹²⁷⁸ Kenrick 1985, 279-280 Res. 50, 395.1-2.

¹²⁷⁹ Wintermeyer 2004, 132 Res. 1278.

¹²⁸⁰ Hayes 1985, 54 Form 54 Lev. VII 4.

¹²⁸¹ Meriç 2002, 55 Lev. 27 K 287. Milet ve Ephesos'da ele geçen örnekler doğrultusunda bu kase formu, DSB-2'nin yeni belirlenen yerel formları arasında yer alır.

¹²⁸² Kenrick 1985, 344 Res. 64, 603. 1-2.

¹²⁸³ B. Özdemir, Patara Roma Dönemi Günlük Kullanım Seramiği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Antalya, 2009) Kat. No. 101-104.

kaselerin tamamında dudak altında sonlanan ve gövde üzerine yapışık, yarım halka formulu dikey kulp izlenir.

Sigillata tipolojisinde yalnızca DSB¹²⁸⁴ grubunda görülen çift kulplu, derin servis kaseleri daha çok günlük kullanım seramikleri içerisinde değerlendirilen, yerel örneklerle bağlantılıdır. Ayrıntıda dudak ve gövdede farklı profil özelliklerinin izlendiği 4 örnekten yuvarlak kesitli aşağıya sarkık dudak profiliyle ayrılan Ptr. 848 numaralı parça, DSD¹²⁸⁵ ve Pompei Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin¹²⁸⁶ geniş ağızlı sığ tabaklarını hatırlatır. Diğer yandan grubun etkileşim yönünün belirlenmesinde farklı kap formlarının karşılaştırılarak, belirli bir alan profiline dayalı genelleme yapılması yeterli değildir.

Ağız çapının gövde yüksekliğine oranı dikkate alındığında derin kase grubuna giren Patara örneklerinin benzerleri Stobi¹²⁸⁷, de karşımıza çıkar. Üretim yeri bilinmeyen ve hamur yapısındaki farklılık nedeniyle ayrı bir grupta toplanan Stobi örnekleri için tarih önerilmemiştir. Kendi içinde dahi farklı profil özellikleri sergileyen ve bu nedenle de yerel seramik tipolojisinin özgün formları içerisinde yer alan T. 8 kasesi, sigillata ve günlük kullanım seramiğindeki karşılaştırma örnekleri doğrultusunda İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlenir.

Ptr. K. A. Kase T. 9 (Lev. 87 Kat. No. 852): Dışa taşkın, sivri uçla sonlanan ve derin bir yivle ağızdan ayrılan dudak; dışbükey profille kaideye doğru daralan gövde yapısı görülür.

Sigillata tipolojisinde karşılaştırma örneği bulunmayan T. 9 kasesi, Stobi'de Erken Roma Dönemi'ne tarihlenen kırmızı astarlı kaseyle benzerlik gösterir¹²⁸⁸. Tek başına ayrı bir form grubunda değerlendirilen kase, Tepecik Bey Evi'nde ele geçen Patara örneklerine kıyasla daha büyük ölçüde yapılmıştır. Ayrıca kırmızı astarlı olmasına karşın olasılıkla hamur-astar yapısındaki farklılık nedeniyle Batı ve Doğu sigillata grupları içerisine dahil edilmemiştir. Benzer durumdaki Patara kasesi ise henüz tek bir parçayla örneklenmesine karşın yerel atölye üretimi olduğu düşünülen diğer seramiklerle aynı grupta yer alır. Diğer yandan ince cidar ve nitelikli işçilik gibi Erken Roma Dönemi seramikleriyle paralel özellikler sergilemesine ek olarak, aynı süreçten Stobi örneğiyle de benzer olması, T. 9 grubunun İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlenmesi gerektiğini düşündürür.

¹²⁸⁴ Meriç 2002, 55 Lev. 27 K 287.

¹²⁸⁵ Williams 1989, 5 Res. 2, 21-22.

¹²⁸⁶ Anderson-Stojanović 1992, 97-98 Lev. 84, 716-717.

¹²⁸⁷ Anderson-Stojanović 1992, 88 Lev. 73, 628, 630-631.

¹²⁸⁸ Anderson-Stojanović 1992, 109 Lev 96, 822.

Ptr. K. A. Kase T. 10 (Lev. 87-88 Kat. No. 853-857): Dışa açılan ağız, sivri uçla sonlanan dikey dudak, dışbükey profille kaideye doğru kapanan kase formudur. “S” profili oluşturan gövde üzerinde tek sıra çizgisel rulet bezemesi bulunur.

Patara örneği dudak profili ayrıntıda farklı olmasına karşın, genel hatlarıyla Hayes DSA Form 15 A ve B grubu krater formu kaselerine benzer¹²⁸⁹. İ.Ö. 100-50 yılları arasına tarihlenen DSA kaseleri, aynı formun DSD¹²⁹⁰ ve Pergamon¹²⁹¹ örnekleriyle birlikte değerlendirilmelidir. Dışa açılan ağız, dikey dudak ve S gövde profiliyle öne çıkan form benzerliği, DSD grubunda düz taban uygulamasıyla farklılaşır. Boyundan gövdeye geçişte keskin kenarlı yivlerle süslenen Pergamon kaseleri ise, bu özelliğiyle aynı formun metal örneklerini hatırlatır.

Doğu Sigillatları'nın üç grubunda da uygulanan ve yalnızca usta yorumuna bağlı küçük farklılıklar gösteren S formu kaseler, İ.Ö. 1. yüzyılın birinci yarısı ağırlıklı olmak üzere İ.Ö. 1. yüzyıl sonuna kadar devam eder. Bu form grubu içerisinde yer alan Patara örneği hem S profilli gövde hem de yiv ve rulet bezemesiyle Assos'da ele geçen Pergamon kasesine daha yakındır. Formun çıkış noktasını belirlemek için yeterli olmayan bu benzerlik, T. 10 grubunun İ.Ö. 1. yüzyıla tarihlenmesini sağlar.

6. 7. 3. Maşrapalar

Patara Kırmızı Astarlı Seramik grubu içerisinde sigillata tipolojisinden tanınan kase ve tabak formlarına ek olarak, dönemin günlük kullanım seramiğinin maşrapa örnekleri de bulunur. İçki kapları sınıfına giren bu formun Tepecik Nekropolü ve Bey Evi'nde ele geçen örnekleri tek bir grupta değerlendirilmiş; ayrıntıda farklı ağız profilleri gösteren örnekler alt varyasyonlar olarak sunulmuştur.

Ptr. K. A. Maşrapa T. 1 (Lev. 88 Kat. No. 858-864): : Dışa taşkın sivri bitimli dikey dudak, kaideye doğru daralan yuvarlak gövdeli maşrapa formudur. Grup içerisindeki 7 örnekten dördünde dik ağız profili görülür. Kendi içinde farklı profil özellikleri sergileyen maşrapalardan özellikle Ptr. 864 numaralı parça dar ağız çapı ve uzun boyun yapısıyla diğerlerinden ayrılır.

¹²⁸⁹ Hayes 1985, 21 Form 15 A-B, Lev. III 1-2.

¹²⁹⁰ Hayes 1985, 83-84 Form 18 A, Lev. XIX 9.

¹²⁹¹ Meyer-Schlichtmann 1988, 167 Sü 25 Lev. 23, 366.

Günlük kullanım seramik tipolojisinde¹²⁹² oldukça yaygın olan bu form, yerel atölyelerde de üretilen örnekler de dikkate alındığında farklı teknik ve üretim kalitesinde karşımıza çıkar. Genelde astarsız¹²⁹³ olan örneklerin bazılarında ise ince uygulanan kırmızı astar kaideye kadar veya kabın tamamında izlenir.

Hayes'in DSA¹²⁹⁴, DSC¹²⁹⁵, DSD¹²⁹⁶ ve Kuzey İtalya¹²⁹⁷ tipolojisindeki maşrapa formları ise, günlük kullanım örneklerinden farklı profil özellikleri sergiler. Dik ağız ve eğik gövde profilinin ortak olduğu bu maşrapalar genellikle çift kulpludur. DSD grubu örnekleri rulet motifiyle, Batı Sigillata örnekleri ise kabartma figürlerle süslenmiştir.

Assos'da Pergamon Sigillatası olarak tanımlanan ve Patara örnekleriyle benzer profil özellikler gösteren maşrapalar, formun sigillata tipolojisinde de üretildiğini göstermesi adına önemlidir¹²⁹⁸. Zelle tarafından İ.Ö. 2. yüzyılın dördüncü çeyreği ile İ.Ö. 1. yüzyıl ortasına tarihlenen Assos örnekleri günlük kullanım maşrapalarından nitelikli astar yapısıyla ayrılır. Aynı özellik P.K.A. maşrapalarında da görülür.

Sigillata tipolojisinde Assos ve Pergamon malzemeleriyle sınırlı kalan maşrapaların çok daha fazla sayıda ele geçen günlük kullanım örnekleri dik ve dışa açık ağızlı olmak üzere iki ana grupta toplanır. Dışa açık ağız profilinin yoğunlukta olduğu kırmızı astarlı Patara maşrapalarından yalnızca Ptr. 859 ve 861 numaralı örneklerde dik ağız profili izlenir. Örneklerin hiç birinde gövde üzerinde bezeme ya da kulpa yönelik herhangi iz görülmemektedir. Pergamon Sigillataları'nda üst sınırı İ.Ö. 2. yüzyılın dördüncü çeyreğine kadar çıkan bu formun, yerel Patara örnekleri en geç İ.S. 1. yüzyıl başlarına tarihlenebilir.

Günlük kullanım seramiklerinin maşrapa örnekleriyle birlikte değerlendirilmesi gereken Patara maşrapaları karşılaştırma örnekleri¹²⁹⁹ doğrultusunda İ.S. 1. yüzyıla tarihlenir.

Ptr. K. A. Maşrapa T. 1 Kaide Örnekleri (Lev. 89 Kat. No. 865-869) : Grup içerisindeki örneklerden hiçbirinin ağız ve dudak profili korunmamıştır. Konik ya da küresel gövdeli, kare kesitli alçak halka kaide örnekleridir.

¹²⁹² Korkut 2007, 196 Kat. No. 2-3; Vapur 2001, 90. 96-98 Çiz. 20,105-111.

¹²⁹³ Kenrick 1985, 310 Res. 58, 450, 452; Ladstätter 2005, 282-283 Lev. 155, K 159, 161. Ephesos 2 numaralı Yamaç Evde ele geçen örnekler buluntu konteksleri doğrultusunda Augustus Dönemi içerisine tarihlenir.

¹²⁹⁴ Hayes 1985, 64-65 Form 61 Lev. VII 15.

¹²⁹⁵ Hayes 1985, 74 From A 11 Lev X VI 11, 15.

¹²⁹⁶ Hayes 1985, 86 P 33-34 Lev. XX 11, 12.

¹²⁹⁷ Saracino 1985, 222-228 Lev. LXXIII 2-5.

¹²⁹⁸ Zelle 1997, 64 Res. 14, 139-140.

¹²⁹⁹ Kenrick 1985, 315 Res. 59, 463. 1-2.; Anderson-Stojanović 1992, 43 Lev. 26, 218-223.

İnce Cidarlı Seramik grubunun maşrapa kaideleriyle benzerlik gösteren Patara örneklerinde, gövdeden tabana geçişteki sert profil ve kalın taban yapısı ortaktır. Astarsız yapılan ve neredeyse metal kaplarla aynı incelikte üretilen bu seramik grubu İ.S. 1. yüzyıl ile İ.S. 3. yüzyıl arasında İtalya ve Batı Anadolu'da üretilmiştir¹³⁰⁰. İthal örnekleri geniş bir alana yayılan bu formun günlük kullanım seramiği adı altında, astarsız ve daha kalın cidarlı örnekleri de bilinmektedir¹³⁰¹.

6. 7. 4. Bardak ve Kadeh Örnekleri

Bu bölümde genellikle günlük kullanım seramik tipolojisinde astarsız ya da ince astarlı örnekleri bilinen bardak ve kadeh formundan birer örnek yer alır.

Ptr. K. A. Bardak T. 1 (Lev. 89 Kat. No. 870): Yerden hafif yükseltilmiş tabanlı silindirik gövdeli bardak formudur. Grup içerisindeki tek örnek içte yivlerle hareketlendirilen gövde konturu ve kalın cidar yapısıyla basit profil özellikleri gösterir.

Patara örneği gövde ve taban profiliyle silindirik gövdeli bardak grubun girer. Bu form İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Hellenistik Dönem¹³⁰² örneklerin devamında Galya Sigillataları'nda da yaygın olarak kullanılmıştır. Cumhuriyet Dönemi sonları ile Tiberius Dönemi'ne tarihlenen Galya bardaklarında gövde tabana kadar kabartma figür ya da motiflerle bezelidir¹³⁰³. İtalya Sigillata tipolojisinde ise aynı form bezemesizdir¹³⁰⁴. İ.Ö. 30 yılına tarihlenen İtalya örnekleri DSB¹³⁰⁵ ve DSC-Çandarlı¹³⁰⁶ tipolojisini de etkilemiştir.

Batı ve Doğu Sigillatalara kıyasla günlük kullanım¹³⁰⁷ seramik tipolojisinde daha sık görülen bardak formunun cam örnekleri yaygındır¹³⁰⁸. Ayrıca Tepecik Nekropolü ve Bey Evi'nde ele geçen günlük kullanım seramik grubu içerisinde de bu formun astarsız örnekleri

¹³⁰⁰ Bu kase formunun Erken Roma Dönemi İnce Cidarlı örnekleri için, bkz.: Kenrick 1985, 313 Res. 58, 459. İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenen Berenice örneklerinde kaliteli profil yapısı görülür.; Tek kulplu bardak formunun yerel örnekler için, bkz.: Hayes 1983, 128 Res. 11, 150-151; Bu bardak örneklerinin 2-3. yüzyıl örnekleri için, bkz.: Ladstätter 2005, 33 Lev. 189 K 683-684.

¹³⁰¹ Korkut 2007, 195-196 Kat. No. 2.

¹³⁰² P. Callaghan. "The Little Palace Well and Knossian Pottery of later Third and second centuries B.C." BSA 76, 1981, 37-38 Res. 1, 1-4; Silindirik gövdeli bardak formunun gri hamur ve astarlı Hellenistik Dönem örnekleri için bkz.: Rotroff 1997, 235 Res. 96, 1586-1587.

¹³⁰³ Saracino 1985, 209 Lev. LXVIII 1-13.

¹³⁰⁴ Pucci 1985, 397 Lev. CXXXII 13-15.

¹³⁰⁵ Hayes 1985, 61 Lev. XIII 10-11; Hayes 1973, 431 Lev. 84, 67. 69.

¹³⁰⁶ Hayes 1985, 74 Lev. XVI 13.

¹³⁰⁷ Güngör 2005, 55 Lev. 39, 231-235

¹³⁰⁸ B. Güler, Tire Müzesi Cam Eserleri (1998) 126-127 Kat. No. 85-89.

görülür¹³⁰⁹. Sonuç olarak Patara K.A. Bardak T. 1 grubu sigillata, günlük kullanım ve cam örnekler ışığında İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı ağırlıklı olmak üzere İ.S. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenir.

Ptr. K. A. Kadeh-Ayaklı Kase T. 1 (Lev. 89 Kat. No. 871): Dışa açılan yuvarlak konturlu yüksek ayak ve çok az bir kısmı korunan gövde profili görülür.

Farklı kaide yapısı nedeniyle ayrı bir grupta değerlendirilen Patara örneği, Dragendorff'un İtalya Sigillata tipolojisindeki Form 50 olarak adlandırılan yüksek ayaklı kase formuyla benzerdir¹³¹⁰. Yerel Knossos seramik tipolojisinde de görülen bu kase örnekleri İ.S. 1. yüzyıl ile 2. yüzyıl arasına tarihlenmiştir¹³¹¹. Diğer yandan Patara Hurmalık Hamamı'nda bulunan benzer formdaki günlük kullanım örnekleri kadeh olarak değerlendirilmiştir¹³¹². Sadece kaidesi korunan ve hamur-astar kalitesi nedeniyle kırmızı astarlı grubu giren Patara örneği gövde profili tam olarak bilinemediği için kadeh ya da ayaklı kase olarak adlandırılmıştır. Üretim tarihi İ.S. 4. yüzyıla kadar devam eden formun nekropol örneği nitelikli profil özellikleri dikkate alınarak İ.S. 1. yüzyıl ile 2. yüzyıldan olmalıdır.

6. 7. 5. Krater Formlu Kaseler

Patara kırmızı astarlı seramik tipolojisindeki krater formlu kaseler ağız ve gövde profiline göre 3 grupta değerlendirilmiştir.

Ptr. K. A. Krater Formlu Kase T. 1 (Lev. 89-91 Kat. No. 872-887): İçe dönük ağız, dışa taşkın dudak, kısa ya da uzun boyunlu, yuvarlak gövdeli kase örnekleridir. Farklı profillerle zenginleştirilen 16 parçada; yivlerle ağızdan ayrılan dudak ve gövdenin en geniş yerine uygulanan rulet bezemeleri ortaktır.

T. 1 içerisinde toplanan krater formlu kaseler aynı zamanda bu çalışmanın DSA¹³¹³ ve DSD¹³¹⁴ tipolojisinde yer alan örneklerle benzerlik gösterir. Özellikle DSA grubu kaselerinin dudak ve boyun profili birbirine oldukça yakındır. Kıbrıs Sigillatası kraterlerine kıyasla dışa taşkın ve ince cidarlı dudak profili DSA ve Patara örneklerine özgüdür. Bu çalışmada Tepecik

¹³⁰⁹ B. Özdemir, Patara Roma Dönemi Günlük Kullanım Seramiği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Antalya, 2009) Kat. No. 13-15.

¹³¹⁰ P. Eschbaumer, Terra Sigillata. Die römischen Provinzen (Ed. T. Fischer) (2001) 271 H. Dragendorff III.

¹³¹¹ Sackett 1992, 161-162 Lev. 147, 69. Sackett, en erken Minos seramiklerinde görülen bu formun Roma Dönemi'ne kadar kesintisiz olarak devam ettiğini belirtir. Ayrıca sunu ya da tütsü kabı olarak kullanıldığını belirtir.

¹³¹² Korkut 2007 a, 162-163 Res. 9, 54-55.

¹³¹³ Ptr. DSA. Krater Formlu Kase T. 1 Kat. No. 302-308.

¹³¹⁴ Ptr. DSD. Krater Formlu Kase T. 1 Kat. No. 633-640.

Nekropolü'nde ele geçen DSA krater formlu kaseleri İ.S. 1. yüzyıla, DSD örnekleri ise İ.S. 1. yüzyıl sonu İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmiştir. Diğer sigillata gruplarında kullanılmayan bu kase formu, Didyma'da yerel seramikler içerisinde görülür¹³¹⁵. DSA ve DSD gruplarındaki benzerlerinin yerel taklitleri olarak nitelendirebileceğimiz bu grup İ.S. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenir.

Ptr. K. A. Krater Formlu Kase T. 2 (Lev. 91 Kat. No. 888): Dışa açılan ağız, aşağıya sarkık kısa dudak, dışbükey kapanan gövde profili görülür. Gövdenin en geniş yerinde, çizgisel rulet bezemesinin ilk sırası korunmuştur.

Ptr. 888 numaralı örnek dik ve kısa tutulan dudak profili nedeniyle ayrı bir grupta değerlendirilmiştir. Hellenistik¹³¹⁶ ve Roma Dönemi'nin¹³¹⁷, dar ağızlı derin gövdeli pişirme kaplarıyla benzerlik gösteren bu ağız profili, DSD¹³¹⁸ grubunun krater formlu kaselerinde de kullanılmıştır. Nitelikli hamur-astar yapısı nedeniyle servis kapları içerisinde değerlendirilen ve ağız profiline ek olarak, gövde üzerindeki rulet bezemesiyle de krater formlu kase tanımlamasına giren T. 2, Stobi'deki¹³¹⁹ karşılaştırma örneği doğrultusunda İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir.

Ptr. K. A. Krater Formlu Kase T. 3 (Lev. 91 Kat. No. 889): İçe kapanan ağız, dudağın hemen bitiminde dış bükey açılan küresel gövdeli krater formlu kase örneğidir. Gövdeyi hareketlendiren yivlerin altında dört sırası net olarak izlenen çizgisel rulet bezemesi bulunur.

Dudak ve gövde profiliyle diğer krater formlu kase gruplarından ayrılan T. 3 hem sigillata hem de günlük kullanım grubundaki karşılaştırma örneklerinden farklıdır. Ana form bütünlüğü nedeniyle İ.S. 1. yüzyıl tarihli diğer kaselerle aynı dönem içerisinde üretildiği düşünülen bu formun, Patara'da profil çeşitliliği ve özgünlüğü göstermesi yerel seramik üretimin değerlendirilmesi açısından önemlidir.

Ptr. K. A. Krater Formlu Kase Kaide Örnekleri (Lev. 91-92 Kat. No. 890-895): Kare ya da dışbükey profilli alçak halka kaide örnekleridir. Konik gövde profilinin ağırlıkta olduğu grupta yalnızca Ptr. 895 numaralı kaide dik yükselen gövde profiliyle diğerlerinden ayrılır.

¹³¹⁵ Wintermeyer 2004, 108 Res. 946.

¹³¹⁶ Anderson-Stojanović 1992, 131 Lev. 129, 1102.

¹³¹⁷ Anderson-Stojanović 1992, 134 Lev. 132, 1141.

¹³¹⁸ Hayes 1985, 87-88 Forma 38 Lev. XXI 2.

¹³¹⁹ Anderson-Stojanović 1992, 114 Lev. 104 881.

Hayes'in DSD¹³²⁰ tipolojisinde yer alan sağlam örnekler doğrultusunda, krater formlu kaselerin Ptr. 890 ve 891 numaralı örneklerde olduğu gibi dışbükey kesitli kaideyle sonlandığı bilinmektedir. Gruptaki diğer örneklerde ise günlük kullanım grubunun kase ve saklama kaplarındaki basit kaide profili izlenir. Sigillata tipolojisinde DSC¹³²¹ ve DSB¹³²² gruplarının farklı kase formlarında kullanılan bu kaide profilinin görüldüğü Ptr. 892-895 numaralı örnekler ise yukarıda üç grupta toplanan ağız ve gövde parçalarıyla ortak hamur ve astar yapısı göstermeleri nedeniyle tamamlama önerisi olarak sunulmuştur. Ait oldukları form grubu tespit edilemediği için tek bir grupta değerlendirilen kaide örnekleri gövde parçalarına paralel olarak İ.S. 1. yüzyıla tarihlenir.

6. 7. 6. Testiler

Bu çalışma içerisinde yer alan ithal seramik gruplarında yalnızca DSA tipolojisinde görülen testi formu, P.K.A. seramiklerinde ise profil tekrarı gösteren çok sayıda örnekle temsil edilir. Tamamı Tepecik Bey Evi'nde ele geçen bu örnekler dudak profiline göre 2 gruba ayrılmıştır. Birinci grupta yonca ağızlı, ikinci grupta ise düz ya da dışa taşkın yuvarlak dudaklı örnekler yer alır.

Ptr. K. A. Testi T. 1 (Lev. 92-93 Kat. No. 896-901): Yonca ağızlı, gövdeye doğru genişleyen silindir boyunlu, dikey kulplu testi formudur. Grup içerisinde gövde ve kaidesi kırık 6 örnek bulunur. Ağızdan boyuna geçişte bir ya da iki kademeli yiv sırası bütün örnekler için karakteristiktir.

Hellenistik¹³²³ ve Roma seramik tipolojisinde Klasik Dönem olpe ve oinochoe formlarının devamı olarak da yorumlanabilen yonca ağızlı testiler, İ.Ö. 4. yüzyılın ortasından İ.S. 5 yüzyıla kadar farklı gövde ve taban profilleriyle karşımıza çıkar. Hellenistik Dönemin başlangıç ve bitiş süreci içerisinde daha net olarak izlenen bu form gelişimi, Roma seramiğinde yerini profil tekrarına bırakır. Atina Agorasında ele geçen Erken¹³²⁴ ve Geç Hellenistik Dönem¹³²⁵ tarihli yonca ağızlı testilerle karşılaştırıldığında, ağız ve gövde çap oranına bağlı belirgin farklılıklar olduğu görülür. İ.Ö. 350-300 yılları arasına tarihlenen

¹³²⁰ Hayes 1985, 88 Lev. XXI 4.

¹³²¹ Hayes 1985, 78 Lev. XVI 15.

¹³²² Beyll 1993 Lev. 5, 61.

¹³²³ Hellenistik Dönem yonca ağızlı testi formları için, bkz.: Samaria: Kenyon 1957, 269 Res. 58, 6-7.; Corinth: G. R. Edwards, Corinthian Hellenistic Pottery, Corinth VII, III (1975) 142 Lev. 34, 746-748.

¹³²⁴ S. Rotroff, Hellenistic Pottery, The Plain Wares, The Athenian Agora XXXIII (2006) 71 Res. 1, 1-6.

¹³²⁵ Rotroff a.g.e. 71 Res. 2, 8.

testilerin neredeyse gövdeyle eş ağız çapı, İ.Ö. 1. yüzyıl örneklerinde yerini ağız çapında daralmaya bırakır. Usta tercihinine bağlı olarak genelde küresel yapılan gövde profili ise kare ya da yuvarlak kesitli halka kaideyle sonlanır.

Batı ve Doğu Sigillata testi tipolojilerinde kullanılmayan yonca ağız profili, Roma Dönemi günlük kullanım¹³²⁶ seramiklerinde karşımıza çıkar. İ.S. 1. yüzyıldan İ.S. 4. yüzyıla kadar devam eden yonca ağız profilinin en yoğun olduğu dönem İ.S. 3. yüzyıl ile 4. yüzyıl arasındır. Küresel ve torba gövde profilinin kalıcı, ağız profilinin ise ayrıntıda değişken olduğu 400 yıllık kullanım süreci iki gruba ayrılarak stil gelişimi izlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda İ.S. 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl arasına tarihlenen örneklerde iki farklı dudak profili görülür. Birinci grupta dış konturu yuvarlak olan dudanın, yalnızca uç kısımlarının bastırılmasıyla yonca formu oluşturulmuştur¹³²⁷. Dudak konturunun tamamı dışbükey profillerle biçimlendirilerek yonca formunu alan örnekler ikinci grubu oluşturur ve İ.S. 2. yüzyıl ile 3. yüzyıla tarihlenir¹³²⁸. İ.S. 3. yüzyıl ile 4. yüzyıl testilerinde ise, yonca formunun ağzın her iki yanından bastırılarak oluşturulması, dönemsel bir özellik olarak yorumlanabilir¹³²⁹.

Tepecik Bey Evi'nde ele geçen kırmızı astarlı yonca ağızlı testiler ise gerek arkası yuvarlak bırakılan ağız profiliyle yukarıda belirtilen form gelişim dizininde İ.S. 1. yüzyıl ile 2. yüzyıl örneklerinin yer aldığı grubu girer. Ayrıca ağzın üst görünüşünde her iki yandan daraltılan dudak kenarlarının hiçbir zaman ağız boşluğunu kapatmaması da grup içerisindeki örneklerin tamamında görülen bir özelliktir. Didyma'da İ.S. 1. yüzyıl konteksinden testilerin bazılarında görülen bu ağız profili Patara örneklerinin de bu sürece tarihlenmesinde etkindir¹³³⁰. Diğer yandan gövdeye doğru genişleyen ve karşılaştırma örneklerine kıyasla uzun tutulan boyun profili ise, farklı dudak profilinde yapılan İ.S. 1. yüzyıl başlarına tarihlenen DSA¹³³¹ grubu testi formlarını hatırlatır.

Sonuç olarak Patara örnekleri düz sonlanan dudak ve yuvarlak ağız konturuyla İ.S. 1. yüzyıldan İ.S. 4. yüzyıla kadar kesintisiz olarak kullanılan yonca ağızlı testilerin erken dönem örnekleriyle benzerdir. Ayrıca İ.S. 2. yüzyıl ile 3. yüzyıl örneklerine kıyasla ince ve uzun olan boyun profili de grubun İ.S. 1. yüzyıl tarihini doğrular.

¹³²⁶ Robinson 1959, 65 Lev. 13 K 69-70; 66-67 Lev. 14 K 82-83.

¹³²⁷ Wintermeyer 2004, 52 Res. 311, 417.

¹³²⁸ E. Kozal, *Studies in Roman Ilion: The Lower City. Stratified Domestic Assemblages*, Studia Trioca 11, 2001, 322 Lev. 8, 137; Riley 1979 Res. 138, 1145; Meriç 2002, 111 Lev. 66 K 760; Forster 2001, 158 Res. 4.11 c; Ladstätter 2005, 342 Lev. 196, 768-769.

¹³²⁹ Korkut 2007 a, 158-159 Res. 6, 37-39.

¹³³⁰ Wintermeyer 2004, 92-93 Res. 672-678 Ka. 2.6 – Ka. 2. 7.

¹³³¹ Hayes 1985, 43 Form 104 Lev. IX 4-5.

Ptr. K. A. Testi T. 2 (Lev. 93 Kat. No. 902-907): İçe dönük ağız, dışa taşkın dudak, gövdeye doğru açılan kısa boyunlu testi formudur. Grup içerisinde yalnızca ağız ve boyun kısmı korunan 6 örnek yer alır. Ptr. 902 ve 904 numaralı testilerde dudanın hemen altında başlayan dikey kulp gövde üzerinde sonlanır.

T. 2 içerisindeki testiler dudak ve boyun profillerindeki detay farklılıklarına karşın, genel kontur özellikleri nedeniyle aynı grupta değerlendirilmiştir. Dudak profili esas alınarak yapılan alt gruplamada Ptr. 902 ve 903 numaralı parçalar yuvarlak kesitli dudak yapısıyla ilk varyasyonu oluşturur. Ptr. 904-907 numaralı parçalarda görülen düz sonlanan dudak profili ise ikinci grupta yer alır. Her iki alt grupta değişkenlik gösterebilen diğer bir ortak özellik ise dudaktan boyuna geçişte kademeli dikey profilin varlığıdır.

Yukarıda da belirtildiği üzere kendi içinde profil çeşitliliği gösteren T. 2 grubu, dudak ve boyun profiliyle Hellenistik Dönem¹³³² devamında üretilen Erken Roma Dönemi¹³³³ günlük kullanım grubu testilerini anımsatır. Hellenistik Dönem'in dar ağızlı, dışa taşkın dudaklı ve uzun boyunlu bu testi formunun İ.S. 1. yüzyıl içerisinde de devam ettiği Metropolis¹³³⁴ günlük kullanım testi örneklerinden anlaşılmaktadır. Sigillata tipolojisinde ise tabak ve kaseler kıyasla daha az sayıda üretilen testi formları içerisinde yalnızca dışa açılan yuvarlak kesitli dudak profiliyle özellikle DSA¹³³⁵ grubu örnekleriyle bir benzerlik kurmak mümkündür. Aslında günlük kullanım örneklerinde olduğu gibi Hellenistik Dönem lagynos formlarının devamı niteliğinde üretilen İ.Ö. 1. yüzyıl örnekleri değişen gövde ve dudak profiliyle İ.S. 1. yüzyıl içerisine kadar devam eder. Gövde yapısını tam olarak bilemediğimiz Patara örnekleri ise hem günlük kullanım hem de DSA grubundaki benzer dudak profili gösteren testiler doğrultusunda İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlenir. Ayrıca T.1 içerisinde değerlendirilen yonca ağızlı örneklerle ortak hamur-astar kalitesi göstermesi de bu tarihlenmeyi doğrular.

¹³³² Riley 1979, 380 Res. 136, 1109-1110.

¹³³³ Riley 1979, 382-383 Res. 138, 1132-1133.

¹³³⁴ Güngör 2005, 62-64 Lev. 54-55, 303-313.

¹³³⁵ Hayes 1985, 45 Form 111 Lev. X 3.

7. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Patara kenti doğal limanının sağladığı avantajla antik dönemde Lykia Bölgesi'nin önemli merkezleri içerisinde yer alır. Sigillata ve ondan daha düşük kalitedeki yerel kırmızı astarlı seramiklerin çalışma konusu olarak seçilmesindeki en büyük etken, üretim merkezlerinden büyük bir kısmı Anadolu'da bulunan Doğu Sigillatalarıyla ilgili güncel veri elde etme beklentisi olmuştur. Tipoloji bölümünde ayrıntılı şekilde ele alınan ve genel değerlendirmesi yapılacak olan ithal ya da olası yerel seramiklerden edinilen sonuçlar beklentiyi karşılar niteliktedir.

7. 1. Hamur-Astar Dokusuna Yönelik Değerlendirme

Tepecik Nekropolü ve Bey Evi kazılarında ele geçen nitelikli kırmızı astarlı seramiklerin ele alındığı bu çalışmanın ilk aşaması, hamur ve astar özelliklerine göre oluşturulan sigillata gruplarının tespiti olmuştur. Çalışmanın terminoloji bölümünde de belirtildiği gibi sigillata terimi kalın uygulanan, genellikle kırmızı tonlarındaki astar rengini karşılamaktadır. Kil dışında başka katkı maddesi içermeyen astarın renk tonundaki farklılık fırın içerisindeki oksijen miktarının değiştirilmesine bağlıdır. Seramik sanatı literatüründe sinter astar olarak adlandırılan ve uygulandığı yüzeye parlak bir görünüm veren astarlar ise, içeriğindeki kil miktarının az olması nedeniyle terra sigillatalardan ayrı değerlendirilmiştir¹³³⁶. Diğer yandan bu çalışmada son derecede nitelikli parlak kırmızı astarlı örnekler için kullanılan “sigillata” teriminin yanı sıra, aynı kimyasal içeriğe sahip olmasına karşın daha az parlak astara sahip örnekler dikkate alınarak “kırmızı astarlı” tanımlaması da kullanılmıştır.

Tepecik Bey Evi malzemesine kıyasla sayısal yoğunluk gösteren nekropol seramiğinde, Doğu Sigillata grupları (DSA, DSB, DSC, DSD) ağırlıklı olmak üzere; İtalya merkezli atölyeler ve son olarak da literatüre yeni kazandırılan Pisidia menşeli Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri saptanmıştır. Hamur-astar özellikleri ve işçilik kalitesiyle bu gruplardan ayrılan seramiklerin ise, hem buluntu yoğunluğu hem de aynı katmanda ele geçen üretim atığı parçalar nedeniyle yerel üretim olduğu sonucuna varılmıştır. Henüz kil analizi olmamasına karşın kentte kazılar sonucunda açığa çıkartılan fırın ve işlikler İ.S. 3. yüzyıldan 6. yüzyıla kadar seramik üretiminin varlığını kesinleştirmiştir. Bu tarihlerden daha erkene giden ve çalışmada “Patara Kırmızı Astarlı Seramiği” olarak tanımlanan örneklerin ise, söz konusu üretimin öncesi olduğu düşünülmektedir.

¹³³⁶ B. Ö. Karabey – M. Altundağ, “1150 °C İçin Sinter Astar Araştırmaları”, bkz.: B. Karasu (Ed.), Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri 26-28 Kasım 2007 Eskişehir (2007) 611-612

7. 1. 1. DSA Grubu

Nekropol seramikleri içerisinde DSA grubu % 38 oranıyla gerek sayısal, gerekse tipoloji açısından en zengin gruptur. Literatürde grubun iki alt başlıkta değerlendirilmesine neden olan hamur ve astar farklılığı Tepecik örneklerinde de izlenmektedir.

- 1- Açık sarıdan devetüyüne kadar uzanan hamur (**10 YR** 8/3, 8/4) üzerine koyu kahverengimsi kırmızı tonlarda parlak astar (**2,5 YR** 5/8; **10 R** 4/8, 8/2, 8/4) uygulanmıştır. Sert pişimli, katkı tanesi içermeyen hamur kalitelidir. Kalın uygulanan astar, çarpma vb. darbeler sonucunda seramik yüzeyinden kolayca kalkar. Diğer Doğu Sigillatalarına kıyasla DSA seramiklerinde sıkça karşımıza çıkan çift daldırma izi, birinci grupta astarın kalın tutulması nedeniyle daha az belirgindir.

Katalog içerisindeki 334 adet DSA grubu seramiğinden 114 tanesi birinci grup hamur-astar özellikleri gösterir. Bu rakam toplam DSA seramiklerinin % 36'na karşılık gelir. 1. grubun formlara göre dağılımı ise, % 46 tabak, % 49 kase olarak karşımıza çıkar. Tarsus, Antiokheia ve Tel Anafa'da daha çok örneklenen 1. hamur grubu coğrafi yayılımının da etkisiyle Kuzey Suriye Bölgesi üretimi olarak kabul edilir.

- 2- İkinci grup hamur kırmızımsı sarı ya da pembemsi (**7,5 YR** 8/4, 8/6; **5 YR** 6/8, 7/6, 7/8; **5 YR** 7/6, 7/8, 6/6, 6/8) tonlardadır. Sert pişimli hamur içerisinde çok az da olsa küçük katkı tanecikleri, kireç ve mika parçacıkları görülür. Astar da birinci grup örneklerine kıyasla kırmızının tonları (**2,5 YR** 4/8, 5/8) ağırlıktadır. Bu grup içerisine giren sığ tabaklarda çift daldırma izinin yanı sıra, astarın homojen uygulanmamasından kaynaklanan ton farklılığı da görülür. Hatta bazı örneklerde daldırma işlemi sonrasındaki kuruma aşamasında, astarın süzülerek kaide bölgesine biriktiği izlenir. Diğer yandan geniş ağızlı sığ tabakların iç kısmındaki yarım yuvarlak izler ise, fırınlama aşamasında kullanılan pişirme ayaklarına ait olmalıdır. DSA seramiklerinin % 64'ü ikinci gruptandır. Toplam 220 seramikten 191 tanesi 7.5 YR, 29 tanesi ise 5 YR grubundandır. Grubun formlara göre dağılımı ise % 47'si tabak, % 46'sı kase ağırlıklıdır. Geri kalan % 7 içerisinde krater, testi ve kesin form grubu saptanamayan kaide örnekleri yer alır.

İkinci grup hamur-astar yapısına sahip DSA seramiklerinin gerek sayısal gerekse tipolojik açıdan Tarsus'ta yoğunluk göstermesi, kent DSA üretim merkezleri içerisinde anılmasına neden olmuştur.

7. 1. 2. DSB Grubu

% 17'lik yoğunlukla ikinci sırada yer alan DSB örnekleri hamur-astar yapısına göre iki alt başlıkta değerlendirilir. Bu ayırmda hamurun arındırma ve astarın fırınlama aşamasındaki teknik uygulamalardan kaynaklanan farklılıklar dikkate alınmıştır. Profil ve bezeme özelliklerinde de değişimin izlendiği her iki grup için Ephesos'un satış, Tralleis'in ise üretim merkezi olduğu kabul edilir.

- 1- **DSB-1:** Araştırma tarihi ve tipoloji bölümünde belirtildiği üzere DSB'nin en erken grubudur. Kırmızımsı portakal, tarçın renkli hamur (2,5 YR 7/6, 7/8, 6/8; 5 YR 7/6, 6/8) çok az mika dışında katkı maddesi içermez. Sert pişimli hamur kesiti pürüzsüzdür. Kırmızıdan portakal rengine kadar değişen parlak, kaygan astar (2,5 YR 5/8, 4/8) seramik yüzeyi ile bütünlük gösterir.
- 2- **DSB-2:** DSB-1 grubuyla ortak hamur rengi göstermesine karşın, yumuşak pişimli hamur yapısı ve tabakalı kesit görünüşüyle farklıdır. Hamur içerisindeki mika katkısı, astarla seramik yüzeyi arasında simli bir tabaka oluşturacak derecede yoğundur. Güneş ışığında daha net gözlemlenen bu mika fazlalığı, her iki grubu birbirinden ayıran en önemli farktır. Diğer bir özellik ise dudaktan gövdeye ya da gövdeden kaideye geçişte yoğunluk gösteren astar yüzeyindeki küçük çatlaklardır. Bazı kurşun sırlı seramik örneklerinde de izlenen bu doku aslında pişme aşamasında oluşur ve astar kalitesizliğinin göstergesidir.

Katalogda yer alan 150 adet DSB örneğinden 98 tanesi DSB-1, 52 tanesi ise DSB-2 grubuna girmektedir. Toplam seramiğin % 11'ni oluşturan DSB-1 grubunda 42 adet tabak, 53 adet kase örneği yer alırken; % 6 oranındaki DSB-2 grubunda 32 adet tabak ve 20 adet kase bulunur.

7. 1. 3. DSC Grubu

Pergamon ve Çandarlı Sigillatası olmak üzere iki alt grupta değerlendirilen DSC seramikleri, toplam seramiğin % 5'ni oluşturur ve katalogda 45 parçayla örneklenir. .

7. 1. 3. 1. Pergamon Sigillatası

Tepecik Nekropolü'nde ele geçen 9 örneğin yer aldığı bu grup toplam seramiğin % 1'ni oluşturur. Kırmızı rengin ağırlıkta olduğu, sert pişimli hamur içerisinde gözle görülür kireç taneciklerine ek olarak, yalnızca güneş ışığında belirginleşen az miktarda mika katkısı da bulunur. Munsell numaralarına göre ise 9 örnekten 4 tanesi Meyer-Schlichtmann'nın ikinci, 5 tanesi 3. hamur grubunun özelliklerini gösterir¹³³⁷.

Kalın uygulanan koyu kırmızı tonlarındaki astar yüzeyinde, fırınlama aşamasında oluşan ince çatlaklar dikkati çeker. Meyer-Schlichtmann'ın sınıflandırması doğrultusunda gruptaki örneklerden 5 tanesi 1. grup, 4 tanesi 2. grup astar rengine sahiptir¹³³⁸.

7. 1. 3. 2. Çandarlı Sigillatası

Toplam seramiğin % 4'nü oluşturan ve bu değeriyle Pergamon Sigillatalarına kıyasla sayısal yoğunluk gösteren Çandarlı örnekleri, hamur rengine göre üç alt gruba ayrılır.

- 1- **2,5 YR** 6/6, 6/8, 7/6, 7/8 açık kırmızı renkte hamur.
- 2- **5 YR** 6/6, 7/6, 7/8 kırmızımsı sarı renkte hamur.
- 3- **2,5 YR** 5/8 kırmızı hamur.

Tanecikli görünüme sahip hamur içerisinde kireç ve gümüş renkli mika ağırlıklı olmak üzere iki önemli katkı maddesi bulunur. Katalogda yer alan 36 örneğin % 68'i 1. grup, % 5'i 2. grup ve % 27'si 3. gruptur.

Kırmızı tonlarının¹³³⁹ ağırlıkta olduğu astar gruplama gerektirmeyecek derecede standarttır. Bununla birlikte astardaki en karakteristik özellik içte kalın, dışta ince uygulanmasıdır; hatta bazı örneklerde astar hamur içerisindeki gümüş mika parçacıklarını kapatamayacak derecede yüzeyseldir.

¹³³⁷ Meyer-Schlichtmann'ın gruplaması doğrultusunda Patara örneklerinin hamur renkleri ise: 2. grup 5 YR 6/8, 7/6, 7/8; 3. grup 2,5 YR 6/6, 6/8, 7/8'dir.

¹³³⁸ Patara örneklerinin Meyer-Schlichtmann'ın sınıflandırmasına göre karşılığı: 1. grup 2,5 YR 5/8; 2. grup 2,5 YR 4/8 olarak belirlenir.

¹³³⁹ Astar 2,5 YR 4/6, 4/8, 5/6, 5/8, 6/6; 10 R 4/8, 5/6, 5/8 olmak üzere renk çeşitliliği gösterir.

7. 1. 4. DSD Grubu

% 14 oranıyla nicelik bakımından dördüncü sırada yer alan 128 tane DSD örneği hamur rengine göre üç gruba ayrılır.

- 1- **2,5 YR** 5/8, 6/4, 6/6, 6/8, 7/6, 7/8; **10 R** 4/8, 5/6 açık kırmızı ya da kırmızı hamur. 111 adet seramikten oluşan bu grup toplam DSD örneklerinin % 87'ni oluşturur.
- 2- **5 YR** 5/6, 6/4, 7/4, 7/6, 7/8 kırmızımsı sarı, pembemsi tonlar. bu hamur renginin görüldüğü 14 örnek toplam DSD seramiğinin % 11'dir.
- 3- **7,5 YR** 6/3 açık kahverengi hamur. Yalnızca 3 parçayla örneklenen bu hamur rengi toplam DSD seramiğinin % 2'dir.

Kırmızı rengin ağırlıkta olduğu sert pişimli hamur içerisinde kireç ve diğer katkı maddeleri yoğunluk gösterir. Bu nedenle hamur kesiti tanecikli dokuya sahiptir. Genelde mat kahverengimsi ve morumsu kırmızı tonlarındaki¹³⁴⁰ astar, bazı örneklerde perdahlanmaya bağlı olarak parlak bir görünüm kazanır. Bu çalışma içerisinde yer alan DSD grubu örneklerinin tamamı Hayes'in Paphos örnekleri için yaptığı hamur-astar tanımlaması doğrultusunda Kıbrıs Adası üretimi olmalıdır.

7. 1. 5. Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri

Katalog içerisinde yer alan 57 adet Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramiği toplam malzemenin % 6'sını oluşturur ve hamur rengine göre 2 alt grupta değerlendirilir.

- 1- **2,5 YR** 5/8, 6/6, 6/8 açık kırmızı hamur rengine sahip 34 örneğin yer aldığı bu hamur grubu Sagalassos seramiğinin % 60'nı oluşturur.
- 2- **5 YR** 6/6, 6/8, 7/6, 7/8; **7,5 YR** 8/6 kırmızımsı sarı. 23 örneğin yer aldığı bu hamur grubu ise Sagalassos seramiklerinin % 40'nı oluşturur.

Sagalassos örneklerinde sert pişimli, katkı maddesi içermeyen kaliteli hamur ve turuncumsu kırmızı tonlarında¹³⁴¹, seramik yüzeyini homojen olarak kaplayan kaliteli astar yapısı görülür.

¹³⁴⁰ bkz.: Munsell 2000 2,5 YR 4/4, 4/3, 4/6, 4/8, 5/6, 5/8, 6/8; 10 R 4/4, 4/6, 5/6, 5/8 numaralandırılır.

¹³⁴¹ bkz.: Munsell 2000 2,5 YR 4/4, 4/8, 5/6, 5/8 olarak belirlenmiştir.

7. 1. 6. İtalya Sigillatası

Çalışma içerisinde yer alan 40 adet İtalya Sigillatası hamur rengine göre 2 alt gruba ayrılır.

- 1- **5 YR** 6/4, 6/6, 7/6, 7/8; **7,5 YR** 8/6; **5 YR** 7/4, 8/4; **7,5 YR** 8/4 kırmızımsı sarı hamur yapısına sahip 21 örnek İtalya seramiklerinin % 53'nü oluşturur.
- 2- **2,5 YR** 6/6, 7/6 açık kırmızı hamur. Katalogda yer alan 19 örnek İtalya seramiğinin % 47'ni oluşturur.

Sert pişimli hamur içerisinde dokuyu bozacak herhangi bir katkı maddesi yer almaz. **2,5 YR** 4/8 ve 5/8 olarak numaralanan kırmızıdan koyu kahverengine kadar çeşitlilik gösteren astar kalındır. Parlak görünümlü astar yüzeyi kaygandır.

Tepecik Nekropolü'nde ele geçen İtalya Sigillataları'nın üretim yerlerinin belirlenmesinde grup içerisindeki usta ya da atölye baskılı örnekler oldukça önemlidir. Toplam 11 baskıdan okunabilir durumda olan 9 tanesinin İtalya'daki Arretina ve çevresinde üretim yapan usta veya atölyelere ait olduğu görülmüştür. Diğer yandan baskılı örneklerde her iki hamur renginin de görülmesi, hamur renginden atölye tespitini güçleştirir.

7. 1. 7. Patara Kırmızı Astarlı Seramikleri

Batı ve Doğu sigillatalarından farklı hamur-astar yapısı gösteren 145 adet P.K.A. seramiği buluntu yoğunluğuna göre % 16'lık oranıyla 3. sırada yer alır ve 3 farklı hamur rengi gösterir. Kırmızımsı sarı ve pembe tonlarının ağırlıklı olduğu hamurda koyu kırmızı renkli katkı maddesi, kireç tanecikleri ve hava boşlukları görülür. Yüzeyde gözlemlenen boşluklar ise, fırınlama aşamasında yüksek ısı sonucunda oluşan kimyasal reaksiyondan etkilenerek, kilden dışarı atılan katkı taneciklerine aittir. Hamur dokusundaki bu kalitesizlik aynı zamanda seramik yüzeyinin pürüzlü bir görünüm almasına neden olmuştur. Ayrıca seramiklerde fırınlamaya bağlı olarak değişen 3 hamur grubu tespit edilmiştir.

- 1- **7,5 YR** 6/6, 7/6, 8/4, 8/6; **5 YR** 6/6, 6/8, 7/6 kırmızımsı sarı. 128 örneğin yer aldığı ilk grup P.K.A. seramiklerin % 80'ni oluşturur.
- 2- **10 YR** 8/4 açık sarımsı kahverengi hamur ise geri kalan 11 örnekle toplam seramiğin % 18'i oluşturur.
- 3- **2,5 YR** 6/6 açık kırmızı hamur yapısı gösteren örnekler ise toplam seramiğin % 2'sini oluşturur.

Yüzde değerlerinden de anlaşıldığı üzere 1. hamur grubu P. K. A. seramikleri için karakteristiktir. Diğer yandan 2. grup hamur özellikleri gösteren seramiklerin kırmızımsı

siyah tonlarına varan astar rengi, hamur renginin fırınlamaya bağı olarak değişebileceği görüşünü destekler nitelikte olmasına karşın; kil analiz verileri olmadan başka bir üretim merkezi olasılığı da dikkate alınmalıdır.

Munsell renk kataloguna göre **2,5 YR** 4/8, 5/8, 6/8; **10 R** 4/6, 4/8, 5/8 olarak numaralandırılan kırmızı renkli astar birçok örnekte, farklı kalınlıkta uygulanmıştır. Kabin astara daldırılması esnasında kilin astarı eşit olarak içine çekmemesi nedeniyle fırınlama sonrası yüzeyde aıklı koyulu renk farklılığı görülür.

Yukarıda ayrıntılı olarak tanımlanan hamur-astar özelliklerinden anlaşıldığı üzere P.K.A. astarlı seramikleri hamur ve astar rengi olarak doğu sigillata gruplarının hepsiyle benzerdir. Ancak hamur dokusuyla farklılaşan grupta işçilik ve fırınlama kalitesindeki azalmada belirleyicidir.

7. 2. Tipolojik Değerlendirme

Tepecik Nekropolü ve Bey Evi'nde ele geçen kırmızı astarlı Roma seramikleri tabak, kase, krater formlu kase, maşrapa, bardak ve testi olmak üzere altı form grubu içerisinde değerlendirilmiştir. Tipoloji kısmında form gelişimine göre ayrıntılıca ele alınan söz konusu kaplar, bu bölümde sigillata ve kırmızı astarlı seramik gruplarına göre genel hatlarıyla özetlenecektir.

7. 2. 1. DSA Grubu

Katalogda yer alan 334 örnekten de anlaşıldığı üzere nekropol seramiklerinin sayısal açıdan en yoğun grubunu oluşturan DSA örnekleri, tipoloji bakımından da zengindir (**Grafik 1**). Buluntu yoğunluğuyla bağlantılı olarak grubun tabak ve kase tipolojisinde bazı formlar gerek sayısal gerekse profil çeşitliliği bakımından ön plandadır. Örneğin 15 adet tabak formundan T.1 ve T 2 içerisinde değerlendirilen içe dönük ağızlı, alçak halka kaideli kaseler sayısal açıdan en yoğun gruptur (**Tablo 5**). Aynı zamanda Tepecik DSA tipolojisinin en erken form grubunu da oluşturan bu tabaklar, İ.Ö. 2. yy sonu ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmiştir. İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, İtalya Sigillatası örneklerini anımsatan köşeli konturların ağırlıkta olduğu, alçak halka kaideli sığ tabaklarda artış gözlenir. T. 7 ile 15 arasındaki tabak formları bu değişime örnektir.

Yirmi form grubunun tespit edildiği Patara DSA kase tipolojisinde ise, yarım küre formlu ve konik gövdeli örnekler daha fazla sayıdadır (**Tablo 6**). T. 1 grubunda toplanan ve kendi içinde profil tekrarı gösteren yarım küre formlu kaseler İ.Ö. 1. yüzyıl tarihiyle en erken DSA formları arasında yer alır. Küresel gövde profiliyle Hellenistik Dönem özellikleri gösteren T. 20 grubu içerisindeki Ptr. 298-299 numaralı kaseler de aynı sürece tarihlenen başka bir formdur. İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısında tabak formlarında izlenen keskin konturlu olma, T. 11-13 gruplarındaki konik gövdeli kaselerle kendini gösterir. Sigillata üretiminin azalmaya başladığı İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısından formların da yer aldığı Patara DSA kase tipolojisi tabak formlarına kıyasla tipoloji çeşitliliği gösterir.

Özgün profil özellikleri nedeniyle ayrı bir form grubunda değerlendirdiğimiz DSA grubunun krater formlu kaseleri, İsrail ve Kuzey Suriye'deki DSA merkezlerine kıyasla Patara'da profil çeşitliliği gösterir (**Tablo 7**). DSA'nın yanı sıra DSD grubunda da kullanılan bu form, Tepecik Nekropol'ünde her iki sigillata grubunun yanı sıra P.K.A seramiklerinde de ortak profil özellikleriyle karşımıza çıkar. İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyıl başına

tarihlenen DSA krater formlu kaseleri, ithal ve yerel kırmızı astarlı seramikler arasındaki form etkileşimini ortaya koyması açısından oldukça önemlidir.

Hayes'in tipolojisinde farklı dudak ve gövde profiliyle ye alan DSA testileri, Tepecik Nekropolü'nde 3 form grubuyla örneklenir (**Tablo 8**). İ.Ö. 1. yüzyılın birinci yarısı tarihiyle en erken form grubunu oluşturan T. 3, Hellenistik Dönem lagynoslarını anımsatan ince uzun boyun profiline sahiptir. Genel hatlarıyla geniş ağızlı ve geniş boyunlu olarak nitelendirebileceğimiz ve özgün profil özellikleri gösteren T. 2 ve T. 3 örnekleri ise, İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyıla tarihlenmiştir.

Diğer yandan ithal DSA seramikleriyle aynı hamur-astar özelliği göstermesine karşın, mevcut tipoloji çalışmalarında form karşılığı bulunmayan seramikler “ DSA'nın Tekil Örnekleri” başlığında değerlendirilmiştir. Grupta DSB, İtalya ve Geç Roma Kırmızı Astarlı seramikleriyle benzerlik gösteren 6 form tespit edilmiştir (**Tablo 9**). Karşılaştırma örnekleri doğrultusunda İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 2. yüzyıl arasına tarihlenen formlar hem ait olduğu grubun tipolojisini zenginleştirmesi hem de atölyeler arası etkileşimi göstermesi adına önemlidir.

7. 2. 2. DSB Grubu

Tepecik Nekropolü ve Bey Evi seramikleri içerisinde kaygan ve parlak astar yapısıyla İtalya sigillatalarını andıran DSB seramiklerinin her iki alt grubuna ait örnekleri görmek mümkündür. DSB-2 grubuna kıyasla daha fazla sayıda ele geçen DSB-1 örnekleri 15 tabak, 11 kase olmak üzere toplam 26 form grubunda değerlendirilmiştir.

Kaselere oranla form çeşitliliği gösteren Patara DSB-1 tabak tipolojisinde, diğer yayınlarda belirtilen İtalya Sigillatası etkisine ek olarak T. 15'de görüldüğü üzere DSA grubuna ait formların da kullanıldığı tespit edilmiştir (**Tablo 10**). Patara DSB-1 tipolojisinde henüz tek bir tabakla sınırlı kalan Doğu Sigillata etkisinin, yeni kazı alanlarında bulunması olası DSB seramikleriyle artması beklenmektedir.

Diğer yandan İtalya Sigillatası formlarıyla benzerlik gösteren DSB örneklerinin sayısı hem Patara hem de diğer kentlerde oldukça fazladır. Özellikle T. 1, T. 3, T. 13 formlarında yoğun olarak hissedilen İtalya etkisi, DSB seramiklerinde yuvarlak konturların ön plana çıkmasıyla yumuşar. Atölye farklılığından kaynaklanan bu değişim DSA grubundaki Batı Sigillata orijinli formlar için de geçerlidir. Konik gövdeli kaseler Doğu ve Batı Sigillataları arasındaki bu yorum farkına iyi bir örnektir.

11 grubun yer aldığı Patara DSB-1 kase tipolojisinde ise, İtalya, DSA ve Çandarlı sigillatalarında kullanılan formlar görülür (**Tablo 11**). T. 5’de yer alan S gövdeli kase ile T. 6-9 arasında değerlendirilen konik gövdeli örnekler aynı tarihte İtalya sigillata tipolojilerinde de üretilmiştir.

“DSB-1’in Tekil Örnekleri” grubunda ise 3 kase yer alır (**Tablo 12**). Bu kaselerden T. 1 Galya ve DSD grubu; T. 2 ise İtalya ve DSA formlarıyla karşılaştırılmış ve İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmiştir. T. 3 grubu içerisinde genel profil özellikleriyle DSA ve DSD tipolojisindeki krater formlu kaselerle benzerlik gösteren iki kase örneği, DSB atölyelerinin İtalya, DSA ve DSC grupları dışında DSD tipolojisiyle de ortak form ürettiğini ortaya koyar. Diğer yandan pyxis benzeri küçük kaplara ait olduğu düşünülen Ptr. 430 katalog numaralı kapak, Doğu Sigillata tipolojilerinde kişisel kullanıma yönelik kozmetik kaplarının da üretildiğini göstermesi açısından önemlidir.

DSB-1 örneklerine kıyasla daha az sayıda olan DSB-2 grubunda 6 tabak ve 6 kase formu tespit edilmiştir. En geç İ.S. 2. yüzyıl ortasına tarihlenen tabak tipolojisinde köşeli gövde profili ve alçak taban yapısı yoğunluk gösterir (**Tablo 13**). Konik gövdeli ve düz tabanlı kase formlarının ön planda olduğu DSB-2 kase tipolojisinde yalnızca T. 5 grubunda yuvarlak gövde profili izlenir (**Tablo 14**). Kase formları da tabaklar gibi İ.S. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 2 yüzyılın ikinci yarısına tarihlenir. İki tabak formunun yer aldığı DSB Tekil örnekler ise, İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına tarihlenir (**Tablo 15**).

7. 2. 3. DSC Grubu

Katalog içerisindeki seramiklerin toplamda % 5’ni oluşturan Pergamon ve Çandarlı Sigillataları DSC başlığı altında değerlendirilmiştir(**Grafik 1**) . İlk kez Meyer-Schlichtmann tarafından tanımlanan ve DSA grubundan farklı hamur-astar özellikleri gösteren Pergamon Sigillatası, İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısında üreilmeye başlamıştır. Hellenistik Dönem seramik formlarının da izlendiği Pergamon Sigillata tipolojisinde İ.Ö. 1. yüzyılda DSA, İ.S. 1. yüzyılda ise Batı Sigillatası etkisi yoğun olarak hissedilir. Nekropol ve Bey Evi seramikleri içerisinde 3 tabak ve 3 kase formuyla örneklenen Pergamon Sigillataları’nda ise İ.S. 1. yüzyıl formları ağırlıktadır (**Tablo 16-17**).

Pergamon Sigillatası’na kıyasla daha fazla sayıda ele geçen Çandarlı Sigillatası’nda 3 tabak ve 6 kase formu tespit edilmiştir. Eş zamanlı üretim yapan her iki atölyede diğer Doğu Sigillataları’nda olduğu gibi ortak formlar kullanılmıştır. Patara Çandarlı tabak tipolojisinde T. 1 ve T. 2 içerisinde yer alan geniş ağızlı, dışbükey gövdeli sığ tabaklar DSA etkisi taşır ve

ağırlıklı olarak İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyıl içerisine tarihlenir (**Tablo 18**). Tabaklara kıyasla form çeşitliliği gösteren Çandarlı kase tipolojisinde yarım küre formlu ve konik gövdeli örneklerin yanı sıra T. 5 ve 6'da görüldüğü üzere büyük ebatlarda yalnızca bu gruba özgü formlar da yer alır (**Tablo 19**). Patara'da İ.Ö. 1. yüzyıl sonunda başlayan kase formları T. 6 ile İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına kadar devam eder.

7. 2. 4. DSD Grubu

Sayısal ve tipolojik açıdan zengin olarak nitelendirebileceğimiz Patara DSD örnekleri içerisinde, 7 tabak, 8 kase, 3 krater formlu kase ve DSD'nin Tekil Örnekler grubuna giren 2 tabak formu tespit edilmiştir. Batı Sigillatası formlarını hatırlatan T. 2-5 arasındaki dik gövdeli sığ tabaklardan alt sınırı İ. Ö. 1. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen T. 3 ve T. 4 en erken form gruplarıdır (**Tablo 20**). Diğer Doğu Sigillatı'nda da kullanılan bu tabakların farklı yorumlanan kaide ve taban profili, DSD atölyelerinin karakteristik özelliği olarak kendini gösterir. İ.Ö. 1. yüzyıl sonunda üreilmeye başlayan ve İ.S. 1. yüzyılın başlarında geniş bir yayılım alanı bulunan T. 6, DSD grubunun özgün tabak formları içerisinde yer alır.

Konik gövdeli örneklerin ağırlıkta olduğu Patara DSD kase tipolojisinde, Hellenistik Dönem özellikleri gösteren T. 5 formuyla tabaklardan daha erken bir tarihe, İ.Ö. 1. yüzyıl başlarına ulaşılır (**Tablo 21**). T. 8'de görüldüğü üzere İ.S. 1. yüzyıl ortasından itibaren geniş ağız çaplı, derin gövdeli, kalın cidarlı formlar dikkat çeker. DSA ve DSD gruplarının her ikisinde de kullanılan krater formlu kaseler ise, Patara'da 3 grupta toplanmıştır (**Tablo 22**). İ.Ö. 1. yüzyıl ortasında başlayan ve İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına kadar devam eden krater formlu kaselerde içe dönük ağız ve dışa taşkın dudak profili ortaktır. Servis amaçlı kullanılan bu kaselerin gövdeleri genellikle rulet motifiyle bezelidir. İ.S. 1. yüzyıla tarihlenen 2 tabak formunun yer aldığı "DSD'nin Tekil Örnekleri" ise, DSA tipolojisinin içe dönük ağızlı sığ tabak örneklerini hatırlatmasına karşın özgün profil özellikleri formu farklılaştırmıştır (**Tablo 23**).

7. 2. 5. Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri

Tepecik Nekropolü'nde ele geçen 57 adet Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramiği 12 tabak, 7 kase formunda değerlendirilmiştir. Geniş ağızlı, kaideye doğru eğik kapanan sığ gövdeli formların ağırlıkta olduğu Patara Sagalassos tabak tipolojisinde İ.Ö. 1. yüzyıl sonundan itibaren üretilen T. 6 ve T. 11 tabakları grubun başlangıç tarihi en erken formlarıdır (**Tablo 24**). Diğer yandan bu formların İ.S. 2. ve 3. yüzyıla kadar devam eden kullanım

süreci, Patara örneklerinin kesin tarihini belirlemeyi güçleştirir. Dışa açılan ağızlı ve yuvarlak dudaklı sığ tabakların yer aldığı T. 1-5 formları ise Pergamon ve DSD tipolojilerindeki örneklerle benzer profil özellikleri gösterir. Baskı tekniğiyle bezelen yatay kulplu, geniş ağızlı sığ tabakların yer aldığı T. 8, geniş yayılım alanı olan özgün Sagalassos tabak formudur.

7 grupta toplanan Sagalassos kase formları İ.S. 1. yüzyıl ile İ.S. 3. yüzyıl arasında tarihlenmiştir (**Tablo 25**). Tipolojide DSA, DSB, Pergamon ve İtalya sigillatalarıyla benzer kaselerin yanı sıra, T. 3 ve T. 7 gruplarında görüldüğü üzere Sagalassos atölyelerine özgü yerel formlar da yer alır.

7. 2. 6. İtalya Sigillatası

İtalya atölyelerinde üretilen sigillatalarla benzer hamur-astar özelliği gösteren nekropol örnekleri 3 tabak ve 3 kase formu içerisinde değerlendirilmiştir (**Tablo 26-27**). Dik gövdeli sığ tabak formu ile konik gövdeli kaselerin ön planda olduğu tipoloji içerisinde tamamı Latince, toplam 11 baskı örneği bulunmuştur. Bunlardan 3 tanesi *planta pedis*, 8 tanesi ise, dikdörtgen çerçeve içerisinde verilmiştir. ATICI, ATEIC([I], ROM[NI], CRE[?]TI, M.P.C, P[I] [..]X / L.TI.TI., C[A]VR, [.]H[O][.] [I], OPL[.], C[...], [.]P[.] olarak okunan damgaların açılımında aşağıdaki usta isimleri tespit edilmiştir.

- CN ATEIVS MA, CN ATEIVS PLOCAMVS, CAMVRIVS, CHRESI(MVS)
- FELIX L. TITI (TITUS)
- M. PERENNIUS CRESCENS
- CN. ATEIVS
- OPILIO RASINI
- CN. ATEIUS CRESTUS
- ATTICI ve ATTICV(S)
- C. AVILLIVS
- C. AVRELIVS

Arretina ve çevresindeki atölyelerde üretim yapan ustalara ait olan bu baskıların yer aldığı kase formları İ.Ö. 1. yüzyıl sonu ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmiştir.

7. 2. 7. Patara Kırmızı Astarlı Seramikleri

Tepecik Nekropolü ve Bey Evi'nde ele geçen P.K.A. seramikleri içerisinde 9 tabak, 10 kase, 3 testi ve 3 krater formlu kase grubu tespit edilmiştir. Doğu ve Batı Sigillata tipolojilerinde kullanılan bu formlara ek olarak, günlük kullanım seramikleri grubuna giren maşrapa ve bardakların kırmızı astarlı örnekleri de birer form grubunda değerlendirilmiştir.

Keskin kontur çizgisinin ağırlıkta olduğu P.K.A. tabak tipolojisinde DSA grubunun içe dönük ağızlı dışbükey gövdeli tabak formunu hatırlatan ve İ.Ö. 1. yüzyıl sonuna tarihlenen T. 2 en erken gruptur (**Tablo 28**). Batı ve Doğu Sigillata gruplarının neredeyse tamamında kullanılan konik gövdeli, alçak halka kaideli sığ tabaklar (T. 1) İ.S. 1. yüzyıla tarihlenmiştir. Diğer yandan Troia ve Didyma'da ele geçen günlük kullanım seramikleri içerisinde de karşılaştırma örneği bulunan T. 7 tabağı, İ.S. 2. yüzyıla kadar uzanan üst sınırıyla P.K.A. tabak tipolojisinin geç formlarındandır. Dudak ile gövdenin birleşim yeri yivlerle vurgulanan, içe dönük ağızlı bu tabakların daha derin gövdeli örnekleri güveç formu olarak adlandırılmış ve pişirme kabı olarak kullanılmıştır.

10 form grubunun tespit edildiği kase tipolojisinde hem sigillata hem de günlük kullanım seramiklerinin etkisi izlenir (**Tablo 29**). Örneğin İ.Ö. 1. yüzyıla tarihlenen ve tipolojinin erken formlarını oluşturan T. 1 ve T. 10 kaseleri DSA, DSC ve DSD tipolojilerinde de kullanılmıştır. Hem Batı hem de Doğu Sigillata gruplarında yaygın olan konik gövdeli kaseler ise T. 4 grubunda toplanmıştır. Sigillata ve Afrika Kırmızı Astarlı Seramik tipolojisinde örnekleri bilinen T. 7 ve T. 8 formları geniş ağız çapı ve derin gövde yapısıyla diğer kaselerden ayrılır. Büyük bir kısmı Tepecik Bey Evi'nde ele geçen ve sayısal açıdan da yoğunluk gösteren bu kaseler grubun öne çıkan formlarındandır. Sadece ayak parçasından oluşan kadeh ya da ayaklı kase grubu ise, P.K.A. seramiklerin günlük kullanım kaplarıyla benzer kase formlarındandır (**Tablo 32**).

P.K.A. seramikleri içerisinde tabak ve kase formlarına ek olarak, daha çok günlük kullanım seramik tipolojisinde kullanılan maşrapa, bardak ve testi örnekleri de yer alır (**Tablo 30-31**). Tek bir grupta toplanan maşrapa örneklerinde dışa açılan ağız ile torba gövde ortaktır.

DSA ve DSD tipolojilerinden tanıdığımız ve bu çalışma içerisinde ithal örnekleri bulunan krater formlu kaseler 3 grupta değerlendirilmiştir (**Tablo 33**). İlk olarak Tepecik Nekropolü P.K.A. seramikleri içerisinde görülen bu form, Bey Evi kazılarında daha fazla sayıda ve farklı profil özellikleriyle karşımıza çıkar. İ.S. 1. yüzyıl içerisinde tarihlenen 3 kase formunda da dudağın hemen altında genişleyen gövde profili ortaktır.

Genellikle günlük kullanım seramik formu olarak bilinen testilerin parlak kırmızı astarlı örnekleri DSA ve DSD atölyelerinde üretilmiştir. Bu gruplara kıyasla düşük kalitede astar yapısının izlendiği Patara testi tipolojisi ise, Tepecik Bey Evi'nde profil tekrarı gösteren çok sayıda örnekten oluşur (**Res. 7-9**). Dudak ve boyun profillerine göre 3 form grubunda toplanan testilerden T. 1 ve T. 3 buluntu sayısı bakımından en yoğun gruptur (**Tablo 34**).

Sonuç olarak iki farklı kazı alanında ele geçen ve ortak hamur-astar özellikleri gösteren kırmızı astarlı seramiklerden oluşan bu grup, Batı ve Doğu Sigillata formlarının yerel üretime nasıl ve ne derecede yansıdığını ortaya koyar. Doğu Sigillata formlarının baskın olduğu tipolojide, krater formlu kase ve testiler sayısal açıdan yoğunluk göstermesi nedeniyle öne çıkan formlardır.

7. 3. Sayısal Değerlendirme

Büyük bir kısmı Tepecik Nekropolü'nde ele geçen Roma Dönemi kırmızı astarlı seramiklerin değerlendirildiği bu çalışma öncesinde yaklaşık on üç kasa etüdlük nitelikteki seramik incelenmiştir. Formu saptanabilecek derecede korunmuş olan örnekler, çizim aşamasında profil tekrarı yapılmaması adına ikinci bir elemeye tabii tutulmuştur. Bu safhada levha ve katalog fişi içerisinde değerlendirilmesine gerek görülmeyen parçalar yalnızca istatistiki veri olarak kaydedilmiştir. Bu bağlamda katalogda yer alan 907 örnek levha bölümünde verilmiş, form benzerliği gösteren ve bu nedenle kayıt altına alınan örneklerin yer aldığı mevcut sayı ise 1279'a ulaşmıştır.

Katalogda verilen 334 DSA seramiği dışında form tekrarı gösteren toplam 570 örnek kayıt altına alınmıştır. Katalog sayısı üzerinden yapılan yüzde değerlendirmesine göre ise, toplam seramiğin % 38'ini oluşturan DSA grubunun % 48'si tabak, % 44'ü kase formudur. Tabaklardaki sayısal üstünlüğe rağmen, kaseler daha fazla form çeşitliliği gösterir (**Grafik 2**). DSA seramiklerin % 3'nü "Tekil Örnekler" başlığında değerlendirilen ve toplam 6 form grubunun yer aldığı kase ve tabak örnekleri oluşturur. Geri kalan % 2'lik dilimde, testi ve % 1'de ise damga örnekleri yer alır.

DSB seramiklerinin her iki alt grup toplamı katalogun % 17'ni oluşturur ve sayısal nicelik bakımından ikinci sırada yer alır (**Grafik 1**). Katalogda yer alan 151 DSB seramiğine her formun mevcut örnek sayısı eklendiğinde bu değer 170 olur. Alt grupların katalogdaki seramiklere göre dağılımı ise, % 11 DSB-1, % 6 DSB-2 olarak belirlenir. % 11 değeriyle P.K.A. ve DSD gruplarından sonra üçüncü sırada yer alan DSB-1 formlarının sayısal dağılımında ise, % 59'luk değeriyle tabaklar yoğunluk gösterir (**Grafik 3**).

DSB-1 grubuna kıyasla az sayıda ele geçen DSB-2 örnekleri, % 6'lık oranıyla İtalya ve DSC seramiklerini geride bırakır. 6 tabak ve 6 kase form grubunun yer aldığı tipolojide DSB-2 seramiklerinin % 59'nu oluşturan tabaklar daha fazla sayıdadır (**Grafik 4**).

DSC başlığında değerlendirilen Pergamon ve Çandarlı örneklerinin tamamı toplam kırmızı astarlı seramiklerin % 5'ni oluşturur (**Grafik 1**). Üretim yerlerine göre adlandırılan bu alt grupların yüzdelerle dağılımı ise % 1 Pergamon ve % 4 Çandarlı Sigillatası olarak belirlenmiştir. İtalya sigillata örnekleriyle eş yüzde oranına sahip olan Çandarlı grubunda kaseler form ve buluntu sayısı bakımından üstündür (**Grafik 5-6**).

Katalogda yer alan 129 adet DSD örneği % 14'lük oranıyla P.K.A. seramiklerinden sonra gelir ve üçüncü sırada yer alır (**Grafik 1**). 7 tabak ve 8 kase formunun belirlendiği grupta, % 51 oranındaki tabaklar DSD seramiklerinin % 51'ni oluşturur. Tabak formlarındaki

profil tekrarı katalogda verilen 129 adet DSD sayısını, çizimi yapılmayan örneklerin de eklenmesiyle 162'ye yükseltir (**Grafik 7**).

Katalogda yer alan 57 adet Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramiği % 6 oranıyla Pergamon ve İtalya Sigillatalarını geride bırakır (**Grafik 1**). Grupta tabaklar kaselere kıyasla hem form çeşitliliği hem de buluntu sayısı bakımından daha yoğundur (**Grafik 8**).

Galya ve İtalya olmak üzere iki gruba ayrılan Batı Sigillataları Nekropol seramikleri içerisinde yalnızca İtalya üretimleriyle örneklenir. Katalogdaki toplam seramiğin % 4'nü oluşturan İtalya Sigillatalarının % 55'ini tabak örnekleri oluşturur (**Grafik 9**).

Buluntu sayısı bakımından üçüncü sırada yer alan P.K.A. seramikleri ise, % 16 oranıyla DSA ve DSB dışındaki ithal kırmızı astarlı seramiklerden fazladır. Katalogda yer alan 148 seramiğin % 66'sını kase ve % 30'nu tabaklar oluşturur. Geri kalan % 4 içerisinde günlük kullanım seramik tipolojisinden bilinen testi, maşrapa ve bardak örnekleri yer alır (**Grafik 10**).

Sonuç olarak Patara Tepecik Nekropolü ve Bey Evi'nde ele geçen kırmızı astarlı seramiklerin sayısal dağılımı **DSA** (% 38), **DSB** (% 17), **P.K.A.** (% 16), **DSD** (% 14), **Sagalassos** (% 6), **DSC** (% 5), **İtalya** (% 4) şeklinde sıralanır (**Grafik 1**). Doğu Sigillata gruplarının sayıca yoğun olduğu bu dağılımda Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin DSC ve İtalya Sigillataları'na kıyasla fazla olması kentteki seramik ticaretini yorumlama adına önemlidir. Diğer yandan Tepecik Bey Evi'nde ele geçen yeni örneklerin de çalışmaya eklenmesiyle mevcut sayısı artan P.K.A seramikleri kentteki yerel seramik üretiminin boyutunu gösterir.

7. 4. Sigillata Ticareti ve Atölye Lokalizasyonuna Yönelik Değerlendirme

Patara Tepecik Nekropolü ve Bey Evi'nde ele geçen Hellenistik ve Roma Dönemi kırmızı astarlı seramiklerinin değerlendirildiği bu çalışma, kentin ticari ilişkileri ve yerel seramik üretimine yönelik önemli veriler sunar. Sigillata olarak tanımlanan parlak kırmızı astarlı ve ince işçilikli örneklerin sayıca fazla olduğu katalogda, DSA grubu 334 örnekle ilk sırada yer alır. Buluntu yoğunluğundan da anlaşıldığı üzere talep düzeyi yüksek olan DSA seramikleri, İ.Ö. 2. yüzyıl sonuna tarihlenen tabak formuyla da kentteki sigillata ticaretinin başlangıç tarihini belirler¹³⁴². Diğer yandan bu tabakların Tarsus ve Antiokheia örnekleriyle hem hamur-astar hem de profil benzerliği göstermesi, daha önce terrakotta figürinler ışığında ortaya konan Patara-Tarsus arasındaki ticaret ilişkisine Antiokheia'nın da eklenmesini sağlar¹³⁴³. Ayrıca formların kronolojik dağılımı DSA ticaretinin İ.Ö. 2. yüzyılın son çeyreğinden İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısına kadar devam ettiğini gösterir. İ.Ö. 2. yüzyıl ile 1. yüzyılda tabaklar, İ.S. 1. yüzyıl ile 2. yüzyılda ise kaseler yoğunluktadır. İ.S. 2. yüzyılın birinci yarısından itibaren üretimi azalan bu seramik grubu yerini Çandarlı ve Kıbrıs atölyelerinin Geç Kırmızı Astarlı seramiklerine bırakır.

% 17 oranıyla buluntu yoğunluğu bakımından ikinci sırada yer alan Tepecik Nekropolü DSB seramikleri, grubun üretim merkezi olarak anılan Ephesos ve Tralleis örnekleriyle benzerlik gösterir. Ephesos ve Tralleis kentleri ile Patara arasındaki seramik ticaretinin varlığını kanıtlayan bu profil benzerliği, DSB örneklerinin söz konusu kentlerden hangisinde üretildiğini belirlemede yeterli değildir. Kendi içinde de tartışmalı olan bu konuda son dönem araştırma sonuçları Tralleis'in üretim merkezi olduğu görüşünü desteklemekte, Ephesos'u ise seramiklerin satışa sunulduğu merkez olarak kabul etmektedir¹³⁴⁴. Özellikle Ephesos Agorası'nda aynı atölyede üretilen ve kendi içinde profil tekrarı gösteren çok sayıda yanık DSB seramiğinin, zemin dolgu malzemesi olarak bulunması bu düşüncenin oluşmasında etkindir. Olasılıkla satışa sunuldukları dükkanda yangına maruz kalan bu seramikler kentteki DSB ticaretinin kanıtıdır.

Diğer yandan bu atık seramikler üzerinde İmparatorluğun merkezinde üretim yapan C. Sentius adlı ustaya ait baskılı örneklerin bulunması, Ephesos'a veya yakınlarına İtalya merkezli şube açıldığını gösterir. İlginç olan nokta çok sayıda örnekle de desteklenen bu sonucun araştırmacılar tarafından basit bir ticari girişimin ötesinde, DSB seramiklerinin

¹³⁴² Söz konusu tabak formları için, bkz.: Ptr. DSA. Tabak. T. 1, 2, 4 ve 6.

¹³⁴³ G. Işın, Patara Terrakottaları. Hellenistik ve Roma Dönemleri, Patara 5.1 (2007) 113.

¹³⁴⁴ S. Zabehlicky-Scheffenegger, "Subsidiary Factories of Italian Sigillata Potters. The Ephesian Evidence" bkz.: H. Koester (Ed.), Ephesos Metropolis of Asia (1996) 227-228.

üretim başlangıcı olarak kabul edilmesidir. DSB tipolojisinde İtalya sigillata formlarının ağırlıkta olması ve başta Ephesos olmak üzere diğer merkezlerde de Augustus öncesine tarihlenebilecek formların bulunmaması da bu düşünceye destek olarak sunulmaktadır. Ancak bu çalışmanın DSA ve DSB bölümünde de vurgulandığı gibi İtalya formlarının doğu sigillatalarında alçak kaideli ve yumuşak konturlu yorumlanması, Zabehty-Scheffenecker tarafından Ephesos'daki DSB örnekleri için de kabul edilmektedir. El işçiliğindeki farklılıktan kaynaklanan bu durum ise Sentius veya onun öğrencilerinin Tralleis'teki yerli ustalarla birlikte çalışmış olmalarıyla açıklanmaktadır. İtalyan ustaların Tralleis'e gelme nedeni olarak ise İ.Ö. 26 depremi sonrasında gerek duyulan onarım faaliyetleri gösterilir¹³⁴⁵.

Özetle bölgede İtalyan ustaların gelişiyle başlayan, fakat yerli ustaların varlığıyla farklılaşan bir DSB üretiminden söz edilmektedir. Fakat sigillata yapımını öğrenecek ve hatta kendi istediği gibi yorumlayabilecek yerli ustaların hazır bulunması için, bölgede köklü bir seramik üretiminin önceden olması gerekir. Ayrıca İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Kuzey Suriye ve Güney Anadolu kıyılarında önemli bir pazar payına sahip ve geniş bir alana yayılan DSA örnekleri varken, parlak kırmızı astarlı seramik üretimine geçiş için İtalyan ustalara gereksinim duyulması tartışmalıdır. Ancak Kuzey İtalya'da üretim yapan C. Sentius'un İonia'daki varlığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu durum yeni pazar arayışları veya günümüz marka düşünce sistemiyle bağlantılı ekonomik gereklilik ile açıklanabilir. Samsat'ta ele geçen DSA seramikleri üzerinde Yunanca harflerle İtalyan usta isimlerinin yazılması da aynı mantık dahilinde yorumlanmalıdır¹³⁴⁶. Günümüzde Aydın-Karacasu¹³⁴⁷ yerleşiminde devam eden seramik üretiminin öncüleri olan Tralleis atölyeleriyle ilgili daha net sonuçlar kentte devam eden kazı çalışmalarından edinilecektir.

DSC grubu içerisinde yer alan ve Tepecik Nekropolü kırmızı astarlı seramiklerinin % 1'ni oluşturan Pergamon Sigillataları, iki kent arasında Hellenistik¹³⁴⁸ seramiklerle bilinen ticaret ilişkisinin az sayıda örnekle de olsa Roma Dönemi devamıdır. Böylece Ketios Vadisi'ndeki atölyelerde Pergamon'un ihtiyacını karşılamak üzere üretilen seramikler, Lykia Bölgesi'ne kadar yayılım göstermiştir. Bu vadede üretim yapan ustaya ait MOCXOY

¹³⁴⁵ D. Erol, Tralleis Buluntusu ESB-1 Grubu Tabak ve Bezemeleri, bkz.: Kolokyum Terra Sigillata 22-23 Eylül İzmir 2007, 10.

¹³⁴⁶ Zoroğlu 1989, 573-579.

¹³⁴⁷ A. Civelek, "Antik Çağdan Günümüze Aydın ve Yöresinde Seramik Üretimi" bkz.: T. Takaoğlu (Ed.), Anadolu Arkeolojisine Katkılar, 65. Yaşında Abdullah Yaylalı'ya Sunulan Yazılar (2006) 365-366; A. Civelek, "Seramik Atölyesi Akıntı Toprağı", bkz.: A. Yaylalı, 2006 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları KST 29, 2007, 567-568 Res. 11-12.

¹³⁴⁸ G. Işın, "The Preliminary Report to the Hellenistic Pottery of Patara from "Tepecik Hill" Excavations", ASM 55, 2008, 157-171.

damgasının Patara'daki varlığı bunun kanıtıdır. En erken İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci çeyreğinde başlayan ve İ.S. 1. yüzyıl sonuna kadar devam eden Pergamon örnekleri, kentteki doğu sigillata gruplarının çeşitliliğini göstermesi açısından da önemlidir.

DSC başlığında değerlendirilen diğer grup ise, adını üretim merkezinden alan Çandarlı sigillatlarıdır. Pergamon seramiklerine kıyasla tipoloji çeşitliliği ve % 4 oranıyla sayısal yoğunluk gösteren Patara'daki Çandarlı örnekleri İ.Ö. 1. yüzyıl sonundan İ.S. 2. yüzyıla kadar devam eder. Genelde standart formlardan oluşan Çandarlı tipolojisinde, Pergamon seramiklerinin yanı sıra, İtalya ve diğer Doğu Sigillata gruplarının da etkisi hissedilir. Bu grupta da Pergamon Sigillatları'nda olduğu gibi bir adet usta veya atölye baskısı tespit edilmiştir.

% 14 oranıyla DSD grubu Tepecik kırmızı astarlı seramikleri içerisinde yoğunluk bakımından ikinci sırada yer alır. Son zamanlarda gerçekleştirilen toprak analiz verileri doğrultusunda farklı görüşler ileri sürülmesine karşın, grubun Kıbrıs adası üretimi olduğu kesinlik kazanmıştır.

Diğer Doğu Sigillata gruplarına oranla form çeşitliliği gösteren Patara DSD tipolojisinde İ.Ö. 1. yüzyıl başlarına tarihlenen içe dönük ağızlı kaselerin¹³⁴⁹ bulunması, adada seramik ticaretinin İ.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısından daha erken bir tarihte başladığının kanıtıdır. Patara'nın Kıbrıs'la DSD grubu örneklerinden bilinen ticaret ilişkisi Patara Oygu Mezarları'nda ele geçen cam ve amulet örnekleriyle de desteklenir¹³⁵⁰. Diğer yandan Patara Hurmalık Hamamı ve Ana Cadde kazılarında ele geçen Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri, bu ilişkinin sadece sigillatlarla sınırlı kalmayıp, Geç Roma Dönemi'nde de devam ettiğinin göstergesidir.

% 6 oranıyla Nekropol seramikleri içerisinde beşinci sırada yer alan Sagalassos Kırmızı Astarlı örnekleri gerek sayısal gerekse tipoloji çeşitliliği bakımından Pergamon ve Çandarlı Sigillatlarını geride bırakır. Özgün form ve bezeme özellikleriyle Doğu Sigillata gruplarından ayrılan Patara Sagalassos tipolojisinde, İtalya Sigillatları'nın da etkisi görülmez. İlk kez Poblome tarafından Sagalassos üretimi olarak adlandırılan ve tipolojisi oluşturulan bu grubun, Tepecik Nekropolü'nde farklı formlarla ve yaklaşık 400 yıllık süreç içerisinde örneklenmesi, iki kent arasındaki uzun vadeli seramik ticaretinin göstergesidir. Ayrıca bu çalışmayla, Anadolu'nun güney ve batısında geniş bir yayılım alanı bulunan

¹³⁴⁹ bkz.: Ptr. DSD. Kase T. 5 Kat. No. 621-628.

¹³⁵⁰ H. İ. Yılmaz – N. Çevik, “Die Gräfte von Patara”, *Lykia II* 1995, 187-216 Res. 12 c; Res. 14-15 f, g.

Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin ilk kez ihraç edildiği kentte ayrıntılı bir tipoloji çalışması yapılmıştır.

Doğu Sigillataları karşısında pazar payı bulmakta oldukça zorlanan Batı Sigillatası, Tepecik kırmızı astarlı seramikleri içerisinde yalnızca İtalya Sigillataları'yla örneklenir. Büyük bir kısmı bezemesiz ve sade formlardan oluşan bu örnekler içerisinde, az sayıda küçük kabartma parçaları bulunur. Toplam seramiğin % 4'nü oluşturan İtalya Sigillataları sayısal azlığıyla orantılı olarak form çeşitliliği de sunmaz. Ancak kısıtlı tipolojiye rağmen özellikle kase tabanları üzerinde bulunan atölye baskıları merkez Arretina olmak üzere Po Vadisi'nden Patara'ya seramik ithal edildiğini kanıtlar. Bununla beraber mevcut tipoloji içerisindeki formların İ.Ö. 1. yüzyılın sonu ile İ.S. 1. yüzyılın birinci yarısı ağırlıklı olması, söz konusu tarihlerde ticari ilişkilerin yoğunluğunu ortaya koymasına adına önemlidir.

Çalışma içerisinde yer alan son grup Nekropol ve Bey Evi kazılarında ele geçen ve toplam seramiğin % 16'sını oluşturan "Patara Kırmızı Astarlı Seramikleri"dir. Bazı örneklerde ithal sigillata kalitesine yakın astar yapısı gösteren bu seramiklerin yerel üretim olduğu düşünülmektedir. Doğu Sigillatalardan renk ve doku olarak farklı, fakat kendi içinde ortak hamur-astar özellikleri gösteren bu grupta pişirme kalitesinde de farklılıklar gözlemlenir. Devetüyünden pembe tonlarına varan hamurda kireç ve kırmızı katkı tanecikleri ortak özelliktir. Diğer yandan seramik yüzeyinin dokusu ve astar uygulaması değişkendir.

İlk olarak Nekropol seramikleri içerisinde tespit edilen bu grubun, Tepecik Bey Evi kazılarında form tekrarı gösteren çok sayıda parçayla örneklenmesi, her iki alan seramiklerinin birlikte değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır (**Res. 7-9**). Yapılan inceleme sonucunda Tepecik Bey Evi örnekleri yalnızca grubun tipolojisini zenginleştirmekle kalmamış, aynı tabakada ele geçen yapım ve fırınlama hatalı parçalar kentte seramik üretimi yapıldığına dair önemli ipuçları sunmuştur. Yapım ve fırınlama hatalı olarak ikiye ayırabileceğimiz bu amorf parçalar arasında DSB tabak formuna ek olarak, günlük kullanım grubunun tabak ve testi örnekleri de yer alır (**Res. 6. 11-12**).

Diğer yandan bir kentte seramik üretimi yapıldığına dair en önemli veri seramik fırını ve işliklerinin varlığıdır. Bu bağlamda Patara'da Tepecik Nekropolü'nde bulunan fırın ile Günlük Mevkii'nde açığa çıkartılan altı fırınlı kompleks oldukça önemlidir. 1999 kazı sezonunda çalışılan ilk seramik fırını Tepecik Nekropolü içerisinde lahitlerin hemen arkasında konumlanır¹³⁵¹. İ.S. 1. yüzyıl ile İ.S. 7. yüzyıl arasına tarihlenen kırmızı astarlı ve günlük

¹³⁵¹ H. İşkan – G. Işın – Ç. Uygun, "Tepecik", bkz.: F. Işık, "Patara 1999" KST 22, 2, 79-80; Korkut 2007, 193-194 Res. 1-2.

kullanım seramik parçalarının yoğun olduğu fırında giriş ve seki kısmı korunmuştur (**Çiz. 2 Res. 13-14**). Fırının kesin tarihi Tepecik Nekropol alanının toplu değerlendirmesi sonrasında ortaya çıkabilecektir.

Nekropolün kuzey doğusunda, sahile inen asfalt yolun kenarında konumlanan Günlük Mevkii Fırın kompleksi ise, altı fırınıyla seramik üretimindeki büyümenin göstergesidir (**Çiz. 3 Res. 15-16**). Etrafı duvarla çevrili bu kompleks, mimari düzenleme ve ele geçen sikkeler doğrultusunda İ.S. 3. yüzyıl ile 6. yüzyıl arasına tarihlenmiştir¹³⁵². Ancak bu tarih İ.S. 1. ve 2. yüzyılda Patara’da üretildiği düşünülen P.K.A. seramiklerini karşılamamaktadır. Diğer yandan alanda ele geçen ve dolgu malzemesi olarak yorumlanan Erken Roma Dönemi kırmızı astarlı seramikleri ile İ.S. 1. yüzyıl tarihli heykelcik, kompleksin belki daha az sayıda fırınla önceki evrelerde de kullanıldığını düşündürür. Bu görüş kazıcuları tarafından da olasılık kapsamında belirtilmiştir¹³⁵³. Diğer yandan Tepecik Nekropolü’nün kuzey eteğinde açığa çıkartılan seramik işliği¹³⁵⁴ fırınların İ.S. 5 ve 6. yüzyıldaki üretimini desteklemektedir (**Çiz. 4**).

İ.S. 5.-6. yüzyıldaki seramik üretimine yönelik diğer bir veri ise, Patara Hurmalık Hamamı batı yüzünde bulunan kil kuyusudur¹³⁵⁵. Hamama bitişik olarak yapılan demir atölyeleriyle birlikte yorumlanması gereken bu kuyu, aynı alanda seramik işliğinin de bulunduğunu gösterir.

Özetle kentte farklı alanlarda açığa çıkartılan fırın ve işlik kalıntılarının konumlarına bakıldığında, söz konusu yapılaşmanın Tepecik Nekropolü ve Hurmalık Hamamı civarında yoğun olduğu görülür. Başlangıç tarihi en erken İ.S. 3. yüzyıla inen bu atölye ve fırınlar, Hellenistik Dönem’de Megara¹³⁵⁶ kalıpları ve terrakotta figürinlerle¹³⁵⁷; İ.S. 1. yüzyılda ise P.K.A. seramikleri ve kandil kalıbıyla varlığı bilinen seramik üretiminin devamı olmalıdır (**Res. 10**).

¹³⁵² Ş. Özudoğru , “Günlük Çömlek İşlikleri” ANMED 2005-3, 62; Ş. Özudoğru – E. Dökü, “Patara Seramik Fırınları”, bkz.: B. Karasu (Ed.), Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri 26-28 Kasım 2007 Eskişehir (2007) 399-411.

¹³⁵³ Ş. Özudoğru – E. Dökü a.g.e. 406.

¹³⁵⁴ B. Varkıvaç, “Patara’da Bir Seramik İşliği”, Adalya V 2001-2002, 137-152.

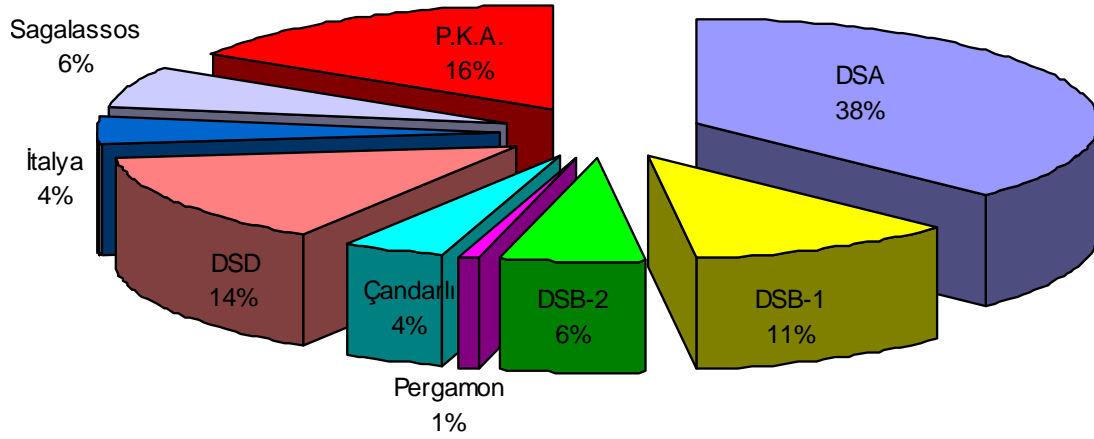
¹³⁵⁵ M. Bulba – İ. Kızgut, “Liman Hamamı”, bkz.: F. Işık, “Patara 1992”, KST 15,2, 1993, 286-287; N. Çevik – İ. Kızgut, “Hurmalık Hamamı”, bkz.: F. Işık, “Patara 1993”, KST 16,2, 1994, 225-226; F.S. Alanyalı – D. Şen, “Patara Hurmalık Hamamı Frigidariumu ve Seramiklerin Stratigrafik Olarak Değerlendirilmesi”, bkz.: B. Karasu (Ed.), Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri 26-28 Kasım 2007 Eskişehir (2007) 420.

¹³⁵⁶ Işın 2008, 169 Lev. 43, 4-5. G. Işın, “The Preliminary Report on the Hellenistic Pottery of Patara from the “Tepecik Hill” Excavations”, AMS 55, 2008,

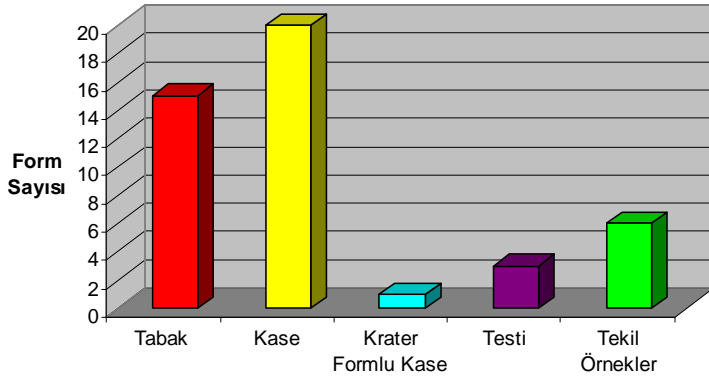
¹³⁵⁷ G. Işın, Patara Terrakottaları. Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri, Patara V.1 (2007) 113-114.

Sonuç: Patara Tepecik Nekropolü ve Tepecik Bey Evi kazılarında ele geçen yoğun seramik buluntusu içerisindeki kırmızı astarlı örneklerin değerlendirildiği bu çalışma, Likya Bölgesi'nin Geç Hellenistik ve Erken Roma Dönemi Kırmızı Astarlı seramiklerine yönelik ilk kapsamlı araştırma özelliğini taşır. Büyük bir kısmını ithal seramiklerin oluşturduğu Patara örnekleri 19. yüzyıl araştırmalarına dayalı terra sigillata terminolojisinin yeni kazı buluntularının da yardımıyla tekrar irdelenmesine olanak tanımıştır. Tipoloji bölümünde ayrıntılıca ele alınan ithal kırmızı astarlı seramiklerin form çeşitliliği ve sayısal yoğunluğu ise, kent Roma Dönemi seramik ticaretinin yönünü belirlemede etkili olmuştur.

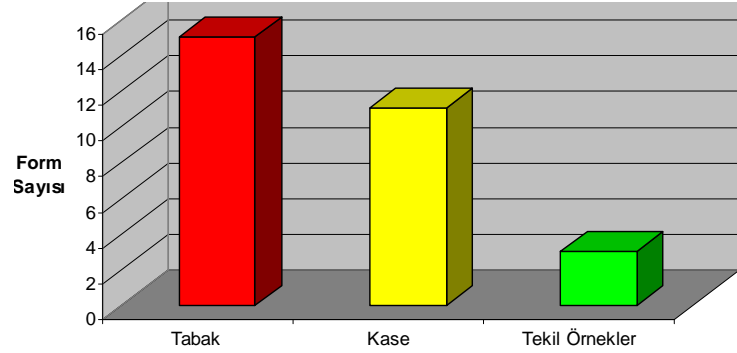
Form olarak ithal sigillataların etkisi hissedilmesine rağmen, hamur-astar yapısındaki farklılık nedeniyle ayrı bir grupta toplanan Patara Kırmızı Astarlı Seramikleri ise, düşük işçilik kalitesi ve Tepecik Bey Evi'nde ele geçen amorf parçalar doğrultusunda yerel üretim olarak tanımlanmıştır. Henüz kil analiz verileriyle desteklenmeyen bu görüş doğrultusunda, Patara'da İ.S. 3. yüzyıldan İ.S. 6 yüzyıla kadar devamlılık gösteren seramik üretiminin, Hellenistik ve Erken Roma Dönemi'nde de var olduğu düşünülmektedir. Ancak erken dönem fırın ve seramik işliklerinin lokalizasyonuna yönelik hiçbir verinin bulunmaması, P.K.A. seramiklerin üretim yeriyle ilgili kesin bir yargıya varmayı güçleştirir. Diğer yandan Tepecik Nekropolü ve Bey Evi'nde ele geçen yerel günlük kullanım seramiklerinin de dahil olduğu kil analiz projelerinin konuyla ilgili daha net sonuçlara ulaşılmasında yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

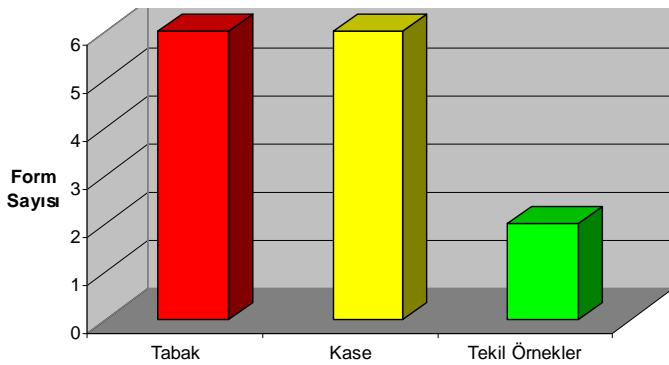
Grafik 1. Patara Kırmızı Astarlı Seramiklerinin Sayısal Dağılımı

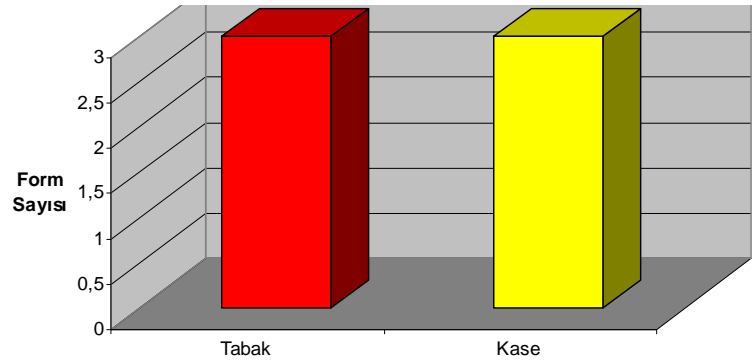
Grafik 2. DSA Grubu Formlarının Kap Türlerine Göre Sayısal Dağılımı

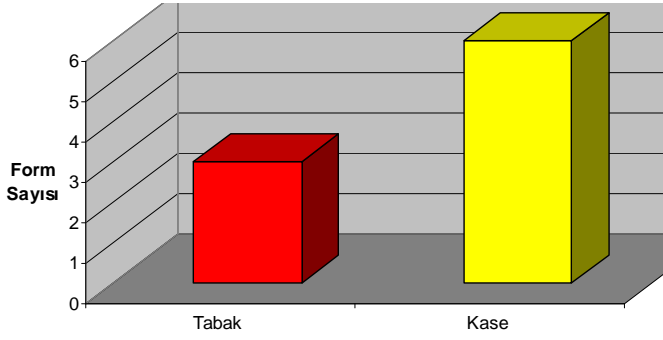
Grafik 3. DSB-1 Grubu Formlarının Kap Türlerine Göre Sayısal Dağılımı

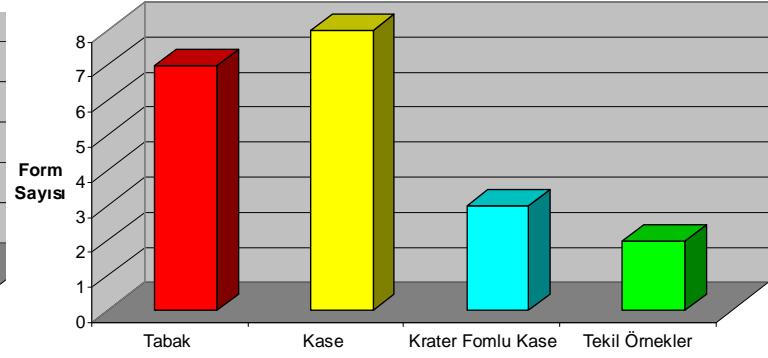
Grafik 4. DSB-2 Grubu Formlarının Kap Türlerine Göre Sayısal Dağılımı

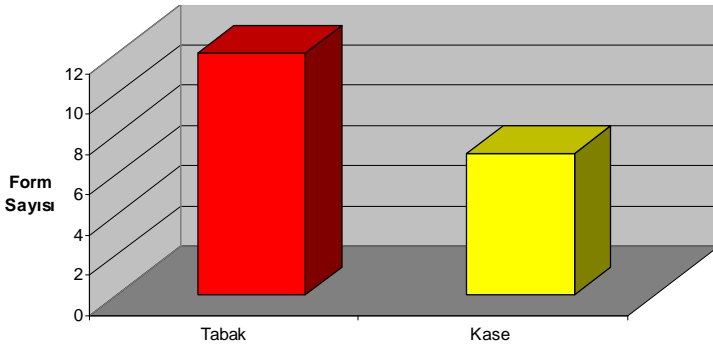
Grafik 5. DSC-Pergamon Sigillata Formlarının Kap Türlerine Göre Sayısal Dağılımı

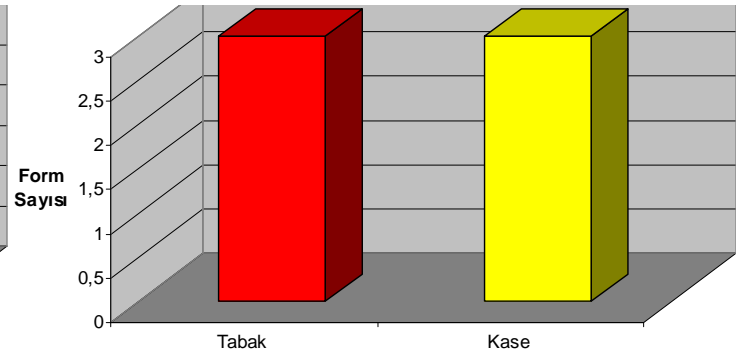
Grafik 6. DSC-Çandarlı Sigillata Formlarının Kap Türlerine Göre Sayısal Dağılımı

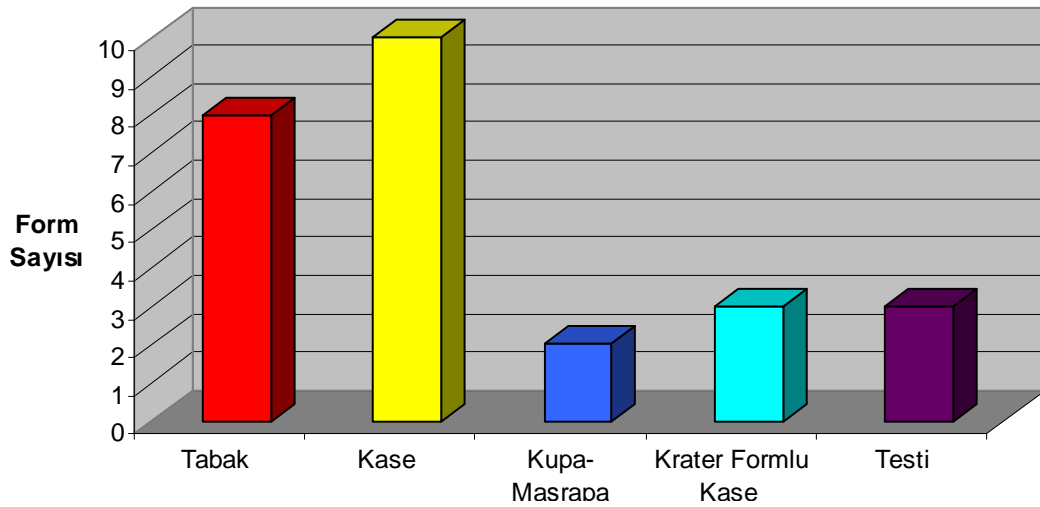
Grafik 7. DSD Grubu Formlarının Kap Türlerine Göre Sayısal Dağılımı

Grafik 8. Sag. K. A. Seramik Formlarının Kap Türlerine Göre Sayısal Dağılımı

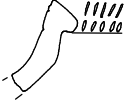
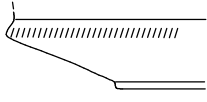

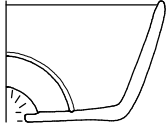
Grafik 9. İtalya Sig. Formlarının Kap Türlerine Göre Sayısal Dağılımı

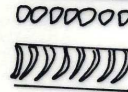
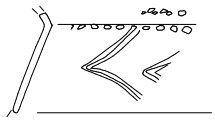

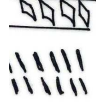

Grafik 10. P.K.A. Seramik Formlarının Kap Türlerine Göre Sayısal Dağılımı

Türkçe		Ortalama Ağız Çapları	Ortalama Yükseklik	İngilizce	Almanca
Tabak	Geniş ağızlı sığ örnekler	18-38 cm	4 cm	Plate	Teller
	Dar ağızlı sığ örnekler	12-16 cm	3 cm	small plate	Tellerchen
Kase	Dar ağızlı derin örnekler	4-16 cm	3-6cm	Bowl	Schale/Napf
	Geniş ağızlı derin örnekler	18-30 cm	5-7 cm	Dish	Schüssel
Maşrapa/Kupa	Dar ağızlı, yüksek gövdeli, alçak halka kaideli ya da ayaklı örnekler	6-10 cm	?	Cup	Becher Pokal
Bardak	Silindirik gövde, yuvarlak profilli taban.	?	?	Beaker	Becher Glas
		Taban Çapı			
Krater	Ayırım yapılmamıştır.			Crater	Krater
Testi / Sürahi	Dar ağız çaplı, boyunlu Geniş ağız çaplı, boyunsuz			jug/pitcher	Krug/ Kanne

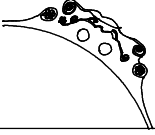
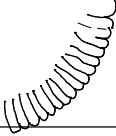
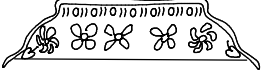
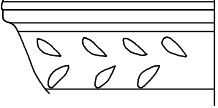

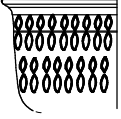
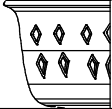
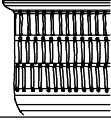
Tablo 1. Kap Formları

Kat. No.	Dudak Bezemeleri	Kat. No.	Dirsek Bezemeleri	Kat. No.	Taban Bezemeleri
484		444		470	
481				472	
482				461	

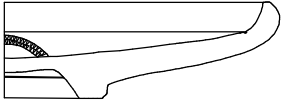

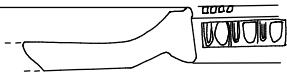

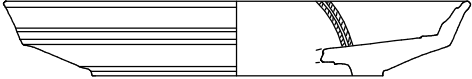
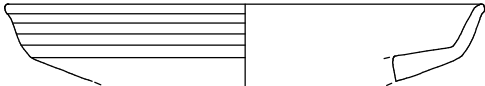
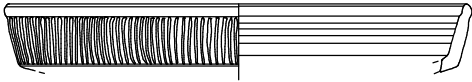

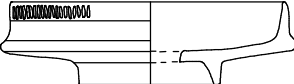

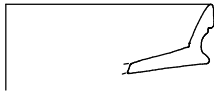
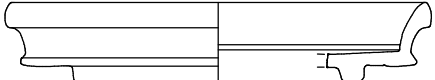
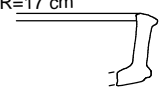
Tablo 2. DSB Grubu Seramikleri Üzerindeki Bezemeler

Kat. No.	A Grubu	Kat. No.	B Grubu	Kat. No.	C Grubu	Kat. No.	D Grubu
535		547		548		645	
540		636		549			
550		558					
638		630					
629		635					
652							
640							
641							

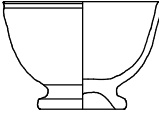
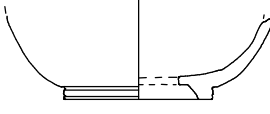
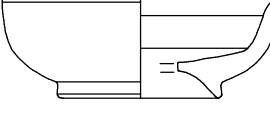

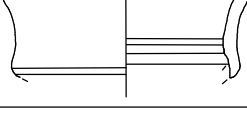
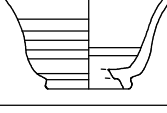
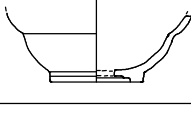

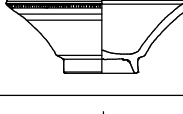
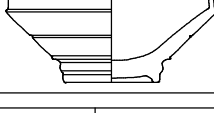
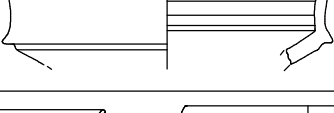

Tablo 3. DSD Grubu Seramikleri Üzerindeki Bezemeler

Kat. No.	A Grubu	Kat. No.	B Grubu	Kat. No.	C Grubu
683		686		688	
		695		689	
		705		690	
		713			
		714			
		715			

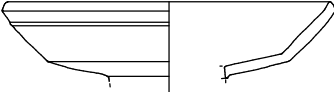

Tablo 4 Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri Üzerindeki Bezemeler

Tabak	DSA GRUBU	Tarih
T.1		İ.Ö. 2. yy. sonu İ.S. 1. yy. başı
T.2		İ.Ö. 1. yy. başı İ.S. 1. yy'in birinci yarısı
T.3		İ.Ö. 1. yy
T.4	R=28 cm 	İ.Ö. 1. yy'in birinci yarısı
T.5		İ.Ö. 1. yy'in ikinci yarısı
T.6		İ.Ö. 1. yy
T.7		İ.Ö. 1. yy'in ikinci yarısı
T.8		İ.S. 1. yy'in birinci yarısı
T.9		İ.S. 1. yy'in birinci yarısı
T.10		İ.S. 1. yy'in birinci yarısı
T.11		İ.Ö. 1. yy'in ikinci yarısı İ.S. 1. yy'in birinci yarısı
T.12		İ.Ö. 1. yy'in ikinci yarısı İ.S. 1. yy'in birinci yarısı
T.13		İ.Ö. 1. yy'in ikinci yarısı İ.S. 1. yy'in birinci yarısı
T.14		İ.S. 1. yy'in birinci yarısı
T.15	R=17 cm 	İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'in birinci yarısı

Tablo 5

Kase	DSA GRUBU	Tarih
T.1		İ.Ö. 2. yy sonu İ.Ö. 1. yy sonu
T.2		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.3		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.4		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.5		İ.Ö. 1. yy
T.6		İ.Ö. 1. yy'ın ikinci yarısı İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.7		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.8		İ.S. 1. yy
T.9		İ.S. 1. yy
T.10		İ.S. 1. yy sonu İ.S. 2. yy başı
T.11		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.12		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.13		İ.S. 1. yy'ın ikinci yarısı
T.14		İ.Ö. 1. yy
T.15		İ.Ö. 1. yy ortası

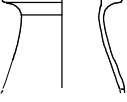

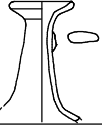
Tablo 6

Kase	DSA GRUBU	Tarih
T.16		İ.S. 1. yy
T.17		İ.S. 1. - 2. yy
T.18		İ.S. 2. yy
T.19		İ.S. 1. yy sonu İ.S. 2. yy'ın birinci yarısı
T.20		İ.Ö. 1. yy'ın birinci yarısı İ.S. 1. yy

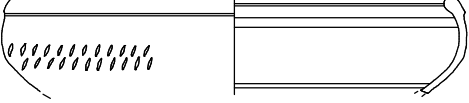
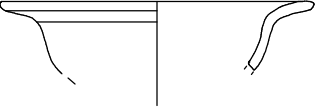
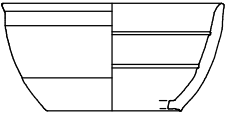
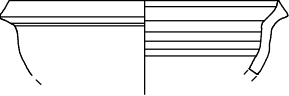
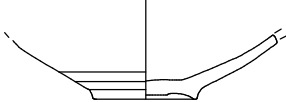
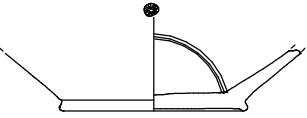
Tablo 6

Krater Formlu Kase	DSA GRUBU	Tarih
T.1		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı

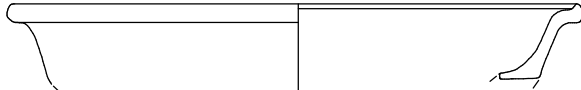
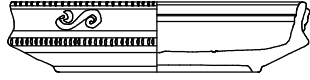

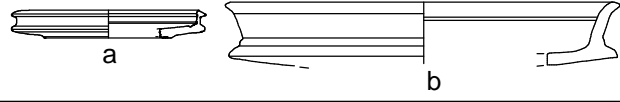
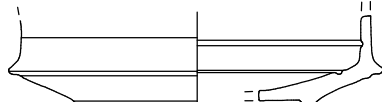
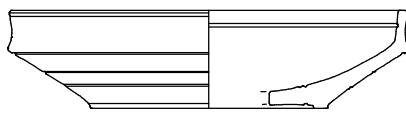
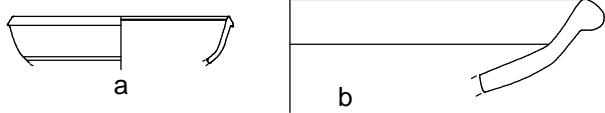
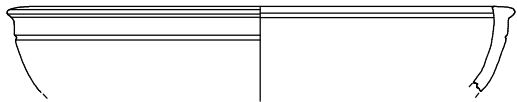
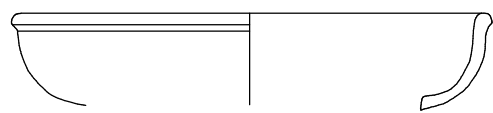
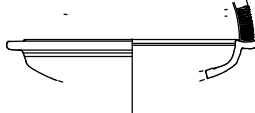
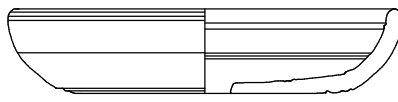
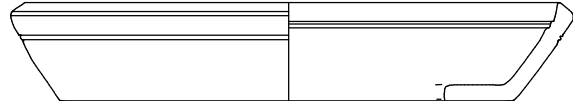
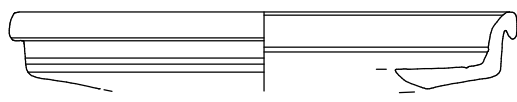
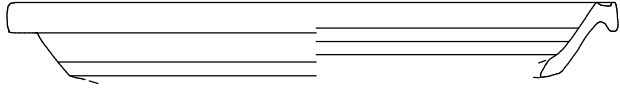
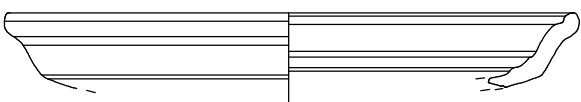
Tablo 7

Testi Formu	DSA GRUBU	Tarih
T.1		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.2		İ.S. 1. yy ?
T.3		İ.Ö 1. yy'ın birinci yarısı

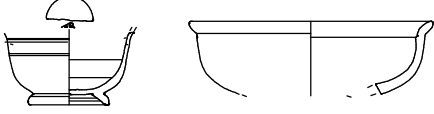

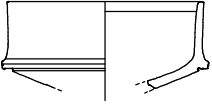
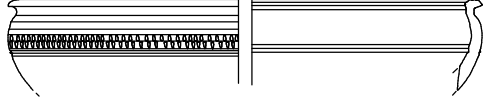

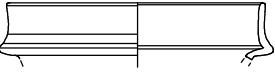

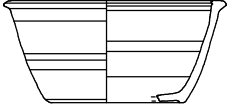
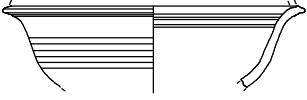
Tablo 8

Tekil Örnekler	DSA GRUBU	Tarih
T.1		İ.S. 1. - 2. yy
T.2		İ.S. 1. yy
T.3		İ.S. 1. yy
T.4		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.5		İ.S. 1. yy
T.6		İ.S. 1. yy

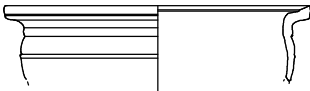
Tablo 9

Tabak	DSB-1 GRUBU	Tarih
T.1		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.2		İ.Ö.1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.3		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.4		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.5		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.6		İ.S. 1. yy'ın üçüncü çeyreği
T.7		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.8		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.9		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.10		İ.S. 1. yy ortası
T.11		Augustus Dönemi İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.12		İ.S.1. yy'ın ikinci çeyreği İ.S.1. yy ortası
T.13		Augustus Dönemi İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.14		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.15		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı

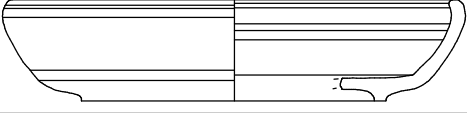

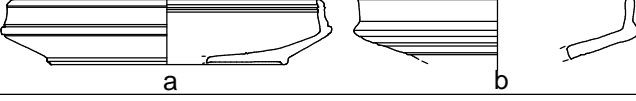
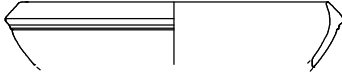

Tablo 10

Kase	DSB-1 GRUBU	Tarih
T.1		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.2		İ.S. 1. yy ortası
T.3		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.4		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.5		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.6		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.7		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.8		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.9		İ.S. 1. yy ortası
T.10		İ.S. 1. yy ortası
T.11		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı

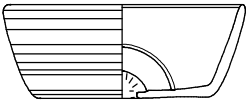
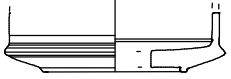
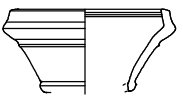
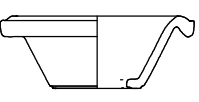
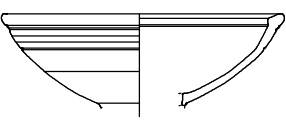

Tablo 11

Tekil Örnekler	DSB-1 GRUBU	Tarih
T. 1		İ.S. 1. yy ortası
T. 2		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T. 3		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı

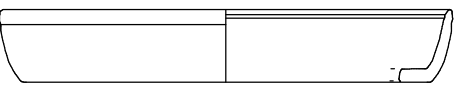

Tablo 12

Tabak	DSB-2 GRUBU	Tarih
T.1		İ.S. 1. yy ikinci yarısı
T.2		İ.S. 1. yy ikinci yarısı
T.3		İ.S. 1. yy'ın ikinci yarısı
T.4		İ.S. 75-125 İ.S. 2. yy'ın birinci çeyreği
T.5		İ.S. 1. yy'ın ikinci yarısı İ.S. 2. yy ortası
T.6		İ.S. 1. yy'ın ikinci yarısı

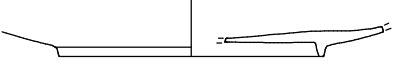
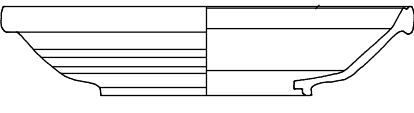
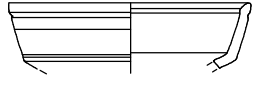
Tablo 13

Kase	DSB-2 GRUBU	Tarih
T. 1		İ.S. 75-100
T. 2		İ.S. 1. yy sonu İ.S. 2. yy başı
T. 3		İ.S. 1. yy sonu İ.S. 2. yy başı
T. 4		İ.S. 1. yy sonu İ.S. 2. yy başı
T. 5		İ.S. 1. yy sonu İ.S. 2. yy başı
T. 6		İ.S. 1. yy sonu İ.S. 2. yy 'ın birinci yarısı

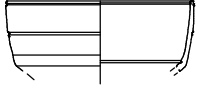

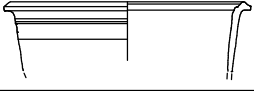
Tablo 14

Tekil Örnek	DSB-2 GRUBU	Tarih
T. 1		İ.S. 1. yy 'ın ikinci yarısı İ.S. 2. yy 'ın birinci yarısı
T. 2		İ.S. 1. yy 'ın ikinci yarısı İ.S. 2. yy 'ın birinci yarısı

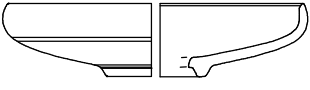

Tablo 15

Tabak	DSC- PERGAMON GRUBU	Tarih
T.1		İ.Ö. 1. yy 'ın ikinci çeyreği İ.S. 2. yy başı
T.2		İ.S. 1. yy
T.3		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy

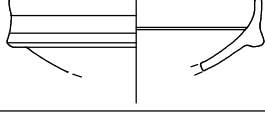
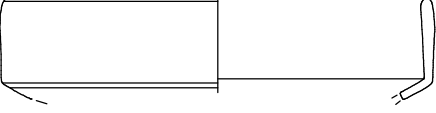
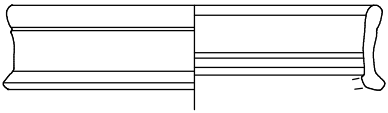

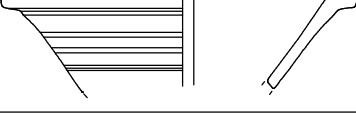
Tablo 16

Kase	DSC- PERGAMON GRUBU	Tarih
T. 1		İ.S.1. yy
T. 2		İ.S.1. yy'ın ikinci yarısı
T. 3		İ.S.1. yy

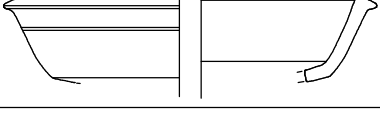
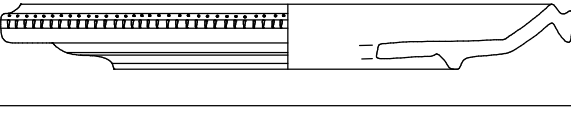
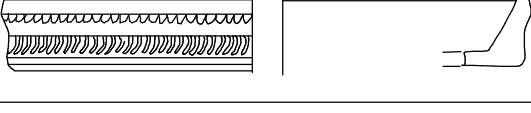

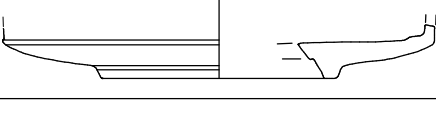
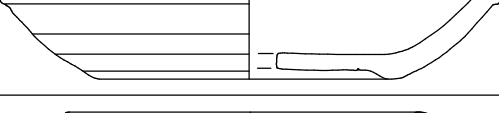

Tablo 17

Tabak	DSC- ÇANDARLI GRUBU	Tarih
T. 1		İ.S. 1. yy İ.S. 2. yy
T. 2		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T. 3		İ.S. 1. yy ilk yarısı

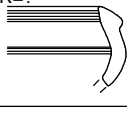
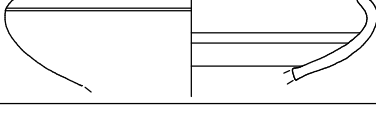
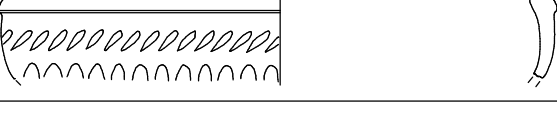
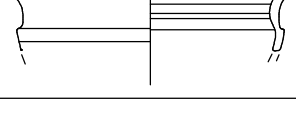

Tablo 18

Kase	DSC-ÇANDARLI GRUBU	Tarih
T.1		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy başı
T.2		İ.S. 1. yy İ.S. 2. yy başı
T.3		İ.S. 1. yy'in birinci yarısı
T.4		İ.S. 1. yy
T.5		İ.S. 1. yy
T.6		İ.S. 1. yy'in ikinci yarısı İ.S. 2. yy'in birinci yarısı

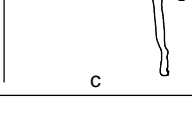

Tablo 19

Tabak	DSD GRUBU	Tarih
T.1		İ.S. 1. yy'in birinci yarısı
T.2		İ.S. 1. yy'in birinci yarısı
T.3		İ.Ö. 1. yy'in son çeyreği İ.S. 1. yy başı
T.4		İ.Ö. 1. yy'in son çeyreği İ.S. 1. yy başı
T.5		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy başı
T.6		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy
T.7		İ.S. 1. yy'in ikinci yarısı

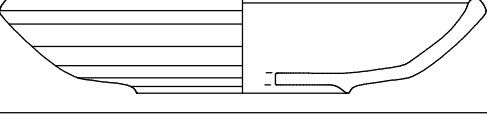

Tablo 20

Kase	DSD GRUBU	Tarih
T.1		İ.S. 1. yy başı
T.2		İ.S. 1. yy
T.3		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy
T.4		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy
T.5		İ.Ö. 1. yy başı
T.6		İ.S. .2. yy
T.7		İ.Ö. 1. yy İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.8		İ.S. 1. yy'ın ikinci yarısı

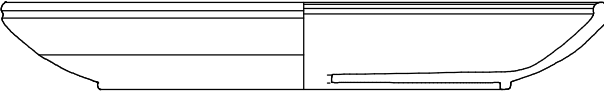

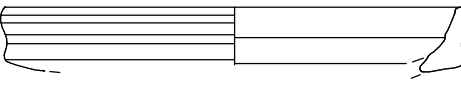
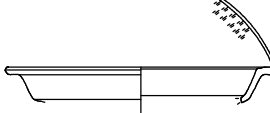
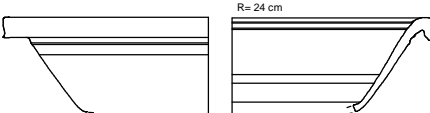

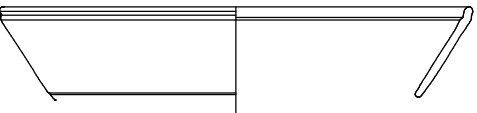
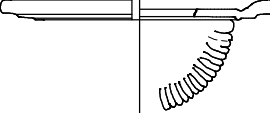

Tablo 21

Krater Formlu Kase	DSD GRUBU	Tarih
T.1		İ.S. 1. yy
T.2		İ.S. 1. yy İ.S. 2. yy'ın birinci yarısı
T.2		İ.Ö. 1 yy 'ın ikinci yarısı İ.S. 1 yy 'ın birinci yarısı
T.3		İ.Ö. 1 yy ortası

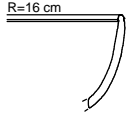
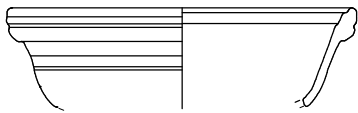
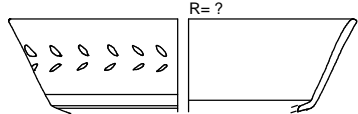
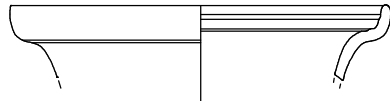
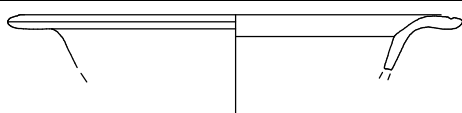
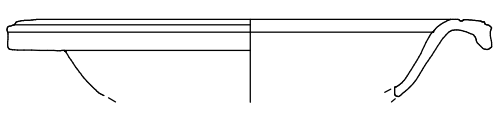
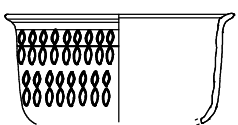
Tablo 22

Tekil Örnekler	DSD GRUBU	Tarih
T.1		İ.S. 1 yy
T.2		İ.S. 1 yy

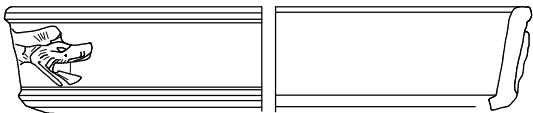

Tablo 23

Tabak	SAGALASSOS KIRMIZI ASTARLI GRUBU	Tarih
T.1		İ.S. 2 yy İ.S. 4 yy'in birinci yarısı
T.2		İ.S. 1 yy
T.3		İ.S. 3. yy İ.S. 4 yy'in birinci yarısı
T.4		İ.S. 4 yy'in birinci yarısı
T.5		İ.S. 1. yy'in ikinci yarısı İ.S. 2. yy başları
T.6		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 2. yy'in birinci yarısı
T.7		İ.S. 2. yy
T.8		İ.S. 1. yy'in ikinci yarısı İ.S. 2. yy'in birinci yarısı
T.9		İ.S. 1. yy
T.10		İ.S. 3. yy
T.11		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 3. yy
T.12		İ.S. 1. yy'in ikinci yarısı İ.S. 2. yy'in birinci yarısı

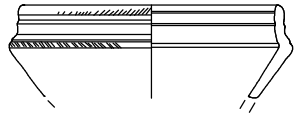

Tablo 24

Kase	SAGALASSOS KIRMIZI ASTARLI GRUBU	Tarih
T.1		İ.S. 1. yy'ın ikinci yarısı İ.S. 2. yy'ın birinci yarısı
T.2		İ.S. 1. yy
T.3		İ.S. 1. yy'ın ikinci yarısı İ.S. 2. yy'ın birinci yarısı
T.4		İ.S. 1. yy'ın ikinci yarısı İ.S. 3. yy
T.5		İ.S. 1. yy
T.6		İ.S. 1. yy İ.S. 2. yy
T.7		İ.S. 1. yy

Tablo 25

Tabak	ITALYA SIGILLATASI	Tarih
T.1		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.2		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.3		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy başı

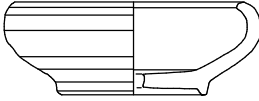

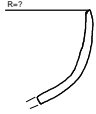

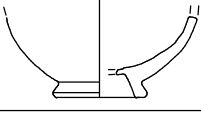
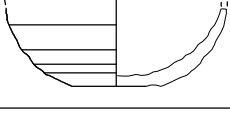
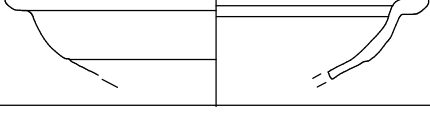
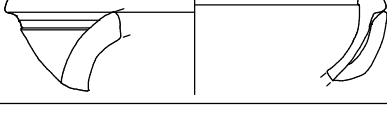
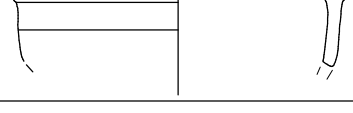
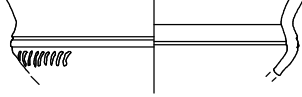
Tablo 26

Kase	ITALYA SIGILLATASI	Tarih
T.1		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.2		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.3		İ.S. 1. yy

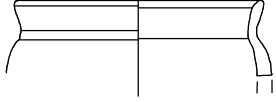
Tablo 27

Tabak	PATARA KIRMIZI ASTARLI GRUBU	Tarih
T.1	<p>R=21 cm</p> <p>a b</p>	İ.S. 1. yy
T.2		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.3		İ.S. 1. yy'ın ikinci yarısı İ.S. 2. yy başı
T.4		İ.S. 1. yy
T.5		İ.S. 1. yy
T.6		İ.S. 1. yy
T.7		İ.S. 1. yy'ın ikinci yarısı İ.S. 2. yy başı
T.8		İ.S. 1. yy'ın ikinci yarısı İ.S. 2. yy başı
T.9		İ.S. 1. yy

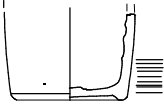
Tablo 28

Kase	PATARA KIRMIZI ASTARLI GRUBU	Tarih
T.1		İ.Ö. 1. yy
T.2		İ.S. 1. yy
T.3		İ.Ö. 1. yy sonu İ.S. 1. yy'in birinci yarısı
T.4		İ.S. 1. yy.
T.5		İ.Ö. 1. yy ? İ.S. 1. yy.
T.6		İ.S. 1. yy. İ.S. 2. yy. başı
T.7		İ.S. 1. yy'in ikinci yarısı İ.S. 2. yy'in birinci yarısı
T.8		İ.S. 1. yy
T.9		İ.S. 1. yy
T.10		İ.Ö. 1. yy

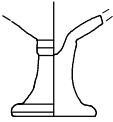
Tablo 29

Masrapa	PATARA KIRMIZI ASTARLI GRUBU	Tarih
T.1		İ.Ö. 1. yy İ.S. 1. yy başı

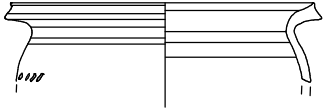
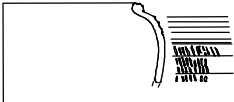
Tablo 30

Bardak	PATARA KIRMIZI ASTARLI GRUBU	Tarih
T.1		İ.S. 1. yy

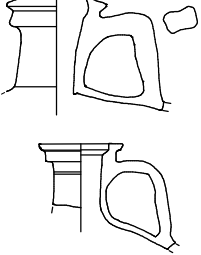
Tablo 31

Kadeh-Ayakli Kase	PATARA KIRMIZI ASTARLI GRUBU	Tarih
T.1		İ.S. 1. yy İ.S. 2. yy

Tablo 32

Krater Formlu Kase	PATARA KIRMIZI ASTARLI GRUBU	Tarih
T.1		İ.S. 1. yy
T.2		İ.S. 1. yy'ın birinci yarısı
T.3		İ.S. 1. yy

Tablo 33

Testi	PATARA KIRMIZI ASTARLI GRUBU	Tarih
T.1		İ.S. 1. yy
T.2		İ.S. 1. yy

Tablo 34

	Baskı	Katalog No.
DSA Grubu	XA/PIC	235 333
DSB Grubu	EP/MHC	372, 394
	EPMA	418
	KE[P]/ΔOC	422
	ΔΩ/PON	414, 417,419
	XA/PIC	415
	ONHΣ	407
	ΠΟΣΕΙ/ΔΩΝΙ/OY	402
	OPH/OY	431
	ΑΡΑΠ/Α[...]	390
	ΑΓ[A..]/[.....]	391
	ΡΟΥ/ΦΟ[.]	421
	ΔΑ/ΜΕΙ	433
	DSC-Pergamon Sigillatası	MOC/XOY
DSC- Çandarlı Sigillatası	ΑΙΔΟ/YXOY	531
İtalya Sigillatası	C[...]	749
	[.]H[O][.]I	750
	[.]P[.]	751
	P[I] [..]X / L.TI.TI	752
	ROM[NI]	753
	M.P.C	754
	ATEIC[I]	755
	OPL[.]	756
	CRE[?]TI	757
	ATICI	758
	C[A]VR	759

Tablo 35. DSA, DSB, DSC(Pergamon-Çandarlı) Grubu ve İtalya Sigillatası Baskı Örnekleri

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Çilem UYGUN

Doğum Yeri ve Tarihi: Adana, 19 Ocak 1976

Medeni Hali: Evli

Eğitim Durumu:

İlkokul:1981-1985 İnönü İlkokulu- Antalya

Ortaokul: 1986-1989 İzmit Merkez Ortaokulu- İzmit

Lise Öğrenim:1990-1992 Prof. Dr. Faik Somer Lisesi- İstanbul

Lisan: 1992-1996 Akdeniz Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü

Yüksek Lisan: 1997-2000 Akdeniz Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü

Yüksek Lisans Tez Başlığı ve Tez Danışmanı : Patara Geç Hellenistik Roma Dönemi Takıları, Prof. Dr. Havva İşkan IŞIK

Doktora: 2002- Akdeniz Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü

Doktora Tez Başlığı ve Tez Danışmanı : Patara Tepecik Nekropolü ve Bey Evi'nden Ele Geçen Kırmızı Astarlı Seramikler (İ.Ö. 2 - İ.S. 3. yy), Doç. Dr. Gül IŞIN

Yabancı Dil: İngilizce, Almanca

Katıldığı Projeler

- T.C. Kültür ve Truzim Bakanlığı Tlos Yüzey Araştırması (1997-2004 Bilimsel Üye)
- T.C. Kültür ve Truzim Bakanlığı Arkeoloji Bölümü Patara Kazısı (1993-1996 Öğrenci, 1997-2006 Bilimsel Üye)
- T.C. Kültür ve Truzim Bakanlığı-Tlos Kazısı(2005-2006 Bilimsel Üye)
- Akdeniz Üniversitesi Likya Uygarlıkları Araştırma Merkezi Seramik Bölümü Sorumlusu
- Akdeniz Üniversite Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine sunulan “Patara Kırmızı Firnisli Seramiği” proje uygulayıcısı.

Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler :

1. Ş. Özudoğru, Ç. Özdeş, Ş. Büyükkurt, “Kazıevi Çevresi”, bkz.: F. Işık, “PTR 1996” Kazı Sonuçları Toplantısı XIX, 1997, 55.
2. Işın G. ve Ç. Uygun, “TN1-TN3 Açmaları” bkz.: F. Işık, “PTR 1999” Kazı Sonuçları Toplantısı 22, 2000, 79-80.
3. G. Işın – T. Korkut – B. Varkıvanç – Ç. Uygun, “Bilimsel Çalışmalar. Patara Seramik Deposu” bkz.: F. Işık “PTR 2000” Kazı Sonuçları Toplantısı 23, 2001, 405-406.
4. Ç. Uygun, “Oygu Mezar 50” bkz.: F. Işık, “PTR 2002” Kazı Sonuçları Toplantısı 25, 2003, 92-93.

Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler :

- 1- Ç. Uygun, “Patara Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi Yüzük Taşları” I. Gemmoloji Sempozyumu 2003 Ankara.
- 2- Ç. Uygun, “Silifke Müzesi Örnekleri Işığında Hellenistik Roma Dönemi Küpe Tipolojisi”, Silifke Müzesi Konferansları (2005 Kasım- 2006 Nisan)
- 3- Ç. Uygun “ Patara Tepecik Nekropolü’nden İtalya ve Kıbrıs Sigillatası Örnekleri” III. Arkeolojik Araştırmalar Sempozyumu, Anadolu/ Anatolia Dyhergisi Ek Dizi No.2 Supplement Series Nr.
- 4- Ç.Uygun-E. Dökü, “Kıbyra Yerel Kırmızı Astarlı Seramiklerinden Örnekler”, ADALYA XI 2008, 133-164.